M. HVGONIS

DE S. VICTORE

CANONICI REGVLARIS

SANCTI VICTORIS PARISIENSIS,

TVM PIETATE, TVM DOCTRINA INSIGNIS;

OPERA OMNIA TRIBVS TOMIS DIGESTA.

EX MANVSCRIPTIS EIVSDEM OPERIBVS QVÆ
in Bibliothecâ Victorinâ ſeruantur, accuratè caſtigata & emendata;

CVM VITA IPSIVS ANTE HAC NVSQVAM EDITA.

STVDIO ET INDVSTRIA CANONICORVM REGVLARIVM
Regalis Abbatiæ Sancti Victoris Pariſienſis.

TOMVS SECVNDVS.

BIBLIOTHECÆ REGIÆ
338

ROTHOMAGI,
Sumptibus IOANNIS BERTHELIN,
Bibliopolæ, in Area Palatij.

M. DC. XLVIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

BnF Gallica

Hugonis de S. Victore,... Opera omnia, tribus tomis digesta... cum vita ipsius antehac nusquam edita, studio et [...]

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

{BnF Gallica

Hugues de Saint-Victor (1096?-1141). Auteur du texte. Hugonis de S. Victore,... Opera omnia, tribus tomis digesta... cum vita ipsius antehac nusquam edita, studio et industria canonicorum regularium regalis abbatiae S. Victoris Parisiensis. 1648.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :
- La réutilisation non commerciale de ces contenus ou dans le cadre d'une publication académique ou scientifique est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source des contenus telle que précisée ci-après : « Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France » ou « Source gallica.bnf.fr / BnF ».
- La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service ou toute autre réutilisation des contenus générant directement des revenus : publication vendue (à l'exception des ouvrages académiques ou scientifiques), une exposition, une production audiovisuelle, un service ou un produit payant, un support à vocation promotionnelle etc.

CLIQUER ICI POUR ACCÉDER AUX TARIFS ET À LA LICENCE

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :
- des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.
- des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter
utilisation.commerciale@bnf.fr.

About this Text

This text is one of at least seven early print (16th century or later) of the *De bestiis et aliis rebus* (On beasts and other things), incorrectly attributed to Hugh of St Victor. *De bestiis* is in four books: Book I is the *De avibus*, a moralized text on birds by Hugh of Fouilloy. Books II and III are versions of the Latin Physiologus. Book IV is an alphabetic dictionary of Latin terms, many relating to animals.

The extract is taken from a much larger work (over 2000 pages), with the title *Hugonis de S. Victore, Opera omnia, tribus tomis digesta*, published in 1648 by J. Berthelin (Rothomagi). It is in three volumes; the extract is from Volume 2, pages 391-477. The full text of Volume 2 is available from the Bibliothèque nationale de France (Volumes 1 and 3 are also available):

https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k8707385m

This extract was created by David Badke in 2024, and is available from the *Medieval Bestiary: Animals in the Middle Ages* web site, in the Digital Text library:

https://bestiary.ca/etexts/etext113643.htm

Copyright

The text as published in 1648 is in the public domain. See above for license terms of the source library (Bibliothèque nationale de France). This extract edition was created by David Badke in 2024 and is also in the public domain.

Related Items in the Digital Text library

Another early edition of the text, published in 1526:

https://bestiary.ca/etexts/etext113642.htm

Commentary on the early printed editions of the text (B. Hauréu, 1886):

https://bestiary.ca/etexts/etext113644.htm

The 1854 edition by Jacques-Paul Migne in *Patrologiae Cursus Completus, Series Latina*:

https://bestiary.ca/etexts/etext113638.htm

CC BY-NC-SA 4.0

SEQVITVR, VT A PLERISQVE CREDITVR EPISTOLA HVGONIS DE Sancto Victore Canonici Regularis sancti Victoris Parisiensis ad Rainerum conuersum, in librum cui, quia de animalibus mysticis tractat, Bestiario inscriptio est: verius tamen de proprietatibus rerum mysticarum inscriberetur, quia de variis rebus tractat, tam in hoc, quam in sequenti opere, de quibus hunc collegi indicem.

Sequitur Tabula trium librorum sequentium de naturali historia, siue de proprietatibus rerum, qui Bestiariorum nomine vulgo inscribuntur: quarti autem, qui de proprietatibus, & epithetis rerum est, quia serie literaria scriptus est, non collegimus tabellam. Horum autem trium tabella secundum literas collecta est sub duplici numero, quorum prior est libri; posterior capitis, hoc modo.

44

Abies lib. 3. *Cap.* 56.
Accipiter lib. 1. *in prologo & Cap.* 13.
Accipitrum species. 1. 14. *Curatio.* 1. 15.
In læua gestatio. 1. 16. *Pertica.* 1. 17.
Pedicæ 1. 18. *lora & corrigia.* 1. 19.
Adamas. 2. 34. *Adolescens.* 3. 61.
Ætates hominis. 3. 61. *Agnus.* 3. 15.
Alæ & axillæ. 3. 60. *Alcion vide halcion.*
Alnus. 3. 56. 10. *Aluus in* 60.
Amethystus. 3. 58. *Amygdala.* 3. 56.
Anas. 3. 36. *Anguilla.* 3. 55. 5. *Anser.* 1. 46
Anima. 3. 59. *Animalium naturæ.* 3. 12.
Antula siue antus siue antolops. 2. 2.
Anus. 3. 61. *Aper.* 3. 17. *Animus.* 3. 59.

Apes.3.38. Aqualicus.3.60.
Aquatilium genera. 3.55. Aquila.1.56.
Aquilo ventus.1.12. Aranea.3.54.
Arbor indica.3.39. Amphibij pisces.3.55.
Arborum species. 3.56.
Arca. 3.60. Ardea. 1.47.
Arimaspi.3.58. Aromata.2.23.
Amphysibæna. 3.44.
Arteriæ.3.60. Artus articuli.3.60.
Aruina.3.60.
Asinus, et Asellus.3.22. Aspis.2.18.et 30
Aspidochelone.2.36. Assida.1.37.
Aues generatim siue in genere. 3.27.
Aues herciniæ. 3.31. Auster. 1.12.
Auditus. 3.59.

B Allenæ.3.55. Barba.3.60.
Basiliscus.3.41. Batracha.3.4.
Berillus. 3.58. Boa. 3.45.
Bombyx.3.54. Bonasus.3.5.
Bos.3.19. Brachia. 3.60.
Bubo. 1.48. Bubulus.3.19.
Buxus arbor.3.56.

C Adauer.3.61.
Cæcum intestinum.3.60.
Caladrius seu Caladrus.1.48.& 2.31.
Calcedonius seu Carchedonius.3.58.
Cales.3.60. Camelus. 3.20.
Cancer. 3.55. Caluaria. 3.60.
Canes.2.17.& 3.11. capilli.3.60.
Canities.3.61.caper.2.13.
Caput.3.60.caro.3.59.
Cartilagines.3.60.castanea.3.56.
Castor.2.11.catus murilegus.3.24.
Cedrus. 4.26.& 3.56.cerui.11.14.
Ceruix.3.60.cerastes.3.42.
Charadrinus.1.48.& lib.2.cap.31.
Chrysolithus.3.58.cæsaries.3.60.
Chrysopassus,&c. Ibidem.
Ciconia.1.42. cygnus. 1.53.
Cilla.3.60. cimæ,& cimata.3.56.
Cirri.3.60.classis Salomonis.1.54.
Clunes.3.60. cinamulgus. 3.30.
Cypressus.3.56.cimex.3.51.
Crocodilus.2.8.& iterum.3.55.
Collum.3.60.columba.1.in prologo.
Columbæ tres,& earum pennæ.1.1.
Columbæ dorsum.ibi.ca.2.Oculi,& alæ.c.3.
Columbam respicientia vide li.1.vsq.ad c.11.
Comæ.3.60.compagia.3.60.
Concha margaritifera.2.35.
Conchæ,& cocleæ,& earum genera.3.55.
Cor.3.60.corum. 3.60.
Cornix. 3.35.
Corpus.3.59.& 3.61.
Corporis humani ratio.3.60.& 61.
Cortex.3.56.coturnix.1.51.
Coruus.1.35. costæ.3.60.
Coxæ.3.60.crines.3.60.
Crura.3.60.
Cubitus. 3.60. cutis.3.60.

D Efunctus.3.61.Delphini.3.55.
Dentati pisces.3.55.
Dentes & eorum species.3.60.&.
Dextera, læua,& sinistra.3.60.
Digitus.3.60.Dypsas.3.49.
Dissептum. 3.60.Dorsum.3.60.
Draco maximus.2.24.Dromedarius. 3.21.

A E Alæ.3.10. Echineis.3.55.
Echinus.3.55.
Elephas.2.25.& iterum 26.Epops.1.52.
Equus.3.23.Equi dotes.3.55.
Erinaceus.2.4. Eruca.3.54.

F Acies.3.60. Fauces.3.60.
Fel.3.60.Femora.3.60.
Fiber.2.11.Fibræ.3.60.
Ficus.3.56. Flores.3.56.
Fœmina.3.60.& 61.
Flagella.3.56. Fœtus.3.60.
Folia.3.56.Formicæ.2.29.
Formica & eius proprietates.2.29.
Fraxinus.3.56.Frons.3.60.

B Fructus, fruges.3.56. Fruges.ibi.
Fulica.1.58. Funus.3.61.

G Allus gallinaceus.1.auis.1.36.
Genitalia.3.60.Genua.3.60.
Genus.3.59.Germen.3.56.
Gingiuæ.3.60.Genæ.3.60.
Gladij.3.55. Gustus.3.59.
Graculus.1.45.Gryphes.3. 4.
Grues.1.39. Gula.3.60.
Gurgulio pars gutturis.3.60.

H Ala.3.60.
Halcion.3.29.
Herciniæ aues.3.31.
Hericius seu herinaceus.2.4.
Herodius.1.37.
C Hyacinthus.3.58.
Hydria & Hydrus.2.7.
Hyena.2.10.Hirundines.1.41.
Hircus.3.15.Hœdus.3.16.
Holor.1.53. Homo.3.59.
Hominis impudicitia in mulorum curatione.3.55.
Hominis formandi ordo. 3. 60.
Humeri.3.60.

I Aculus serpentis species.3.46.
Iaspis.3.58.
Iecur.3.60.
Ieiunum intestinum. 3.60.
Ibis auis.1.57. Ibix fera.2.15.
Igniferi lapides. 2.19.
D Ilex. 3.56.
Ilia.3. 60.
Insitio.3.56.
Indica arbor. 3.39.
Infans. 2.61.
Intercilium.3.60.
Intestina.3.60.
Iuniperus. 3.56.
Iuuencus.3.18. Iuuenes. 5.61.

L Abia. 3.60. Lac.3.60.
Lacertus,& lacerta. 2.28.
Lacertus,& eius genera.3.50.
Lachrymæ. 3.60.
Lacerti.3.60.
E Lapides igniferi. 2. 19.
Laquei venantium tres. 1.30.
Latus. 3.60.
Laurus.3.56.
Ligna.3.56.
Leo.2.1.Leopardus, & pardus.3.2.
Leucrocuta.3.7. Libanus.1.26.
Liber cortex.3.56. Lucus.3.56.
Lumbi.3.60. Lumbricus.3.54.
Lumina. 3.60.

Lingua. 3. 60.
Lupi. 2. 20. Lupi aquatiles. 3. 55.
Luscinia. 3. 33.
Lynx. 3. 3.
M Ala, maxillæ, mandibulæ. 3. 60.
Malus, & malum punicum. 3. 56.
Mamilla. 3. 60. Manticora. 3. 8.
Manus. 3. 60.
Margaritifera concha. 2. 35.
Margaritarum inuentio. 3. 57.
Matrix. 3. 60.
Matrum crudelitas in natos suos in captione Hierusalem. 3. 55.
Meatus 3. 60.
Medullæ. 3. 60.
Membra hominis. 3. 60. quæ sint. 3. 60.
Mens. 3. 59. Menstruum. 3. 60.
Mentum. 3. 60. Merula. 1. 43.
Miluus. 1. 40. Menoceros. 2. 6.
Morus. 3. 56. Mors. 3. 61.
Mortis genera. Ibidem. Mugilis. 3. 55.
Mulier. 3. 61.
Mortuorum genera. 3. 61.
Multorum generatio impudenter ab homine excogitata.
Muleus. 3. 55. Multipes. 3. 54. (3. 55.
Murena. 3. 55. Murex. 3. 55.
Mus. 3. 25. Musculi. 3. 60.
Musio. 3. 24. Mustella. 2. 18.
N Ares. 3. 60. Nates. 3. 60.
Natura in communi. 3. 59.
Nemus. 3. 56. Nerui. 3. 60.
Nycticorax seu Noctua. 1. 43.
Nidus turturis. 1. 25. Nux. 3. 56.
O Ccipitium. 3. 60. Oculi. ibi.
Omentum. 3. 60. Og. Onager. 2. 11.
Onocentaurus. 2. 4. & 33.
Organa sensuum nostrorum. 3. 59.
Orphani. 3. 61. Odoratus. 3. 59.
Ossa. 3. 60. Os. 3. 60.
Oua, & inde nata. 3. 37.
Ouis. 3. 13.
P Ala. 3. 60. Palatum. 3. 60.
Palmæ arbori comparatus iustus. 1. 21. Ecclesia, & anima fidelis eidem. 1. 21.
Palma rursus. 3. 56. & 60.
Palpebræ. 3. 60. Panthera. 2. 23.
Pardus, & leopardus lib. 3. cap. 2.
Parentum vnde cum prole similitudo. 3. 60.
Passer. lib. 1. cap. 20.
Palma. 3. 60.
Pi ramis cedri. lib. 1. cap. 26.
Passer mystice li. 1. c. 27. Eius domus, & mores 28. Vigilia li. eodem c. 29. Ad animam comparat. ibi. c. 30
Passerum pretia. 1. 31. Immolatio. 1. 32.
Pauo seu pauus auis. 1. 55. pectus 3. 60.
Pecora, Pecus. Pecudes. 3. 13.
Pedes. 3. 60. Pediculi. lib. 3. cap. 54.
Pelicanus. lib. 1. c. 33. & 51. 2. ca. 27.
Pellis. 3. 60.
Pendix. 1. 50. Phagus. 3. 56.
Phœnix. 1. 49.
Picus & picus. 3. 32.
Pinea. 3. 56.
Pinnula. 3. 60.
Pinus. 3. 56.
Pistacea. 3. 56.
Piscium diuersorum naturæ. 3. 55. per totum.
Pisces amphibij seu amphinij. Ibidem.
A Piscium varia genera, & infœtus amor. Ibidem.
Piscium castitas & victus, & pisces dentati. Ibid.
Plantæ, & planteria. 3. 56. & 60.
Platanus. 3. 56. Polypus. 3. 55.
Poma. 3. 56.
Populus arbor. 3. 56. Porci marini. 3. 55.
Pori. 3. 60. Posteriora bonis. 3. 60.
Præcordia. 3. 60. Psittachus. 3. 28.
Puperes. 3. 61.
Puer, & puella. Ibidem.
Puerperæ. Ibidem. Pugnus. 3. 60.
Pulices. 3. 54. pulmo. 3. 60.
Pulpa. 3. 60. pupilla. 3. 60.
Pupilli & orphani. 3. 61.
Pulsus. 3. 60. (nositas. 3. 56.
B Q Vercus aut quernus seu querna arbor, & eius an-
Qualea auis quæ et coturnix et ortyx dicitur. 1. 51
Quadrupedia animalia. 3. 12.
Quisquiliæ. 3. 56.
R Adix, & ramus. 3. 56.
Ranæ. 3. 55. Renes. 3. 60.
Ricynus. 3. 54. Rumen. 3. 60.
S Alamandra. 2. 16. Salix. 3. 56.
Saltus. 3. 56.
Sanguisuga. 3. 54.
Sanguis. 3. 60. Sapphirus. 3. 58.
Sapphirinus color in alis columbæ. 3. 7.
Sardonyx seu Sardonychus. 3. 58.
Sardus. 3. 58. Sarra. 3. 55.
C Saura. 3. Scapula. 3. 60.
Scarus. 3. 55. Scitalis. 3. 43.
Scorpius. 3. 54. Scorpius marinus. 3. 55.
Scrotum. 3. 60.
Semen. 3. 60. vide Sperma,
Senectutis bona & mala. 3. 61.
Senes. Ibidem. Sensus hominis. 3. 59.
Sepultus. 3. 61.
Serpentum genera. 3. 40.
Serpentes sireni. 3. 43.
Serra. 3. 55.
Serpentum naturæ. 3. 52. & 53.
Serra belua. 2. 22. Seps serpens. 3. 48.
Sibilus serpens. 3. 41. Sycomorus. 3. 56.
D Simiæ vel simij. 1. 12. Sinistra. 1. 60.
Sirenæ. 1. 32. Sireni serpentes. 3. 47.
Smaragdus. 3. 58. Solum. 3. 60.
Sorex. 3. 25. Sortes quatuor. 1. 3.
Spermatum differentiæ. 3. 60.
Spina, & spina sacra. 3. 60.
Spiritus. 3. 59. Splen. 3. 60.
Spondilia. 3. 60.
Stellio. 2. 16. & 28. & 3. 52.
Stomachus. 3. 60.
Struthio, & eius pennæ, atque natura. 1. 37.
Sublinguium. 3. 60.
Succinum. 3. 56.
Suffragines. 3. 60.
E Supercilia. 3. 60.
Surculus. 3. 56.
T Alpa. 3. 26. Talus. 3. 60.
Tarmi. 3. 54. Tactus. 3. 59.
Taurus. 3. 18.
Tempora capitis. 3. 60. A.
Teredo. 3. 54.
Terga. 3. 60. V. Testiculi. 3. 60. X.
Testudo. 3. 55. C.
Tharandus. 3. 9.

Thorax.3.60.O.*Tibiæ*.3.60.Aa.
Tigris.3.1.*Tinea*.3.54.O.
Topazius vel Topantius.3.58.L.
Tori.3.60.M. *Torpedo*.3.55.10.
Torris.3.56.K.
Truncus. 3.56. G.& 60. O.
Turtur.1.20.23.24.& 25.
Vacca.3.19.*Vbera*.3.60.P.
Venæ.3.60.Dd.*Venter*.3.60. Hh.
Vermes, & vermes carnium.3.54.
Veretrum.3.60.Y.*Vertex*.3.60.A.
Vertibula.3.60.S.*Veruex*.3.14.
Vespertilio.3.34.
Vesica.3.60.61.
Vimen.3.56.Y. *Vipera*.2.21.
Vir,Vira,Virago,Virgo.3.61.Tt.
Virga.3.56.H.*Virgultum*.*Ibidem*.
Virus.3.60.Y.
Viscera. 3.60.Bb.*Visus*.3.59.X.
Vita.3.59.R.*Vitulus*.3.19.
Vlmus.3.56.X.*Vlna*.3.60.M.
Vmbilicus.3. 60.X.
Vngues.3.60.N.
Vnicornis. 2.6.
Vniones. 2.35.
Vpupa.1.32.*Vrina*.3.60.51.
Vrsus.3.6.*Vrus*.3.19.
Vstula.3.54.*Vterus*.3.60.Hh.
Vulpes.2.5.*Vultur*.1.38.
Vultus.3.60.B.*Vulua*.3.60.Ii.
XYlycon, quæ vulgo forte perperam dicitur siliqua. 3. 56. R.

Finis Indicis serie literaria. Sequitur Prologus.

HVGO RAINERO SVO salutem.

Columba. *Psal*. 67.

DEsiderij tui petitionibus charissime satisfacere cupiens:columbam, cuius *pennæ sunt deargentatæ, & posteriora dorsi eius in pallore auri, pingere, & per picturam mentes ædificare decreui* : vt quod simplicium animus intelligibili oculo capere vix poterat, saltem carnali discernat; & quod vix concipere poterat auditus,percipiat visus. Nec tantum volui columbam formando pingere,sed etiam dictando describere,&per scripturamdemonstrare picturam, vt cui non placuerit simplicitas picturæ, placeat saltem moralitas scripturæ.Tibi ergo, cui datæ sunt pennæ columbæ, qui elongasti fugiens, vt in solitudine maneres, & requiesceres, qui non quætis dilationem in voce coruina, cras, cras ingeminante, sed contritionem in gemitu columbino. Tibi, inquam, non tantum ad præsens columbam, sed etiam accipitrem pingam. Ecce in eadem pertica sedent accipiter &columba.Ego enim de clero, tu de militia ad conuersionem venimus,vt in regulari vita quasi in pertica sedeamus, & qui rapere consueueras domesticas aues, nunc bonæ operationis manu silueſtris

Accipiter.

A ad conuersionem trahas,id est,seculares. Gemat igitur columba,gemat &accipiter,vocemque doloris emittat. Vox enim columbæ, gemitus, vox accipitris, questus. In principio huius operis idcirco præposui columbam, quia spiritus sancti gratia semper præparatur pœnitenti, nec nisi per gratiam peruenitur ad veniam. De accipitre vero post columbam subiungitur, per quem nobilium personæ designantur. Cum enim aliquis nobilium conuertitur, per exemplum bonæ operationis pauperibus præsentatur. De quibusdam vero tam volucribus quam animalibus quæ ad exemplum morum diuina scriptura commemorat, quanto citius potero breuiter assignare tentabo.

Columba cur prima.

Accipiter secũdus.

B

C

PRÆFATIO ALTERA

eiusdem in eundem libellum, per quam innuit auctor, quisquis est, se animalia ipsa, & lapillos depinxisse, sed quia imprimendo non possumus colores obseruare, & animalium plurima per se nota sunt, eorum picturis supersedebimus.

D

CVm scribere illiterato debeam, non miretur diligens lector, si ad ædificationem illiterati de subtilibus simplicia dicam. Nec imputet leuitati, quod accipitrem vel columbam pingam, cum beatus Iob, & Propheta Dauid huiusmodi volucres nobis reliquerint ad doctrinam. Quod enim doctioribus innuit scriptura, hoc simplicibus pictura. Sic enim sapiens delectatur de subtilitate scripturæ,sic simplicium animus detinetur simplicitate picturæ. Ego autem plus laboro, vt simplicibus placeam, quam vt doctioribus loquar, & quasi vasculo pleno latices infundam. Qui enim sapientem verbis instruit, quasi pleno vasculo latices infundit.

CAP. I.

E

¶ *De tribus columbis, quarum scriptura meminit.*

SI *dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ : & posteriora dorsi eius in pallore auri.* In sacra scriptura, frater, tres columbas legendo reperi. Ex quibus, si attente considerentur, simplicium mentes ad perfectionem poterunt edoceri. Columbam scilicet *Psal*. 67.

Noe

Columbæ tres.

Noe, columbam Dauid, columbam Iesu Christi. Noe requies, Dauid manu fortis, Iesus Saluator interpretatur. Peccatori autem dicitur: *Peccasti*, quiesce. Si igitur vis esse Noe, quiesce à peccatis. Vt Dauid esse possis, operare fortia. Si saluari desideras, à Saluatore salutem postula. *Diuerte* igitur *à malo, & fac bonum, inquire pacem.* Diuerte ad arcam Noe. Præliare cum Dauid prælia Domini. Inquire pacem cum Iesu in Hierusalem. Diuerte ad quietem mentis, resiste tentationibus, expecta patienter salutis beneficium. De columba vero Noe dicitur: *Reuersa est columba ad vesperam ferens in ore ramum virentis oliuæ.* Ad arcam Noe columba reuertitur, cum ad quietem mentis ab exterioribus animus reuocatur. Reuertitur ad vesperam, cum deficiente luce mundanæ felicitatis, vanæ gloriæ fugit pompam, timens ne incurrat obscuritatem mentis, id est, profunditatem perpetuæ damnationis. Oliuam gerit, quia misericordiam quærit. Oliuam in ore portat, dum indulgere sibi quod deliquit, precibus exorat. De columba vero Dauid dicitur. Et posteriora dorsi eius in pallore auri. In posterioribus dorsi aurum habetur, quia bene operanti, in futuro venia promittitur. Similiter & de Saluatore legitur, quod in descensu columbæ super eum hæc vox audiretur: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. *Columba est Spiritus sancti gratia, quæ super Iesum in Iordane descendisse cernitur*, quia cuilibet humili à peccatis mundato, gratia præparatur. Pœnitenti igitur fit misericordia, operanti promittitur venia, diligenti datur gratia.

Eccle. 21.

Psal. 33.

Genes. 8.

Columba Noe.

Columba Dauid.

Columba Domini.

Matth. 3.

CAP. II.

¶ *De columbæ ad Ecclesiam collatione.*

Psal. 67. *Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ: & posteriora dorsi eius in pallore auri.* Columba deargentata est Ecclesia doctrina diuini eloquij erudita, quæ per similitudinem fertur habere prædicationis rostrum ratione diuisum, quo grana congregat hordei & frumenti, sententias scilicet veteris & noui Testamenti: habet dextrum & sinistrum oculum, moralem & mysticum sensum. Seipsam respicit sinistro, Deum vero contemplatur dextro. Duas alas habet, actiuam & contemplatiuam vitam, his duabus alis sedens tegitur. His duabus volans ad cœlestia subleuatur. Volamus, cum mente excedimus. Sedemus, cum inter fratres sobrij sumus. In his siquidem alis pennæ sunt. Pennæ vero sunt doctores alis rectæ actionis & diuinæ contemplationis inhærentes. Cleros vero sortes vocamus latine. Duæ sortes, duo sunt testamenta. Inter quas sortes dormiunt, qui auctoritatibus veteris & noui Testamenti concordant, & acquiescunt. Et posteriora dorsi eius in pallore auri. Dorsum columbæ illam partem corporis esse di-

Volamus. Sedemus. Pennæ columbę Cleri duo.

A cunt, cui radices alarum sese inuicem naturaliter coniungunt. Ibidem cor ponitur, quod dorso proximum, auro perpetuæ beatitudinis in futuro operietur. Sicut aurum pretiosius est argento, sic & beatitudo futuri seculi pretiosior est felicitate præsenti. Posteri ora igitur dorsi columbæ in pallore auri erunt, quia iusti in æterna beatitudine nimia claritate fulgebunt.

CAP. III.

¶ *De columbæ ad fidelem animam comparatione.*

Psal. 67. *Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ: & posteriora dorsi eius in pallore auri.* Columba est quælibet fidelis, & simplex anima. Deargentata in pennis, declarata in virtutibus per famam bonæ opinionis, quæ tot in cibum colligit seminum grana, quot ad bene operandum assumit sibi iustorum exempla. Duos habet oculos, dextrum & sinistrum, memoriam scilicet & intellectum. In hoc futura præuidet, in illo transacta deflet. Hos oculos clauserunt in Ægypto patres nostri, quoniam non intellexerunt opera Dei, nec fuerunt memores multitudinis misericordiæ eius. Duas vero alas habet, amorem proximi, & amorem Dei. Vna extenditur per compassionem ad proximum, altera erigitur per contemplationem ad Deum. Ex his alis procedunt pennæ, id est, virtutes animæ. Hæ pennæ argentea claritate resplendent, quando per famam bonæ opinionis audientibus argenti more dulcem tinnitum præbent. Cleros vero Græce, sortes dicimus Latine. Quatuor autem sunt sortes, timor & spes, amor & desiderium. Sortes sunt, quia paternæ hæreditatis locum distribuunt. Timor & desiderium sortes sunt extremæ, spes & amor mediæ. Timor animum conturbat, desiderium mentem cruciat, & nisi aliquid medium interuenerit, animus à quiete recedit. Oportet igitur vt inter desiderium & timorem, spem ponamus & amorem: spes igitur timorem recreat, amor desiderium temperat. Inter spem igitur & amorem, quasi inter medias sortes quietus dormit, qui inter extremas scilicet timorem & desiderium vigilat, & obstupescit. Si igitur es columba, vel columbæ penna, dum times & desideras, inter extremas sortes vigilas. Dum speras & diligis, inter medias quietus dormis. Et posteriora dorsi eius in pallore auri.

¶ In dorso solent onera portari. Et per hæc eadem possunt operum labores designari. Per posteriora vero dorsi denotatur expectatio premij. Post tolerantiam siquidem præsentium laborum, in futuro subsequi credimus iustis meritorum præmia. Reddet enim Deus sanctis mercedem laborum suorum, & deducet eos in via mirabili. Et hoc in pallore auri

Columbæ oculi.

Columbæ alæ.

Pennæ deargentatæ.

Sortes.

Posteriora dorsi.

auri esse credimus, quia *pretiosa est in conspectu* Psal. 115. *Domini mors sanctorum eius*. In pennis igitur argentum, quia in linguis eloquium. In posterioribus vero aurum, id est, post labores præmium.

CAP. IV.

De columbæ ad prælatum comparatione.

Psal. 67. *Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ: & posteriora dorsi eius in pallore auri.* Columba deargentata est absque felle malitiæ quælibet adhuc viuens prælatorum persona, quæ inter medios cleros dormit. Cleros Græce, Latine sors. Vnde & cleronomia proprie vocatur hæreditas quæ defertur ex Testamento. Inde contingit vt filij Leui, inter filios Israel non haberent sortem, id est, hæreditatis partem, sed ex decimis viuerent. Duæ autem sunt hæreditates, terrena veteris testamenti, & æterna noui. In medio igitur istarum dormit, qui in contemptu terrenorum, & ipse cœlestium, vitam finit: dum nec nimis ardenter præsentibus inhiat, & futura patienter expectat. Et posteriora dorsi eius in pallore auri. Oculi enim iustorum videbunt regem in decore suo. Tunc enim aurum in posterioribus habebis, cum apparuerit in futuro gloria diuinæ maiestatis. Coronæ siquidem regum ex auro purissimo fabricantur, ex argento vero monetæ fiunt, quibus imagines regum imprimuntur. In moneta notatur imitatio formæ, in corona signum victoriæ. Moneta siquidem diuini eloquij docet imitationem vitæ Christi, corona vero victoriæ. Post labores præsentis sæculi fiunt pugnæ. Ibi igitur quasi in posterioribus aurum, hic in pennis prædicationis argentum, quia cum ad illa dona columba peruenerit, iam prædicationis eloquio non indigebit, sed in eo quod pro retributione percipiet, in puritate perfectionis sine fine viuet.

CAP. V.

De columbæ habentis pedes rubros ad Ecclesiam comparatione.

DE qua columba hic agitur, rubros pedes habere perhibetur. Hæc columba est Ecclesia, quæ pedes habuit, quibus totius mundi spatium perambulauit. Pedes sunt martyres, qui tot passibus terram perambulant, quot bonorum operum exemplis viam iustitiæ sequentibus se demonstrant. Terram tangunt, cum dignis increpationibus actus, & voluntates terrenas reprehendunt. Sed dum terra premitur, asperitate terræ, id est, terrenorum crudelitate, pedes vulnerantur, & sic pedes Ecclesiæ rubri facti sunt, quia sanguinem suum pro Christi nomine martyres effuderunt. Rubor igitur pedum est cruor martyrum.

CAP. VI.

De pennis deargentatis columbæ, ad prædicatores collatis.

QVæ columba pedes rubros habere dicitur, pennas deargentatas habuisse verbis Propheticis demonstratur. *Pennæ* (inquit Dauid) *columbæ deargentatæ*. Pennæ columbæ Psal. 67. deargentatæ sunt prædicatores Ecclesiæ. Est autem argentum, diuinum eloquium: tinnitus argenti, dulcedo verbi: calor, candor. Candorem vero argentum retinet, dum quilibet doctor munditiam verbis prædicat, & munditiam in se habet, dum quod docet diligit, & quod intus amat, foris operibus ostendit. Hæc sunt eloquia Domini casta, argentum igne examinatum. Eloquia Domini casta, quia nulla sunt simulatione corrupta, nullo sunt semine cupiditatis impregnata. Argentum examinatum igne, solidatum in qualibet perturbatione. Candor igitur argenteus in pennis, est in linguis docentium lene blandimentum sermonis.

CAP. VII.

De sapphirino colore alarum columbæ ad contemplatiuos collato.

ALarum colorem non reperi scriptum, sed ex similitudine materialis columbæ potest assignari: vt si columbam pictam respicias; colorem materialis columbæ eam habere non contradicas. Alarum enim superficies sapphirino colore superfunditur, quia cæli speciem animus contemplantis imitatur. Sed color sapphirinus candidis lineis distinguitur, vt sapphirino colore niueus misceatur. Color enim niueus sapphirino mixtus designat munditiam carnis, & amorem contemplationis.

CAP. VIII.

De coloribus columbæ ad mores collatis.

POsteriora dorsi columbæ deargentatæ Propheta Psal. 67. commemorat, & postea finem vitæ præsentis in quolibet homine moraliter demonstrat. In auro puritatem mentis, in pallore vero auri designat mortificationem carnis. Est enim

enim pallor animi patientis, & mortificatæ carnis innatus color. Poſteriora igitur columbæ deargentatæ in pallore auri erunt, dum puritas mentis, & mortificatio carnis finem cuiuſlibet morientis obtinebunt. Sed & ideo color aureus in poſterioribus dorſi columbæ colori ſapphirino iungitur, quia contemplantis animum futuræ beatitudinis gloria ſubſequetur. Color igitur aureus in poſterioribus deſignat æternæ retributionis munus.

CAP. IX.

¶ De oculis croceis, & cautione columbæ ad Eccleſiæ cautionem comparatis.

OCuli tui columbarum. Columba ſuper aquas ſedere ſæpiſſime ſolet, vt cum viderit vmbram ſuperuenientis accipitris fugiens declinet. Eccleſia vero ſcripturis ſe munit, vt inſidiantis diaboli fraudes euitare poſſit. Hæc igitur columba croceos oculos habet, quia Eccleſia matura conſideratione futuros caſus oſtendit, & prouidet. Color itaque croceus in oculis, diſcretionem deſignat maturæ conſiderationis: dum enim aliquis quid agat, vel quid cogitet, maturè conſiderat, quaſi croco ſpirituales oculos adornat. Habet enim crocus colorem maturi fructus. Croceus igitur oculus eſt maturitas ſenſus.

CAP. X.

¶ De colore reliquo columbæ mutabili ad mare turbatum, & de mari ad carnem comparato.

COlor reliqui corporis imitatur colorem turbati maris. Mare motu fluctuum ſæuiens ebullit. Caro motu ſenſuum ebulliens ſæuit. Mare perturbationibus ſuis arenas mouet, & ſubleuat. Caro delectationibus ſuis animi leuitatem pulſat. Mare terminos ſuos egrediens, aquis dulcibus occurrit. Caro laſciuiens lachrymarum dulces riuulos obtundit. Mare diuerſis procellarum turbinibus, nauigantium curſus impedit. Caro procelloſa recte viuentium mores in profundum mergit. Dum tantis mare tempeſtatibus agitatur, vndarum colliſione terra fluctibus immiſcetur, & ſic ex colliſione maris & terræ, colorem mixtum recipit mare. Similiter dum caro ſuggerit, & animus non conſentit, quaſi ex nigro & niueo quidam in corpore color efficitur, qui ex diuerſis factus color medius appellatur. Marinus igitur color in pectore columbæ tribulationem deſignat in humana mente.

CAP. XI.

¶ De diuerſis columbæ proprietatibus.

IN diuerſis locis diuerſas columbæ proprietates reperi, quas inſerens huic operi, tibi frater annotare curaui. Prima vero columbæ proprietas eſt, quod pro cantu gemitum profert. Secunda, quod felle caret. Tertia, quod oſculis inſtat. Quarta, quod gregatim volat. Quinta, quod ex raptu non viuit. Sexta, quod grana meliora colligit. Septima, quod non veſcitur cadauere. Octaua, quod nidificat in petræ foraminibus. Nona, quod ſuper fluenta aquarum reſidet, vt viſa accipitris vmbra, venientem citius deuitet. Decima, quod geminos nutrit pullos. Columba pro cantu vtitur gemitu, quia quod libens fecit, plangendo gemit. Caret felle, id eſt, iraſcibilitatis amaritudine. Inſtat oſculis, quia delectatur in multitudine pacis. Gregatim volat, quia conuentus amat. Non viuit ex raptu, quia non detrahit proximo. Colligit grana meliora, id eſt, meliora dicta. Non veſcitur cadaueribus, id eſt, deſideriis carnalibus. Nidificat in foraminibus petræ, quia ſpem ponit in Chriſti paſſione. Super fluenta aquarum reſidet, vt viſa accipitris vmbra, venientem citius deuitet, quia in ſcripturis ſtudet, vt ſuperuenientis diaboli fraudem declinet. Geminos nutrit pullos, id eſt, amorem Dei, & amorem proximi. Qui igitur has naturas habet, aſſumat ſibi contemplationis alas, quibus ad cœlum volet.

Proprietates x. columbæ
Notabile pro Concionatore.
Prima.
Secunda
Tertia.
Quarta.
Quinta.
Sexta.
Septima
Octaua.
Nona.
Decima.

CAP. XII.

¶ De Aquilone, & Auſtro ventis.

SVrge Aquilo, & veni Auſter, &c. Aquilo frigidiſſimus ventus eſt. *Ab Aquilone* (inquit Hieremias) *pandetur omne malum.* Ibi ſedes Sathanæ. Inde ruinæ principium. Ventus Aquilo grauis eſt tentatio. Flatus Aquilonis, ſuggeſtio tentationis: frigus, negligentiæ torpor. *Aquilo* igitur *venit, quando grauis tentatio mentem cuiuſlibet inuadit.* Aquilo vero ſurgit, quando ab animo tentatio recedit. *Ab Aquilone* (inquit) *venient & mari.* Aquilo tentatio, mare mundus. Ab Aquilone igitur & mari Chriſtus ſuos congregat, cum à tumultu tentationum non tantum iuſtos, ſed & peccatores ſequeſtrat. *Ponam* (inquit) *ſedem meam ad Aquilonem, & ero ſimilis Altiſſimo.* Sedem ad Aquilonem ponere deſiderat, quem penna ſuperbiæ ſurſum leuat. Eſſe ſimilis Altiſſimo concupiſcit, cum illi, cui ſubeſſe debet, per arrogantiæ ſpiritum ſe æqualem facit: & (vt plus dicam) non tantum ſe magiſtro ſuo

Cant. 4.
Hierem. 1.
Eſa. 49.
Eſa. 14.

æquiparat, sed etiam se illo meliorem esse putat. Cecidit diabolus, cum se exaltare voluit. Humiliatur homo, cum se exaltare concupiscit. Auster calidissimus ventus est. *Deus* (inquit) *ab Austro veniet.* Ibi sedes Altissimi, ibi dilectionis ardor. Inde synceritas veritatis. Auster à serena regione procedit, quia Deus in serenitate morum requiescit, ibi pascit, ibi cubat, ibi quies mentis, ibi refectio contemplationis. Auster Spiritus sancti gratiam designat, flatus Austri benignitatem Spiritus sancti, calor amorem. Auster igitur venit, quoties gratia Spiritus sancti mentem cuiuslibet accendit. Surgit quoties à mente gratia recedit. Deus, inquit, ab Austro veniet. Ab Aquilone diabolus, ab Austro. DEVS: Ille ignorantiæ tenebras inhabitat, iste serenitatem charitatis amat. Frigus Aquilonis poros carnis stringit, calor Austri clausos aperit. Quod enim frigus auaritiæ stringendo retinet, apertis eleemosynæ manibus charitas larga præbet. Penna siquidem vetus in infernum mergit, noua vero animum ad cœlestia desideria sustollit. Peccata enim grauant, virtutes vero subleuant.

Auster. *Abac.3.*

CAP. XIII.

De accipitre quomodo plumescat expandens alas suas ad Austrum.

Iob.35. *Vnquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad Austrum?* Vnde Beatus Gregorius: *Agrestibus accipitribus moris est, vt flante Austro alas expandant, quatenus eorum membra ad laxandum pennam veterem venti tepore concalescant. Cum vero ventus deest, alis contra radium solis expansis atque percussis tepentem sibi auram faciunt, sicque apertis poris vel veteres pennæ exiliunt, vel nouæ succrescunt.* Quid est ergo accipitrem in Austro plumescere, nisi quod vnusquisque sanctorum tactus flatu sancti Spiritus concalescit, & vsum vetustæ conuersationis abiiciens, noui hominis formam sumit? Quod sanctus Paulus Apostolus admonet, dicens. *Coloss.3.* *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum.* Et rursum. *2.Cor.2.* *Licet is, qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est renouatur de die in diem.* Vetustam autem pennam proiicere, est inueterata studia dolosæ actionis amittere. Et nouam pennam sumere, est mitem & simplicem bene viuendi sensum tenere. Penna namque veteris conuersationis grauat. Et pluma nouæ immutationis subleuat, & ad volatum tanto leuiorem, quanto nouiorem reddit. Et bene ait: *Expandens alas suas ad Austrum.* Alas quippe nostras ad Austrum expandere, est per aduentum sancti Spiritus nostras confitendo cogitationes aperire, vt iam non libeat defendendo nos tegere, sed accusando publicare. Tunc ergo accipiter plumescit, cum ad Austrum alas expandit, quia tunc se vnusquisque virtutum pennis induit, cum sancto Spiritui cogitationes suas confitendo substernit. Qui enim confitendo vetera non detegit, nouæ vitæ opera minime producit. Qui nescit lugere quod grauat, non valet proferre quod subleuat. Ipsa namque compunctio poros cordis aperit, plumas virtutum fundit, cumque se studiose mens de pigra vetustate redarguit, aliqua nouitate iuuenescit. Dicatur ergo cum beato Iob. *Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad Austrum?* Id est: Nunquid cuilibet electo tu intelligentiam contulisti, vt flante Spiritu sancto cogitationum alas expandat, quatenus pondera vetustæ conuersationis abiiciat, & virtutum plumas in vsum noui volatus sumat, vt hinc videlicet colligat, quod vigilantiam sensus in semetipso ex se non habet, qui hanc ex se conferre aliis nequaquam valet.

CAP. XIV.

De duabus accipitrum speciebus.

DVæ sunt species accipitrum, domesticus, scilicet & syluester, iidem tamen sunt. Sed diuersis temporibus potest esse syluester & domesticus. Syluester rapere consueuit domesticas volucres, & domesticus syluestres. Syluester quas rapit continuo deuorat, domesticus captas domino suo relinquendas seruat. Porro Dominus eius captarum volucrum ventres aperit, & eorum corda accipitri in cibum tribuenda sumit. Interiora ventris cum fimo eiicit, qui intus remanens putredinem carnium cum fœtore gignit. Moraliter: syluester accipiter captas volucres & rapit & deuorat, quia quilibet peruersus actus & cogitationes simplicium dissipare non cessat. Domesticus vero accipiter est quilibet spiritualis pater, qui toties syluestres volucres rapit, quoties seculares ad conuersionem prædicando trahit. Captas occidit, dum seculares mundo mori per carnis mortificationem cogit. Dominus autem eius, & omnipotens Deus ventres earum aperit, quando mollitiem carnalium per scripturas increpando soluit. Corda vero extrahit, dum cogitationes secularium per confessionem manifestas facit. Interiora ventris cum fimo eiicit, quando memoriam peccati fœtentem reddit. Ad mensam itaque Domini captæ volucres veniunt, dum in corpus Ecclesiæ peccatores doctorum dentibus masticati sese conuertunt.

A

CAP. XV.

¶ *De domesticorum accipitrum curatione.*

DOmesticis accipitribus quo melius plumescere debeant, munita ac tepentia requiruntur loca. Loca munita sunt claustra, in quibus dum syluester accipiter ponitur, vt domesticus fiat, clausus tenetur. Ibi veteres pennas amittit, & nouas assumit, quia quilibet claustralis, qui pristinis vitiis spoliatur, non hominis virtutibus adornatur, nec inde extrahitur, nisi prius iectis veteribus pennis, nouæ solidentur. Sed cum firmus in volatu fuerit, ad manum venit. Similiter si aliquis conuersus de claustro exeat, necesse est vt ad manum bonæ operationis accedat, & inde emissus volet, vt ad desideranda cœlestia toto adnisu mentis seipsum leuet.

CAP. XVI.

¶ *De accipitris in læua gestatione.*

ACcipiter in sinistra manu gestari solet, vt in dextram ad aliquid capiendum emissus volet. *Læua* (inquit) *eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Læua sunt bona temporalia, dextera vero sunt æterna. In læua igitur sedet, qui bonis temporalibus præsidet. In dexteram vero volat, qui toto mentis affectu æterna desiderat. Ibi capit accipiter columbam, id est, quilibet mutatus in melius sancti Spiritus gratiam recipit.

Cant. 2.

CAP. XVII.

¶ *De pertica, super quam stat, aut sedet Accipiter.*

PErtica accipitris designat nobis rectitudinem vitæ regularis, quæ à terra longe suspenditur, quia à terrenis desideriis huiusmodi vita separatur. In hac pertica ligatus sedet, qui regularis vitæ statuta firmiter tenet. Duobus parietibus inhærere dicitur, à quibus ex vtraque parte sustentatur. Duo parietes, qui perticam sustentant sunt actiua & contemplatiua vitæ, quæ pie viuentium rectitudinem portant.

B

CAP. XVIII.

¶ *De accipitrum pedicis seu compedibus.*

QVasi compedes in pedibus accipiter habere consueuit, ne cum voluerit, exorta qualibet occasione volare possit. Pedes accipitris quasi compedibus stringit, qui timore iudicij, & dolore supplicij, mentis affectus premit. *Et humiliauerunt* (inquit Psalmista) *in compedibus pedes eius.* Pedes Ioseph in compedibus humiliat, qui ad memoriam reducens præsentem & æternam pœnam, ne ad optata progrediantur, affectus animi ligat.

Psal. 104.

CAP. XIX.

¶ *De loro seu corrigia, & ligamine accipitris.*

C

COrrigia, per quam accipiter ligatur in pertica, est mortificatio carnis, per quam quilibet conuersus tenetur in regulari vita. Corrigia siquidem, quæ fit de corio mortui animalis, designat mortificationem carnis. Non rumpitur hæc corrigia, sed soluitur, cum ad capiendum aliquid accipiter impellitur. Similiter si quilibet frater ad aliquid temporale exeat, non rumpitur propositum, sed cum reuertitur, eadem corrigia, qua prius, seipsum firmius ligat.

D

CAP. XX.

¶ *De Turture, & Passere.*

POst columbæ gemitum, & accipitris questum, rogas Charissime, ne diutius differam, sed planctum turturis, & clamorem passeris tibi velocius scribam: nec tantum scribam, sed etiam pingam qualiter turtur eremi secretum diligat, & passer solitarius in tecto clamare non desinat, vt sub exemplo turturis teneas munditiam castitatis, & sub exemplo passeris ames custodiam cautæ circumspectionis, vt & viuas caste, & ambules caute.

E

CAP. XXI.

¶ De palma, quomodo ei comparatur iustus.

Iob. 29. *Sicut palma multiplicabo dies.* Palma multiplicat dies, quia tarde proficit, priusquam in altum crescat. Similiter iustus tarde proficit, priusquam ad hoc perueniat ad quod tendit. Est enim iusti desiderium, vt perueniat ad cœleste regnum. Sed hoc desiderium mundus impedit, ne ad optata nisi tarde peruenire possit. Palma dies multiplicat, nec tamen eam frigus hyemis vel nimius calor æstatis impediunt, quin semper virideſcat. Similiter iustus viuit, nec ab aliquo impeditur, quin in proposito bonæ operationis perseueret. Frigus hyemis est torpor vel negligentia refrigeratæ mentis. Nimius calor æstatis est calor libidinis, vel iracundiæ flamma, seu incendium cupiditatis. Sicut igitur palma nec marcescit hyemis frigore, nec nimio æstatis vritur calore: sic iustus non perimitur qualicunque prosperitatis vel aduersitatis tentatione. Aliter, palma dies multiplicat, quia iustus dies antiquos ad memoriam reducit, & annos æternos in mente tractat. Paucitatem enim dierum suorum nuntiat sibi, & ex alia parte longitudinem dierum in futuro sperat. Qui hæc igitur intra se colligit, multiplicando dies sicut palma vincendo mundum in altum crescit.

CAP. XXII.

¶ Quomodo ei comparentur Ecclesia, & anima fidelis.

Cant. 7. *Statura tua assimilata est palmæ.* Statura Ecclesiæ, vel cuiuslibet fidelis animæ assimilatur palmæ. In statura cuiuslibet hominis notatur paruitas vel magnitudo in membris per lineamenta corporis. Habet autem staturam palmæ iustus, si apud se est modicus, apud Deum magnus, in se humilis, coram Deo sublimis. Hæc palma est Christus, cui assimilatur iustus. Dum enim tribulationes, quas passus est Christus, patitur, staturæ palmæ iustus
2. Cor. 5. assimilatur. Vnde Apostolus. *Qui erunt participes tribulationum, erunt participes & gloriæ.* Qui igitur membrum corporis est, quæ sunt capitis, sentire debet. Iam palma creuit in altum. Iam cacumen illius penetrauit cœlum. Iam cum capite sunt capitis comæ, quæ sunt elatæ palmarum, id est, electæ animarum. Adhuc stipes rugoso cortice, id est, Ecclesia circundata tribulationum asperitate, in terra figitur, & rami, id est, sancti in æterna fœlicitate gloriantur. *Iustus* enim *vt palma florebit.*
Psal. 95. Iustus plantatur, floret, & fert fructum, plantatus in domo Domini, in atriis domus Dei nostri. Domus Dei nostri est domus conuersionis. Est autem atrium ante interiorem domum. Ante domum siquidem conuersionis est atrium renunciationis. Qui enim mundo renunciat, palmam victoriæ, qua mundum vincit, in atriis domus Domini plantat. Plantatur igitur in domo conuersionis, floret per famam bonæ opinionis, fert fructum bonæ operationis. Sed quorsum figit radicem? quomodo crescit? quomodo roboratur? Radicatur per fidem, crescit per spem, roboratur per charitatem. Mirum est tamen quod de iustis dicitur: *Plantati in domo Domini, in atriis domus Dei*
Psal. 91. *nostri florebunt.* Mirum est quod plantantur in domo, & florent in atrio. Sed fortasse per fidem plantantur intus: per exemplum boni operis florent exterius, & sic per famam bonæ opinionis foras exit odor floris. Vel aliter. Plantantur in domo, florent in atrio, quia iusti plantantur in præsenti Ecclesia, & flore immarcescibili florebunt in æterna vita. Ibi enim cum flore recipient fructum, id est, cum munditia carnis, & animæ, futuræ retributionis præmium.

CAP. XXIII.

¶ De nido turturis, id est, fidelis animæ in palma, id est, arbore crucis per fidem passionis. Et quomodo palma portetur in manu victoris.

Cant. 7. *Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Palma iuxta terram est gracilis & aspera, versus cœlum grossior & pulchra.* Est igitur ascensus difficilis, sed fructus dulcis. Minuitur ascendentis labor, dum fructus in arbore sentitur odor, difficultatem ascensus aufert dulcedo gustus. Palma est Christus, fructus eius
Psal. 34. salus. *Dic* (inquit) Dauid *animæ meæ, salus tua*
Psal. 33. *ego sum: & gustate, & videte quoniam suauis est Dominus. Spes salutis in ligno crucis.* Ascende igitur in palmam, id est, attende crucis victoriam. Per scalam siquidem crucis ascendens ad solium victoris. Tolle & tu crucem tuam, & sequere eum. Qui affligit carnem suam, tollit crucem suam.

¶ Palma manum victoris ornat, & iustus palmam victoriæ in manu bene operando portat. Tria dicuntur esse, de quibus iustus victoriam debet acquirere, scilicet, mundus, caro, diabolus. Iustus mundum vincit, cum eum suis oblectationibus contemnit. Carnem superat, dum eam per abstinentiam domat. Diabolo dominatur, & eum subiicit, cum eum à suis finibus expellit. Palmam igitur in manu gestat, qui de his tribus bene operando triumphat.

CAP.

CAP. XXIV.

¶ De voce turturis ad animam comparata, & de terra nostra & aliena.

Cant. 2. *Vox turturis audita est in terra nostra.* Vox turturis est dolor læsæ mentis. Vox turturis gemitum designat cuiuslibet animæ pœnitentis. Terra de qua hic agitur, est animus, qui terrenæ fragilitatis occupationibus irretitur. Est autem terra nostra, & terra aliena. Terra aliena est mens diaboli dominio subiugata. Vnde; *Alieni insurrexerunt aduersum me, & fortes quæsierunt animam meam.* Terra aliena est Babylonia: terra nostra Hierusalem. Babylonia confusio. Hierusalem visio pacis interpretatur. Terram nostram alieni deuorant, quando dæmones suis incursionibus mentem vastant. In Babylonia tenemur captiui. *In Hierusalem sumus liberi.* Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Terra esse nostra dicitur, dum nihil in mente nostra proprium reperitur. Terram nostram esse dicimus, dum mentem nostram cum magistro & fratribus possidemus, vt animus Deo deuotus, seruiat per dilectionem fratribus, per compassionem proximo, per modestiam sibi, & sic communis fiat. In terra igitur nostra vox turturis auditur, dum ad pœnitentiam auris interior humiliter inclinatur.

Psal. 53.

Psal. 136.

CAP. XXV.

¶ De turture Ecclesiæ, & fideli animæ comparata, & de nido eius, & de Christo marito talis turturis.

TVrtur secretum deserti diligit, quandoque tamen ad hortulos pauperum, & agros cultorum descendit, vt grana seminum colligat, vnde viuat. Turtur est Eccleſia, vel quælibet fidelis anima. Secretum deserti, solitudo claustri. Grana seminum, sententiæ doctorum. Hortuli vel agri sunt doctorum libri. Ex his animus reficitur. In iis vita spiritus. Sic enim viuitur, & in talibus vita spiritus mei. In locis tutissimis & delectabilibus inuenit turtur sibi nidum, vbi reponat pullos suos. Inter ramos arboris condensæ nidum collocat, oua ponit, vnde suo tempore procreentur pulli. Per arborem intelligimus crucem: per nidum, salutem: per oua, spem: per pullos geminam charitatem, amorem scilicet Dei, & proximi. Quæramus igitur nidum turturis, quæramus ouum in nido, nidum in arbore, id est, spem salutis in ligno crucis. Notum etiam compluribus esse reor,

A naturam turturis esse talem, vt si semel socium amiserit, absque socio semper eat. Christus est sponsus Ecclesiæ, vel cuiuslibet fidelis animæ. Ascendens Christus in arborem crucis, vndique nidum contraxit. *Ascendam*, inquit, *in palmam*, id est, crucem: & *cum exaltatus fuero omnia traham ad meipsum.* Mortuus est Christus, expectat eum Ecclesia, vel quælibet fidelis ánima, donec redeat, & castæ societatis interim legem seruat. Redit sæpius ad arborem, frequentat nidum, videt effusionem sanguinis, iudicium videlicet mortis, dum hæc attendit, gemit. Similiter quælibet anima fidelis sæpius ad memoriam reducit mysterium crucis, B attendit pretium sanguinis, quæ dum attente considerat, multiplicatis gemitibus mentem ad lamenta vocat.

Ioan. 12.

CAP. XXVI.

¶ De Libano, & Cedro mysticis. Et de passeribus in ramis cedri nidificantibus.

C IN bona significatione Libanus & cedrus quandoque ponuntur, sicut in Canticis Canticorum per Salomonem dicitur. *Species eius vt Libani, electus vt cedri.* Libanus est mons Phœniciæ terminus Iudææ contra Septentrionem. Arbores illius proceritate, specie, & robore cæterarum syluarum ligna præcellunt. Per montem Libani sane intelligere possumus eminentiam virtutum. Terminus est Iudææ contra Septentrionem, ne diabolus mentes vere confitentium intret per tentationem. Arbores illius proceritate, specie, & robore alias arbores præcellunt, dum quælibet fideles animæ, proceritate desiderij, specie castitatis, robore perseuerantiæ, alias antecedunt. Per cedrum intelligimus Christum. Hæc est cedrus alta Libani, conformata hyssopo, qui cum esset sublimis, factus est humilis. De his dictum est per Prophetam. *Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani quas plantauit, illic passeres nidificabunt.* Passeres sunt prædicatores. Pulli sunt ij, qui verbo prædicationis sunt procreati. Nidus, quietæ mentis locus. In hac ergo cedro nidificant, qui tranquille viuendo, de æterna beatitudine non desperant. Sunt cedri Libani quas plantauit Dominus. Cedri Libani sunt diuites huius mundi. Passeres sunt cœnobiorum rectores: pulli, discipuli; nidus, officinarum locus. In his cedris passeres nidificant, quia rectores animarum in possessionibus diuitum cœnobia locant, ibi passeres clamare non cessant, vt sibi a Deo escam quærant. A Deo sibi escam quærunt, qui verbis diuini eloquij quasi cibo satiari volunt. Die ac nocte clamitant, quia pro suis benefactoribus toto nisu mentis Deum rogant. In nido tranquillæ mentis pennas contemplationis nutriunt, quibus ad prædictam cedrum, quanto

Libanus

Cedrus.

Psal. 103

citius possint, aduolare contendant. *Circa li-* *Cant. 3.*
gna Libani volitant, quia vitam seu mores virorum sublimium scire desiderant. Ex his lignis Libani Salomon ferculum fecisse legitur, quia Ecclesia de viris sublimibus & infatigabilibus ædificatur. Sunt cedri quas non plantauit Dominus. Non plantauit in propria voluntate, non dilatauit cupiditate. *Omnis* autem *plantatio,* *Matt. 15.*
quam non plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur. *Psal. 103.*
Hæ cedri Libani sunt diuites superbi. In his nidificant herodij & accipitres, id est, raptores. Nidos componunt, quia in possessionibus diuitum raptores munitiones construunt. Pulli sunt complices raptorum seu ministri. Hæ volucres in cedris, vt rapiant, latent, quia raptores nocendi potentiam à principibus peruersis habent. Sed Dominus confringet cedros Libani, id est, diuites mundi, quosdam per pœnitentiam, quosdam per vindictam. Per Pœnitentiam, quia sicut vitulum Libani comminuet. *Comminuet sicut vitulum Libani,* *Psal. 28.*
ad imitationem vitæ Christi, vt fiat vitulus sacrificiis aptus, vt carnem mortificet, & cum Christo crucem portet. Per vindictam confringet alios, quia æterno igni reseruabit concremandos. Prædicta cedrus succisa multum proficit, quia Christus morte propria mundum redemit. *Nisi enim granum frumenti cadens in ter-* *Ioan. 12.*
ram, mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Cedrus ergo succiditur, dum Christus moritur. Mors siquidem Christi multis profuit. Descendens enim ad inferos captiuam abduxit captiuitatem: surgens à mortuis, & ascendens ad cœlos, spem resurgendi morientibus dedit. Quid enim prodesset misere viuere, tribulationibus concuti, ad extremum mori, nisi sequeretur spes resurgendi? Et quid prodesset resurrexisse, nisi fides constans esset hominem immortalem, absque supplicio, sine fine, manere? Similiter cum cedrus, quam plantauit Dominus, succiditur, multum proficit, quia ad æternæ beatitudinis ædificium transfertur. Si autem cedrus, quam non plantauit Dominus, succisa fuerit, non minimæ vtilitatis erit, quia quæ nullum fructum ferebat in Libano, id est, in seculo, pondus ædificij succisa sustinet in spirituali templo. Ita dico, si cedri superbiam succidas, per pœnitentiam. Si vero per vindictam succidas, gehennæ incendiis illam concremandam in perpetuum seruas.

De cedris malis.

CAP. XXVII.

¶ Quis per passerem sit mystice intelligendus.

Psal. 10. Passer. IN *Domino confido, quomodo dicitis animæ meæ, transmigra in montem sicut passer?* Sub passeris nomine designatur instabilitas mentis in quolibet homine. Est enim passer auis inconstans & instabilis, & ideo designat mobilitatem mentis. Porro per montem intelligimus elationis altitudinem. Quasi passer enim in montem transmigrat, qui de valle humilitatis mentem in superbiam leuat. Potest & aliter dici, vt per passerem intelligamus quemlibet infidelem, mons vero supradictus sit eminentia sensus. Si quis in hunc montem impingit, nauem frangit. Quasi passer igitur in hunc montem transmigrat, qui humilitatem Incarnationis Christi deserens, Christum Deum & hominem esse negat. Hæreticis itaque fidei repugnantibus Propheta respondens dicit se non discessurum à fide, quia in Domino confidit. Non enim in virtute sua confidit, nec in multitudine diuitiarum suarum gloriatur.

CAP. XXVIII.

¶ De domo quam passer inuenit, & de passeris mansuefacti moribus.

PAsser *inuenit sibi domum. In domo patris mei* *Psal. 83.*
mansiones multæ sunt. Passer, qui de ramo in *Ioan. 14.*
ramum volare nouerat, nunc de syluis ad domum volat. Sic multi, qui seculi diuersis actibus inhærebant, nunc mentem in domum manufactam quæ in cœlis est, leuant. Passer, qui vestiebatur leuibus plumis, id est, secularibus curis, nunc incedit pennatus virtutibus & præceptis. Ascendit, & nidum ponit. Dat autem Deus vnde fiat nidus. Verbum siquidem patris induit se fœno carnis. Et sic in altum nidus erigitur, quia supra Angelicam creaturam humana natura collocatur. Nidificat in foraminibus petræ, quia spem ponit in Christi Passione. *Petra* enim *erat Christus.* *1. Cor. 10.*
Hæc alta cedrus Libani conformata Hyssopo, illic passeres nidificabunt.

CAP. XXIX.

¶ De Vigilia passeris, id est, monachi nuper conuersi.

VIgilaui, *& factus sum sicut passer solitarius in te-* *Psal. 101.*
cto. Locum manendi in domo fidei passer inuenit, & qui prius instabilis fuerat, ne ab accipitre rapiatur, vigilare non cessat. Sic à quolibet fideli agitur, ne à diabolo raptus teneatur. Vigilat sibi per custodiam, vigilat proximo per doctrinam. In tecto passer habitat, vt à terrenis longe fiat. In domo manet,

in

in tecto residet, qui fidei firmitatem tenet, de culmine virtutum subiectos docet. Ecce quomodo passer, qui prius ad montem perfidiæ transmigrare consueuerat, nunc pro veritate fidei vigilans, de excelso clamat. Qui ideo dicitur solitarius, quod à terrenis desideriis procul sit remotus.

CAP. XXX.

De passere assimiletur animæ vitando laqueos.

Psal. 123. ANima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. *Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.* Tenet anima similitudinem passeris, dum in his, quæ agit vtitur exemplo callididatis. Dum enim anima sæpius seipsam considerat, contingit quandoque, vt ex vsu assiduæ considerationis animus callidior fiat, vt in via positum vitet laqueum. Sunt autem tres laquei venantium. Primus laqueus est fallax suggestio dæmonum. Secundus subtilis deceptio hæreticorum. Tertius dulcedo vitæ carnalium. Hi laquei ponuntur in semita, in via, in campo. Semita, est arctior vita: via, est lata vita: campus, spatiosa. Per arctam & arduam religiosi, per latam & rectam coniugati, per spatiosam & deuiam voluptuosi gradiuntur. Laqueus passerem captum retinet, dum diabolus mentem possidet, vel dum dulcedo vitæ præsentis placet, seu dum hæreticus blanditiis deceptum fouet. Sed laqueus rumpitur, & passer liberatur, si abiectis carnalibus desideriis anima ad Deum conuertatur, hoc autem non fit per nostram potentiam, sed per Psal. 123. gratiam. *Adiutorium* enim *nostrum in nomine Domini.*

Laquei tres.

CAP. XXXI.

De passerum duorum & quinque iuxta Euangelium precio mystice explicando.

Matt. 10. Luc. IVxta seriem Euangelij *duo passeres asse vencunt, & quinque dipondio.* Passeres sunt homines vagi & inconstantes. Dipondium ex duobus assibus constat, vtrumque tamen parui ponderis est. Asse igitur & dipondio passeres venduntur, dum pro transitoriis & temporalibus æterno igne cruciandi peccatores diabolo subiiciuntur. Et tamen non erit in obliuione coram Domi- Matt. 10. no vnus ex illis, quia peccatoribus sem- Matt. 10. per parata est misericordia redemptoris.

A *Vos autem*, inquit, *multis passeribus pluris estis.* Hoc de discipulis dixit. *Sunt iusti maioris pretij.* Dum enim iusti se & sua pro Domino in præsenti seculo tribuunt, in futura beatitudine pro transitoriis & commutabilibus æterna possidebunt. Sunt quidam, qui duos passeres coniuncte animam & corpus interpretantur. Quinque vero passeres ad quinque sensus corporis referunt. Item nonne duo passeres asse veneunt, & vnus ex illis non cadet super terram absque patre vestro? Vnde Hieronymus. *Si parua*, inquit, *alia, & vilia absque Deo actore non decidunt. Vos qui æterni estis non debetis timere ne absque prouidentia viuatis.* B *Nolite ergo timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.*

CAP. XXXII.

De duobus passeribus ex lege immolandis pro mundatione à lepra.

C

Leuit. 14. LEx Moysi præcepit, quod *si quis à lepra mundatus fuerit, offerat duos passeres viuos, ex quibus vnum immolet sacerdos in vase fictili super aquas viuas, alterum vero intingat in sanguine passeris immolati, & eum liberum in agrum auolare permittat.* Duo passeres sunt corpus & anima. Vas fictile fragilitas carnis moribundæ, aquæ viuæ flumina diuinæ scripturæ, quæ nobis præstant potum spiritalem, & ablutionem. Duos passeres offerimus, cum corpus & animam Deo consecramus. Quod vero vnus passer immolabatur, retorto ad pennulas capite, ita vt sanguis effunderetur, nec tamen caput à collo abrumperetur, designat quod ita caro nostra affligenda est per abstinentiam, vt non pœnitus extinguatur à vita. Quod vero alter passer liber in granum auolare permittitur, moraliter designat quod anima nostra concupiscentiis carnalibus edomitis, pennis contemplationis ad cœlestia sit subleuanda.

D

CAP. XXXIII.

De Pelicani natura.

E

Psal. 101. *Similis factus sum Pelicano solitudinis.* Pelicanus est Ægyptia auis, habitans in solitudine Nili fluminis. Hæc auis rostro pullos suos fertur occidere, & per tres dies gemere super eos, post tres dies seipsam rostro percutit, & suo sanguine pullos aspergit, & sic

quos prius occiderat, aspersо sanguine viuificando lauat. Mystice Pelicanus significat Christum: Ægyptus mundum, Pelicanus habitat in solitudine, quia Christus solus de virgine nasci dignatus est sine virili copulatione. Est enim solitudo Pelicani, quod immunis est à peccato vita Christi. Hæc auis rostro pullos suos occidit, quia verbo prædicationis incredulos conuertit. Super pullos suos gemere non desinit, quia Christus cum resuscitaret Lazarum, misericorditer fleuit. Et sic post tres dies sanguine suos pullos lauando viuificat, quia Christus proprio sanguine suo redimendo lauat. Mors enim Pelicani, passio est Christi, moraliter autem per Pelicanum intelligere possumus non quemlibet iustum, sed à carnali voluptate longe remotum. Per Ægyptum vitam nostram ignorantiæ tenebris inuolutam. Ægyptus enim tenebræ interpretatur. In Ægypto igitur solitudinem facimus, dum à curis & voluptatibus seculi longe sumus. Sic & iustus in ciuitate solitudinem facit, dum se immunem, inquantum humana natura patitur, à peccato custodit. Rostro Pelicanus pullos suos occidit, quia iustus cogitationes & opera quæ male gessit, ore proprio iudicat & confundit, dicens. *Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Psal. 33. Super eos triduo deflet, quia quicquid cogitatione, locutione, & opere male gesserint, lachrymis delere docet. Et sic pullos suos aspersos sanguine viuificat, dum carnis & sanguinis opera minuit ac delet, & actus spiritales bene viuendo seruat. Huius etiam volucris natura talis dicitur esse, quod semper afficitur fame, & quicquid glutit, cito digerit, quia venter eius nullum habet diuerticulum, in quo retineat cibum. Non igitur cibus ille corpus impinguat, sed tantum sustinet, & confortat. Huic siquidem Pelicano eremitæ vita sit similis, qui paruo pascitur, nec quærit repletionem ventris, qui non viuit vt comedat, sed comedit vt viuat.

CAP. XXXIV.

De Nycticorace, id est, Noctua.

Psal. 101. FActus sum sicut nycticorax in domicilio. Nycticorax est auis, quæ amat tenebras noctis. Ezech. 18. Ioan. 3. *In parietinis habitat, quia in ruinis maceriarum, quæ sunt sine tecto, domicilium seruat. Lucem refugit. In nocte volitans cibos quærit.* Mystice nycticorax Christum significat, qui noctis tenebras amat, quia *non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat.* Ita enim Deus dilexit mundum, vt pro redemptione mundi morti traderet filium suum. Quod autem peccatores tenebræ vocentur, Apostolus testatur, dicens: Ephes. 5. *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Habitat nycticorax in ruinis parietum, quia Christus nasci voluit de populo Iudæorum. *Non sum,* inquit, *missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel.* Matt. 15. Sed Christus opprimitur à ruinis, quia occiditur à Iudæis. Lucem refugit, quia vanam gloriam detestatur, & odit. Cum enim leprosum curaret, vt nobis exemplum humilitatis daret, dixit leproso. *Vide nemini dixeris.* De hac luce dicitur: *Auferetur ab impijs lux sua*, id est, præsentis vitæ gaudia. Matt. 8. Iob. 38. Ipse autem est lux inaccessibilis, *quæ illuminat omnem hominem venientem* Ioan. 1. *in hunc mundum.* Lux igitur refugit lucem, id est, veritas refugit mundanæ gloriæ vanitatem. In nocte volitans escas quærit, quia peccatores in corpus Ecclesiæ prædicando conuertit. Moraliter autem Nycticorax non quemlibet iustum innuit nobis, sed eum qui inter homines degens, ab intuitu hominum se inquantum potest abscondit. *Lucem refugit,* Iob. 18. *quia humanæ laudis gloriam non attendit*, de qua luce dicitur. *Nonne lux impij extinguetur, nec splendebit flamma ignis eius?* Lucem dicit præsentis vitæ prosperitatem. Sed lux impij extinguitur, quia futuræ vitæ prosperitas cum ipsa terminatur. Nec splendebit flamma ignis eius. Ignem dicit temporalium desideriorum feruorem. Flamma est decor, vel potestas exterior, quæ de interno eius ardore procedit. Sed non splendebit, quia in die exitus omnis exterior decor, & potestas peribit. In nocte vigilat, dum peccatorum tenebras attendens, eorum errores vitat. Habitat in ruinis parietum, dum mundi defectum considerat, & expectat occasum. Escam in nocte quærit, quia peccantium vitam recogitans, de exemplis iustorum mentem, & vitam pascit.

CAP. XXXV.

De Coruo.

COruus in diuina pagina diuersis modis accipitur, vt per coruum aliquando prædicator, coruus enim crocitans est doctor prædicans, aliquando peccator, aliquando diabolus intelligatur. Isidorus in libro etymologiarum dicit quod coruus primum in cadaueribus oculum petit. Coruus autem est diabolus, qui in cadaueribus primo oculum petit, quia in hominibus carnalibus intellectum discretionis extinguit, & sic per oculum cerebrum extrahit, quia extincto discretionis intellectu, sensum mentis euertit. Item per coruum quilibet peccator intelligitur, qui quasi peccatorum plumis nigrescentibus vestitur. Sunt autem quidam peccatores, qui de misericordia Dei desperant. Sunt & alij, qui ad hoc vt religiosorum precibus adiuuentur, orant, de quibus dicitur: *Corui pauerunt Eliam.* 3. Reg. 17 Per coruos igitur peccatores intelligi volunt, qui de sua substantia religiosos pascunt. Illos enim Elias significat, quos locus & habitus religionis occultat. Sunt autem alij, qui desperant, terrenis inhiant, cum intus deberent esse, foras spectant, de quibus scriptura

Genes. 8. scriptura dicit. *Coruus ad arcam non rediit*, quia forsitan aquis diluuij interceptus periit vel cadaueribus inuentis forsitan supersedit. Similiter peccator, qui carnalibus desideriis pascitur, quasi coruus qui ad arcam non rediit, cutis exterioribus detinetur. Sed in bona significatione coruus accipitur, vt per coruum quilibet doctus prædicator intelligatur. Vnde per beatum Iob, dicitur: *Quis præparat coruo escam suam, quando pulli eius ad Deum clamant, vagientes eo quod non habeant cibos?* Coruus (sicut ait B. Gregorius) *est doctus quisque prædicator, qui magna voce clamat, dum peccatorum suorum memoriam, quasi quandam coloris nigredinem portat.* Cui quidam nascuntur in fide discipuli, sed fortasse adhuc considerare infirmitatem propriam nesciunt, & fortasse à peccatis præteritis memoriam auertunt, & per hoc eam, quam assumi oporteret contra huius mundi gloriam, humilitatis nigredinem non ostendunt. Hi velut ad capiendas escas ós aperiunt, cum doceri de secretis sublimibus quærunt. Sed eis doctor alimenta prædicationum sublimium tanto minus tribuit, quanto illos peccata præterita minus digne deflere cognoscit. Expectat quippe atque admonet, vt à nitore vitæ præsentis prius per pœnitentiæ lamenta nigrescant, & tunc demum congrua prædicationis subtilissimæ nutrimenta percipiant. Coruus in pullis ora hiantia respicit, sed ante in eis pennarum nigredine indui corpus quærit. Sic discretus doctor interna mysteria eorum sensibus non ministrat, quos adhuc ab hoc seculo nequaquam se abiecisse considerat. Et quo se à temporali gloria minus euacuant, eo magis à spirituali refectione ieiunant. Si vero in confessione vitæ præteritæ, lamenti sui gemitus velut nigrescentes plumas proferant, illico in contemplatione doctor ad escam de sublimibus deferendam quasi pullorum refectionem cogitans, vt coruus volat eisque hiantibus in ore cibum reuocat, dum ex ea intelligentia, quam ipse cœpit, esurientibus discipulis alimenta vitæ loquendo subministrat. Quos tanto ardentius de superioribus reficit, quanto verius à mundi nitore nigrescere pœnitentiæ lamentatione cognoscit. Pulli autem dum nigro se pennarum colore vestiunt, de se etiam volatum promittunt, quia quo magis discipuli abiecta de se sentiunt, & sese despicientes affligunt, eo amplius spem prouentus sui in altiora pollicentur. Vnde & curat doctor festinantius alere, quos iam per quædam indicia prouidet posse & aliis prodesse. Quæ doctrinæ discretio dum caute à prædicatore custoditur, tunc ei diuinitus largior copia prædicationis datur. Vnde enim per charitatem compati afflictis discipulis nouit, dum per discretionem congruum doctrinæ tempus intelligit, ipse non solum pro se, sed etiam pro eis, quibus laboris sui studia impendit, maiora intelligentiæ munera percipit. Vnde apte dicitur. *Quis præparat coruo escam suam, quando pulli eius ad Deum clamant, vagientes eo quod non habeant cibum?* Cum enim pulli vt satientur clamant, coruo esca præparatur, quia dum verbum Dei

Iob. 38.

A boni auditores esuriunt, pro reficiendis eis maiora doctoribus intelligentiæ dona tribuuntur. Cuius pulli, id est, prædicatores ex eo editi, non in se præsumunt, sed in viribus redemptoris sui. Vnde benedicitur. Quando pulli eius ad Deum clamant. Nihil enim sua virtute posse se sciunt. Et quamuis animarum lucra piis vocibus esuriant ab illo tamen qui cuncta intrinsecus operatur, hæc fieri exoptant. Vera enim fide comprehendunt, quod neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Quod vero dictum est, vagientes eo quod non habeant cibos: in hac vagitione nihil aliud quam piarum mentium ad cibum salutarem
B per prædicationem, aut sacramentorum susceptionem vota signantur. Innatum est enim vnicuique salutis suæ, & sciendi, ac cognoscendi desiderium quocirca dum id boni prædicatores animaduertunt, omnes pullos suos, id est, populos sibi subditos in Ecclesiæ sinum recipere ambiunt, magnoque ardore succensi, nunc ad hos, nunc ad illos colligendos desiderium emittunt. Quasi enim, quædam vagitio est ipsa cogitationis æstuatio. Sunt qui legant vagantes, & ad coruos, id est, prædicatores referant, qui ad loca varia mutatis nutibus transeunt, dum pro abundandis animabus in modos innumeros, ac in partes diuersas esurienti
C mente discurrunt.

¶ Potest hæc auctoritas etiam aliter exponi, vt per coruum intelligantur quidem Ecclesiæ prælati peccatorum fuligine nigri, qui non tantum escam suam sibi parant, sed etiam præparant, vt præ cæteris delicatius viuant. Quorum pulli sunt eorum discipuli, qui ad Deum clamant, & inde murmurant, quod eorum magistri in cibum delicatiora sumant, vagantes à claustris exeunt, & sic abundantiam victualium sibi quærunt. Sunt & alij corui, potestate maiores, dignitate sublimiores, qui quandocunque populos in Ecclesiis congregant, ieiunia prædicant, ipsi tamen in diebus ieiuniorum
D rum carnes edunt, & sic simplices scandalizant & offendunt. Inde populi vagantes mente dubitant vtrum prælati, qui ieiunia docent ea populis prodesse credant, aut vagientes boni ingemunt, cibum boni exempli esurientes, mali illorum exemplis corrupti, consimilem indulgentiam desiderantes. Et hæc ad præsens de coruo sufficiant, donec aliquis de eo potiora dicat.

CAP. XXXVI.

¶ De Galli gallinacei natura moraliter.

QVis dedit Gallo intelligentiam? De Gallo quæritur à quo ei intelligentia tribuatur. Sed hæc quæstio cito soluitur, si beatus Gregorius loquens in moralibus audiatur. *Intelligentiam enim* (sicut ait beatus Gregorius) *gallus accipit, vt prius nocturni temporis horas discernat, &*

nat, & tunc demum vocem excitationis emittat: quia videlicet sanctus quisque prædicator prius in auditoribus suis qualitatem vitæ considerat, & tunc demum ad erudiendum congruam vocem prædicationis format. Quasi enim horas noctis discernere est peccatorum merita diiudicare. Quasi horas noctis discernere est actionum tenebras apta increpationis voce corripere. Gallo itaque intelligentia desuper tribuitur, quia doctori veritatis, discretionis virtus vt nouerit, quibus, quid, quando, vel quomodo inferat, diuinitus ministratur. Non enim vna eademque cunctis exhortatio conuenit, quia nec cunctos par morum qualitas astringit. Sæpe enim aliis officiunt, quæ aliis prosunt. Nam & plerumque herbæ, quæ hæc animalia reficiunt, alia occidunt: & lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat: & medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit: & panis, qui vitam fortium roborat, paruulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, vt & sua singulis tribuat, & tamen à communis ædificationis arte nunquam recedat. Quid enim sunt intentæ mentes auditorum, nisi quasi quædam in cithara tensiones chordarum? quas tangendo artifex, vt non dissimilem concentum faciant, dissimiliter pulsat. Idcirco enim chordæ consonam modulationem reddunt, quia vno quidem plectro, sed non vno impulsu feriuntur. Vnde & doctor prudentissimus quisque, vt in vna cunctos virtute charitatis ædificet, ex vna doctrina, non vna eademque exhortatione tangere corda audientium debet.

¶ Habemus & aliud, quod de galli huius intelligentia considerare debemus, quod videlicet profundioribus horis noctis valentiores ac productiores edere cantus solet. Cum vero matutinum iam tempus appropinquat, leuiores ac minutiores omnimodo voces format. In quibus galli huius intelligentia, quid nobis innuat considerata prædicatorum discretio demonstrat, qui cum iniquis adhuc mentibus prædicant, altis & magnis vocibus æterni iudicij terrores intimant, quia videlicet quasi in profundæ noctis tenebris clamant. Cum vero iam auditorum suorum cordibus veritatis lucem adesse cognoscunt, clamoris sui magnitudinem, in lenitatem dulcedinis vertunt, & non tam illa quæ sunt de pœnis tetribilia, quam ea quæ sunt de præmiis blanda proferunt. Qui etiam minutis tunc vocibus cantant, quia appropinquante mane diuinæ lucis, subtilissima quæque de mysteriis cœlestibus prædicant, vt sequaces sui eo subtiliora & argutiora de cœlestibus audiant, quo luci veritatis iam certius appropinquant. Et quos dormientes longus galli clamor excitauerat, vigilantes succisior & modulatior secutus delectet, quatenus correcto cuilibet cognoscere de regno subtilia & dulcia libeat, qui prius de iudicio aduersa formidabat. Quod bene per Moysen exprimitur, cum ad producendum exercitum tubæ clangore concisius iubentur. Scriptum namque est: Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. Et Paulo post, *Cum concisus clangor increpuerit, mouebuntur castra.* Per duas enim tubas exercitus ducitur, quia per duo præcepta charitatis ad procinctum fidei populus vocatur. Quæ idcirco argenteæ fieri præcipiuntur, vt prædicatorum verba lucis nitore pateant, & auditorum mentes nulla sui obscuritate confundant. Idcirco autem ductiles, quia necesse est, vt ij, qui venturam vitam prædicant, præsentium tribulationum contusionibus crescant. Bene autem dicitur. Cum concisus clangor increpuerit, mouebuntur castra, quia nimirum prædicationis sermo quo subtilius, ac minutius agitur, eo auditorum corda contra tentationum certamina ardentius excitantur.

¶ Est adhuc aliud in gallo solerter intuendum, quia cum iam edere cantum parat, prius alas excutit, & semetipsum feriens, vigilantiorem reddit. Quod patenter cernimus, si sanctorum prædicatorum vitam vigilanter videmus. Ipsi quippe cum per verba prædicationis monent, prius se in sanctis actionibus exercent, ne in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce, sed ante se per sublimia facta excutiunt, & tunc ad bene agendum alios sollicitos reddunt. Gallus enim alis se percutiens, est doctor bonæ vitæ exemplum præbens. Prius cogitationum alis semetipsos feriunt, quia dum quod in se inutiliter torpet, solicita inuestigatione deprehendunt, distincta animaduersione corrigunt. Prius sua punire fletibus curant, & tunc quæ aliorum sunt punienda denuntiant. Prius ergo alis insonant, quam cantus emittant, quia antequam verba exhortationis proferant, omne quod locuturi sunt, operibus clamant. Et profecto dum in semetipsis vigilant, tunc dormientes alios ad vigilias vocant. Sed vnde hæc tanta doctori intelligentia, vt & sibi perfecte vigilet, & dormientes ad vigilias sub quibusdam clamoris prouentibus vocet? Vt & peccatorum tenebras prius caute discutiat, & discrete postmodum lucem prædicationis ostendat? vt singulis iuxta modum & tempora congruat, & simul omnibus, qui illos sequantur ostendat? Vnde ad tanta & tam subtilia efficax traditur, nisi intrinsecus ab eo, à quo est conditus, doceatur? Quia igitur laus tantæ intelligentiæ non predicatoris virtus est, sed auctoris, recte per eundem auctorem dicitur. *Quis dedit gallo intelligentiam?* ac si diceret: nullus alius nisi ego, qui doctorum mentes, quas ex nihilo condidi, ad intelligenda quæ occulta sunt mirabilius instruxi. *Iob. 38.*

¶ Potest etiam de gallo dici, quod sunt quidam Ecclesiæ prælati, quibus à Deo intelligentia datur, nec tamen iuxta intelligentiam à Deo sibi datam aliquid operantur. Non seipsos alis excitant, nec alios monent; vt ad bene operandum surgant. Seipsos amant, & sic ocio & voluptati vacant. Horas noctis sicut gallus non annunciant, quia culpas delinquentium non accusant. Confessionis & pœnitentiæ districtionem non attendunt, sed in acquirendis rebus transitoriis intelligentiam à Deo sibi datam ponunt. Animarum lucra quærere nolunt, ea tamen, quæ ad delectationem

Num. 10.

tionem carnis pertineant, tota mente quærunt. Sunt & alij nimis simplices, & illiterati, qui quasi gallus sedent in pertica regiminis, id est, in cathedra prælationis locum occupant, & tamen officium diuinæ legis ignorant. Sedent, & tacent, & seipsos pascunt, nec gregem sibi commissum ad pascua æternæ viriditatis ducunt. Et hic igitur, cui intelligentia datur, nec populo verbum Dei prædicat, & hic qui tacet, quia nescit, quid dicat, vterque
1. Reg. 4. caueat, ne quasi gallus de pertica cadat. *Filios suos Heli corripuit sæpe, sed quia manum correctionis non adhibuit, fractis cernicibus de sella cecidit, antequam moueretur, mortem filiorum vidit, & arcam Domini ab allophylis captam cognouit.*

CAP. XXXVII.

¶ De Struthione & eius pennis, quibus notantur hypocritæ. Et accipitris, ac Herodij, quibus significantur electi.

Iob. 39. *Penna Struthionis similis est pennæ Herodij, & accipitris.* Quis herodium, & accipitrem nesciat aues reliquas quanta volatus sui velocitate transcendant? Struthio vero pennæ eorum similitudinem habet, volatus celeritatem non habet. A terra siquidem eleuari non valet, & alas quasi ad volatum specie tenus erigit, sed tamen nunquam se à terra volando suspendit. Ita sunt nimirum omnes hypocritæ, qui dum bonorum vitam simulant, imita-
† Visionis. tionem sanctæ † conuersationis habent, veritatem sanctæ actionis non habent. Habent quippe volandi pennas per speciem, sed in terra repunt per actionem, quia alas per figuram sanctitatis extendũt, sed curarum secularium pondere prægrauati, nullatenus à terra subleuantur. Speciem namque Pharisæorum reprobans Dominus, quasi struthionis pennam redarguit, quæ in opere aliud exterius, & in
Matt. 23. colore aliud ostendit dicens. *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ.* Ac si diceret. Subleuare vos videtur species pennæ, sed in infimis vos deprimit pondus vitæ: de ~~hoc~~ pondere
Psalm. 4. per Prophetam dicitur. *Filij hominum vsquequo grani corde?* Huius struthionis hypocrisim se conuersurum ad sui glorificationem Domi-
Esa. 43. nus pollicetur, per Prophetam dicens: *Glorificabit me bestia agri, dracones, & struthiones.* Quid enim draconum nomine, nisi in aperto malitiosæ mentes exprimuntur, quæ per terram semper in infimis cogitationibus repunt? Quid vero per struthionis vocabulum, nisi ij, qui se bonos simulant, designatur? qui sanctitatis vitam quasi volatus pennam per speciem retinent, sed per opera non exercent. Vnde struthio in deserto est simulatio in conuerso. Glorificari itaque se Dominus à dracone vel struthione asserit, quia & aperte malos, & ficte bonos plerunque ad sua obsequia ex intima cogitatione conuertit.

A ¶ Habemus adhuc quid in consideratione struthionis huius, de accipitre & Herodio attentius perpendamus. Accipitris quippe & Herodij parua sunt corpora, sed pennis densioribus sulta, & idcirco cum celeritate transuolant, quia eis parum inest quod aggrauet, multum quod leuet. At contra struthio raris pennis induitur, & immani corpore grauatur, vt etsi volare appetat, ipsa pennarum paucitas molem tanti corporis in aëre non suspendat. Bene ergo in Herodio & accipitre electorum persona significatur, qui quandiu in hac vita sunt, sine quantulocunque culpæ contagio esse non possunt, sed cum eis
B parum quid inest quod deprimit, multa virtus bonæ actionis suppetit, quæ illos in superna sustollit. Econtrario hypocrita, & si qua facit, pauca quæ leuent per petrat, multa quæ grauent. Neque enim nulla bona agit hypocrita, sed quibus ea ipsa deprimat, multa peruersa committit. Paucæ igitur pennæ struthionis corpus non subleuant, quia paruum bonum hypocritæ multitudo prauæ actionis grauat. Hæc quoque ipsa struthionis penna ad pennas Herodij & accipitris similitudinem coloris habet, virtutis similitudinem non habet. Illorum namque conclusæ, & ideo firmiores sunt, & volatu aërem premere virtute suæ colligationis pos-
C sunt. At econtrario struthionis pennæ dissolutæ, ideo volatum sumere nequeunt, quod ab ipso, quem premere non potuerunt, aëre transcenduntur. Quid igitur in his aspicimus, nisi quod electorum virtutes solidæ euolant, vt ventos humani fauoris premant? Hypocritarum vero actio quamlibet recta videatur, volare tamen non sufficit, quia videlicet fluxæ virtutis pennam humanæ laudis aura pertransit. Sed ecce cum vnum eundemque bonorum malorumque habitum cernimus, tum ipsam in electis ac reprobis professionis speciem videmus, & vnde nostræ intelligentiæ detur, vt electos à reprobis,
D vt à falsis veros compræhendendo discernat, perspicimus. Quod tamen citius agnoscimus, si intemerata in memoriam præceptoris nostri verba signamus, qui ait: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Neque enim pensanda sunt quæ ostendunt in imagine, sed quæ seruant in actione. Vnde hic postquam speciem struthionis huius intulit, mox facta subiungit, dicens: *Quæ derelinquit in terra oua sua.* Quid enim per oua nisi tenera adhuc proles exprimitur? quæ diu fouenda est, vt ad viuum volatile perducatur. Oua quippe insensibilia in semetipsis sunt, sed tamen calefacta in viua volatilia conuertuntur. Ita nimirum
E certum est, quod paruuli auditores, ac filij frigidi insensibilesque remaneant, nisi doctoris sui sollicita exhortatione calefiant. Ne igitur derelicti in sua insensibilitate torpescant, assidua doctorum voce fouendi sunt, quousque valeant & per intelligentiam viuere, & per contemplationem volare. Quia vero hypocritæ, quamuis peruersa semper operentur, loqui tamen recta non desinunt, bene autem loquendo, in fide vel conuersa-

tione

tione filios pariunt, sed eos bene viuendo nutrire non possunt, recte de struthione hic dicitur. Quæ derelinquit in terra oua sua. Curam namque filiorum hypocrita negligit, quia ex amore intimo rebus se exterioribus subdit, in quibus quanto magis extollitur, tanto minus de prolis suæ defectu cruciatur. Oua ergo in terra dereliquisse, est natos per conuersionem filios nequaquam à terrenis actibus interposito exhortationis nido suspendere. Oua in terra dereliquisse, est nullum cœlestis vitæ filiis exemplum præbere. Quia enim hypocritæ per charitatis viscera non calent, de torpore prolis editæ, id est, de ouorum suorum frigore non dolent, & quanto se libentius terrenis actibus inserunt, tanto negligentius eos quos generant, agere terrena permittunt. Sed quia derelictos hypocritarum filios superna cura non deserit (nonnullos namque etiam ex talibus intima electione præscitos largitæ gratiæ respectu calefacit) recte subiungitur. *Iob.39.* *Tu forsitan in puluere calefacies ea*: ac si dicat, vt ego qui illa in puluere calefacio, quia paruulorum animas prædicatorum suorum sollicitudine destitutas, & in medio peccantium positas Dominus amoris sui igne succendit. Hinc est enim, quod plerosque cernimus & in medio populorum viuere, & tamen vitam torpentis populi non tenere. Hinc est etiam, quod plerosque cernimus & malorum turbas non fugere, & tamen superno ardore flagrare. Hinc quoq; est, quod plerosque cernimus (vt ita dixerim) in frigore calere. Vnde enim nonnulli inter terrenorum hominum torpores positi supernę spei desideriis inardescunt? Vnde etiam inter frigida corda succensi sunt, nisi quia omnipotens Deus derelicta oua scit etiam puluere calefacere, & frigoris pristini insensibilitate discussa, per sensum spiritus vitalis animare, vt nequaquam iacentia in infimis torpeant, sed in viua volatilia versa, sese ad cœlestia contemplando, id est, volando, suspendant.

¶ Notandum vero est, quod in his verbis non solum hypocritarum actio peruersa reprobatur, sed bonorum etiam magistrorum, siqua fortasse subrepserit, elatio premitur. Nam cum de se Dominus dicit, quod derelicta oua in puluere ipse calefacit, ipse profecto aperte indicat, quod ipse operatur intrinsecus per verba doctoris, qui & sine verbis vllius hominis calefacit quod voluerit in frigore puluеris. Ac si aperte doctoribus dicat: Vt sciatis quia ego sum, qui per vos loquentes operor, ecce cum voluero, cordibus hominum etiam sine vobis loquor. Humiliata igitur cogitatione doctorum, ad exprimendum hypocritam sermo conuertitur, & qua fatuitate torpeat, adhuc sub struthionis facto plenius indicatur. *Iob.39.* Nam sequitur. *Obliuiscitur quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat.* Quid in pede, nisi transitus operationis accipitur? Quid in agro, nisi mundus iste signatur? de quo in Euangelio Dominus dicit. *Matt. 13.* *Ager autem est mundus.* Quid in bestia, nisi quod antiquus hostis exprimitur? qui huius mundi rapinis insidians, humana quotidie morte satiatur. De qua per Prophetam pollicente Domino dicitur: *Et mala bestia non transibit per eam.* Struthio itaq; oua sua deserens obliuiscitur quod pes conculcet ea, quia videlicet hypocritæ eos, quos in conuersione generant filios derelinquunt, & omnino non curant, ne aut exhortationis sollicitudine, aut disciplinæ custodia destitutos, prauorum operum exempla peruertant. Si enim oua quæ gignunt diligerent, nimium metuerent ne quis ea per opera peruersa demonstrando calcaret. Obliuiscitur etiam quod bestia agri conterat, quia nimirum si diabolus in hoc mundo sæuiens editos in bona conuersione filios rapiat, hypocrita omnino non curat. Habent ergo veraces magistri super discipulos suos timoris viscera ex virtute charitatis: hypocritæ autem tanto minus commissis sibi metuunt, quanto nec sibimetipsis quod timere debeant, deprehendunt. Et quia obduratis cordibus viuunt, ipsos etiam quos generant filios nulla pietate debiti amoris cognoscunt. Vnde adhuc sub struthionis specie subditur. Induratur ad filios quasi non sint sui. Quem enim charitas gratia non infundit, proximum suum, etiam si ipse hunc Deo genuit, vt extraneum respicit: vt profecto sunt omnes hypocritæ quorum videlicet mentes dum semper exteriora appetunt, intus insensibiles fiunt, & in cunctis, quæ agunt, dum sua semper expetunt, erga affectum proximi nulla charitatis compassione mollescunt. Et quia charitatis viscera nesciunt, eorum mens quantum per mundi concupiscentiam in exteriora resoluitur, tantum per inaffectionem suam interius obduratur, & torpore insensibili frigescit intrinsecus, quia amore damnabili mollescit foris, seque ipsam considerare non valet, quia cogitare se minime studet. Cogitare vero se mens non potest, quæ tota apud semetipsam non est. Tota vero esse apud semetipsam non sufficit, quia per quot concupiscentias rapitur, per tot à semetipsa species dissipatur, & sparsa in infimis iacet, quæ collecta si vellet ad summa consurgeret. Vnde iustorum mens, quia per custodiam disciplinæ à cunctorum visibilium fluxu appetitus constringitur, collecta apud semetipsam intrinsecus integratur, qualisque Deo vel proximo esse debeat, plene conspicit, quæ nihil suum exterius derelinquit. Et quantum ab exterioribus astricta compescitur, tantum aucta in intimis inflammatur. Et quo magis ardet, eo ad deprehendenda vitia amplius lucet. Hinc est enim quod sancti viri dum se intra semetipsos colligunt, mira ac penetrabili acie occulta etiam aliena delicta deprehendunt.

¶ Sequitur: *Cum tempus fuerit in altum alas erigit.* *Iob. 39.* Quid enim per alas huius struthionis accipimus, nisi pressas hoc tempore quasi complicatas hypocritæ cogitationes? Quas cum tempus fuerit, in altum eleuat, quia opportunitate comperta eas superbiendo manifestat. Alas in altum erigere, est per effrenatam superbiam cogitationes aperire. Nunc autem quia sanctum se simulat, & quasi in semetipso

stringit

stringit quæ cogitat, quasi alas in corpore per humilitatem plicat. Eat ergo hypocrita, & nunc sui laudes appetat, postmodum vitam proximorum premat, & quandoque se in irrisione sui conditoris exerceat vt quo elatiora semper excogitat, eo se suppliciis atrociorib⁹ immergat. Vnde & subditur: *Obliuiscitur quod pes conculcet ea, & bestia agri conterat.* Tunc oua pes calcat, & bestia agri conterit, cum in terra deseruntur, quia videlicet humana corda, dum semper terrena cogitant, semper quæ ima sunt, agere appetunt, ad conterendum se bestiæ agri, id est, diabolo sternunt, vt eum diu infima cogitatione abiecta sunt, quan loque etiam maiorum criminum perpetratione frangantur. Sequitur. Induratur ad filios, quasi non sint sui. Quasi non suos respicit, quos aliter viuere quam docuit ipsa deprehendit, & durescente sæuitia terrores admouet, seque in eorum cruciatibus exercet, atque inuidiæ facibus inflammata, in quibus non laborauit vt possent viuere, laborat vt debeant interire. Hypocritæ ergo, qui per struthionem intelliguntur, consuetudinis talis esse perhibentur, vt de nullo alio curam habeant, sed de his quæ agunt, in se glorientur, & sibi solis bonum quod agunt, præ cæteris ascribunt.

CAP. XXXVIII.

¶ De Vulture, & eius natura Christo applicata.

Iob. 28. † oculus habet littera.

S*Emitam ignorauit auis, nec intuitus est †oculos vulturis.* Quis hoc loco auis nomine signatur, nisi ille qui corpus carneum, quod assumpsit, ascendendo ad æthera librauit? Qui apte quoque vulturis appellatione exprimitur. Vultur quippe dum volat, si iacens cadauer conspicit, ad escam cadaueris deuolat, & plerunque sic in morte capitur, dum ad mortuum animal de summis labitur, Recte ergo mediator Dei & hominum Redemptor noster vulturis appellatione signatur, qui manens in altitudine diuinitatis suæ, quasi quodam volatu sublimi cadauer mortalitatis nostræ conspexit in infimis, & sese de cœlestibus ad ima demisit. Fieri quippe propter nos homo dignatus est, & dum mortuum animal petiit, mortem apud nos, qui apud se erat immortalis, inuenit. Sed huius vulturis oculus fuit ipsa intentio nostræ resurrectionis, quia ipse ad triduum mortuus, ab æterna nos morte liberauit. Ille enim perfidus Iudææ populus, quia mortalem vidit, sed quomodo morte sua mortem nostram destrueret, minime attendit, conspexit quidem vulturem, sed oculum vulturis non aspexit. Qui dum humilitatis eius vias, quibus nos ad alta subleuaret, considerare noluit, semitam auis ignorauit. Neque enim pensare studuit, quod eius non humilitas leuaret ad cælestia, & mortis eius intentio reformaret ad vitam. Semitam igitur ignorauit auis, nec intuitus est oculis vulturis, quia & si vidit eum quem morte tenuit, videre noluit quanta vitæ nostræ gloria de morte eius sequeretur. Vnde ad crudelitatem quoque persecutionis exarsit, verba vitæ recipere renuit, prædicatores regni cælorum prohibendo, sæuiendo, feriendo repulit. Qui prædicatores scilicet Apostoli repulsi, Iudęam ad quam missi fuerant deferentes, in Gentilitatis collectionem dispersi sunt. Sed & natura vulturis talis esse dicitur, vt per vulturem quisque peccator intelligi videatur. Vultur siquidem exercitum sequitur, vt mortuorum cadaueribus satietur, quia peccator prauos homines, qui sunt in exercitu diaboli, sequitur, vt prauos eorum mores imitetur. Mortuorum cadaueribus vescitur, quia carnalibus desideriis, quæ mortem generant, delectatur. Vultur etiam pedibus libenter graditur. Vnde & à quibusdam gradipes appellatur, quia terrena peccator amat, & terrenis inhiat. Quandoque etiam vultur in altum volat, quia peccator ad cælestia mentem quandoque leuat, sed qua intentione hoc faciat, alter ignorat. Quis enim intuetur oculos vulturis, id est, intentionem cogitationis? Hoc enim omnipotens sibi reliquit, qui cogitationes hominum solus nouit. Nota etiam quod *vultur* (vt ait Isidorus) *à volatu tardo nominetur*. Tarde enim cum volare cœperit, à terra recedit, quia peccator aut vix aut nunquam terrena desideria derelinquit.

Natura vulturis.

CAP. XXXIX.

¶ De Gruibus ordine literato vnam præuolantem sequentibus, &c.

GRues dum pergunt, vnam sequuntur ordine literato. Excelsa autem petunt, quo facilius videant, quas petant terras. Castigat autem reliquas acri voce ea, quæ cogit agmen. At vbi rauescit, succedit alia. Nocte autem excubias diuidunt, & ordinem vigiliarum per vices faciunt, tenentes lapillos suspensis à terra pedis alterius digitis, quibus somnos arceant. Quid cauendum erit, clamor indicat. Ætatem in illis color prodit. Nam in senectute nigrescunt. Grues cum de loco ad locum transuolant, ordinem procedendi volando seruant. Illos autem significant, qui ad hoc studeant, vt ordinate viuant. Grues enim ordine literato volantes designant ordinate viuentes. Cum autem ordinate volando procedunt, ex se literas in volatu fingunt. Illos autem designāt, qui in se præcepta scripturæ bene viuendo formant. Vna earum reliquas antecedit, quæ clamare non desinit, quia prælatus, qui primum locum regiminis obtinet, suos sequaces moribus & vita præire debet, ita tamen vt semper clamet, & viam bonæ operationis sequacibus suis prædicando demōstret. Quæ autem alias antecedit, si rauca facta fuerit, tunc alia succedit, quia prelatus si verbum Dei subiectis non prędicet, vel prędicare nesciat, cum raucus fuit, necesse est vt alius succedat,

Gruis natura.

dat. Si autem nox accesserit, illa, quę præcedit, cum aliis ad terram descendens, locum quietis petit, tunc simul omnes ad custodiã sui vigilias ordinant, vt reliquæ securius somni quietem sumant. Possumus autem per vigiles intelligere quoslibet discretos fratres, qui communiter fratribus temporalia prouident, & de singulis specialiter curam habent. Ad obsequia fratrum pro posse suo vigilant, vt ab eis incursus dæmonum, & accessus sæcularium repellant prudenter. Grues vero, quæ ad hoc eliguntur, vt pro aliis vigilent, in pede à terra suspenso lapillum tenent, timentes ne si qua earum dormiat, lapsus à pede lapillus cadat. Si autem cadat, euigilans clamat. Lapis, est Christus: pes, mentis affectus. Sicut enim aliquis pedibus incedit, sic mens suis affectibus quasi pedibus ad optata tendit. Si quis igitur ad custodiam sui vel fratrum vigilat, Lapillum in pede, id est, Christum in mente portet. Illud autem summopere caueat, ne si in peccato dormierit, lapillus è pede decidat, id est, Christus à mente recedat. Si autem ceciderit, per confessionem clamet, vt dormientes excitet, id est, fratres tam pro se quam pro eorum excessibus ad vigilantiam circunspectionis inuitet. Ætatem in illis color prodit. Nam in senectute nigrescunt. Hic enim color in senectute seni competit, cum pro peccatis plangendo gemit. Cum enim quæ male gessit, senex commemorat, in senectute colorem mutat. Mutat enim amorem pristinæ delectationis in dolorem contritionis. Ecce qualiter per naturam volucrum doceri potest via religiosorum.

CAP. XL.

¶ De natura Milui ad vitiosos applicata.

Miluus, mollis est viribus & volatu, quasi mollis auis, vnde etiam nuncupatur, rapacissimus tamen est, & semper domesticis auibus insidiatur. Sicut enim in libro Etymologiarum Isidori legitur, Miluus à molli volatu nominatur. Est igitur Miluus mollis viribus, illosque significat, quos mollities voluptatis tentat. Cadaueribus Miluus vescitur, quia carnalibus desideriis voluptuosi delectantur. Miluus enim carnes rapiens est, desidiosus, voluptuosa quærens. Circa coquinas & macella Miluus assidue volitat, vt si quid crudæ carnis ab eis proiiciatur foras, velociter rapiat. Per hoc autem Miluus eos nobis innuit, quos cura ventris sollicitos reddit. Qui igitur huiusmodi sunt, voluptuosa quærunt, macella frequentant, & coquinis inhiant. Miluus timidus est in magnis, audax in minimis. Syluestres volucres rapere non audet, domesticis autem insidiari solet. Insidiatur pullis vt eos rapiat, & quos incautos reperit velocius necat. Sic molles & voluptuosi teneros pullos rapiunt, quia simpliciores & prouidos suis moribus aptant, & ad peruersos vsus protrahunt. Super eos lente volando incautos decipiunt, dum eos blandis sermonibus adulando seducunt. Ecce quomodo volucres, quæ ratione carent, peritos homines, & ratione vtentes, per exempla peruersæ operationis sibi cauere docent.

CAP. XLI.

¶ De Hirundinis natura moraliter animæ pœnitenti addicta.

Turtur, & Hirundo, & Ciconia cognouerunt tempus aduentus sui: Israel autem non cognouit iudicium Domini. Hier. 8. De turture superius diximus. Restat autem vt nunc de hirundine, & postea de ciconia disseramus. Vnde Isidorus. *Hirundo* (inquit) *dicta est, quod cibos non sumat residens, sed in aere hærendo capiat escas, & edat: garrula est auis, & per tortuosos orbes, & flexuosos circuitus peruolans, & in nidis construendis, educandisque fœtibus solertissima, habens etiam quiddam præscium, quod delapsura sint deserat, nec appetat culmina: ab aliis quoque auibus non impetitur, nec vnquam præda est. Maria transuolat, ibique hyeme commoratur.* Hirundo. Custodit autem tempora aduentus sui, nouit etiam quando veniat, & quando reuertatur. Nouit pia auis annunciare aduentus sui testimonio veris initium. Per hirundinem (sicut authoritas testatur) aliquando superbia mentis, aliquando contritio contribulati cordis intelligatur. Quod per hirundinem superbia designetur per Tobiam dicitur: *Cum iactasset se* (inquit) *Tobias iuxta parietem, & obdormisset contigit vt ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderent super oculos eius, fieretque cœcus.* Tob. 2. Vnde Beda super Tobiam: *Hirundo propter leuem volatum superbiam cordis leuitatemque figurat.* Cuius immunditia confestim excæcat, nec enim videre permittit, qualis fuerit. Quod autem per hirundinem contritio cordis intelligi debeat Propheta demonstrat dicens: *Sicut pullus hirundinis sic clamabo.* Esa. 38. Intelligimus igitur per hirundinem quemlibet discretum doctorem, per hirundinis pullum clamantem discipulum, per clamorem mentis contritionem. Clamat pullus hirundinis, dum quærit à magistro verbum prædicationis. Clamat pullus hirundinis, dum per cõfessionem magistro manifestat affectum contriti cordis. Si nosti clamorem hirundinis, nisi fallor, questum designat animæ pœnitentis. Clamor enim hirundinis est dolor pœnitentis. Hirundo cibos residens non sumit, sed in aëre hærens escas edit, quia qui terrena non diligit, remotus à terrenis cœlestia quærit. Garrula auis dicitur, quia querulosis orationibus sæpius delectatur. Ideo flexuosos circuitus peruolat, vt ad diuersa obedientiæ præcepta mentem subiectus flectat. In nidis construendis, educandisque fœtibus solertissima, nidum in alto construit, quia in fide passionis Christi spem fixam ponit, solers est in educandis fœtibus, id est, in docendis subiectis fratribus. Habet etiam

etiam quiddam præscium, quod deserat lapsura, nec appetat culmina. Quiddam etiam præscium habent, quos vere pœnitet, quia casum præsentis seculi fugiunt, & permansura sine fine quærunt. Hirundo ab aliis auibus non impetitur, nec vnquam præda est: rapaces enim aues nunquam hirundinem rapiunt, quia contriti corde nunquam dæmonibus præda fiunt. Hirundo maria transuolat, quia quem vere pœnitet, amaritudines & tumultus huius mundi exire desiderat. Ibique hyeme commoratur. Cum enim hyems ingruit, & frigus accedit, tunc iustus ad calorem charitatis transit, ibique patienter expectat, donec frigus tentationis à mente recedat. Nouit pia auis annuntiare aduentus sui testimonio veris initium. Reuertitur hirundo post frigus hyemis, vt annuntiet initium veris. Similiter iustus post frigus nimiæ tentationis reuertitur ad temperantiam moderatæ mentis, vt qui frigus tentationis euaserat, ad æstatem, id est, dilectionis calorem moderate per ascensus boni operis accedat. Hæc est igitur natura hirundinis, id est, animæ pœnitentis, quæ semper quærit veris initium, quia in omnibus tenet discretionis & temperantiæ modum. Ecce qualiter simplex auis eos instruit, quos ab initio diuina prouidentia discretos facit.

CAP. XLII.

De Ciconiæ natura.

Ciconiæ

CIconiæ vocatæ sunt à sono quo crepitant ciconiæ, quem sonum oris potius esse constat, quam vocis quia eum quatiente rostro faciunt. Hæ veris, nuntiæ, societatis comites, serpentium hostes, maria transuolant, in Asiam collecto agmine pergunt. Cornices duces eas præcedunt, & ipsæ quasi exercitus prosequuntur. Eximia illis circa filios pietas. Nam vsque adeo nidos impense fouent, vt assiduo incubitu plumas exuant. Quantum autem tempus impenderint in fœtibus educandis, tantum & ipsæ inuicem à pullis suis aluntur. Ciconiæ sonum oris pro voce quatiente rostro faciunt. Illos autem prætendunt, qui cum fletu & stridore dentium quod male gesserunt, ore promunt. Hæ sunt nuntiæ veris, quia cæteris demonstrant temperantiam conuersæ mentis, Societatis sunt comites, quia libenter habitant inter fratres. Dicitur etiam de Ciconia, quod sit serpentibus inimica. Serpentes sunt peruersæ cogitationes, siue peruersi fratres, quos Ciconia rostro percutit, dum iustus prauas cogitationes restringit, vel peruersos fratres pungenti inuectione reprehendit. Maria transuolantes, in Asiam collecto agmine pergunt. Asia interpretatur eleuata. Maria igitur transuolant, & in Asiam pergunt, qui spretis mundi tumultibus ad altiora tendunt. Eximia illis circa filios pietas, vt assiduo incubitu super eos plumas exuant. Assiduo incubitu super pullos Ciconiæ plumas exuunt, quia dum prælati subiectos nutriunt, superfluitatis & leuitatis à se plumas euellunt. Quantum autem tempus impenderint in fœtibus educandis, tantum & ipsæ inuicem à pullis aluntur. Quandiu pulli earum indigent, tandiu Ciconiæ eos nutrire debent, quia quandiu erudiri indigent discipuli, tandiu verbo doctrinæ debent eos alere prælati. Similiter subiecti prælatos suis laboribus fouere debent, vt eis ministrent necessaria, quibus indigent. Turtur igitur, & Ciconia, & hirundo illos reprehendunt, qui Christum in carnem aduenisse non credunt, & iudicium Domini futurum non pertimescunt.

CAP. XLIII.

De Merulæ natura Moraliter.

ISidorus de merula. *Merula* (inquit) *antiquitus modula vocabatur, eo quod moduletur.* Alij merulam vocatam aiunt, quia sola volat, quasi mera volans. Hæc cum in aliis locis nigra sit, in Achaia tamen candida est. *Merula est auis parua, & nigra.* Illos autem innuit, quos peccati nigredo tingit. Merula dulcedine propriæ vocis mentem mouet in affectum delectationis. Illos autem figurate demonstrat, quos voluptas carnis per suggestionem tentat. De ea siquidem Beatus Gregorius, *in libro dialogorum* scribit: *qualiter beato Benedicto volitans occurrerit, qualiter vir tantus post discessum volucris tentatus fuerit ardore libidinis.* Ait enim: *Quadam vero die dum solus esset beatus Benedictus, tentatio affuit. Nam nigra, paruaque auis, quæ vulgo merula vocatur, circa eius faciem volitare cœpit, eiusque vultui importune insistere, ita vt capi manu posset, si hanc vir sanctus tenere voluisset; sed signo crucis edito recessit auis, tanta autem carnis tentatio aui eadem recedente secuta est, quantam vir sanctus antea nunquam fuerat expertus.* Quandam namque aliquando fœminam viderat, quã malignus spiritus ante eius mentis oculos adduxit, tantoque igne serui Dei animum in specie illius accendit, vt se in eius pectore amoris flamma vix caperet, vt etiam pene deserere eremum voluptate victus deliberaret; cum subito superna gratia respectus, ad semetipsum reuersus est, atque vrticarum & veprium iuxta densa succrescere fruticeta conspiciens, exutus indumento, quo vestitus erat, nudum se in illos spinarum aculeos, illaque vrticarum incendia proiecit, ibique diu volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exiit, & per cutis vulnera eduxit à corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolorem. Merula igitur volitans est suggestio voluptate tentãs. Qui igitur abiicere cupiunt voluptatem merulæ, oportet vt ad beati Benedicti transeant correctionem disciplinæ, & sic delectationem mentis extrahant per afflictionem carnis. In regionibus Achaiæ sunt, sicut Isidorus testatur, candidæ merulæ. Candida merula est voluntas munda. Achaia vero soror laborans interpretatur. Duæ sunt sorores Ra-

Lib. 2. cã. 11.

chel & Lia, actiua scilicet & contemplatiua vita. Lia laboriosa interpretatur. Actiua vita docet eleemosynas impendere, rudes & simplices docere, munditiam castitatis habere, propriis manibus laborare: hic est labor actiuæ vitæ, hæc est soror laborans, hæc est Achaia scilicet actiua vita. In Achaia igitur quasi candidæ merulæ sunt, qui in actiua vita pure viuunt.

CAP. XLIV.

De Bubonis natura Moraliter.

ISidorus de Bubone. Bubo à sono vocis compositum nomen habet. Auis feralis, onusta quidem plumis, sed graui semper detenta pigritia, in sepulchris diu noctuque versatur, & semper commorans in cauernis. Vnde Rabanus: *Bubo* (inquit) *tenebris peccatorum deditos & lumen iustitiæ fugientes significat.* Ideoque *inter immunda animalia* in Leuitico *deputatur.* Vnde per Bubonem intelligere possumus quemlibet peccatorem. Bubo à sono vocis dicitur, quia ex abundantia cordis os loquitur. Nam *quod cogitat mente, profert voce.* Auis fœda esse dicitur, quia stercore eius locus in quo habitat, commaculatur, quia peccator illos, cum quibus habitat, exemplo peruersi operis dehonestat. Auis est onusta plumis, id est, superfluitate carnis, & leuitate mentis. Sed graui quadam detenta pigritia. Detinetur inertia, & pigritia graui, quia peccatores ad bene operandum sunt inertes, & pigri. Diu noctuque moratur in sepulchris, nam delectatur in peccato, quod est fœtor humanæ carnis. Habitat etiam in cauernis, nec per confessionem exit foras, sed lucem veritatis odit. Ab aliis auibus visus, magnis earum clamoribus proditur, magnis etiam incursionibus vexatur. Si enim peccator ad lucem cognitionis, vbi peccata sua cognoscantur, veniat, magnam bene agentibus derisionem præstat, & cum in peccato deprehensus fuerit, ab aliis verba reprehensionis audit, plumas enim eius euellunt, & rostro lacerant, quia & carnales actus peccatoris bene agentes reprehendunt, & superfluitatem leuitatis eius damnant. Infelix ergo Bubo dicitur, quia infelix est, qui ea, quæ prædiximus operatur.

Leuit. 11.

Matt. 11.

CAP. XLV.

De Graculi natura Moraliter.

RAbanus de Graculo. Graculus à garrulitate nuncupatus, non vt quidam volunt, graculi dicti quod gregatim volent, cum sit manifestum ex voce eos nuncupari. Est enim loquacissimum genus, & vocibus importunum, quod vel Philosophorum loquacitatem, vel hæreticorum verbositatem noxiam significare potest. Potest adhuc & aliud dici de natura graculi. Graculus enim garrulos designat, & gulosos. Qui enim gulositati student, post cibum inanes rumores libenter referunt, vel detrahunt, vel aures detractioni præbent. Graculus in syluis degit, de vna arbore in aliam garriendo transuolat, quia homo garrulus de iis cum quibus habitat, etiam turpia, quæ de eis nouerit, aliis narrare non cessat. Graculus cum aliquem transire conspicit, garrit, & cum occultos reperit, similiter agit: quia garrulus homo non tantum detrahit secularibus, sed etiam eis quos religionis occultat locus. Graculus aliquando captus cauea includitur, vt articulata verba loqui doceatur. Similiter cum aliquis secularis ad conuersionem venerit, verba religionis addiscit, vt lingua volucris verba loquatur hominis, vt qui inordinate loqui consueuerat, ordinate loqui deinceps assuescat. Quandoque tamen euenit, vt graculus, qui clausus tenebatur, euadat: & qui prius garrulus fuerat, post egressionem magis clamet. Eodem modo garrulus homo cum vitam religionis accipit, vix linguam suam deserit, sed si forte relicto habitu foras exierit, bonum religionis in partem malam detrahendo quasi garriendo vertit. Moneat igitur naturæ volucris, quis recipi debeat ad consortium religionis. Prouidus igitur doctor cum aliquem recipere debet, saltem eum prius per aliquantulam cohabitationem probet. A quodam viro prudente & religioso didici, quod sunt quædam diuersitates hominum, quæ vix ordinate in religione possunt detineri. Si autem quæras qui sint, vt euitari possint, hi sunt pictores, medici, ioculatores, & quidam alij, qui per diuersas regiones discurrere sunt assueti. Huiusmodi homines vix possunt esse stabiles. Ars pictoris valde est delectabilis. Cum enim pictor Ecclesiam, capitulum, refectorium, vel aliquas officinas pinxerit, ad aliud monasterium si ei concessum fuerit rogatus ab aliquo, causa pingendi transit. Opera Christi pingit in pariete, sed vtinam ea teneret in mente, vt ea sciret pingere coloribus, id est, exemplo, & moribus. Ars vero medicinæ multis indiget, & vix vnquam propria rerum possessione caret. Qui enim eam exercet, necesse est vt aromatibus & pharmacorum speciebus abundet. Cum aliquis Ecclesiæ vicinus infirmitate premitur, medicus, vt ad infirmum veniat, rogatur. Si autem abbas eum ire non permiserit, iram & indignationem tam ægri quam medici incurrit. Medicus quandoque videt quod decenter eum videre non licet. Tangit quod religioso tangere non conuenit. De incertis per experimenta loquitur, sed experimentum est fallax, ideo sæpe fallitur. Sed hoc religioso non expedit, vt alia quam vera loquatur. Promittit Ecclesiæ suæ lucrum, si eat ad infirmum, sed tacet scandalum, & animæ suæ damnum. Nosti forsitan frater de monacho medico, Iusto nomine, sed vtinam iusto operatione, qui in medicamine tres aureos absconderat, quid de eo beatus Gregorius dicat, qui licet

Inutiles clausträ.

Pictores

Medici.

licet ei in infirmitate sua seruierit, in correctione tamen ei non pepercit, *Fratres ante mortem cum eo loqui prohibuit, post mortem vero eum in sterquilinio sepeliri iussit.* Sic autem est absolutus post mortem: *Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Sed & ioculatores, ante conuersionem leues, cum ad conuersionem veniunt, sæpius vsi leuitate, leuiter recedunt. Illi vero qui per diuersas regiones discurrere sunt consueti, si tædio claustri fuerint aggrauati, citius à claustris exeunt, quia terrarum diuersitates norunt.

Act. 8.

Ioculatores.

CAP. XLVI.

De Anseris natura Moraliter.

ANser vigilias noctis assiduitate clangoris testatur. Nullum autem animal ita odorem hominis sentit, vt anser; vnde & clangore eius Gallorum ascensus in Capitolium deprehensus est. Vnde Rabanus: *Hæc auis prouidos homines, & erga sui custodiam bene vigilantes significare potest.* Anserum duæ sunt species, domestici scilicet, & campestres. Campestres in altum, & ordinate volant, illosque designant, qui remoti à terrenis, ordinem bene viuendi seruant. Domestici vero in vicis simul habitant, frequenter exclamant, seipsos rostro lacerant, illosque significant, qui etsi conuentus ament, loquacitati tamen & detractioni vacant. Campestres anseres omnes, sunt coloris cinericij, nec aliquem eorum varium seu niueum vidi. In domesticis vero non solum habetur color cinericius, sed etiam varius vel albus. In campestribus habetur color cinericius, id est, in iis, qui à seculo sunt remoti, pœnitentiæ vilis habitus. Ii vero qui in vicis vel in vrbibus habitant, pulchrioris coloris vestem portant. Anser præ cæteris animalibus superuenientis hominis odorem sentit, quia discretus homo per bonam vel per malam famam alios licet longe remotos cognoscit. Cum igitur anser superuenientis hominis odorem sentit, nocte clamare non desinit, quia cum negligentias ignorantiæ circunspectus frater in aliis videt, clamare debet. In Capitolio quondam Romanis profuit clamor anseris, & in capitulo quotidie prodest, cum negligentias viderit, clamor prudentis fratris. *Clamor anseris, à Capitolio repulit hostem Gallum.* A capitulo vero clamor prouidi fratris hostem repellit antiquum. Clamor anseris vrbem Romam ab impetu hostium seruauit immunem, clamor prudentis fratris ne turbetur à peruersis custodit vitam communiter viuentium. Diuina autem prouidentia naturas volucrum nobis (vt opinior) non proponeret, nisi eas in aliquo nobis prodesse vellet.

A

B

G

D

E

CAP. XLVII.

De natura Ardeæ.

ARdea vocata quasi ardua propter altos volatus. Formidat enim imbres, & supra nubes euolat, vt procellas imbrium sentire non possit. Cum autem euolauerit, significat tempestatem. Hanc multi Tantalum vocant: Vnde Rabanus. *Hæc auis potest significare animas electorum, quæ formidantes perturbationem huius seculi, ne forte procellis persecutionum instigante diabolo inuoluantur, intentionem suam super omnia temporalia efferentes, ad serenitatem patriæ cœlestis, vbi assidue conspicitur Dei vultus, mentes suas eleuant.* Licet autem ardea cibos in aquis quærat, in syluis tamen & in altis arboribus nidum locat, quia iustus, qui rebus labentibus & transitoriis seipsum pascit, in rebus tamen diuinis & ita sublimibus spem ponit, & licet eius caro sustentetur transitoriis, anima tamen delectatur æternis. Ardea pullos in nido rostro defendere nititur, ne ab aliis auibus rapiantur. Eodem modo iustus forti inuectione percutit, quos peruersos ad decipiendum subiectos nouit. Quædam vero earum habent colorem album, quædam cinericium, vterque tamen color in bonam partem accipitur, si per album munditia, per cinericium pœnitentia designetur. Eiusdem generis sunt & qui pœnitentiam agunt, & qui munde viuunt. Et color igitur ardeæ, & modus vitæ exemplum salutis religiosis demonstrant viris.

CAP. XLVIII.

De Caladrio aue.

PHysiologus de Caladrio dicit, quod totus albus sit cuius femoris pars interior caliginem aufert ab oculis. Natura igitur Caladrij talis esse dicitur, vt si ad infirmum hominem aliquoties adducatur: vtrum infirmus mori, an viuere debeat, astantes certos reddat. Si enim faciem hominis respicit, nec oculos auertit, sed infirmi faciem diligenter consideret, signum est quod viuet. Si autem oculos à facie infirmi homiuis auertat, signum est mortis. Per Caladrium intelligimus Christum, qui venit in mundum, vt saluum faceret genus humanum. Qui dicitur esse niuei coloris, quia ab omni peccato fuit immunis. Cuius interior pars femoris abstergit ab oculis obscuritatem Caliginis. Per femur propagatio generis intelligitur. Interior igitur pars femoris est incarnatio Saluatoris. Interior siquidem & occulta fuit incarnatio Saluatoris, quæ etiam diabolum latuit. Venit Christus in mundum, vt saluum faceret genus humanum. Faciem suam à Iudæis auertit. Gentiles respexit,

Caladrius, seu Caladrion aliis, vt gazæ. Chaladrius dicitur.

iniquitates nostras sustinuit: & qui peccatum nō fecerat, in ligno crucis peccata nostra portauit. Sed & quotidie præfatus caladrius infirmitates nostras visitat, mentem per confessionem considerat, & eos sanat, quibus gratiam pœnitendi præstat, ab illis vero faciem auertit, quorum cor impœnitens nouit. Istos respuit, sed illos, in quos faciem intendit, sanos reddit.

CAP. XLIX.

De Phœnice.

PHœnix Arabiæ auis dicta, quod colorem Phœniceum habeat, vel quod sit in toto orbe singularis, & vnica. Nam Arabes rem singularem vocant Phœnicem. Hæc quingentis & vltra annis viuens, dum se viderit senuisse, collectis aromatum virgulis rogum sibi instruit, & conuersa ad radium solis alarum plausu voluntarium sibi incendium nutrit, sicque iterum de cineribus suis resurgit. Vnde Rabanus: *Phœnix*, inquit, *potest significare resurrectionem iustorum, qui aromatibus virtutum collectis, restaurationem prioris vigoris post mortem sibi reparant. Phœnix est Arabiæ auis.* Arabia vero interpretatur campestris. Campus est hic mundus, Arabia secularis vita, Arabes seculares. Arabes Phœnicem appellant singularem. Singularis est quilibet iustus, à curis secularibus omnino remotus. Phœnix per quingentos annos viuere creditur, sicut scriptura testatur. Centenarius vero numerus in annis moraliter designat terminum perfectionis. Quingentorum autem annorum numerus assignari potest quinque corporis sensibus. Cum enim visus deficit, primus centum annorum numerus transit. Cum vero deficit auditus, transit secundus. Cum tres reliqui sensus, id est, tactus, gustus, odoratus deficiunt, tunc quingenti anni moraliter transacti sunt. Cum vero morti Phœnix appropinquat, tunc diuersas species aromatum parat. Aromata sunt bona opera, diuersæ species diuersæ animæ virtutes. Congeriem aromatum construit, & se in mediis aromatum speciebus componit. Hoc toties iustus agit, quoties ad memoriam suam bonorum operum suorum multitudinem reducit. Ad radium solis alis ignem voluntarium excitat, quia mentem alis contemplationis excitatam iustus ardore sancti Spiritus inflammat. Sic igitur Phœnix incenditur, sed ex eius cinere Phœnix iterum procreatur. Cum ergo Phœnix moritur, & ex eius cinere Phœnix iterum nascitur, hoc exemplo agitur, vt futuræ resurrectionis veritas à singulis fieri credatur, & resurrectio Phœnicis est spes, & species, seu specimen futuræ resurrectionis. Non est ergo maius miraculum fides futuræ resurrectionis, quam ex cinere facta resurrectio Phœnicis. Ecce volucrum natura simplicibus resurrectionis argumentum præstat, & quod scriptura prædicat, opus naturæ confirmat.

CAP. L.

De Perdicis naturæ.

CLamat Perdix, & congregans fouet oua quæ non peperit, faciens sibi non cum iudicio diuitias: *In medio enim dierum suorum derelinquet eas, & in nouissimis suis erit insipiens.* Hier. 17. Vnde Isidorus. *Perdix de voce nomen habet, auis est dolosa, adeo autem fraudulenta, vt alterius oua diripiens foueat.* Sed fraus fructum non habet. Nam cum pulli vocem proprię genitricis audierint, naturali quodam instinctu hanc, quæ eos fouit relinquunt, & ad eam, quæ genuit, reuertuntur. Vnde Rabanus: *Diabolus per principes hæreticorum congregauit populos, quos non peperit, & deceptorum sibi multitudinem consociauit, quos postea dimisit, & omnium iudicio stultissimus esse comprobatur.* Possumus ergo intelligere diabolum per Perdicem, per ouum spem. Perdix vero illa cuius oua diabolus furatur, Ecclesia procul dubio intelligitur. In Perdice igitur scriptura diabolum nobis innuit, qui oua alterius Perdicis, id est, habentes spem salutis furatur, fouit, & nutrit. Furatur dum spem salutis eis subtrahit, fouet ocio, & delectatione nutrit, fouet terrenis desideriis, nutrit carnalibus illecebris. Cum autem pulli vocem propriæ genitricis audiunt, quodam naturali instinctu eam recognoscunt. Similiter cum aliquis diabolo subiectus fuerit, & vocem Ecclesiasticæ prædicationis audit, ad Ecclesiam quasi ad genitricem propriam relicto diabolo transuolat, vt sub alis diuinæ protectionis vltetius in pace viuat. Ecce qualiter Perdix oua, quæ furatur & congregat, in pullis Perdit, quia non est mirum si quos male congregauerat diabolus, iudicio veritatis Perdat. In nouissimis ergo suis diabolus insipiens erit, quia in die iudicij æterna benedictione carebit, & tunc audiet Perdix cum Perditis, id est, diabolus cum subiectis: *discedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo, & Angelis eius.* Matt. 25. Ad hoc enim tendunt, qui in hac vita diabolo seruiendo succumbunt.

CAP. LI.

De Coturnice, seu qualea aue.

COturnices à sono votis dictas constat, quas Græci ortygas vocant, eo quod visæ fuerint primum in Ortygia insula. Hæ aduentiendi habent tempora. Nam æstate depulsa, Maria transuolant. Ortygometra dicitur auis, quæ gregem ducit: eam terræ propinquantem accipiter videns rapit, ac propterea cura est vniuersis ducem sollicitare externi

externi generis, per quam prima caueant discrimina. Sola hæc auis, sicut & homo, caducum patitur morbum. Coturnices adueniendi habent tempora. Nam maria transuolant æstate depulsa. Coturnix maria transuolans est anima omnia labentia calcans. Calor æstatis, est ardor charitatis. Frigus hyemis, est tentatio refrigeratæ mentis. Ab amore igitur proximi per mare mundi huius transmeat iustus ad amorem Dei, vt in calida regione semper maneat, qui semper calore dilectionis in semetipso flagrat, vt vitet frigus hyemis, procellas scilicet & ventos improuisæ tentationis. Ortygometra dicitur, quæ gregem ducit. Eam terræ propinquantem accipiter videns rapit. Terra sunt terrena desideria, maria mundi pericula, accipiter insidians diabolus per suggestionem tentans. Propinquantem igitur terræ accipiter videns rapit, quia eos qui terrena quærunt, diabolus secum trahit. Prælatus igitur, qui gregem antecedit, diligenter prouideat qua intentione terrena petat, vtrum in suos vsus ea redigat, an ad necessitatem fratrum ea quærat, ne accipiter, id est, diabolus eum rapiat, qui postpositis spiritalibus, terrenis inhiare non cessat. Propter quod cura est vniuersis, ducem sollicitare generis externi, per quem prima caueant discrimina. Duo sunt hominum genera bonorum, scilicet & malorum. Generis externi sunt homines peruersi. Iusti igitur peruersos sibi præponunt, dum casus & euentus eorum diligenter attendunt. Dum igitur hæc attente considerant, prima peccandi discrimina considerando vitant. Hæc auis sicut homo caducum morbum patitur, quia spiritualis homo sicut carnalis aliquoties peccare perhibetur, nec quoties peccat, moritur, quia ei pœnitendi gratia non negatur. Vnde scriptum est: *Septies in die cadit iustus nec tamen desinit esse iustus.* Quoties enim iustus peccat, toties adiicit vt resurgat.

CAP. LII.

De Vpupæ natura.

VPupam Græcis ἔποψ epops appellatur, ab ἐποψάομαι: epopsaomai quod est obsonium facio, eo quod stercora humana consideret, ac congreget, & fœtenti pascatur fimo: Auis est spurcissima, cristis extantibus galeata, semper in sepulchris, & humano stercore commorans. Vnde Rabanus: *Hæc auis sceleratos peccatores significat homines, scilicet, qui sordibus peccatorum assidue delectantur.* Vpupa etiam luctum amare dicitur, quia seculi tristitia mortem
1. Thes. 5. spiritus operatur. *Propter hoc oportet eum, qui di-*
Galat. 5. *ligit Deum, semper gaudere, sine intermissione orare, in omnibus gratias agere, quia gaudium fructus est spiritus.* De vpupa etiam Physiologus dicit, quod cum senuerit, & volare non possit, filij eius ad eam veniunt, & pennas vetustissimas è corpore ipsius euellunt, eamque fouere non

A cessant, & donec iterum pennæ nouæ crescant, cibis sustentant (vt scriptura dicit) donec sicut ante assumptis viribus euolare possit. Exemplo igitur suo vpupæ peruersos homines arguunt, qui patres suos cum senuerint à domibus proprijs expellunt, qui eos cum deficiant, sustentare renuunt, qui tamen ipsos cum adhuc paruuli essent, educauerunt. Videat igitur homo rationalis creatura quid patri vel matri debeat, cum irrationalis creatura quod prædiximus, in necessitate cum senuerint, parentibus reddat.

B

CAP. LIII.

De Holore vel Cygno.

HOlor auis est, quam Græci κύκνον cygnum appellant: Holor autem dictus est quia ὅλος holos dicitur totus, quod sit totus albus in plumis. Nullus enim meminit cygnum vidisse nigrum. Cygnus autem à canendo est appellatus, eo quod carminis dulcedinem modulatis vocibus fundit. Ideo autem suauiter eum canere perhibent, quia longum collum & inflexum habet, & necesse est eluctantem vocem
C per longum & flexuosum iter varias reddere modulationes: ferunt in Hyperboreis partibus præcinentibus citharœdis holores plurimos aduolare, apteque admodum concinere. Cygnus plumam habet niueam, sed carnem nigram. Moraliter holor niueus in plumis designat effectum simulationis, qua caro nigra tegitur, quia peccatum carnis simulatione velatur. Cygnus dum in flumine natat, ceruicem capitis erectam gestat, quia superbus qui cum rebus transitoriis ad interitum trahitur, etiam de labentium rerum possessione ad tempus gloriatur. Ferunt in Hyperboreis partibus præcinentibus citharœdis holores plurimos aduolare, apteque admodum concinere,
D quia qui voluptatibus totis desideriis inhiant, quasi aduolantes voluptuosis concordant. Sed & in extremis cum cygnus moritur valde dulciter canere perhibetur. Similiter cum de hac vita superbus egreditur, adhuc dulcedine præsentis seculi delectatur, & quæ male gessit, ad memoriam moriens reducit. Cum vero niuea pluma cygnus exuitur, in veru positus ad ignem torretur. Similiter cum diues superbus moriens exuitur mundana gloria, descendens ad flammas inferni cruciabitur per tormenta, & qui cibum sumere consueuerat nimis, in abyssum descendens fit cibus ignis.

E

CAP. LIV.

De classe Salomonis, & Iosaphat.

CLassis Salomonis per mare semel per tres annos
ibat in Tharsis deferens inde aurum, & argen- 3. Reg. 10.
tum,

tum, dentes elephantorum, & simias, & pauos seu pa- A *uones*. Tharsis interpretatur exploratio gaudij. Est autem gaudium præsentis seculi, est & futuri. Gaudium præsentis vitæ fine clauditur, gaudium vero futuræ nequaquam fine terminatur. Gaudium præsentis vitæ dolor & tristitia sequitur, gaudium vero futuræ nec dolor nec tristitia subsequitur. Gaudium præsentis seculi est honoribus sublimari, rebus transitoriis ad tempus perfrui, abundare parentum copia, & eorum delectari præsentia. Cum autem aliquis priuatur honoribus, spoliatur rebus, cum aliquis amicorum moritur, tunc dolor sequitur. Hoc gaudium igitur semper doloribus immiscetur.

B ¶ *Per tres annos semel classis Salomonis per mare mittitur in Tharsis.* Classis Salomonis est virtus confessionis. Hac classe per huius mundi mare vehimur, ne submergamur. In Tharsis ergo classis mittitur, quæ inde aurum, & argentum, dentes Elephantorum, simias, & pauos deferre perhibetur. Aurum & argentum in Tharsis esse dicitur, id est, viri sapientia clari, eloquentia prædíti, qui dum præsentis seculi gaudium explorant & exquirunt, seipsos cognoscunt. Et dum per classem Salomonis de Tharsis ad Hierusalem veniunt, & aurum purum aduehunt, in pace Ecclesiæ per confessionem puriores fiunt. De hoc auro purissimo fecit Rex Salomon scuta aurea. Scuta aurea sunt qui pure viuunt, & alios ab incursu diaboli defendunt. Ex prædicto etiam argento fiunt tubæ argenteæ, id est, Doctores Ecclesiæ. Attulit etiam simias & pauos, id est, derisores & delicatos, vt qui in Tharsis derisores & delicati fuerant, in pace conuersionis humiles existant. Attulit etiam classis Salomonis dentes Elephantorum, id est, detractiones superborum. Dum enim verbis detractoriis bonis operibus simplicium detrahunt, quasi dentibus eorum ossa rodunt. Nota, quod dentes Elephantis materia fiunt eboris, & de materia eboris fit Thronus Salomonis. Qui enim ex rapina viuere consueuerant, subiecti vero Salomoni seipsos postea vt sint Thronus eius; per virtutem iustitiæ & charitatis parant. Per tres annos semel classis Salomonis ire consueuerat in Tharsis. Primus annus moraliter est cogitatio, secundus locutio, tertius operatio. Cum igitur de his tribus simul confessio agitur, quasi à seruis Salomonis per tres annos semel in Tharson itur.

3. Reg. 22 ¶ *Sed & Iosaphat Rex Iuda* (sicut historia dicit) *classes in mari fecit, quæ nauigarent in Ophir propter aurum, & ire non potuerunt, quia confractæ sunt in Asiongaber.* Iosaphat iudicans, Asiongaber lingua viri, id est, confessio interpretatur. Iosaphat Rex Iuda esse intelligitur vel esse dicitur, E quando iudicium confessioni dominatur. Cum enim peccator in confessione seipsum iudicat, tunc Rex Iosaphat in Iudæa regnat. Ophir vero herbosum interpretatur, herbosa terra dicitur, quæ ab aliquo non elaboratur, in qua nascitur abundantia graminis, vt moueat affectum delectationis. In hoc Ophir, id est, herboso voluptuosi sedent, desidiosi iacent. Sedent assiduitate, iacent dissolutione. Hoc herbosum est hic mundus sterilis & infœcundus. In Ophir igitur classis Iosaphat ire propter aurum nititur, vt dum mundi casus attenditur, mentis puritas acquiratur. Sed cum hoc agitur, in Asiongaber classis Iosaphat fracta fuisse perhibetur. Gaber (sicut dicit Hieronymus) iuuenis siue fortis interpretatur. Non est igitur mirum si classem confessionis frangat impetus iuuentutis.

CAP. LV.

De Pauonis natura.

QVoniam de quibusdam præmissis iam diximus, restat vt de pauone, de quo agere intendimus, aliquid dicamus. *Pauo* (sicut dicit Isidorus) *à sono vocis nomen accepit*. Cum enim ex improuiso clamare cœperit, pauorem subitum audientibus incutit. Pauo igitur à pauore dicitur, cum per vocem eius pauor audientibus inferatur. Pauo dum in Tharsis habitat, delicatos designat. Cum vero per classem in Hierusalem delatus fuerit, doctorum prædicantium figuram gerit. Duras habet carnes, & putredini resistentes, quæ vix à co- C quo coquuntur igni, vel à calore hepatis coqui possunt in stomacho. Tales sunt fortium doctorum mentes, quas nec flamma cupiditatis exurit, nec calor libidinis accendit. Habet pauo vocem terribilem, incessum simplicem, caput serpentinum, pectus sapphirinum, habet etiam in alis plumas aliquantulum ruffas, habet caudam longam, & vt ita dicam, quasi oculis plenam. Habet, inquam, pauo vocem terribilem, quando prædicator peccatoribus comminatur inextinguibilem gehennæ ignem. Simpliciter incedit, quoties in operibus suis humilitatem non excedit. Habet caput serpentinum, dum caput mentis tenetur sub cu- D stodia callidæ circunspectionis. Color vero sapphirinus in pectore, cœleste desiderium designat in humana mente. Color ruffus subrubens in pennis amorem significat contemplationis. Longitudo caudæ longitudinem innuit futuræ vitæ. Quod autem quasi oculos in cauda habet, ad hoc pertinet quod vnusquisque doctor præuidet, quod periculum in fine singulis imminet. Est in cauda color viridis, vt initio conueniat finis. Varietas igitur colorum designat diuersitatem virtutum. Nota etiam, quod pauo dum laudatur, caudam erigit, quando prælatus quilibet adulantium laudibus per vanam gloriam mentem leuat. Pen- E nas in ordine ponit, quia quicquid doctor agit, se ordinate fecisse credit. Cum autem cauda erigitur, posteriora nudantur, & sic quod laudatur in opere, deridetur in elatione. Oportet igitur vt pauo caudam submissam gerat, vt id laudabile, quod doctor agit, cum humilitate fiat.

CAP.

CAP. LVI.

¶ De natura Aquilæ.

AQuila ab acumine oculorum vocata. Tanti enim visus aut contuitus esse dicitur, vt cum super maria immobili penna feratur, ita vt humanis pateat obtutibus, de tanta sublimitate piscículos natare videat, ac turbinis instar descendens, raptam prædam pennis ad littus pertrahat. Nam & contra radium solis fertur obtutum non flectere, vnde & pullos suos vngue suspensos, radiis solis obiicit, & quos viderit immobilem tenere aciem, vt dignos genere conseruat, si quos vero perspexerit reflectere obtutum, quasi degeneres abiicit. Vnde beatus Gregorius: *Aquilæ vocabulo in scriptura sacra aliquando maligni spiritus* In 39. c. Iob. c. 33. *raptores animarum, aliquando præsentis seculi potestates, aliquando vero vel subtilissimæ sanctorum intelligentiæ, vel incarnatus Dominus, ima celeriter transuolans, & mox summa repetens designatur.* Aquilarum nomine insidiatores spiritus exprimuntur, Hieremia attestante qui ait: *Velociores fuerunt persecutores nostri Aquilis cœli.* Hier. 4. Persecutores enim nostri Aquilis cœli velociores sunt, cum tanta contra nos maligni homines faciunt, vt ipsas etiam aëreas potestates inuentionibus malitiæ præire videantur. Aquilæ vocabulo potestas terrena figuratur. Vnde per Ezechielem Prophetam dicitur. *Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam Cedri, & summitatem frondium eius euulsit.* Ezech. 17. Qua videlicet Aquila quis alius quam Nabuchodonosor Rex Babylonis designatur? qui pro immensitate exercitus magnarum alarum, pro diuturnitate temporum longo membrorum ductu, pro multis vero diuitiis plenus plumis, pro innumera autem terrenæ gloriæ compositione plenus varietate describitur. Qui venit ad Libanum, & tulit medullam Cedri, & summitatem frondium eius euulsit, quia Iudææ celsitudinem petens, nobilitatem regni eius quasi medullam Cedri abstulit, & dum tenerrimam regum prolem à regni sui culmine captiuando sustulit, quasi summitatem frondium eius euulsit. Ezech. 1. *Aquilæ vocabulo subtilis sanctorum intelligentia exprimitur.* Vnde idem Propheta dum sub animalium specie Euangelistas quatuor se vidisse describeret, in eis quartum animal, id est, Ioannem per Aquilam significauit, qui volando terram deseruit, quia per subtilem intelligentiam interna mysteria Verbi videndo penetrauit. Similiter qui hæc terrena mente deserunt, velut Aquilæ cum Ioanne per contemplationem cælestia quærunt. Item Beatus Gregorius de Aquila. *Sicut Aquilæ* In Iob. 9. Cap. 23. *volans ad escam: Moris quippe est Aquilæ, vt irreuerberata acie radios solis aspiciat, sed cum refectionis indigentia vrgetur, eandem aciem oculorum, quam radiis solis infixerat, ad respectum cadaueris inclinat, & quamuis ad alta euolet, pro sumendis tamen carnibus terram petit.* Sic & antiqui patres fuerunt qui inquantum humanitatis infirmitas admittebat, creatoris lucem erecta mente contemplati sunt. Sed hunc incarnandum in fine mundi præscientes, quasi à solis radiis deflexerunt. Et quasi de summis ad ima veniunt, dum Deum super omnia, & hominem infra omnia agnoscunt. Quem pro humano genere dum passurum, morituramque suspiciunt, (qua scilicet morte semetipsos refici, atque reformari ad vitam nouerunt) quasi more Aquilæ post contemplatos solis radios, in cadauere escam quærunt. Aliter. *Sicut Aquila volans ad escam. Aquila etenim alto valde volatu sus-* Ibidem. cap. 25. *penditur, & adnisu præpeti ad æthera liberatur, sed per appetitum ventris terras expetit, seseque à sublimibus repente deorsum fundit.* Sic humanum genus in primo parente ad ima de sublimibus corruit, quod nimirum conditionis suæ dignitas in rationis celsitudine quasi in aëris libertate suspenderat, sed quia contra præceptum cibum contigit, per ventris concupiscentiam ad terras venit, & quasi post volatum carnibus pascitur, qui illa libera contemplationis inspiracula perdidit, & deorsum corporis voluptatibus lætatur. Item de Aquila. *Renouabitur vt Aquilæ iuuentus mea.* Psal. 102. Solet dici de Aquila dum senectute premitur, quod rostrum illius aduncetur & incuruetur, ita vt sumere cibum nequeat, & macie languescat, sed veniens ad petram rostrum acuit, & cibum capiens, iterum iuuenescit. Petra est Christus, Aquila quilibet iustus, qui ad petram rostrum acuit, dum seipsum Christo per bonam operationem conformem reddit.

CAP. LVII.

¶ De Ibe seu Ibide aue.

EST volatile quod dicitur Ibis, hoc secundum legem immundum est præ omnibus volatilibus, quoniam mortuis, & morticinis cadaueribus vescitur, & super litora maris vel fluminum, vel stagnorum die nocteque moratur, quærens mortuos piscículos, vel aliquod cadauer, quod ab aqua iam putridum vel madidum eiectum fuerit foras. Nam in aquam ingredi timet, quia natare nescit, nec dat operam vt discat, quia mortuis cadaueribus delectatur, ideo non potest in altitudinem aquæ ingredi, vbi mundi pisciculi demorantur, vt inde sibi capiat cibum, sed semper foris oberrans circuit refugiens puriores & altissimas aquas, vnde possit mundus viuere. Tu igitur Christiane homo, qui ex aqua & Spiritu sancto renatus es, ingredere ad intelligibiles & spirituales aquas, id est, in altitudinem præceptorum Christi, quæ sunt *Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, longanimitas, bonitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.* Galat. 5. Quia si nolueris in altiores ingredi, & de ipsis spiritualibus escas tibi capere & sumere, sed circumiens foris & oberrãs mortuis, & fœdissimis

simis cadaueribus saginari volueris, de quibus dicit Apostolus. *Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt immunditia, adulteria, fornicatio, impudicitia, luxuria, ebrietas, commessatio, auaritia, cupiditas: ad immundorum societatem peruenies.* Hæ sunt carnales & mortiferæ escæ, quibus infelices animæ nutriuntur ad pœnam. Disce igitur natare super hoc mare magnum, & spatiosum manibus, sunt illic reptilia quorum non est numerus. Nec eos aliter superabis, nisi per signum crucis. Sancti igitur tanquam naues pertranseuntes perueniunt ad regna cœlorum velut quietissimum portum. Nescientes autem spiritualiter natare excludentur à regno cœlorum, & mortui cum mortuis peribunt, sicut dicitur in Euangelio: *Dimitte mortuos sepelire mortuos.* Conuenienter ergo hoc de Ibi Physiologus dicit, & quod serpentes violenter fugat. Et tu cum oras, extende manus tuas ad cœlos, quia virtus crucis semper defendit orantes & dicentes: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Nam & sol ipse nisi extenderit radios suos non lucet, & volucres nisi expanderint alas suas, volare non possunt. Naues nisi leuauerint vela sua, vento flante non mouebuntur. Denique *dum Moyses leuabat manus suas, superabat Israel, cum remitteret manus suas, conualescebat Amalech.*

Ibidem.

Psal. 103.

Matth. 8.

Psal. 4.

Exod. 17.

CAP. LVIII.

De Fulica.

EST volatile, quod dicitur Fulica, satis intelligibile, & prudentissimum super omnia volatilia, cadaueribus non vescitur, non aliunde alio peruolans atque oberrans, sed in vno loco commoratur & permanet vsque ad finem, & ibi escam suam habet, & requiescit. Sic ergo omnis homo fidelis secundum Dei voluntatem conseruatur & viuit. Non huc atque illuc per diuersa loca oberrans circunuolat, sicut faciunt hæretici. Nec secularibus desideriis, ac voluptatibus delectatur corporalibus, sed sicut illa volucris, quæ carnibus non vescitur, semper in vno eodemque se continet & requiescit loco, id est, in Ecclesia Catholica & Apostolica, & ibi permanet vsque in finem, sicut dicitur in Euangelio: *Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Ibi ergo se continet, & ibi Dominus inhabitare facit vnanimes in domo, & ibi habet quotidianum panem immortalitatis, potum vero pretiosum sanguinem Christi, reficiens se sanctis epulis, & super mel & fauum suauissimis eloquiis Domini. *Non* enim *in solo pane viuit homo, sed ex omni verbo Dei.* Fulica auis est stagnensis, habens nidum in medio aquæ, vel in petris quas aqua circundat, maritimoque semper delectatur profundo, dum tempestatem præsenserit, fugiens, in nido ludit.

Matt. 10.

Matth. 4.

Finis de Naturis rerum Libri Primi.

SEQVITVR LIBER SECVNDVS, qui est præcipue de naturis animalium, Cuius hic est.

PROLOGVS.

BEstiarum vocabulum proprie conuenit pardis, vulpibus, tigribus, lupis, simiis, vrsis, & cæteris, quæ vel ore, vel vnguibus sæuiunt, exceptis serpentibus. Bestiæ autem dicuntur à vastando, & vi qua sæuiunt. Feræ appellantur eo quod naturali vtantur libertate, & desiderio suo ferantur. Sunt enim liberæ eorum voluntates, & huc atque illuc vagantur, & quo animus duxerit, eo feruntur.

CAP. I.

De Leone.

LEo ex Græco vocabulo inflexum est in Latinum, λέων enim dicitur Græce. Est rex ferarum, & omnium quadrupedum princeps, cuius genus trifarium dicitur. Equibus breues ac iuba crispa imbelles sunt, longi & coma simplici acriores. Animos eorum frons & cauda indicat. Virtus eorum in pectore, firmitas in capite. Septi autem à venatoribus terram contuentur, quo minus conspectis venabulis terreantur. Rotarum strepitus timent, sed magis ignem. Et cum ad nullum paueant occursum, feruntur album gallum valde timere. Physici denique dicunt quinque naturales res siue naturas habere leonem. Prima est, quod per cacumina montium amat ire. Si vero contigerit quod à venatoribus quæratur, odorem eorum sentit, atque sua vestigia cauda sua tegit, vt per eius vestigia venatores eum inuestigare nequeant. Sic & Saluator noster, *Spiritualis Leo de tribu Iuda*, radix Iesse, filius Dauid, missus à superno patre, cooperuit vestigia deitatis suæ, carnem assumens ex Maria virgine, vt etiam diabolus humani generis inimicus, mysterij incarnationis eius ignarus, quasi purum hominem eum conatus sit tentare. Cum enim Dominus noster Iesus Christus diu ieiunans in deserto pro nostris peccatis esuiret ex parte carnis, accessit ad eum tentator dicens ei: *Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* Quando autem pro nobis pati voluit, traditus à discipulo in manus Iudæorum, ratus est diabolus eum morte vincere, quem viuum non valuit superare. Sed cum

Apocal. 5.

Matth. 4.

cum propria virtute à mortuis reſurrexiſſet, non ſolum ab inferis rediit, ſed etiam captiuam duxit captiuitatem, ſuam demonſtrans deitatem. Secunda natura Leonis eſt, quod cum dormit, oculos apertos habere videtur. Quod bene dicitur de Chriſto in Canticis Canticorum. *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Cant. 5. Dormiuit enim caro in cruce moriendo, diuinitas vero vigilabat cuncta protegendo, vnde Pſalmus: *Ecce non dormitabit neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael.* Pſal. 120. Tertia eius natura, quod cum Leena parit, ſuos catulos mortuos parit, & ita cuſtodit tribus diebus, donec veniens pater eorum in faciem eorum exhalet, vt viuificentur. Sic omnipotens pater Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium ſuum tertia die ſuſcitauit à mortuis, dicente Iacob: *Dormitabit tanquam Leo, & ſicut catulus Leonis ſuſcitabitur.* Geneſ. 49 Quarta natura Leonis eſt, quod niſi læſus fuerit, non facile iraſcitur. Patet enim eius miſericordia, quod proſtratis parcit. Vnde verſus:

Parcere proſtratis ſcit nobilis ira Leonis.
Tu quoque fac ſimile quiſquis dominaris in orbe.

Captiuos homines ſibi obuios repedare permittit, & non niſi præ magna fame interimit. Ad cuius exemplum rationabiles homines reſpicere debent, qui non læſi iraſcuntur, & innocentes opprimunt, cum eos Chriſtiana lex dimittere iubeat liberos.

CAP. II.

De Antula ſeu Anto aut Antelope animali.

EST animal Antula nomine acerrimum, ita vt nullus venator ei poſſit appropinquare, habet enim cornua longa in ſimilitudinem ferræ, quibus ſecare poteſt maximas quercus, condenſa & ſuperflua quæque arborum cedendo ſecat, in nullo reſtans. Quando vero ſitit, vadit ad flumen magnum Euphratem, & bibit. Sunt autem ibidem virgæ vimineæ virides & molles. Incipit autem illud animal ludere in virgulis illis, & ludendo obligat ſemetipſum cornibus, obligatiſque cornibus vociferatur ingenti rugitu, quia euadere non poteſt gracilibus virgulis circumſeptus, & tunc quilibet venator abſconſe venans, audiens vocem eius currit, & inueniens ligatum occidit. Caue ergo homo Dei, ebrietatem, nec obligeris luxuriæ voluptate, vt non interficiaris à diabolo. *Vinum enim & mulieres apoſtatare faciunt homines ſapientes.* Eccleſ. 19. Verum vir ſapiens & prudens à vino & à muliere ſe auertet. Sunt autem duo lapides igniferi, maſculus & fœmina. Tu igitur profeſſor prudentiæ, intellige multos periiſſe propter vinum tanquam virum, & propter fœminas, id eſt, voluptates, & cautus eſto vt ſaluus euadas. Ergo hoc animal ſupra ſcriptum ſignificat viros habentes cornua bonorum operum, ſiue ſcientiam duorum teſtamentorum, qui quamdiu in his ſtuduerint, non ſolum modica, ſed etiam grandia vitia reſecant. Si vero inde reuerſi, ad illecebras huius vitæ & voluptates attenderint, gulæ ac lenocinio ſeruierint, non ſolum virtutem bonorum operum, ſed etiam præmia perdunt habenda.

CAP. III.

De Onocentauro.

ONocentaurum duabus naturis conſtare Phyſiologus aſſerit, dicens. Superior pars centauro homini ſimilis eſt, inferior vero ono, id eſt, aſino. Huic aſſimilantur vecordes atque bilingues homines. Vnde Paulus dicit. *Habentes promiſſiones pietatis, factis autem abnegantes*, & Pſalm. *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* 2. Cor. 7. Pſal. 48.

CAP. IV.

De Herinaceo, ſeu Hericio.

PHyſiologus dicit de herinaceo, quod figuram habet porcelli lactentis, & eſt totus ſpinoſus, qui tempore vindemiarum ingreditur vineam, & vbi inuenit vitem oneratam, aſcendit ſupra, & excutit racemos ad terram, deinde deſcendit, & inuoluit ſe ſuper congregatos racemos, vt infigantur in ſpinis ſuis, & ſic fert eſcam catulis ſuis. Eſt autem aptus Medicinæ, coctus & comeſtus proficit. Tu vero homo Dei cuſtodi vineam tuam, & omnes fructus eius ſpirituales, ne te occupet iſtius ſeculi ſollicitudo, & temporalium bonorum voluptas, & ſpinoſus diabolus infigat ſuis ſpinis omnes fructus eius ſpirituales, & faciat eſcam beſtiis, & fiat anima tua nuda, vacua & inanis, ſicut pampinus, ſiue vitis ablatis vuis. Poſt hoc enim fruſtra clamabis. *Vineam meam non cuſtodiui.* Cant. 1. Huius herinacei etiam natura eſt, vt ſi quando ſenſerit hominem, contra omnes inſidias eius protegit ſe ſuis ſpinis ſepiens, & ſe in globum colligens, & velut plauſtrum ſtridet. Tu autem ſalutis tuæ inimicum præſentiſcens, datis tibi virtutibus & Eccleſiæ Sacramentis contra eum te muni, & vt Deo viuas, mundi, carnis, & diaboli operibus mortuum te finge.

CAP. V.

De Vulpe, & eius natura.

VVlpes dicta eſt quaſi volupes. Eſt enim volubilis pedibus, & nunquam recto itinere, ſed tortuoſis anfractibus cutrit. Eſt autem animal

animal fraudulentum, & ingenioſum. Cum enim eſurit, & non inuenit quod manducet, inuoluit ſe in rubra terra, vt appareat quaſi cruentata, & proiicit ſe in terram, retinetque flatum ſuum, ita vt non ſpiret, aues vero videntes eam non flantem, & quaſi cruentatam, & linguam ore eius eiectam, putant eam eſſe mortuam, & deſcendunt ſeſſum ſuper eam. Illa autem ſic rapit eas, & deuorat. Iſtius autem figuram diabolus poſſidet. Omnibus enim viuentibus ſecundum carnem fingit ſe eſſe mortuum, quouſque intra guttur ſuum eos habeat, & puniat. Spiritualibus tamen viris in fide viuentibus, quæ dilectionem operatur, vere mortuus eſt, & ad nihilum redactus. Qui autem volunt exercere opera eius, moriuntur, dicente Apoſtolo. *Scientes hoc quia ſi ſecundum carnem vixeritis, moriemini.* Si autem ſpiritu facta carnis mortificaueritis viuetis, & Dauid. *Introibunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladij, partes vulpium erunt.* Et Dominus de Herode. *Ite, & dicite vulpi illi,* & in Canticis Canticorum. *Capite nobis vulpes paruulas exterminantes vineas.*

Rom. 6. *Pſal. 62.* *Matt. 15.* *Cant. 2.*

CAP. VI.

¶ De Monocerote ſiue vnicorni animali.

EST animal quod dicitur Monoceros. Monoceros autem Græce, vnicornis dicitur Latine, eo quod vnum cornu habet in medio capite. Phyſiologus dicit hanc vnicornem habere naturam quod ſit puſillum animal, & hœdo ſimile, acerrimumque habet in capite cornu vnum, ipſumque nullus venator vi aut præuenire aut capere poteſt, ſed hoc duntaxat commento ac dolo capiunt illud. Puellam virginemque ſpecioſam ducunt in locum illum vbi moratur, & dimittunt eam ſolam, cum autem ipſa viderit illud, aperit ſinum ſuum, quo viſo, omni ferocitate depoſita, caput ſuum in gremium eius deponit, & ſic dormiens deprehenditur ab inſidiatoribus, & exhibetur in palatium regis. Sic & Dominus Ieſus Chriſtus ſpiritualis vnicornis deſcendens in vterum virginis per carnem ex ea ſumptam captus à Iudæis, morte crucis damnatus eſt, de quo Dauid. *Et dilectus quemadmodum filius vnicornium.* Et alibi. *Et exaltabitur ſicut vnicornis cornu meum.* Et Zacharias: *Suſcitauit cornu ſalutis noſtræ, in domo Dauid pueri ſui.* Quia vero habet hoc animal vnum cornu in capite, ſignificat hoc quod Saluator ait: *Ego & pater vnum ſumus. Caput enim Chriſti Deus eſt.* Quia acerrimum dicitur, ſignificat quod neque principatus, neque poteſtates, neque throni, neque dominationes intelligere Deum valent ſicut eſt. Quia autem dicitur puſillum, propter incarnationem eius, & humilitatem dicitur, dicente ipſo: *Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde.* Qui intantum acerrimus eſt, vt ſubtiliſſimus diabolus intelligere & inueſtigare incarnationis eius myſterium non valuerit, ſed ſola voluntate patris deſcendit in vterum virginis, & *verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Hœdo autem ſimilis eſt vnicornis, quia Saluator ſecundum Apoſtolum factus eſt in ſimilitudinem carnis peccati, vt de peccato damnaret peccatum.

Pſal. 28. *Pſal. 91.* *Luc. 1.* *2. Cor. 11.* *Ioan. 1.*

CAP. VII.

¶ De Hydro, & hydra.

EST animal in Nilo flumine, quod dicitur Hydrus, aquaticus ſerpens, id eſt, in aqua viuens. Græci enim hydor aquam vocant. Inde hydrus aquaticus ſerpens, cuius ictu obturgeſcunt, quem morbum † boam dicunt, eo quod fimo bouis curetur. Secundum Poëtas Hydra eſt draco multorum capitum, qualis fuit in Lerna palude Prouinciæ Arcadiæ, quem cum Hercules occidere vellet, vno capite cæſo, tria capita exurgebant. Sed hoc fabuloſum eſt. Nam conſtat, quod Hydra dicta multorum capitum, eſt locus euomens aquas vaſtantes vicinam ciuitatem, in quo vno meatu clauſo multi erumpebant quod Hercules videns loca ipſa igne exuſſit, & meatus clauſit. At hic Hydrus præfatus inimicus eſt Crocodilo, & hanc habet naturam & conſuetudinem, vt cum venerit & viderit Crocodilum in littore dormientem, vadit & inuoluit ſe luto, quo poſſit facilius illabi in fauces crocodili. Crocodilus igitur ſubito eum viuum tranſglutit, ille vero dilanians omnia viſcera eius, non ſolum viuus, ſed etiam illæſus exit. Sic igitur mors & infernus figuram habent crocodili, quorum inimicus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus. Nam aſſumens humanam carnem, deſcendit ad infernum, & diſrumpens omnia viſcera eius, eduxit eos qui iniuſte ab eo detinebantur in morte. Mortificauit enim ipſam mortem reſurgens à mortuis, & illi inſultat per Prophetam dicens: *O mors ero mors tua, morſus tuus ero inferne*, quia & *corpora multorum ſanctorum cum Chriſto eo tempore reſurrexere.*

† Fiboam

Hydra.

Hydrus.

Oſe. 15. *Matt. 17.*

CAP. VIII.

¶ De Crocodili natura.

CRocodilus à colore croceo dicitur, & naſcitur in Nilo flumine, quadrupes animal, terra & aqua viuens, longitudine plerumque viginti cubitorum, dentium & vnguium immanitate armatum, cuius cutis tantæ duritiæ dicitur, vt quamuis percutiatur in tergo lapidum ictibus, nihil lædatur. Nocte in aquis, die in humo quieſcit: qui ſi aliquando inueniat hominem comedit eum ſi vincere poteſt, & poſtea eum ſemper plorat.

Solus

Solus autem præ omnibus animalibus superiora oris mouet, inferiora vero immota tenet. Stercus eius fit vnguentum, vnde vetulæ & rugosæ mulieres facies suas perungunt, fiuntque pulchræ donec sudor defluens faciem lauet. Cuius figuram portant hypocritæ siue luxuriosi atque auari, quia quamuis vento superbiæ inflentur, tabe luxuriæ maculentur, auaritiæ morbo obfuscentur, tamen rigidi ac velut sanctissimi in sanctificationibus legis coram omnibus incedere hominibus sese ostendunt. Nocte in aquis, die humi quiescit, quia quamuis hypocritæ luxuriose viuant; tamen sancte & iuste viuere dici delectantur. Conscij suæ malitiæ corde plangunt, licet vsu semper retrahantur & consuetudine ad perpetrata. Superiora oris eius mouet, quia hi sanctorum patrum vitæ exempla, verborumque doctrinam aliis in verbo ostendunt, tamen ne minimum quidem eorum, quæ dicunt, in se ostendunt. De stercore eius fit vnguentum, quia plerumque mali de perpetrato malo ab imperitis laudantur, ac ab huius mundi fauoribus extolluntur. Sed cum districtus iudex perpetratis malis iram suam ad feriendum promouet, tunc omnis ille decor laudis velut fumus euanescit.

CAP. IX.

De Castoris natura.

EST animal quod dicitur Castor vel Fiber, nimis acri ingenio, & nimis mansuetum animal, cuius testiculi in medicina proficiunt ad diuersas valetudines, morbosque varios curandos. Physiologus naturam eius exprimens refert, quod cum inuestigatus fuerit, & insecutus, ac acerrime timens capi à venatoribus, respicit ad eos, morsuque suos testiculos abscindit, & ante eos prolicit fugiens, venatorque veniens colligit illos, & vltra non sequitur eum, sed reuertitur. Si autem euenerit vt alter venator eum inueniat, cum viderit se non posse euadere, erigit se, demonstrans venatori sua virilia euulsa. Venator vero hoc videns discedit ab eo. Sic & ille, qui secundum mandatum Dei vult viuere caste abscindit à se omnia vitia, & omnes impudicos actus abiicit in faciem diaboli. Tunc diabolus videns eum sine testiculis vitiorum, confusus discedit ab eo. Sic sine dubio omnes, qui volunt caste viuere, oportet vt resecent omnia vitia cordis & corporis à se, & proiiciant in faciem diaboli, & viuant in Christo. Nihil ergo commune habeat homo Dei cum diabolo, vt tutus dicere cum Domino valeat: *Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Ioan. 14. Vnde dicit Apostolus. *Reddite omnibus debita, cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui honorem, honorem.* Rom. 13. In primis reddamus diabolo quæ sunt eius renuntiantes illi, & omnibus operibus eius, & tunc demum ex toto corde conuersi ad Deum, reddamus illi tanquam patri nostro honorem, & cum eius adiutorio discutiamus à nobis vectigal & tributum diaboli, vt adipiscamur fructus spirituales, & charitatem in operibus bonis, in eleemosynis, in visitationibus infirmorum, in consolatione pauperum, in laudibus Dei, & orationibus assiduis. Castores à castrando dicti, sunt etiam fibri, qui & pontici canes vocantur.

CAP. X.

De Hyena, de qua vulgati sunt versiculi.

Hunc vocat ex causa noctem per nomen Hyenæ:
Accitumque rapit, & sæuo vulnere carpit.

HYena est animal, quod dicitur in sepulcris mortuorum habitans, eorumque corpora deuorans, cuius natura est, vt aliquando masculus sit, aliquando fœmina, & ideo est immundum animal. Refert etiam Iulius Solinus, quod circuit domos per noctem, & quædam verba exprimit, vt suspicetur esse homo ab iis, qui in domo sunt, eo quod loquitur vt homo, qui foras egressi subito ab ea deuorantur. Huic belluæ assimilantur filij Israel, qui ab initio Deo viuo seruierunt, postea diuitiis & luxuriæ dediti, idola coluerunt: propter hoc Propheta Synagogam immundo animali comparauit, dicens. *Facta est mihi hæreditas mea † quasi spelunca Hyenæ.* Quicunque igitur inter nos luxuriæ & auaritiæ inseruiunt, huic bestiæ comparantur, cum nec viri nec fœminæ sint, id est, nec plene fideles nec perfidi, sed sunt sine dubio, de quibus ait Iacobus Apostolus: *Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis: de quibus & Dominus: Non potestis Deo seruire & mammonæ.* Hæc bellua lapidem habet in oculis nomine Hyenium, quem si quis sub lingua sua tenuerit, futura prædicere posse creditur. Verumtamen Iulius Solinus refert de hoc lapide, quod in ventriculis pullorum Hyene inuenitur, & si cuius lingua eo tacta fuerit, diuinare dicitur.

Hier. 12. † Quasi Leo in syluar iuxta Vulgatã trans. Iaco. 1. Matt. 6.

CAP. XI.

De Onagro.

EST animal quod dicitur Onager, id est, asinus syluester seu indomitus, & in deserto vagans: ὄνος enim, id est, onos dicitur asinus & asina & ἄγριος agrios agrestis, immitis, ferox, Singuli autem fœminarum gregibus præsunt. Nascentibus masculis masculi zelant, & eorum testiculos morsibus detruncant, quod cauentes matres eos in secretis occultant. Physiologus dicit de Onagro quod vndecimo die mensis Famochi, id est, Martij duo

duodecies in nocte rugit. Similiter & in die: A & ex hoc cognoscitur quod æquinoctium est, & numerum horarum diei vel noctis à rugitibus onagri semel rugientis per singulas cognoscunt horas. Figuram huius diabolus habet, qui cum scierit noctem & diem coæquari, id est, cum viderit populum, qui ambulabat in tenebris, conuerti ad Dominum, & coæquari fidei iustorum, sicut coæquatur nox cum die, illico rugit nocte ac die per singulas horas, quærens escam suam. Neque enim rugit Onager, nisi quando quærit escam sibi sicut dicit Iob. *Nunquid rugiet onager cum habuerit herbam?* 1. Pet. 5. Similiter & Apostolus: *Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret.* B Africa habet hos magnos.

CAP. XII.

De Simiis.

SImiæ Latine vocantur eo quod in eis similitudo rationis humanæ sentitur. Hæ elementorum sagaces, in noua luna exultant, in media tristantur. Harum genera sunt quinque, ex quibus cercopitheci caudas habent. C Cercopithecus enim Simia caudata est, quam quidam Duram vocant. Sphinges sunt villosæ, & dociles ad feritatis obliuionem. Cynocephali & ipsi sunt similes Simiis, longamque caudam habentes, & faciem admodum canis, vnde & sic nuncupantur. Satyri facie admodum grata, & gesticulatis motibus inquieti. Gallitriches toto pene aspectu distant à cæteris sunt enim facie acuta, longa barba, & lata cauda. Natura Simiæ talis est, vt cum peperit geminos catulos, vnum diligat, & alterum odiat. Quod si aliquando euenerit vt à venatoribus quæratur, ante se amplectitur quem diligit, & alterum quem odit collo portat. Sed cum lapsa fuerit bipes eundo, proiicit nolens quem diligit, seruatque nolens quem odio habet. Cuius figuram diabolus habet, qui caput habet, caudam vero non habet, & licet totus turpis sit, tamen posteriora eius impense turpia & horribilia sunt. Diabolus enim initium habuit cum angelis in cœlis, sed quia hypocrita fuit & dolosus intrinsecus, perdidit caudam, quia totus in fine peribit, sicut dicit. Apostolus: *Quem Dominus Iesus interficiet Spiritu ori sui.* 2. Thes. 2. Simia vel simus secundum alios Græcum nomen est. Nam σίμος, id est, simus dicitur, eo quod pressis naribus sit bestia turpis & fœda rugis, licet etiam capellarum sit habere pressum nasum, de qua Ennius antiquus Poëta. E

Simia quam similis turpissima bestia nobis.

CAP. XIII.

De Capri natura.

ESt animal quod dicitur Caper, eo quod captet aspera. Nonnulli à crepitu crurum vocant, voluntque eas capreas vocitatas, quæ sunt agrestes capræ. Has Græci eo quod acute vident, dorcades appellauerunt. De quibus Physiologus dicit, quod amant montes altos, & pascuntur in conuallibus montium. Est enim valde prouidum animal, præuidens omnia à longe nimis bene, ita vt si in aliqua regione homines viderit ambulantes, mox internoscit vtrum sint venatores necne. Sic & Dominus noster Iesus Christus amat excelsos montes, hoc est, Prophetas, & Patriarchas, & Apostolos, omnesque sanctos, Et vt in Canticis canticorum dicitur. *Ecce fratruelis meus venit siciut caprea saliens in montibus.* Cant. 2. Hic est Dominus noster Iesus Christus, qui pascitur in Ecclesia per opera pietatis, quæ faciunt fideles, vt in Euangelio suo dicit. *Esurini, & dedistis mihi manducare,* & reliqua quæ ibidem enumerantur laudabilia. Conuallia vero montium Ecclesiam per diuersa loca figurant, vt in Canticis canticorum. *Conuertere fratruelis meus, & similis esto capreæ, hinuloque cernorum supra montes conuallium.* Cant. 2. Caprea igitur acutissimam habens aciem oculorum, aspicienscque à longe venatorum insidias, significat Dominum nostrum Iesum Christum, quoniam vt scriptura dicit: *Deus scientiarum Dominus est.* 1. Reg. 2. Et alibi. *Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longe cognoscit.* Psal. 137. Et sicut prudentissimus creaturam, quam creauit ad honorem sui nominis, prospicit, videt, & regit: antequam incidamus in laqueum diaboli nos interius præuidendo contegit, sed ne telis cogitationum premamur, innuit & suadet nobis alta montium petere, & sensus diuinorum eloquiorum discutere, vt ibi quasi in speculo consideremus quid placeat, quid displiceat in nobisipsis conditori nostro. Nam sicut caprea venatorem præuidet, ita Dominus noster Iesus Christus longe ante prospiciens Iudam proditorem, sic aiebat: *vnus ex vobis me traditurus est.* Matt. 26. Et manifestius: *Iuda osculo tradit filium hominis?* Luc. 22.

CAP. XIV.

De Ceruorum natura.

CErui dicti sunt ἀπὸ τῶν κεράτων, id est, à cornibus, dicunturque nongentos annos viuere, atque cum infirmitate vel senectute deficere se sentiunt, spiritu narium serpentes de cauernis extrahunt, & superata eorum pernicie veneni eorum pabulo reparantur. Sagittas infixas pastu dictami excutiunt. Mirantur autem

autem sibilum fistularum. Erectis auribus acute audiunt, summissis nihil: si quando immensa flumina vel maria trasnatant, clunibus præcedentium, capita superponunt, sibi inuicem succedentes, nullum ponderis laborem sentiunt. Lachrymæ eorum collectæ, & ossa in eorum corde inuenta, apta sunt potui, cordis pulsu laborantibus. Ceruus quoque significat Dominum nostrum Iesum Christum, qui diabolum humani generis inimicum, quasi spelunca latitantem in omni natione, spiritu diuinæ sapientiæ abstrahens, virtutis pede caput eius contriuit, pabuloque veneni mortis quam sponte subiit, nostram naturam peccaminum senectute prægrauatam renouauit. Ad ipsum enim Psalmographus dicit. *Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi.* Montes, Apostolos & Prophetas dicit, Ceruos vero fideles homines, oculos in montes, id est, preces ad Apostolos, ex quibus veniet nobis auxilium, leuantes. Item duo sunt genera ceruorum. Vnum, quod vt inuenerit, serpentem in cauerna vbi latitat, flatum immittit, vt exeat, & egredientis collum percutiens hinc & inde, occidit serpentem, & deuorat: postea autem propter tumorem currens ad aquas purissimas, venenum euomit, sed propter hunc tumorem pilos mutat, & cornua abiicit. Ceruus figuram pœnitentium habet, qui pœnitentes constringuntur intrinsecus conscientia peccatorum, & vadunt ad fontes ad doctrinam scripturarum, forasque proiiciuntur, quia segregant se per pœnitentiam à corpore & sanguine Christi vsque dum recipiantur per reconciliationem sacerdotis. Aliud est genus ceruorum, quod si inuenerit serpentem, occidit eum, & post victoriam petit montem, vbi pabulum inueniat. Sic & vnusquisque sanctus vbi sentit diabolum in se vel in alios venena malæ persuasionis infundentem, cum virtute Domini eum interficere, & à se proiicere studeat, & veniat ad montem Christum, vbi animæ pabulum quærat, & inueniat.

Psal. 120.

CAP. XV.

De Ibice.

EST animal quod dicitur Ibex, duo cornua habens, quorum tanta vis est, vt si ab alto montis demissum fuerit ad ima, totum corpus sustentetur illæsum his cornibus. Significat autem eruditos homines, qui duorum testamentorum consonantia quidquid aduersi eis acciderit, quasi quodam salubri temperamento temperare solent, & velut duobus cornibus fulti, bona, quæ perpetrant, veteris ac Euangelicæ lectionis attestatione sustentant.

CAP. XVI.

De Stellione, & Salamandra.

EST reptile quodam, quod ab aliis putatur Salamandra, ab aliis Stellio. Hoc simile est Lacertulæ pusillæ colore vario, de quo Salomon dicit: *Stellio manibus nititur, & moratur in domibus regum.* Physiologus dicit de eo, quod si casu vndecunque inciderit in caminum vel fornacem ignis, aut in quodcunque incendium statim extinguitur ignis. Ita sunt iusti admirabiles omnibus hominibus, sicut fuerunt in camino ignis ardentis Ananias, Azarias, Misael, & non tetigit eos omnino ignis. Iustos autem intactos & incontaminatos exire posse de camino ignis euidentius declarat, & Paulus Apostolus dicens: *Tribulationem patimur, sed non angustiamur. Deiicimur, sed non perimus.* Item *obstruxerunt ora Leonum.* Ita & omnis quicunque ex tota fide sua crediderit in Deum, & in operibus bonis perseuerauerit, transit gehennam ignis, & non tangit eum flamma, de qua scriptum est in Esaia Prophetа: *Si transieris per ignem flamma non te comburet.* Item de eodem. Salamandra dicta est eo quod contra incendia valeat, cuius inter omnia venenata vis maxima est. Cætera enim singulos feriunt, hæc plurimos pariter interimit. Nam si arbori irrepserit, omnia poma eius veneno inficit, & eos qui ex eadem poma comederint, occidit. Quæ etiam si in puteum ceciderit, vis veneni ex eo potantes interficit. Ista contra incendia repugnans, sola animalium ignes extinguit. Viuit enim in mediis flammis sine dolore & consumptione, & non solum non vritur, sed etiam extinguit incendium.

1. Cor. 4.

Esa. 43.

Salamandra.

CAP. XVII.

De canibus, & eorum naturis.

CANum sunt plura genera. Alij enim ad capiendum feras syluarum inuestigant, alij volucres, alij ab infestationibus luporum greges ouium cum pastoribus custodiunt, alij custodes domuum substantiam dominorum suorum vigilando custodiunt, ne furto rapiantur in nocte. Viuere quoque non posse dicuntur sine homine, quapropter intantum feruntur diligere Dominos suos, vt regem quendam captum ab inimicis, ac in custodia detentum, eius canes agmine facto per medias acies inimicorum ab exilio reduxerint: occisoque homine, dum eius amici in quem impingeretur hoc facinus ignorarent, in medio populi interfectorem eiusdem, & auctorem mortis canis patefecit. Lingua

Lingua canis.

canis dum lingit vulnus, curat. Victus admodum dicitur esse modici. Catulus denique ligatus vulneratorum solet esse salus intestinorum. Natura eius est, vt ad vomitum suum reuertatur, iterumque comedat: cumque fluuium transuaderit carnem in ore vel aliquid tale tenens, cum viderit vmbram, os aperit atque dum sperat aliam veram carnem habere, ipsam quam tenet, perdit. Cuius figuram in rebus quibusdam prædicatores habent, qui semper admonendo atque exequendo quæ recta sunt, insidias diaboli propellunt, ne thesaurum Dei, id est, Christianorum animas rapiendo ipse auferat. Lingua canis dum lingit vulnus, sanat: quia peccatorum in confessione emundantur vulnera, Sacerdoti facta confessione. Intestina quoque hominis curat catulus applicatus, quia secreta cordis sæpe mundantur in opere vel sermone doctoris. Modico admodum victu canis esse dicitur, quia qui præest aliis, sapientiæque studiis inuigilat, crapulam omnimodo vitare debet. Nam ex saturitate panis Sodoma periit. Nullo denique aditu tam cito inimicus possidet Christianum, quam voraci gula. Quod canis ad vomitum redit, significat post peractam confessionem quosdam incaute ad eadem perpetranda facinora redire. Quod carnem in flumine per concupitam vmbram relinquit, significat homines propter ambitionem ignotæ rei, id quoque quod proprij est iuris, relinquere, vnde fit vt dum non valent adipisci id, quod cupiunt, perdere frustra nolunt quod reliquerunt.

CAP. XVIII.

De Mustela, & Aspide.

Leuit. 11. *DE Mustela præcipit lex non manducare eam, eo quòd immundum animal est.* Mustela dicitur quasi mus longus. Nam telos Græce longus dicitur. Hæc ingenio subdola, in domo vbi habitat, cum catulos genuerit, de loco ad locum transfert, mutataque sede locat. Serpentes etiam, ac mures persequitur. Duo autem sunt genera mustelarum. Alterum enim syluestre est, distans magnitudine. Has Græci ictidas vocant. Alterum in domibus oberrans. Quidam dicunt eas aure concipere, & ore parere. E contrario dicunt quidam ore semen concipere, & per aurem parere. Dicuntur autem peritæ esse medicinæ, ita vt si forte occisi fuerint earum fœtus, si eos inuenire potuerint, rediuiuos faciant. Sic nonnulli fidelium libenter quidem accipiunt diuini verbi semen, sed inobedientes effecti prætermittunt, & dissimulant quæ audierunt. Isti tales non solum mustelæ comparantur, sed etiam aspidi surdæ & obturanti aures suas, vt non audiat vocem incantantis. Physiologus dicit, quod aspis hanc habet naturam, vt si quando venerit aliquis homo ad speluncam, vbi habitat aspis, & incantarit eam omnibus carminibus vt exeat de cauernis suis, illa ne audiat vocem incantantis, ponit caput suum ad terram, & vnam aurem premit in terram, alteram vero cauda sua obturat. Tales sunt istius mundi homines diuites, qui vnam aurem deprimunt in terrenis suis desideriis, alij vero posterioribus peccatis suis peccata noua semper addentes, obdurant corda: & ita fit vt non audiant vocem incantantis, id est, prædicantis verbum Dei. Isidorus. *Falso opinantur qui dicunt mustelam ore concipere, aure effundere partum.*

Aspis.

CAP. XIX.

De lapidibus igniferis.

SVnt lapides igniferi in quodam monte Orientis, quos Græci vocant chirobolos, id est, manipulos. Dicunturque masculus, & fœmina. In istis quando ab inuicem separantur ignis non accenditur. Cum autem adinuicem casu aliquo appropinquauerint, statim in eis tantus ignis accenditur, ita vt omnia ardeant quæ circa illos sunt. Vnde & vos homines Dei, qui vitam geritis Monasticam, separate vos longe à mulieribus, quoniam si illis appropinquaueritis, statim noxius ignis accendetur in vobis, & consumetur omne bonum quod Christus Dominus vobis contulit. Sunt enim Angeli Sathanæ, qui semper impugnant viros sanctos, sed & fœminas castas. Memores enim esse debetis bellorum, quæ peregerunt sancti viri, sicut Samson & Ioseph. Ambo siquidem tentati sunt per mulieres, sed alter vicit, alter victus est. Eua quoque & Susanna tentatæ sunt, altera victa est, altera vicit. Ideo nolite securi esse, nec confidere in solita castitate, sed munite corda præceptis diuinis, vt vos non deterreat fallax amor mulierum, quarum peccatum ab initio, id est, ab Adam vsque nunc in filios inobedientiæ debacchatur, nec vos incendant opera dæmoniorum.

CAP. XX.

De Luporum natura.

LVpus Græce λύκος lycos dicitur, & λύκη lux matutina, quæ est apta rapacibus, & sic à rapacitate dicitur. Vnde & meretrices lupas vocitamus, quia amatorum bona deuastant. Alij autem lupos vocatos aiunt quasi sint leopedes, quod vt Leoni, ita sit illis virtus in pedibus. Vnde & quicquid pede presserint non viuit. Rapax est bestia, & cruoris appetens. De quo rustici aiunt vocem hominem perdere, si cum lupus prior viderit. Vnde & subito tacenti dicitur. *Lupus est in fabula.* Certe si se præuisum senserit, deponit ferocitatis audaciam. Lupi toto anno non amplius quam duodecim dies coeunt. Lupus in armis seu hume-

humeris vires habet, vel in ore, in renibus autem minime. Phyſiologus hæc animalia mottifera deſcribit. Collum nunquam valet retro inflectere. Aliquando præda fertur viuere, aliquando terra, nonnunquam vento. Lupa denique in nullo menſe niſi in Maio quando fit tonitru, catulos ſuos gignit, cuius aſtutia tanta eſt, vt in vicino loco ſuis catulis prædam non rapiat, ſed in longinquo. Quod ſi opus fuerit vt noctu prædam quærat, tanquam canis manſuetus paſſim ad ouile ouium pergit, & ne fœtorem ſui flatus fortuitu canes ſentiant, & excitent paſtores, contra ventum pergit, & ſi aliquando ramus vel tale aliquid ſub eius pede frangendo ſonuerit, ipſum pedem morſu aſpero caſtigat. Oculi eius in nocte lucent velut lucernæ. Cuius natura talis eſt, vt perdat homo vires clamandi, ſi prius hominem viderit, quam videatur ab eo: vt autem Iulius Solinus refert, qui plura de naturis beſtiarum dicit, *amatorium villum ac pilum in caudæ ſummitate portat, quem ipſe dentibus euellit, ſi forte capi timuerit.* Eius figuram diabolus portat, qui ſemper humani generi iugiter inuidet, ac circuit Eccleſias fidelium vt mactet & perdat animas eorum. Quod vero generatur tonitruo primo menſis Maij, ſignificat diabolum in primo ſuperbiæ motu ruiſſe de cœlo. Quod autem in anterioribus membris vires habet, & non in poſterioribus, eundem diabolum ſignificat prius in cælo Angelum lucis fuiſſe, nunc vero deorſum apoſtatam factum eſſe; & primo ingreſſu potentem, ſed ſi reſtiteris à te fugiturum. Oculi eius nocte lucent, quia quædam diaboli opera cæcis, & fatuis viris videntur eſſe pulchra, atque ſalubria. Cum catulos nutrit, non niſi in longinquo prædam capit, quia eos diabolus bonis temporalibus fouet, de quibus certus eſt, quod in gehennalibus clauſtris pœnas ſint perpeſſuri æternas. Illos autem omnino inſequitur, qui bonis operibus ab eo elongantur, ſicut de bono Iob legitur, *cui omnem ſubſtantiam eius abſtulit, nec non filios & filias percuſſit, vt à Domino recederet cor eius.* Quod nunquam capite retrorſum ſine toto corpore vertitur, diabolum demonſtrat ad pœnitudinis correctionem nunquam flecti. Quid vero agendum eſt homini, cui lupus vires abſtulit clamandi? Qui enim non habet poteſtatem vociferationis, perdit auxilium longe ſtantis. Sed quid agendum? Deponat homo veſtimentum ſuum, pedibus ſuis terram conculcando, ſumens manibus duos lapillos, eoſque concutiat. Quid poſtea? Lupus audaciam ſuæ virtutis perdens fugiet: homo vero tutus ſuo ingenio liber erit, ſicut in principio. Spiritualiter autem hoc intelligendum eſt, atque ad ſuperiorem ſenſum allegorice eſt ducendum. Quid enim per lupum niſi diabolum, quid per hominem niſi genus humanum, quid per veſtimentum niſi peccatum, quid per lapides niſi Apoſtolos ſeu cæteros ſanctos vel ipſum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſignificare poterimus? Omnes enim ſancti alij à Prophetis adamantini & viui lapides dicti ſunt. Ipſe etiam Dominus noſter in lege vocatur offenſionis lapis & petra ſcandali, de quo dicit Propheta: *Virum vidi ſtantem ſupra montem adamantinum.* Antequam denique Redempti eſſemus, ſub poteſtate inimici eramus, vocem quoque clamandi perdideramus, quoniam peccatis noſtris exigentibus, à Deo non audiebamur, neque aliquem ſanctorum in auxilium nobis interpellabamus. Poſtquam vero clemens Deus gratificauit nos in filio ſuo, depoſuimus in baptiſmo veterem hominem cum actibus ſuis, ac induimus nouum, *qui* (iuxta Apoſtolum) *ſecundum Deum creatus eſt in iuſtitia.* Deinde ſumpſimus lapides alterutrum ferientes, quia ſanctos Dei, qui iam in cælis regnant, ipſo noſtri oris ferimus alloquio, vt & ipſi aures pulſent iudicis, ac veniam criminum impetrent nobis, ne nos quem neſcimus abſorbeat Cerberus gaudens noſtro interitu. *Ephes. 4.*

CAP. XXI.

De Viperæ natura.

PHyſiologus dicit de vipera, quod quando coitum facit, maſculus infert os ſuum in os fœminæ, & illa deglutiens ſemen, abſcindit caput maſculi, & maſculus moritur ſtatim. Intellige ergo quid faciat concubitus meretricius. Cum autem creuerint catuli in ventre, viperam perforant mordentes & ſic exeunt mortua matre. Hoc exemplum directum eſt ad Phariſæos huiuſmodi rem perpetrantes: *Progenies viperarum quis oſtendet vobis fugere à ventura ira?* Viperæ enim comparati ſunt Phariſæi obſcœnis operibus & deſideriis ſeruientes. Occiderunt enim patrem ſuum Chriſtum, & matrem Eccleſiam perſecuti ſunt. Phyſiologus etiam dicit. Tria ſunt genera viperarum nocentium, treſque eius naturæ. Primum, cum ſenuerit, impedimentum habet oculorum, vt non videat: ſed vide quid faciat. Ieiunat quinquaginta diebus atque noctibus, donec laxetur pellis eius, tuncque vadens quærit exciſam & aſperam petram, & tranſit per ipſam, ſicq; pelle illa ſpoliatur & iuueneſcit. *Matth. 3.*

Angusta eſt porta, & arcta via, quæ ducit ad vitam. Secundæ viperæ natura eſt, quod quando pergit ad bibendum, aut ad coeundum cum anguilla, euomit prius venenum ſuum in ſpelunca ſua vel fouea. Imitemur & nos huius ſolertiam, vt quando veniemus aquam bibere, id eſt, diuinos ſermones in Eccleſia Dei audire, non afferamus nobiſcum puluereas & maculoſas ſecularium rerum concupiſcentias, ſed mundatis conſcientiis noſtris, per humilitatem & veram confeſſionem ingrediamur in Templum Domini, orantes & pſallentes in cordibus Domino. Tertiæ vero viperæ natura eſt talis, vt cum viderit hominem nudum, timens fugiat eum. Si autem veſtitum perſpexerit, inſilit in eum. Sic & nos ſpiritualiter intelligamus, quia quamdiu pater noſter in Paradiſo erat nudus, non præualebat aduerſus eum diabolus, ſerpens antiquus. Sed poſt *Matth. 7.*

quam tunica est indutus, id est, mortalitate corporis, tunc exiliuit in eum serpens.

CAP. XXII.

De Serra belua marina.

BElua est in mari quæ dicitur Serra, habens pennas immanes, quæ cum viderit nauem velificantem, eleuat alas suas, & currere contendit contra nauem triginta vel quadraginta stadiis. Cum vero deficit, ponit alas suas, & eas tandem ad se retrahens lassa subsistit, ipsam vero fluctus in profundum maris ad locum suum tunc temporis reportare consueuit. Mare autem huius seculi figuram habet. Naues ergo iustorum habent exemplum, qui sine vllo periculo vel naufragio fidei transeunt per medias huius mundi procellas & tempestates, & mortiferas vincunt vndas, id est, huius seculi contrarias potestates. Serra autem, quæ vult velificare contra naues, figuram gerit eorum, qui initium habent in bonis operibus, postea non permanentes in eis sunt cupiditate victi, ebrietate, & luxuria, ac diuersis vitiorum generibus, quæ tanquam fluctuantes vndæ maris mergunt eos vsque ad inferos.

CAP. XXIII.

De Pantheræ natura.

ESt animal, quod dicitur Panthera, vario quidem colore, sed speciosum nimis, & mansuetum valde. Physiologus dicit, quod inimicum est solis draconibus. Cum ergo comederit & satiauerit se de vniuersis venationibus, reuertitur in speluncam suam, ponensque se dormit per triduum. Surgens autem à somno, statim emittit rugitum per altum, simulque odorem nimiæ suauitatis cum rugitu, ita vt odor huius præcellat omnia aromata, & pigmenta. Cum ergo audierint vocem eius omnes bestiæ, quæ longe vel prope sunt, congregantes se, nimiam suauitatem eius sequuntur. Solus autem draco cum audierit vocem eius, timore perterritus abscondit se sub terrenis speluncis. Ibi autem non ferens vim odoris eius, in semetipso contractus obstupescit, & torpescit, & manet immobilis exanimusque velut mortuus, cætera autem animalia sequuntur eam quocunque vadit. Sic & Dominus noster Iesus Christus verus Panther omne genus humanum, quod à diabolo captum fuerat, & morti erat obnoxium, per incarnationem suam ad se trahens eripuit, & captiuam ducens captiuitatem, dedit dona hominibus. Panthera enim omnis fera, quasi omne animal odore capiens interpretatur. Sic & Deus (vt diximus) videns omne genus humanum dæmonibus captum, idolisque mancipatum, omneque simul prædam diaboli factum, descendit de cælo cum nimio incarnationis suæ odore, & eripuit nos, sequimurque Dominum & agnum quoquo·ierit, impleturque Prophetia. *Factus sum*, inquit, *huic pantheræ Ephraim, & sicut leo domui Iuda.* Ac per hoc significabatur iam tunc, quia Ephraim idolis seruiebat, quod vocatio gentium, & plebis Iudæorum debuerat per aduentum Christi impleri. Et quia panthera varium est animal, significat Christum, qui est incomprehensibilis sapientia, totus simplex, bonus, clemens, firmus, & stabilis, & diuersa sapientia fulgens. Et etiam quia speciosum est animal panthera. Sic enim est Christus, veluti Dauid dicit in spiritu: *Speciosus forma præ filiis hominum.* Item quia mansuetum est animal. Sicut dicit Esaias de Christo. *Gaude & lætare filia Sion, quia rex tuus venit tibi mansuetus saluans.* Etiam quia sicut panthera cum satiata fuerit, statim quiescit & dormit, ita & Dominus noster Iesus Christus postquam satiatus est Iudaicis illusionibus, & flagellis, alapis, iniuriis, contumeliis, spinis, sputaminibus, ad vltimum in cruce suspensus, clauis affixus, felle & aceto potatus, lancea perforatus, his inquam violentiis Iudæorum satiatus Christus dormiuit & quieuit in sepulchro, descendensque in infernum, religauit illic draconem magnum, generis humani maximum inimicum, antiquum videlicet serpentem. Quod autem tertia die istud animal post satietatem & somnum surgit, & rugitum magnum emittit, & fragrat odor suauitatis ex ore eius, significat quod Dominus noster Iesus Christus tertia die surgens à mortuis, impleuit Prophetiam de eo Dauid dicentis: *Excitatus est tanquam dormiens Dominus tanquam potens crapulatus à vino.* Statim exclamauit, ita vt in omnem terram exaudiretur vox eius, & in fines orbis terræ verba eius dicendo: *Gaudete iam, & confidite, & nolite timere, Ego vici mundum.* Et iterum. *Pater quos dedisti mihi, custodiui. Vado ad patrem meum, & patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum. Iterum veniam ad vos, & non dimittam vos orphanos.* Item in fine Euangelij sic dicebat. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.* Et quid suauius aut dulcius esse potest odore Domini nostri Iesu Christi? Ita enim suauis est, vt omnes qui prope per fidem & per opera sunt; & qui adhuc fragilitate grauati longe sunt; audiant vocem eius. Repleti enim & recreati suauissimo odore mandatorum eius requirimus eum, semper sequentes eum, clamando cum Propheta. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua Domine, super mel ori meo.* Et cum Sapiente in Canticis canticorum. *In odore vnguentorum tuorum currimus.* Et Paulo post. *Introduxit me rex in cubiculum suum, exultabimus & lætabimur cum eo.* Oportet itaque nos quanto citius detur, sicut adolescentulas in Christo renatas animas, & per baptismum ad nouitatem vitæ venientes, post vnguenta mandatorum Christi currere, & de terrenis ad cœlestia transmigrare, vt nos introducat rex in palatium suum,

† Ose. 7. † tinea. † putredo.

Psal. 44. Matt. 21. Zach. 9. Esa. 62. Psal. 77. Ioan. 16. Ioan. 20. Ioan. 14. Matt. 28. Psal. 118. Cant. 1.

Hieru-

Hierusalem ciuitatem Domini virtutum, & montem sanctorum omnium. Ibique exultantes dicamus: *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei.* *Psal.* 86. *Sicut audiuimus, sic & vidimus in ciuitate Domini virtutum.* *Psall* 47.

Aliter de Panthera.

¶ Panthera est bestia minutis orbiculis superpicta, ita vt oculatis ex fuluo circulis nigra vel alba distinguatur varietate. Hæc semel omnino parturit, cuius causæ ratio manifesta est. Nam cum in vtero matris concreti catuli maturis viribus ad nascendum peruenerint, oneratam matrem tanquam partui obstantem, vnguibus lacerant, & effundit illa partum, seu potius dimittit, dolore cogente. Ita corruptis matris finibus & loculis, genitale postea semen infusum non hæret acceptum, sed irritum resilit foras. Vnde Plinius dicit animalia acutis vnguibus frequenter parere non posse. Vitiantur enim intrinsecus se mouentibus catulis. Isidorus autem sic: *Panther dictus est siue quod omnium animalium sit amicus, excepto draconе, quem valde odit: siue eo quod ea sui generis societate gaudet, quod ad eandem similitudinem quicquid accipit reddit.* *Pan* Græce *omne* dicitur Latine, & *ther fera.* Item Isidorus de aromatibus: *Aromata*, inquit, *sunt quæcunque fragrantis odoris, quæ India uel Arabia mittit, siue alia quæuis regio.* Nomen autem aromata traxisse videntur, siue quod aris imposita diuinis inuocationibus apta videantur, siue quod sese aëri inferere ac miscere probentur. Nam quid est odor nisi aër naribus attractus postquam ab re odorifera fuerit imbutus?

'Aromata.

CAP. XXIV.

¶ De dracone animantium maximo.

DRaco maximus est omnium serpentium siue omnium animantium super terram. Hunc Græci *draconta* vocant, Latini vero *draconem*, qui sæpe à speluncis abstractus fertur in aëra, concitatusque per eum lucet aer. Est autem cristatus, ore paruo, & apertis fistulis, per quas trahit spiritum, linguamque exserit. Vim autem non in dentibus, sed in cauda habet & verbere potius quam morsu rictuve nocet. Innoxius est enim à venenis, sed ideo huic ad mortem faciendam non est venenum necessarium, quia si quem ligauerit, occidit. A quo & elephas soluta sui corporis magnitudine interimitur. Nam circa semitas delitescens per quas elephantes solito gradiuntur itinere, crura eorum caudæ nodis illigat, ac suffocando perimit. Sunt autem in Æthiopia & in India, vbi ex ipso solis incendio est iugis æstus quasi æstas. Huic draconi assimilatur diabolus, qui est immanissimus serpens. Sæpe in aërem à spelunca sua concitatur, & lucet per eum aër, quia diabolus ab initio se erigens transfigurat se in Angelum lucis, & decipit stultos spe falsæ gloriæ, lætitiæque humanæ. Cristatus esse dicitur, quia ipse est rex superbiæ. Venenum non in dentibus, sed in lingua habet, quia suis † viribus perditis, mendacio decipit, quos ad se trahit. Circa semitas, per quas elephantes gradiuntur, delitescit, quia diabolus semper magnificos viros insequitur. Crura eorum caudæ nodis illigat, & si potest illaqueat, quia iter eorum ad cælum nodis peccatorum illaqueat, ac suffocando perimit, quia quisquis vinculo criminum irretitus moritur, sine dubio in infernum damnatur.

† Iuribus

Δρακων.

CAP. XXV.

¶ De Elephantis natura.

ESt animal elephas nomine. Physiologus dicit de eo, quod magnum intellectum habet in se, concupiscentiam carnis minime in se habere dicitur. Tempore quo voluerit pullos procreare, vadit in Orientem cum fœmina sua vsque in locum proximum Paradiso. Est autem ibidem herba mandragora nomine, de cuius fructu fœmina prior degustat, & tunc masculum illum deducit vt persuasus manducet. Postquam vero manducauerint ambo; coeunt sibi inuicem, statimque fœmina concipit. Cum autem venerit tempus pariendi, pergit ad lacum magnum, & ingreditur vsque ad vbera, & ibidem parturit super aquam, & hoc propter draconem facit, quia insidiatur pullis eius, & illi ipsi. Masculus autem non recedit à fœmina, sed custodit eam super stagnum aquarum parientem, ad arcendum draconem vt dixi inimicum. Isti autem duo elephantes masculus & fœmina figuram habent Adam & Euæ, qui erant in Paradiso Dei ante præuaricationem gloria circundati, nescientes vllum malum, non concupiscentiæ desiderium, non commixtionis coitum. Cum vero de interdicta arbore gustauit mulier, dedit viro suo qui manducans seductus est. Tunc præcipitati sunt de Paradiso in hunc mundum quasi in stagnum aquarum multarum. Quod enim aliquando aqua, præsens seculum significet propter diuersas perturbationes & voluptates, Dauid insinuat cum dicit: *Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ usque ad animam meam.* Et alibi, *Expectans expectaui Dominum, & respexit me, & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fœcis.* Cum ergo profecti sunt in hunc miseriæ lacum, cognouit Adam vxorem suam Euam, & genuit Cain in luto fœcis. Idcoque pius & misericors Dominus noster Iesus Christus descendens de sinu patris, *Assumpsit carnem nostram, & eduxit nos de lacu miseriæ, & de luto fœcis*, statuensque supra petram pedes nostros, immisit in os nostrum Canticum nouum, dicens. *Ite orabitis: Pater noster qui es in cælis, &c.* Hunc hymnum docuit nos ipse, qui supra petram statuit pedes nostros. *Petra autem erat Christus. Dominus autem pacis sanctificet vos ad perfectum, vt integer spiritus vester & anima & corpus sine querela in aduentum Domini nostri Iesu Christi seruetur.* Quid autem ossa & pellis elephantis

Psal. 68. *Psal.* 39. *Ibidem.* *Matt.* 6. 1. *Cor.* 10. 1. *Thes.* 5.

phantis faciant, dicam. In quocunque enim loco vel domo incensa fuerint, odor eorum expellit inde statim omnem serpentem, vel quodque animal venenosum. Sic denique mandata Dei, & pia opera faciunt. Si enim accenduntur in corde hominis, effugant omne opus veneniferum diaboli in quacunque parte.

CAP. XXVI.

De Elephantis natura iterum.

ITem est animal, quod Græce dicitur elephas à magnitudine corporis. Apud Indos autem à voce barrus vocatur, vnde & vox eius barritus dicitur. Dentes eius ebur, rostrum autem promuscis dicitur, quoniam illo pabulum colligit, & ori admouet, & est vngui simile, vallo munitur eburneo. Hos boues lucas dictos putant ab antiquis Romanis. Boues, quia nullum animal maius videbant. Lucas, quia in Lucania illos Pyrrhus in præmio primus obiecit Romanis. Nam hoc genus animantis rebus bellicis aptum est. In illis enim Persæ & Indi ligneis turribus collocatis, tanquam de muro iaculis dimicant. Intellectu autem & memoria multum vigent. Gregatim incedunt. Nutu quo valent, salutant homines. Murem fugiunt. Auersi coeunt. Quando autem parturiunt, in aquis vel in syluis non dimittunt fœtus propter dracones, quia eis valde sunt inimici, & ab eis impliciti necantur. Cum autem tempus pariendi venerit ingreditur fœmina stagnum vel aliam aquam vsque ad vbera, & ibi parit propter draconem, qui insidiatur illi. Quod si extra aquam vel etiam syluam pepererit, statim draco fœtum eius rapit & deuorat. Masculus autem eius custodit illam parientem. Biennio portant fœtus, nec amplius quam semel gignunt, nec plures, sed vnum tantum. Viuunt autem trecentos annos. Apud solam Africam & Indiam elephantes prius nascebantur, nunc sola India eos gignit. Dormientes numquam recubant, sed quando sopori dediti, vel labore defatigantur, recreant se magnis arboribus applicati, & ipsis suffulti dormiunt. Quod eorum venatores vel insidiatores diligenter considerantes, locum & arbores notant, & eas pene succidunt, quibus cum inniti iuxta consuetudinem putant, ruunt arbores, & elephantes cum eis ad terram prosternuntur, sicque capiuntur. Cum autem tempus venerit eorum procreationis, vt ad fœtum faciendum conuenire debeant, fœmina adinuenit mandragoram sibi, & prior manducat de illa, & postea de fructu mandragoræ dat masculo suo, & sic seducit masculum vt manducet, & sic coeunt, & statim fœmina concipit. Isti duo elephantes, mas & fœmina figurant Adam & Euam, qui erant in Paradiso nescientes, & non experti vllum malum, non concupiscentiæ desiderium, nec commixtionis amplexum. Cum autem de interdicta arbore gustauit mulier, virumque seduxit, & manducauit, de Paradiso exules & miseri exierunt in hunc mundum, tanquam in stagnum aquarum multarum, in vallem lachrymarum, & in locum miseriæ. Ossa & pellis de elephante in quocunque loco incensa fuerit, odor eorum inde fugat serpentes, vel si qua noxia fuerint venena, venenosa reptilia eo non accedunt. Sic mandata Dei eum purificant & cor eius, qui ea intra se custodit & obseruat, & nulla suggestio inimici eo præualet inuenire aditum. Isidorus. *Mandragora dicitur eo quod habeat mala*, id est, *poma suaue olentia ad magnitudinem mali nucum auellenarum.* Vnde & eam Latini *malum terræ* vocant. Hanc Poëtæ antropomorphon appellant, eo quod habeat radicem formam hominis imitantem, cuius cortex vino immixtus, ad bibendum datur iis, quorum corpus propter curationem secandum est, vt soporati dolorem non sentiant. Huius species sunt duæ, fœmina foliis lactucæ similibus mala generans ad similitudinem prunorum. Masculus vero foliis betæ similibus.

CAP. XXVII.

De Pelicani natura.

PElicanus auis est Ægyptiaca, habitans in flumine Nili. Tradunt autem duo genera Pelicanorum, vnum in aquis habitans, & esca eius animalia venenata sunt, hoc est lacertæ, serpentes, crocodili, & onocrotali, id est, aues longo collo & rostro, dum bibunt asinum ruditum & crepitum imitantes. Physiologus refert de Pelicano, quod amator est nimius filiorum. Cum enim genuerit pullos, & incipiunt crescere, parentes suos in faciem percutiunt, qua de re parentes irati repercutiunt eos & occidunt. Mater vero tertia die mortis eorum, præ compassione rostro in costa seu latere aut pectore se vulnerans, sanguinem super pullos suos effundit, & sic à mortuis eos resuscitat ad vitam. Auis ista significat Dominum per Esaiam Prophetam dicentem. *Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* Omnipotens itaque Deus pater totius creaturæ nos cum non essemus, fecit, vt ipsi seruiremus. Nos vero percussimus eum in faciem, quia & eum & mandata vitæ relinquentes spreuimus, qui tamen propter nos filium suum tradidit, & perforato latere eius lancea militis in cruce, continuo exiuit sanguis & aqua in salutem & redemptionem nostram. Aqua enim baptismi est gratia, sanguis vero eius calix est noui & æterni testamenti, quam in sanctis manibus tenens benedixit gratias Deo patri agens, & dedit illum nobis bibere in remissionem peccatorum nostrorum.

Hieronymus à serpentibus occidi testatur. *Esa.* 1.

CAP.

CAP. XXVIII.

De Lacerto Stellione, & lacerta.

LAcertus est reptile genus animantis, vocatum ita eo quod quasi lacertos, & brachia habeat. Genera autem lacertorum sunt plura, vt Botrax, Salamaudra, Saura, Stellio.

Stellio. Stellio à colore inditum nomen habet. Est enim tergore pictus lucentibus guttis in modũ stellarum. Est volatile animal quod lacerta dicitur, vtrisque oculis clara vt Sol. Physiologus dicit de ea, quod quando senuit, lumen

Lacerta. eius ita impeditur, vt nec Solis lumen videat, sed suæ naturæ huiusmodi præstat medicamentum. Inquirit parietem tendentem contra orientem, & per foramen arctum exit apertis oculis, & sic renouatur. Et tu homo qui veteri tunica indutus es, quando oculi tui cordis caligant, quære locum tendentem Orientem versus, id est, ad solem iustitiæ Christum Dominum nostrum te conuerte (*cuius nomen oriens dicitur*) quatenus oriatur

Zach. 3.6 in corde tuo per Spiritum sanctum, & lu-
Ioan. 1. cem misericordiæ suæ ostendet tibi, *qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

CAP. XXIX.

De formicæ natura.

Prou. 6. DE formica Salomon ita dicit: *Vade ad formicam, ô piger, & meditare eam, quæ cum sit viribus infirmior, multum per æstatem frumentum reponit.* Physiologus dicit tres habere virtutes formicam. Prima eius virtus est, quod cum formicæ exierint de spelunca sua, ambulant ordinatim, & quærunt grana cuiuslibet seminis. Cum autem inuenerint, ore apprehendunt singula grana, portantes ea in speluncam suam. Aliæ vero formicæ non habentes grana in ore suo, sed vacuæ obuiam venientes eis, quæ vehunt cibaria in ore suo, non dicunt eis: *Date nobis de annona vestra, sed vadunt quærentes per vestigia illarum, & sumunt sicut & illæ, & afferunt in speluncam suam.* Et hæc quidem dicta sunt de irrationalibus animantibus atque infirmis reptilibus, quod tam prudenter agunt quod nulla illarum stulta remanet, sed omnes argutæ & sapientes inueniuntur aut efficiuntur. Quanto magis illiæ quinque virgines rationales, quæ per negligentiam suam factæ sunt stultæ, debuerunt imitari illas quinque sapientes, & sumere etiam oleum in vasis suis vnde illæ sumpserunt, & non per desidiam, ac per stultam spem suam petere ab il-

Matt. 25. lis sapientibus, dicentes: *Date nobis de oleo vestro.* O quam fatua stultitia! nam si ex se non potuerunt intelligere, vt inde peterent vnde & illæ petierunt, vel formicarum solertiam

A imitari debuissent. Sed dum de alienis vasis oleum sperant, superueniente sponso foris remanserunt stultæ cum lampadibus extinctis. Recondit autem grana in spelunca sua, ne ex humore madefacta germinent, & ne hyemis tempore fame pereat. Et tu homo Dei scripturam veteris testamenti diuide in duas partes, hoc est secundum historiam, & secundum spiritualem intellectum. Diuide veritatem à figura. Separa corporalia à spiritualibus, & spiritualia à corporalibus. Transcende à litera occidente, ad spiritum viuificantem, ne litera germinante in die hyemis, id est, in die iudicij, fame pereas. Dicit enim Apostolus:

B *Lex spiritualis est, ego carnalis. Litera occidit spiritus autem viuificat.* Et alibi. *Hæc autem in figura contingebant illis. Scripta autem sunt ad correctionem nostram, in quos fines seculorum deuenerunt.* Iudæi enim literam sequentes, spiritualemque intellectum contemnentes, facti sunt Prophetarum contemptores, ac sui Domini interfectores, & ideo nunc vsque fame pereunt, quia inanibus paleis vacantes, triticum perdiderunt. Tu ergo homo Dei rade virgas, & tolle corticem earum, vt oues tuæ mundos ac spirituales, non carnales ac vitiosos faciant fœtus. Hæc autem omnia spiritualibus quidem credentibus sunt intelligibilia, non credentibus vero non intelligibilia. Tempore messis inter

C segetes ex odore intelligit formica, an hordeum sit in spica illa, an triticum, & si fuerit hordeum, transit ad aliam spicam, & odorat, & cum senserit, quæ spica tritici est, ascendit sursum in spicam, & tollens inde granum deponit, & portat illud in cubiculum suum. Hordeum autem brutorum animalium cibus est, vnde & hæreticos significat, qui prauo cibo animas hominum pascentes occidunt. Fuge igitur, ô Christiane fuge Sabellium, & Donatum, & Photinum, à quibus tanquam ex vtero draconis serpentini fœtus prodierunt. Horum hominum dogmata falsa sunt, itaque inimica veritati.

Rom. 7. *2.Cor.* 3. *1.Cor.* 10. *Ibidem.*

D ¶ Etymologia. Formica est dicta quasi ferens micas farris. Cuius solertia multa est. Prouidet enim in futurum, & præparat sibi in æstate, quod in hyeme comedat. In messe eligit triticum, hordeum vero non tangit. Dum pluit super frumentum eius, totum eiicit. Dicuntur & in Æthiopia esse formicæ ad magnitudinem canis, quæ arenas aureas pedibus eruunt, quas custodiunt ne quis auferat, auferentesque ad necem persequuntur. Sed ij, qui volunt ab eis aurum abripere, accipiunt equas cum pullis suis, & fame affligunt eas tribus diebus, deinde religant pullos earum ad litus aquæ quæ currit inter eos & formicas, & equas agunt trans aquam illam impositis E clitellis super dorsum illarum, quæ vbi vident trans flumen herbas virentes, pascuntur per campos vltra flumen. Formicæ autem videntes scrinia & clitellas super dorsum earum, comportant aureas arenas in eas, volentes eas ibi recondere. Vesperascente autem die, postquam satiatæ sunt equæ, & auro onustæ, audiunt pullos suos hinnientes propter famem, & ita regrediuntur ad eos cum auro

Etymologia.

multo

Myrmicaleon apud *Gregor. l. 5 Moral. c. 7*

multo. Est & aliud animal, quod formicaleon dicitur, quod est vel formicarum leo, vel certe formica pariter & leo. Est enim animal paruum, formicis ita infestum, vt se in puluere abscondat, & formicas frumenta portantes interficiat. Proinde leo & formica vocatur, quia sicut aliis animalibus leo, ita formicis aliis hæc fortior est.

CAP. XXX.

¶ De Aspidis natura.

ASpis secundum Isidorum vocata est, quod morsu venena immittat & spargat. As enim vt vult, vel potius ἰὸς Græcis venenum dicitur. Huius diuersa sunt genera & species, & dispares ad nocendum effectus. Aliis sic dictam placet à defendendo: nam ἀσπίζω aspizo dicitur defendo, eo quod ἀσπὶς aspis etiam scutum dicitur. Fertur enim aspis cum cœperit pati incantatorem, qui eam quibusdam carminibus euocat, vt eam de cauerna sua producat, cum illa exire noluerit, vnam aurem in terram premit, alteram cauda obturat & operit, atque ita voces illas magicas non audiens non exit ad incantatorem. Dipsas genus est aspidis, quæ Latine scythale dicitur, quia is, quem momorderit, siti perit. Hypnale etiam genus est aspidis dicta eo quod somno necat: hanc sibi Cleopatra apposuit, & ita morte quasi somno soluta est. Hemorrhois etiam aspis nuncupatur, eo quod sanguinem sudet qui ab ea morsus fuerit, ita vt dissolutis venis quicquid vitæ est per sanguinem effundat. Græce enim sanguis hema dicitur. Præster est aspis semper ore patenti & vaporante currens, cuius Poëta sic meminit:

'Aspidũ species. Dipsas. Hypnale

Lucanus *Oraque distendens auidus fumantia Præster.*

Is quem percusserit, distenditur, enormique corpulentia necatur. Extuberatum enim putredo sequitur. Seps, tabificus serpens etiam de genere aspidum est, qui si momorderit hominem, eum statim consumit, ita vt liquefiat totus in ore serpentis. In aspidum naturam est quod imitemur, & est quod vitemus: quod imitemur, vt contra Syrenum, id est, voluptatum illecebras, & fraudulentas blanditias interiores occludamus aures, vt simus iuxta verbum domini prudentes, vt serpentes. Quod vitemus, ne serpens antiquus nos vt dipsas auaritiæ siti feriat, aut pigritiæ somno obruat vt Hypnale, aut iræ sanguinolentia maculet vt Hemorrhois, aut ambitionis hiatu alteriusve peccati veneno turgentes vt Præster distendat.

CAP. XXXI.

¶ De Charadrio seu Charadro aue maritima. Ideo distincte ponitur, quod Theodorus Gaza eam Charadrium vocat. Suidas Charadrum, qui dicit esse auem maritimum magnam & ingluuiosam, quam aspicientes ictteri liberantur, quod Plinius de icttero aue asseruit fortasse eadem & ab effectu sic dicta. Sed audiamus Auctorem.

EST volatile quod dicitur *Charadrius*. Hic scribitur in Deuteronomino *non manducandus*. Physiologus dicit de eo, quod est totus albus, nullam partem nigri in se habens, cuius interior fimus oculorum caliginem curet. Quisquis autem ægritudine detinetur, per hanc volucrem agnosci solet vtrum viuere an mori debeat. Si enim infirmitas adest ad mortem, mox faciem suam charadrius auertit ab illo homine, & non dubitant quin moriatur homo ille. Si autem conualescere & sanari debet, intendit in eum diligenter charadrius, & accendens os suum ponit super hominis os, afflatuque suo abstrahit omnem infirmitatem hominis intra se, volansque in aëre contra solem, comburit eius infirmitatem & dispergit, & sanatur infirmus, & fit incolumis. Sic & Christus de seipso protestatus est: *Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Quia *peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.* Veniens autem ipse ad infirmitatem populi Iudæorum auertit se ab eo, & conuertit faciem suam ad gentes, tollensque nostras iniquitates, & portans peccata nostra, exaltatus est in crucem, ascendens autem in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. *In propria ac sua venit, & sui eum non receperunt, quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Iam si est aliquis dubitans, cur immunda animalia ad significationem rei bonæ vt mundandæ conscientiæ & erudiendæ referantur, vt serpens, draco, leo, & aquila, & his similia, sciat quod quandoque fortitudinem & regnum Christi significant, quandoque vero rapacitatem diaboli, atque ita variis posse applicari.

Deut. 14. Supra Caladrius cũ Calepino scribitur. Fimus & Femur.

Ioan. 14. 1. Petr. 2.

Ioan. 1.

Nota.

CAP. XXXII.

¶ De Sirenarum seu Sirenum natura.

DIcente Esaia de Babylonia. *Syrenæ habitabunt in delubris voluptatis eius.* Syrenæ animalia sunt ipsis acquiescentibus mortifera, quæ

Esa. 13.

quæ vt Phyſiologus deſcribit, ſuperne vſque ad vmbilicum figuram muliebrem habent, inferna vero pars vſque ad pedes piſcis habet figuram. Mirificum quoddam ac dulciſonum melodiæ carmen canunt, ita vt per ſuauitatem vocis, auditus longe nauigantium inuitent, & ad ſe trahant, ac nimia ſuauitate modulationis perlectent aures, & eos ac ſenſus eorum delinientes in ſomnum vertant. Tunc demum cum viderint eos grauiſſimo ſomno ſopitos, inuadunt eos, & dilaniant carnes eorum, ac ſic per ſuauis ſoni voces, ignaros & inſipientes homines decipiunt, & necant. Sic & illi, qui deliciis huius ſeculi, & pompis, & theatralibus voluptatibus delectantur, tragœdiis & comœdiis diſſoluti, velut graui ſomno ſopiti aduerſariorum præda efficiuntur. Syrenas tres fingunt fuiſſe ex parte virgines, & ex parte piſces, habentes ſquamas & caudam piſcinam, quarum vna voce, altera tibiis, tertia lyra canebat, quæ incautos per ea loca nauigantes cantuum illecebris naufragio periclitari faciebant. Secundum autem veritatem meretrices fuerunt, quæ tranſeuntes ad egeſtatem adegerunt, ideoque illis dictæ ſunt inferre naufragia. Habuiſſe autem ſquamas, & in fluctibus habitaſſe dicuntur, quia fluctus Venerem creauerunt.

CAP. XXXIII.

De Onocentauro rurſus.

Eſa.34. IDem dicit: *Onocentaurus & piloſus clamabit alter ad alterum.* Onocentaurum, vt etiam ſupra diximus, duobus naturis conſtare Phyſiologus aſſerit: ſuperior enim pars centauro, id eſt, homini equeſtri ſimilis eſt, inferioris vero partis membra ſunt onagri, id eſt, aſini agreſtis. Huic aſſimilantur vecordes atque bilingues ſpecie homines, moribus autem informes, dicente Apoſtolo: *Habentes ſpeciem pietatis,* *2.Tim.3.* *virtutem autem eius abnegantes.* Vnde in Pſalmo *Pſal.48.* *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.*

CAP. XXXIV.

De Adamantis virtute.

PHyſiologus dicit, quod eſt lapis qui dicitur Adamas, & in quodam monte Orientis inuenitur, ita tamen vt nocte quæratur, non in die, quia nocte lucet, & indicatur vbi fuerit. Per diem autem non lucet, quia ſol obtundit lumen eius. *Contra huius lapidis duri-* *Ezech.3.* *tiem non ferrum, nec ignis, nec alius lapis poteſt præ-* Adamãtem ferro frãgi declarat *ualere.* De hoc lapide dicit Propheta, *vt adamantem, & vt ſilicem dedi faciem tuam.* Et quia creatori creatura præualere non poteſt, ideo adamas Chriſtus eſt. Ex illo vero adamante omnes ſancti adamantini lapides à Propheta dicti ſunt, ſicut à nomine Chriſti Chriſtiani vocantur, & nominantur. Ergo mons (quem dicit Phyſiologus) Orientalis, in quo lapis Adamas inuenitur, eſt Chriſtus, qui ſicut in patre agnoſcitur, ita pater in filio. Ipſe enim dicit: *Ego in patre, & pater in me eſt*: & iterum. *Qui videt me, videt & patrem.* Quod lapis per diem non inuenitur, ſignificat Chriſtum occultaſſe deſcenſionem ſuam cœleſtibus virtutibus, & dominationibus & poteſtatibus, qui tanquam luminaria Dei aſſiſtunt, ſed nunquam ſciuerunt myſterium deſcenſionis, & incarnationis eius quod facturus erat in terris. Denique iam tranſactis omnibus mirabilibus eius, quæ fecit pro humani generis redemptione, cum aſcendiſſet in cœlos, integrum atque perfectum hominem illue ſe inducens, videntes etiam ſupernæ ciuitatis exercitus dixerunt. *Quis eſt iſte rex gloriæ? Quis eſt iſte qui venit de Edom,* *Pſal.23.* *tinctis veſtibus de Boſra?* quaſi dicat. Quis eſt *Eſa.63.* iſte qui aſcendit ex ſanguine, & rubor veſtimenti eius ex carne? Et in nocte inuenitur ille lapis, quoniam in iſtius ſeculi tenebras deſcendit, & *illuminauit omne hoc genus, quod* *Pſal.17.* *ſedebat in tenebris, & in regione vmbræ mortis*, ſicut Dauid Propheta in perſona totius humani generis. *Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine, Deus meus illumina tenebras meas.* Venit ergo Dominus, & lucernam quam extinxerat diabolus, id eſt, animam, & corpus in ſe ſuſcipiens illuminauit ſplendore ſuæ gratiæ viuificans & reparans manifeſtius, dicente Apoſtolo de tam admirabilis myſterij ſacramento: Etenim manifeſte, inquit, *magnum eſt myſterium* *1.Tim.3.* *pietatis, quod manifeſtum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt in gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptũm eſt in gloria.* Quod autem de eo lapide dicit Phyſiologus, quod *neque ferrum illi præualet*, id eſt, mors illi non dominabitur, deleuit enim & conculcauit mortem, ſicut Apoſtolus teſtatur dicens: *Deuicta eſt mors in victoria. Vbi eſt mors † conten-* *1. Cor.15.* *tio tua? Vbi eſt mors † aculeus tuus?* Sed neque † victoria. ignis illi poteſt nocere, id eſt, diabolus, qui † ſtimulus. ignitis iaculis ſuis ſuccendit omnem terram, & ciuitates, id eſt, luxurioſos, ebrioſos, & iracundos, de quibus Eſaias dicit. *Terra veſtra* *Eſa.1.* *deſerta, ciuitates veſtræ igni ſuccenſæ ſunt. Dominus* *2.Theſ.2.* enim *Ieſus Chriſtus interficiet eum ſpiritu oris ſui.* Sed neque alter lapis illi nocuit, id eſt, nullus homo penitus, neque vlla creatura præualuit aduerſus eum. *Omnia* enim *per ipſum facta ſunt,* *Ioan.1.* *quia ſine ipſo factum eſt nihil.* Adamas paruus eſt, & indecorus, ferrugineum habens colorem, & ſplendorem cryſtallinum, & in modum nuclei auellani inuenitur, ac nulli cedit materiæ, nec ferro, nec igni, nec vnquam incaleſcit. Vnde & nomen interpretatione Græca indomita vis eius accepit. Sed cum ſit inuictus ferro, igniſque contemptor, hircino tamen ſanguine recenti, & calido maceratur, ſicq; multis ictibus ferri frangitur, cuius fragmentis inſculptores pro gemmis inſigniendis perforandiſque vtũtur. Hic autem diſſidet cum magnete lapide, intantum vt iuxta poſitus ferrum non

Ludouicus viues in ſuis Annot. ſuper li. Auguſtini de Ciuitat. Dei, necnõ Thomas Leaſtus, & alij recentes.

† magneti. non patiatur abstrahi in † magnetem. Sed si fuerit amotus adamas, tum magnes ferrum rapit, & comprehendit, & aufert. Fertur quoque electri more venena depellere, metus vanos expellere, maleficis resistere artibus. Genera eius sunt sex, quibus quia ad institutum nostrum parum faciunt, supersedeo.

CAP. XXXV.

¶ De concha seu conca margaritifera.

EST inter conchas margaritiferas, id est, conchas & margaritas quæ Latine vniones, & vulgo perlæ vocantur ferentes, species quædam, quæ ab aliis marmætholion, ab Latinis conca Sabæa dicitur, quia concaua est & rotunda. Est autem in duas partes diuisa, ita vt cum voluerit aperiat se, & cum voluerit claudat. Hæc ergo de fundo maris ascendit, & matutino rore alit intra se carnem. Ergo cum ascenderit de loco suo super mare, aperit os suum, & suscipit intra se de rore cæli, & circumfulget eam radiis solis, & sic fit intra eam margarita pretiosa & splendida valde, quippe quæ rore cæli concepta est, & de radio solis clarificata. Lapis autem iste, qui dicitur conchus figuram gerit sanctæ Mariæ, de qua Propheta Esaias dicit. *Et egredietur virga de radice Iesse.* Esa. 11. Et iterum. *Ecce virga concipiet, & pariet filium.* Esa. 7. Quæ virga virgo sancta Maria est dicta. Flos vero, qui de sancta Maria est natus, Dominus noster Iesus Christus est. Sicut enim de mari ascendit concha, in qua nascitur conchus lapis: sic sancta Maria ascendit de domo patris sui ad Templum Dei, & ibi accepit rorem cælestem. Hæc sunt verba, quæ dicta sunt ad eam ab Angelo Gabriele: *Spiritus Domini superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.* Luc. 1. Ecce hi sermones sunt, hic ros cælestis: sicut multo ante Patriarcha Isaac benedicens filium suum, & significans quod Christus ex semine eius nasceretur, ait ad eum dicens. *Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ:* Genes. 27. castam atque intactam Mariam virginem significans. Matutinus autem ros quem concipit tempus orationis matutinum describit. Quod autem aperit os suum concha, significat vbi Maria dixit ad Angelum, *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum,* Luc. 1. & statim accepit Spiritum sanctum in se, & virtus Altissimi tanquam sol iustitiæ clarificauit eam, atque *quod natum est ex ea, vita est, & lux: venit lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Ioan. 1. De quo & Paulus. *Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, &c.* Heb. 1. Et alibi. *In quo complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare.* Coloss. 1. De ista igitur margarita legitur in Euangelio, quod *simile est regnum cælorum homini negociatori quærenti bonas margaritas.* Margarita. Matt. 13. Inuenta autem vna pretiosa margarita, vendidit omnem substantiam suam, & possedit hanc margaritam. Iste autem negociator est vtique chorus Apostolorum. Omnes enim Apostolos vnum negociatorem dicit, propter vnitatem fidei. Etenim *non est Iudæus, neque Græcus, neque seruus, neque liber, neque Scytha, neque barbarus, neque masculus, neque fœmina, omnes enim sumus vnum in Christo Iesu.* Coloss. 3. Idem ergo bonus & sapiens negociator, id est, sanctus chorus Apostolorum, quærit bonas margaritas, hoc est lex & Propheta, siue omnis anima credens quærit Deum. Quærit etiam vir iustus bonas margaritas, hoc est Apostolos & Prophetas & Patriarchas, per quos possit ad illam veram & pretiosam peruenire margaritam. Isti sunt lapides sancti, qui voluuntur super terram. Cum ergo commemoratus ille bonus negociator inuenit illam pretiosam & bonam margaritam, id est, Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei viui, emit eam venditis omnibus facultatibus suis, id est, contemnens & spernens non solum istius vitæ substantiam, sed etiam vxorem & filios, & omnem cognationem carnalem, insuper & corpus suum & animam, sicut veritas dicit. *Quicunque perdiderit animam suam propter me, inueniet eam.* Matt. 10. Hæc omnia videns Apostolorum chorus non aurum accipit, neque argentum, sicut beatus Petrus ad illum claudum stipem petentem: *Argentum* (inquit) *& aurum non est mihi, quod autem habeo, tibi do. In nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni surge & ambula.* Act. 3. Et Paulus. *Omnia* (inquit) *quæcunque erant mihi lucra, hæc propter Christum arbitratus sum detrimenta, propter eminentem scientiam Christi.* Philip. 3. Qui ergo confitenter contempserit omnes facultates suas, vxoremque & filios, & omnem cognationem suam, insuper corpus & animam propter vnius margaritæ acquisitionem: si certissime confisus fuerit, & crediderit posse vnam margaritam acquirere, longe maiores & meliores diuitiarum facultates, præcellentioremque honorem, insuper & gloriæ coronam habebit, quæ omnia ille negociator possidet, qui est Apostolorum chorus, per vnum illum lapidem pretiosum Dominum nostrum Iesum Christum, *qui est vera margarita, via, veritas, & vita nostra.* Denique audi ipsum in Euangelio dicentem. *Ecce dedi vobis potestatem spirituum immundorum, & Calcandi super omnes serpentes & scorpiones, & supra omnem potestatem diabolicam, & sanandi omnes languores & infirmitatem.* Luc. 10. Et iterum. *Euntes prædicate quoniam appropinquauit regnum cælorum, infirmos curate, leprosos mundate, cæcos illuminate, mortuos suscitate, dæmonia eiicite.* Luc. 9. Matt. 10. Videte nunc quam inæstimabilis sit ista margarita sanctis martyribus, qui non solum cum in hac vita essent, sed etiam post huius vitæ excessum mira egerunt, sicut nunc videmus quomodo in obsessis corporibus spiritus immundi illorum virtute & potestate torquentur & cruciantur, & inuisibilibus flagellis verberantur, quousque eiiciantur & effugentur ab hominibus, sicut ipsi dæmones audientibus nobis exclamant vociferantes, & rogantes eos vt cessent torquere eos, tam varij & multiformes. Alij enim clamantes, alij rugientes, sicut serpentes sibilantes fugantur ab obsessis hominum corporibus per Apostolorum, hominumque sanctorum virtutes, quæ illis secundum merita sua à Domino datæ sunt.

Honorem

Honorem vero illum tranſcendentem & ſuperimentem omnibus terrenis honoribus, ſortiti ſunt ab ipſo pretioſo lapide, pro quo omnia ſua bona dimiſerunt, vt illum cæleſtem theſaurum poſſiderent, qui dicunt ad Saluatorem. *Ecce nos quidem dimiſimus vxores & filios & omnes poſſeſſiones propter te: quid facies nobis in regno tuo?* Et ille dicit illis: *Amen amen dico vobis: Cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ ad iudicandum orbem terræ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael.* Vnde ſatis confidenter Paulus Apoſtolus dicit: *Neſcitis quoniam Angelos iudicabimus? & à nobis iudicabitur hic mundus.* Tanta enim gloria, tanto honore remuneratus eſt Apoſtolorum chorus, vt in hoc ſeculo adhuc poſitus legitimus ille athleta Chriſti Paulus præuiderit in cælis iuſtitiæ ſuæ coronam, ſicut exultans ait. *Bonum certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui: de cætero repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex, non ſolum mihi, ſed & omnibus qui diligunt præſentiam regni eius.* Talem coronam meretur à Chriſto bonorum Apoſtolorum chorus, talemque retributionem Apoſtoli recipient pro corruptibilibus.

Matth. 19

1. Cor. 6.

2. Tim. 4.

CAP. XXXVI.

¶ De Aſpidochelone, belua aquatica, habente partem figuræ aſpidis, partem teſtudinis: CHELÓNI *chelone enim eſt teſtudo belua marina; cuius etiam in ſequenti opere mentio fiet.*

EST belua in mari, quæ dicitur Græce Aſpidochelone, Latine autem aſpidoteſtudo. Cetus autem eſt magnus, habens ſuper corium ſuum tanquam ſabuli ſeu arenæ aggerem, iuxta maris littus frequenter victitans. Hæc in medio maris eleuat dorſum ſuum ſuper vndas maris ſurſum, ita vt nauigantibus nautis non aliud credatur eſſe quam inſula, præcipue cum viderint totum illum locum ſicut in omnibus littoribus maris ſabulo eſſe obtectum. Putantes autem inſulam eſſe, applicant nauem ſuam iuxta eam, & deſcendentes, figunt illic palos, & alligant nauem, deinde vt coquant ſibi cibos poſt laborem, faciunt ibi focos & ignes ſuper arenam, quaſi ſuper terram. Illa vero, vt ſenſerit ardorem ignis, ſubito mergit ſe in aquam, & nauem ſecum trahit in profundum maris. Sic patiuntur omnes qui increduli ſunt, & quicunque ignorant aſtutias diaboli, qui ſpem ſuam ponentes in eum, & operibus eius ſe obligantes, ſimul merguntur cum illo in gehennam ignis ardentis. Iſta eſt aſtutia eius. Secunda huius beluæ natura eſt hæc. *Quando eſurit, aperit os ſuum, & quaſi quendam odorem ſuaue olentem exhalat de ore ſuo, quem mox vt ſenſerint minores piſces, congregant ſe intra os ipſius. Cum autem repletũ fuerit os eius diuerſis piſcibus puſillis, ſubito claudit os ſuum, & tranſgluttit eos.* Sic patiuntur omnes qui ſunt modicæ fidei. Voluptatibus enim ac lenociniis quaſi quibuſdam odoribus diabolicis ineſcati, ſubito abſorbentur ab eo ſicut piſciculi minuti. Maiores enim ſe continent ab illo, neque appropiant ei. Sic etiam qui Chriſtum ſemper in ſua mente habent, magni ſunt apud eum, & ſi ſunt perfecti, agnoſcunt multiformes aſtutias diaboli, & cuſtodiunt ſe ab eo, & magis reſiſtunt, ille vero fugit ab eis. Dubij autem & modicæ fidei homines, dum vadunt poſt voluptates & luxurias diaboli, decipiuntur, dicente ſcriptura: *Vnguento & varijs odoribus delectantur.* Et ſic confringitur à ruinis anima. Cetus dicitur ab immanitate corporis. Habent enim ingentia corpora hæc genera beluarum, æqualia montibus, intantum vt etiam ibi naues quaſi ad inſulam applicentur, ſicut ille qui excepit Ionam, cuius aluus tantæ magnitudinis fuit, vt putaretur infernus, dicente ipſo Iona Propheta, *de ventre inferni clamaui, & exaudiſti vocem meam.*

Prou. 27.

Ion. 2.

Finis Libri Secundi.

SEQVITVR SECVNDVM DE NATVRIS animalium, atque aliarum rerum collectaneum.

In quo quia plurima eadem cum iis, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, recitantur, nolui eadem repetere, ſed vbi dicta ſint, indicare. Sunt autem & huius operis duo libri, quorum prioris, qui totius operis tertius eſt vocabula in fronte prioris operis indicantur, poſterioris qui idem quartus per ſe patent.

Beſtia vnde dicta ſit, & quæ ſint beſtiæ, vide libro ſecundo in Prologo. De leone, & eius naturis Lib. 2. Cap. 1.

CAP. I.

¶ De Tigride.

TIgris vocata eſt propter volucrem fugam: ita enim nominant Perſæ & Medi ſagittam. Eſt autem beſtia variis diſtinctis maculis, virtute & velocitate mirabili, ex cuius nomine flumen Tigris vocatur, quod is rapadiſſimus ſit omnium fluuiorum. Has magis Hircania gignit, Tigris vero vbi vacuum raptæ ſobolis reperit cubile, illico veſtigiis raptoris inſiſtit, atq; ille quamuis equo vectus fugaci, videns tamen velocitate feræ ſe poſſe præuerti, nec vllum euadendi ſuppetere ſibi poſſe ſubſidium, Tigrim huiuſmodi fraude amolitur: vbi ſe contiguum viderit, ſphæram de vitro, id eſt, ſpeculum rotundum proiicit, at illa imagine ſui luditur, & ſobolem putat, reuocatque impetum, colligere fœtum deſiderans.

Rursus inani specie detecta, totis se ad comprehendendum equitem viribus fundit, & iracundiæ stimulo velociter fugienti imminet. Iterumq; ille appropinquantem sphæræ obiectu retardat, nec tamen sedulitatem matris, memoria fraudis excludit. Cassam versat imaginem, & quasi lactatura fœtum residet. Sicque pietatis sui studio decepta, & vindictam amittit, & prolem.

CAP. II.

¶ De Pardo, & Leopardo.

PArdus est ferarum genus varium, ac velocissimum, & præceps ad sanguinem. Saltu enim ad mortem ruit. Leopardus ex adulterio leenæ & pardi nascitur, & tertiam originem efficit: sicut & Plinius in naturali historia dicit leonem cum parda, aut pardum cum leena concumbere, & ex vtroque coitu degeneres partus creari, quales sunt ex diuersis speciebus progeniti mulus, & burdo.

Leopardus.

¶ *De panthera, vide Lib. 2. Cap. 23.*
¶ *De antalope seu antula. Lib. 2. Cap. 2.*
¶ *De vnicorni, vide Lib. 2. Cap. 6.*

CAP. III.

¶ De Lynce.

LYnx dicitur, quia in luporum genere numeratur, bestia maculis tergo distincta vt pardus, sed similis lupo. Huius vrinam conuerti in duritiam pretiosi lapidis dicunt, qui Lygurius seu Lycurius vt à Plinio & Solino appellatur: quod & ipsas lynces hoc modo probatur sentire, nam egestum liquorem harenis quantum possunt contegunt, inuidia quadam naturæ, ne talis egestio transeat in vsum humanum. Lynces dicit Plinius extra fœtum vnum non admittere secundum.

CAP. IV.

¶ De Gryphe.

GRyphs seu vt Isidorus scribit Gryphes est animal pennatum, & quadrupes, quod in Hyperboreis nascitur montibus, omni parte corporis, leoni, alis & facie aquilis simile, equis vehementer infestum. Nam & homines viuos discerpit, & integros in nidum asportat.

¶ *De elephante, vide Lib. 2. Cap. 26.*
¶ *De castore, vide Lib. 2. Cap. 9.*
¶ *De ibice, vide Lib. 2. Cap. 15.*
¶ *De hyena, vide Lib. 2. Cap. 10.*

CAP. V.

¶ De bonaso.

IN Asia animal nascitur, quod bonasum vocant, cui caput taurinum, ac deinceps corpus omne rectum, iuba equina, cornua autem ita habet multiplici flexu in se recurrentia, vt si quis in ea offendat, non vulneretur, sed quicquid præsidij monstro illi frons negat, aluus sufficit. Nam cum in fugam vertitur, proluuie citi ventris fimum egerit per longitudinem trium iugerum, cuius ardor quicquid contigerit, adurit. Ita egerie noxia submouet insequentes.

¶ *De simiis, vide Lib. 2. Cap. 12.*
¶ *De ceruis, vide Lib. 2. Cap. 14.*
¶ *De capro, vide Lib. 2. Cap. 13.*
¶ *De monocerote siue vnicorni. Lib. 2. Cap. 6.*

CAP. VI.

¶ De vrso.

VRsus fertur dictus, quod ore suo formet fœtus, quasi orsus. Nam aiunt eos informes generare partus, & quandam carnem nasci, quam mater lambendo in membra componit, sed hæc immaturitas facit deformes partus. Denique tricesimo die generat, vnde euenit vt præcipitata fœcunditas informis procreetur. Vrsorum caput inualidum, vis maxima in brachiis & lumbis, vnde etiam interdum erecti insistunt. Et medendi industriam non prætermittunt. Siquidem graui affecti cæde, & sauciati vulneribus, mederi sibi solent, herbæ cui nomen floinus, vlcera subiicientes sua, vt solo curentur attactu. Vrsus æger formicas deuorat. Numidici vrsi cæteris præstant rabie duntaxat, & villis profundioribus. Nam genitura par est quoquo loco editis. Coeunt non eodem modo quo aliæ quadrupedes, sed apti mutuis amplexibus velut humanis coniunctionibus copulantur. Desiderium veneris hyems suscitat. Secreti honore reuerentur mares grauidas, & in iisdem licet foueis, partitis tamen per scrobes secubationibus diuiduntur. Lucinæ illis tempus properantius est, quippe vterum tricesimus dies liberat, vnde euenit vt præcipitata fœcunditas informes procreet partus. Carnes pauxillas edunt, quibus color candidus, oculi nulli. Hos lambendo sensim figurant, & interdum ad pectora fouent, vt assiduo incubatu calefactæ animalem trahant spiritum. Interea cibus nullus. Sane diebus primis quatuordecim matres ita in somnum cõcidunt, vt nec vulneribus excitari queant, ita de cauernosis in quibus latent montibus mox egressæ in diem liberum, tantam patiuntur insolentiam lucis, vt putes obsitas cæcitate. Insidiantur alueari-

alueariбus apum, maxime fauos appetunt, nec auidius aliud quam mella captant. Cum guſtauerint Mandragoræ mala, moriuntur: ſed eunt obuiam, ne malum in perniciem conualeſcat, & formicas deuorant ad recuperandam ſanitatem. Si quando cum tauris pugnant, ſciunt quibus potiſſimum partibus minorentur, nec aliud quam cornua & nares appetunt: cornua, vt armatura deficiant: nares, vt dolor ſit in loco tenerrimo.

CAP. VII.

¶ *De Leucrocuta.*

IN India naſcitur beſtia, quæ velocitate præcedit vniuerſas feras, & dicitur Leucrocuta nomine, ipſa aſini magnitudine, cerui clunibus, pectore ac cruribus leonis, capite equi, biſulca vngula, ore vſque ad nares dehiſcente, dentium locis oſſe perpetuo. Hæc quidem quo ad formam, nam voce loquentium hominum ſonos æmulatur.

¶ *De Crocodilo. lib. 2. cap. 8.*

CAP. VIII.

¶ *De Manticora.*

IN India naſcitur animal, quod Manticora dicitur, triplici dentium ordine coeunte vicibus alternis, facie hominis, glaucis oculis, ſanguineo colore, corpore leonino, cauda velut ſcorpionis aculeo ſpiculato, voce tam ſibila vt imitetur fiſtularum modulos. Humanas carnes auidiſſime affectat, pedibus ſic viget, ſaltibus ſic poteſt, vt morari eam nec extentiſſima ſpatia poſſint, nec obſtacula latiſſima.

CAP. IX.

¶ *De Tharando.*

ÆThiopia mittit beſtiam Tharandum nomine, boum magnitudine, biſulco veſtigio, colore vrſi, ramoſis cornibus, capite ceruino, villo profundo. Hunc Tharandum affirmant habitum metu vertere, & cum deliteſcit, fieri ad ſimilitudinem cuiuſcunque rei cui ſe approximauerit, ſiue illa ſit alba vt ſaxum, ſiue virens vt frutetum, ſiue quem alium modum præferat.

¶ *De Vulpe, vide lib. 2. cap. 5.*

CAP. X.

¶ *De Eale animali.*

EST beſtia quæ dicitur Eale, magna vt equus, cauda Elephantis, nigro colore, maxillis aprinis, cornua præferens vltra modum longa, ad obſequium eius, velut motus accommodata, nec enim rigent, ſed mouentur vt vſus exigit præliandi, quorum alterum replicat, & cum altero pugnat, vt ſi ictu aliquo alterius acumen offendatur, acies ſuccedat alterius.

¶ *De Lupo, vide lib. 2. cap. 20.*

CAP. XI.

¶ *De Cane, & eius natura.*

CAnis nomen Latinum Græcam habere videtur etymologiam. Cynos enim Græce, canis dicitur Latine: licet quidam à canore latratus appellatum exiſtiment, eo quod canore inſonat, vnde & canere dicitur. Nihil autem ſagacius canibus. Plus enim ſenſus cæteris animalibus habent, nam ſoli ſua nomina recognoſcunt, Dominos ſuos diligunt. Canum ſunt plurima genera. Alij ad capiendum inueſtigant ſyluarum feras. Alij cuſtodes domorum, ſubſtantiam Dominorum ſuorum cuſtodiunt, ne forte rapiantur in nocte à latronibus. Pro Dominis ſuis etiam morti ſe obiiciunt voluntariæ, ad prædam cum Domino ſuo currunt, corpus etiam Domini ſui mortuum cuſtodiunt, & non derelinquunt, quorum poſtremo natura eſt extra homines eſſe non poſſe. Leguntur canes intantum ſuos dilexiſſe Dominos, vt Garamuntum regem ab inimicis captum, & cuſtodiæ mancipatum, ducenti canes agmine facto per medias acies inimicorum ab exilio reduxerint, præliantes aduerſos reſiſtentes. Iaſone Lycio interfecto, canis eius aſpernatus cibum, inedia obiit. Lyſimachi regis canis flammis ſe iniecit accenſo rogo Domini ſui, & pariter igni abſumptus eſt. Appio Iunio, & Publio Silio conſulibus damnatum Dominum, canis cũ abigi non poſſet, comitatus eſt in carcerem, & mox percuſſum vlulatu proſecutus eſt, cumque ex miſeratione populi Romani ei cibus daretur, ad os defuncti eſcam tulit, vltimo abiectum in Tyberim tumulo cadauer adnatans ſuſtentare conabatur. Canis vero vbi veſtigium leporis ceruive reperit, & ad diuerticulũ ſemitæ venerit, & quoddam viarum compitum, quod partes in plurimas ſcinditur, ambiens ſingularum ſemitarum exordium, tacitus ſecum ipſe pertractat, velut ſyllogiſticam vocem ſagacitate colligendi odoris dimittens. *Aut certe* (inquit) *in hanc partem deflexit, aut in illam.* Aut certe in hunc ſe anfractum contulit, ſed nec in iſtam, nec in illam ingreſſus eſt, ſupereſt igitur vt in iſtam partem ſe contulerit,

& sic falsitate repudiata in veritatem prolabitur. Sæpe etiam vocis illatæ euidentia canes ad redarguendos reos indicia prodiderunt, vt muto eorum testimonio plerunque sit creditum. Antiochiæ ferunt in remotiore parte vrbis necatum virum quodam crepusculo, qui canem sibi adiunctum habebat, miles quidam prædandi studio minister extiterat cædis, tectus idem adhuc tenebroso diei exordio, in alias partes secesserat. Iacebat inhumatum corpus, frequens erat spectantium vulgus, astabat questu lachrymabili canis, Dominique flebat ærumnam. Forte is, qui necem intulerat, (vt se habet versutia humani ingenij) vitandi incommodi auiditate, & vt eius præsentia fidem faceret innocentiæ, ad illam circunstantis populi accessit coronam, & velut miserans appropinquabat ad funus. Tunc canis sequastrato paulisper doloris questu, vltionis arma assumpsit, atque apprehensum tenuit & velut epilogans quoddam miserabile carmen murmurans, vniuersos conuertit in lachrymas, fidemque & probationem detulit, quia quem solùm tenuit expluribus non dimisit. Denique perturbatus fuit ille, & tam manifestum rei indicium, neque odij, neque inimicitiarum, neque iniuriæ alicuius vel inuidiæ obice, propter obiectionem naturæ, vel crimen repellere potuit. Itaque quod erat rationi consonum, vltionem perpessus est, quia defensionem sibi præstare non potuit. Lingua canis dum lingit vulnus, sanat illud. Lictus eius admodum medicus esse fertur. Catuli denique lingua, vulneratorum solet esse intestinorum salus. Natura eius vt ad vomitum suum reuertatur, iterumque comedat. Cumque flumen tranauerit carnem aut aliquid tale in ore suo tenens, cum viderit vmbram, os suum aperit, atque dum properat aliam carnem sumere, ipsam quam tenet, perdit. Cuius figuram in quibusdam rebus prædicatores habent, qui semper admonendo & exercendo quæ recta sunt, insidias diaboli pellunt, ne thesaurum Dei animas Christianorum ipse auferat. Lingua canis dum lingit vulnus, sanat illud, quia peccatorum vulnera dum in confessione nudantur, Sacerdotum correctione mundantur. Intestina quoque hominis curat lingua canis, quia secreta cordis ipsius mundantur opere & sermone doctoris. Medicus admodum canis dicitur esse, quia qui præest aliis, sapientiæ studiis inuigilare, omnique modo crapulam vitare debet. Nam in saturitate panis Sodoma periit. Nullo demum ambitu tam cito possidet hominem inimicus, quam voraci gula. Quod canis ad vomitum redit, quosdam post peractam confessionem incaute ad perpetrata facinora redire demonstrat. Quod carnem in flumine per cupitam vmbram relinquit, significat homines stultos, qui propter ambitionem rei ignotæ, id sæpe, quod sui iuris est, derelinquunt: vnde fit vt dum non valent adipisci quod cupiunt, frustra nolint perdere id, quod reliquerunt. Lyciſci dicuntur canes qui ex lupis & canibus nascuntur, cum inter se forte miscentur. Solent Indi fœminas canes alligare in syluis, vt admisceantur ad tigres bestias, à quibus insiliri, & nasci ex eodem fœtu canes acerrimi dicuntur, adeo fortes vt complexu leones prosternant.

Canis natura.

Lyciſci.

CAP. XII.

De animalium in genere nominibus, & speciebus, ac proprietatibus.

OMnibus animantibus Adam primus vocabula indidit, imponens vnicuique nomen ex præsenti institutione iuxta conditionem naturæ, cui seruiret. Gentes autem vnicuique animalium ex propria lingua dederunt vocabula, non autem secundum linguam Latinam, atque Græcam, aut quarumlibet gentium barbararum nomina illa imposuit Adam, sed illa lingua, quæ ante diluuium vna fuit omnium quæ Hebræa nuncupatur. Latine autem animalia sunt animantia dicta, quæ animantur vita, & mouentur spiritu. Quadrupedia vocata, quod quatuor pedibus gradiantur, quæ etsi similia sint pecoribus, tamen non sunt sub cura humana, vt cerui, damæ, onagri, &c. Sed neque bestiæ sunt, vt leones, neque iumenta, vt vsus hominum iuuare possint. Pecus dicimus esse, quod humana lingua & effigie caret. Proprie autem pecorum nomen iis animalibus accommodari solet, quæ sunt ad vescendum apta, vt oues & sues: aut in vsus hominum commodata, vt equi & boues. Differt autem inter pecora & pecudes. Nam veteres in significatione omnium animalium pecora dixerunt, pecudes autem tantum animalia illa quæ eduntur, quasi pecuedes. Generaliter autem omne animal pecus à pascendo vocatur. Iumenta inde nomen traxerunt, quod nostrum laborem vel onus suo adiutorio subuectando vel arando iuuant. Nam bos carpenta trahit, & durissimas glebas vomere vertit. Equus & asinus onera portant, & hominum in gradiendo laborem temperant: vnde & iumenta appellantur, ab eo quod homines iuuant, sunt enim magnarum virium animalia. Item dicuntur armenta, vel quod sint armis apta, id est bello, vel quod his in armis vtimur, vel quod magnos armos habent. Alij armenta boues tantum intelligunt, ab arando, quasi aramenta, vel quod sint cornibus armata. Discretio autem est inter armenta & greges. Nam tantum maiorum vt equorum & boum sunt armenta, greges vero etiam caprarum, & ouium, & cæterorum minorum gregatim viuentium.

Animalia.
Quadrupedia.
Bestiæ.
Iumenta
Pecus.
Pecora.
Pecudes
Iumenta
Armenta.

CAP. XIII.

De oue.

OVis molle pecus lanato corpore, inerme animal, animo placidum: ab oblatione dictum, eo quod apud veteres in initio non

tauri,

tauri, sed oues in sacrificio mactarentur. Ex A his quasdam bibentes vocant eas, quæ inter octo dentes duos altiores habent, quas maxime Gentiles in sacrificio offerebant, vel quæ essent biennes. Ouis sub aduentu hyemis, quia inexplebilis ad escam, insatiabiliter herbam carpit, eo quod præsentiat asperitatem hyemis affuturam, vt prius herbæ pabulo se farciat, quam gelu adurente omnis herba deficiat.

CAP. XIV.

De veruece.

VEruex vel à viribus dicitur, eo quod cæteris ouibus sit fortior, vel quod sit vir, id est, masculus, emasculatus tamen, nam masculus, aries dicitur, veruex castratus, vel quod vermes in capite habeant, quorú ipsi vt arietes excitati pruritu, se inuicem concutiunt. Vnde aries ἀπὸ τῦ ἄρεος, id est, à matre, vocatus, quo nomine apud nos in ouibus masculi vocantur: siue quod hoc pecus à Gentilibus primo est aris immolatum, vt aries diceretur eo quod imponeretur aris. Vnde illud: Aries mactatur ad aram: sed id minus placet, & primæ syllabæ quantitas non approbat.

CAP. XV.

De agno.

AGnus dicitur, quasi ἁγνὸς hagnes, id est, castus. Latini autem sic dictum putant, eo quod præ cæteris animalibus matrem agnoscat, adeo vt etiamsi in magno grege erret, statim balatu recognoscat vocem parentis, festinetque ad matrem, lactis quoque materni notos sibi fontes requirat. Mater vero inter multa millia agnellorum solum filium nosci t, & licet vnus sit plurimorum balatus, & eadem species, illa tamen fœtum suum recognoscit, & discernit à cæteris, & solum filium tacitæ pietatis studio recognoscit.

CAP. XVI.

De hirco, & hædo.

HIrcus lasciuum animal est, petulans & feruens semper ad coitum, cuius oculi ob libidinem in transuersum aspiciunt, vnde nomen traxit, nam hirqui sunt oculorum anguli, secundum Suetonium. Cuius natura adeo calida est, vt adamantem lapidem, quem nec ignis nec ferrum domare valet, solus huius cruor dissoluat. Hœdi secundum quosdam ab edendo vocati sunt, patui enim pinguissimi sunt & saporis iucundi, vnde & hœdus & hœdulus nominatur, sed quia hœdus scribitur sic, aliis dici videtur quod si h, in f, mutetur fiat fœdus.

CAP. XVII.

De apro.

APer, id est, porcus, vel sus syluester à feritate vocatur ablata scilicet litera quasi asper, vt vult Varro: vnde apud Græcos ἄγριος agrios, id est, agrestis, ferus dicitur & ferox, omne enim quod ferum est & immite abusiue agreste vocamus. Aliis videtur dici à nomine Græco ἀφρὸς quod est spuma, eo quod spumam ore emittat. B

CAP. XVIII.

De iuuenco, & tauro.

IVuencus dictus eo quod iuuare incipiat vsus hominum in terra colenda, vel quia apud Gentiles semper vbique immolabatur, & nunquam taurus, nam in victimis etiam ætas considerabatur. Iuuēcus.

¶ Taurus nomen Græcum est, sicut & bos. Indicis tauris color fuluus est, volucris pernicitas, pilus in contrarium versus, hiatus magnus. Hi quoque circumferunt cornua, omnique caput flexibilate qua volunt, tergi duritia omne telum respuunt, tam immani sunt feritate, vt capti animas ne domentur proiiciant. C Taurus.

CAP. XIX.

De boue, & vro, & similibus.

BOs Græcis βοῦς, hic & hæc boys, huius boos dicitur, hunc Latini trionem nominant, eo quod terram terat, quasi terionem. Boum in socios eximia dilectio est, nam alter alterum inquirit, cum quo ducere collo aratrum consueuit, & frequenti mugitu amicum testatur affectum, si forte defuerit. Boues impendenti pluuia ad præsepia se tenere nouerunt, atque vbi naturali sensu collegerunt mutationem cæli, in serenitatem foras spectant, & vltra præsepia ceruices extendunt suas vna in omnes partes, vt prodire se velle testentur. Vri agrestes boues sunt, habentes cornua immensa, intantum vt inter regias mensas ob insignem capacitatem gerulæ potuum fiant. D Vri. E

¶ Sunt etiam in India boues vnicornes, solidos vngulis, nec bisulcis, sed atrociss imi. Bubali inde nomen trahunt, quod sint similes boum, adeo indomiti, vt præ feritate iugum non recipiant. Bubali.

¶ Vacca dicta quasi boacca, est enim ex genere nominum à masculinis formatorum, sicut leo leena, draco dracena, &c. vitulus & vitula à viriditate vocati sunt, id est, ætate viridi, Vacca.

viridi, sicut & virgo, vitulam enim paruam esse dicimus, & nondum enixam, nam enixa iuuenca est, id est, vacca iuuenis.

CAP. XX.

¶ De Cameli natura.

CAmelis κάμαι cama, id est, labor nomen dedit, quod iumentum sit laborioſum, vel à chamæ quod Græcorum est aduerbium significans humi, nam quando onerantur vt breuiores & humiliores fiant, accubant; & sic chamelus scriberetur: siue quia curuus est dorso à camyro, id est, incuruo. Hos licet & aliæ regiones mittant, Arabes tamen plurimos, & Bactri fortissimos camelos mittunt. Verum in hoc differunt, quod Arabici bina tubera in dorso habent: Bactriani singula: hi nunquam pedes atterunt, sunt enim illis reciproca quibusdam pelliculis vestigia carnulenta, vnde & contraria sunt illis ambulantibus, nullo fauente Præsidio ad nisum insistendi. Habentur autem ad duplex ministerium. Sunt enim alij oneri deferendo accommodati, alij perniciores & ad iter faciendum promptiores. Sed illi vltra modum pondera recipiunt, isti amplius quam solita spatia egredi nolunt. Genituræ cupiditate efferantur adeo vt sæuiant cum venerem requirunt. Oderunt equinum genus. Sitim etiam per triduum tolerant: verum cum datur occasio bibendi, tantum implentur, quantum & desideria præterita satiet, & in futurum diu prosit. Lutulentas aquas captant, puras refugiunt. Denique vbi cœnosior aqua defuerit, ipsi assidua proculcatione limum excitant, vt turbetur: durant in annos centum. Si forte translati fuerint in loca peregrina, propter insolitam mutationem aëris, morbos trahunt. Ad bella fœminæ præparantur: Inuentumque est vt desiderium eis coitus quadam castratione extrahatur, putant enim fieri validiores si à coitibus arceantur.

CAP. XXI.

¶ De Dromedario.

DRomedarius genus est camelorum, minoris quidem staturæ, sed velocioris, vnde & nomen habet. Nam dromos Græce, cursus & velocitas appellatur, centum enim milliaria & amplius vna die peragere solet, quod animal, sicut ouis, bos, & camelus, ruminat. Ruminatio autem dicta est à rumine eminente gutturis parte, per quam viam missus cibus à multis reuocatur animalibus.

CAP. XXII.

De asino, & asello.

ASinus & asellus ab assidendo dictus, quasi assessus ab homine, sed hoc nomen, quod magis equis conueniebat, ideo hoc animal sumpsit, quia priusquam equos homines equitarent, huic insidere cœperunt. Animal quippe tardum est, & nulla ratione mandatis renitens, statim vt voluit sibi homo substrauit. Asini autem arcadici dicti sunt, eo quod ab Arcadia primum vecti sunt, magni & alti. Minor autem asinus asellus dictus est, & plus necessarius est, quia & laborem tolerat, & negligentiam mollis educationis propemodum non recusat.

¶ *De onagro, vide. lib. 2. cap. 11.*

CAP. XXIII.

¶ De equo, & eius natura.

DIcti equi detracta prima litera, id est, a: quæ est in æquus, æqua, æquum, ab æqualitate, eo quod quando bigis, aut quadrigis iungebantur, pares statura, viribus & cursu copulabantur. Caballus autem à cauando dictus, eo quod gradiens vngula impressa terram cauet, quod reliqua animalia non habent. Inde dictus est sonipes, quod sonat pedibus. Viuacitas equorum & industria multa. Exultant enim in campis, odorantur bellum, excitantur sono tubæ ad prælium. Voce accensi ad cursum prouocantur. Dolent cum victi fuerint, exultant cum vicerint. Quidam equi hostes in bello sentiunt, adeo vt aduersarios morsu petant. Alij etiam proprios Dominos recognoscunt, obliti mansuetudinis si Domini mutentur. Aliqui præter Dominum, nullum dorso recipiunt. Vnde exemplum dabimus Alexandri Magni, cuius equus *Bucephalus* dictus, siue ab aspectus toruitate, siue ab insigni nobilitate, eo quod taurinum caput habebat, seu quod à fronte eius quædam extantium corniculorum minæ protuberabant. Cum ab equario suo alio tempore molliter insideretur, accepto regio stratu, neminem vnquam præter Dominum vehere dignatus est. Documenta eius in præliis plura sunt, quibus Alexandrum sospitem è crudelissimis certaminibus ope sua extulit. Equus Caij Cæsaris nullum præter Cæsarem dorso recepit. Regem Scytharum singulari certamine interemptum cum eius victor spoliare vellet, ab eius equo calcibus, morsuque laceratus est. Nicomede rege interfecto equus eius inedia vitam expulit. Cum prælio Antiochus Galatas subegisset, Centeretrij nomine ducis, qui in acie ceciderat, equum insiliit ouaturus, is autem adeo spreuit lupata, vt de industria acerbatus, & tur-

& turbatus ruina pariter, & se & equitem affligeret. In huiusmodi animalis genere ætas longior maribus. Legimus sane equum ad annos vixisse septuaginta. Notatum etiam aduertimus. † Opuntem nomine equum ad gregariam venerem durasse ad annos quadraginta. Equarum libido extinguitur iubis tonsis. In quarum partu amoris nascitur veneficium, quod in frontibus præferunt editi filij, fuluo colore, caricis mole, quod hippomanes nominatur, quod si præraptum statim fuerit, pullo mater nequaquam vbera præbet. Quo equus sanior fuerit, & spei maioris, eo profundius nares mersitat in bibendo. Interfectis vel morientibus Dominis lachrymas infuderunt. Dicunt enim equum solum propter hominem lachrymari, & doloris effectum sentire. Vnde & in sentiendo equorum & hominum natura permixta est. Solent etiam ex equorum mœstitia vel alacritate euentum futurum dimicaturi colligere. In generosis equis (vt aiunt veteres) quatuor expectantur, forma, pulchritudo, meritum atque color. Forma, vt sit validum corpus & solidum, robori conueniens altitudo, latus longum & substrictum, clunes maximi & rotundi, pes nodosus & siccus, corno concauo consolidatus. Pulchritudo, vt sit exiguum caput & siccum, pelle prope ossibus adhærente, aures breues & argutæ, oculi magni, nares patulæ, & erecta ceruix, coma densa & cauda, vngularum soliditas, fixa rotunditas. Meritum, vt sit animo audax, pedibus alacer, trementibus membris (quod est fortitudinis indicium) quique ex summa quiete facile concitetur, & excitata festinatione non difficile teneatur. Motus autem equi in auribus intelligitur; virtus in membris trementibus. Color est hic precipue expectandus: Badius, aureus, roseus, myrteus, ceruinus, giluus, glaucus, scutulatus, canus, candidus, albus, guttatus, niger: sequenti autem ordine varius ex nigro bagioque distinctus: reliquus autem varius color, vt cinereus deterrimus est. Badium autem siue vt vulgo dicunt baium & baiadum antiqui quasi vadium dicebant, eo quod eius coloris equi inter cætera animalia fortius vadant. Ipse est & spadix, quem phœnicatum vocant, & est dictus spadix à colore palmæ, quam Syrij spadicem vocant. Glaucus vero est veluti pictos habens oculos, & quodam splendore perfusos. Giluus autem medius color est subalbidus, guttatus est albus nigris interuenientibus punctis. Candidus autem & albus inuicem sibi differunt. Nã albus cum quodam pallore est: candidus vero est niueus, & maiore albore perfusus. Canus dictus est, qui ex candido colore & nigro est. Scutulatus est dictus propter orbes quos habet candidos inter purpureos, varius quod vias habet imparium colorum. Qui autem tantum pedes albos habent, pedici appellatur, qui frõdem albam, candidi. Ceruinus est quem vulgo griseum dicunt. Onosinus autem dictus, quod sit color eius communis cum asino, idem est & cinereus. Sunt autem equi de agresti genere orti, quos equos feros dicimus, & proinde ad vrbanam dignitatem transire non possunt. Maurus niger est. Mauron enim Græci nigrum vocant. Mannus vero equus breuior est. Verhedos vero antiqui dicebant eo quod rhedas veherent, id est, ducerent, vel per vias publicas irent, per quas & rhedas ire solitũ erat. Equorum tria sunt genera. Vnum generosum, præliis & oneribus aptum. Alterum vulgare atque gregarium, ad vehendum, non ad equitandum aptum. Tertium ex permixtione diuersi generis ortum, quod etiam bigenum dicitur, quia ex diuersis nascitur, vt mulus. Mulus à Græco fictum vocabulum habet, eo scilicet quod iugo pistorum subactus, tardas in gyrum molendo ducat molas. Iudæi asserunt, quod Ana abnepos Esau equarum greges ab asinis in deserto ipse prius fecerit ascendi, vt iumentorum contra naturam noua animalia nascerentur. Onagros quoque ad hoc admissos esse ad asinas dicunt, & ipsum istiusmodi reperisse concubitum, vt ex his velocissimi asini nascerentur. Industria quippe humana diuersum animal in coitus coegit, sicque adulterina commixtione genus aliud reperit: sicut & Iacob contra naturam ouium colorum dissimilitudines procurauit. Nam tales fœtus oues illius procreabant, quales virgas arietes desuper ascendentes in aquarum speculo contemplabantur. Denique & hoc ipsum equarum gregibus fieri fertur, vt generosos obiiciant equos visibus cõcipientium, quo eorum similes cõcipere & creare possint. Nam etiam columbarum dilectores depictas & pulcherrimas columbas ponunt iisdem locis, quibus illæ versantur, quo rapiente visu similes generent. Inde est quod quidam grauidas mulieres iubent nullos intueri turpissimos animalium vultus, vt cynocephalos & simias, ne visibus occurrentes similes fœtus pariant. Hanc enim fœminarum naturam esse dicunt, vt qualem prospexerint, siue mente conceperint in extremo voluptatis æstu dum concipiunt, talem sobolem procreent. Etenim anima in vsu venereo formas extrinsecas transmittit, eorumque satiata typis, rapit species earum in propriam qualitatem. In animantibus bigena dicuntur, quæ ex diuersis nascuntur, vt mulus ex equa & asino, burdo ex equo & asina. Ibridæ ex apris & porcis: tityrus ex oue & hyrco: musino ex capra & ariete, qui est dux gregis.

† Opinicem.

CAP. XXIV.

De Cato, seu musione.

MVsio seu muscio à plerisque muriceps seu murilegus appellatur, quod muribus infestus sit: hunc vulgus catum à captura vocat. Alij dicunt, quod oculis res captat, id est, videt. Nam tam acute cernit, vt fulgore luminis tenebras noctis superet. Catus enim acutus, & callidus dicitur.

CAP. XXV.

¶ *De mure, & sorice, &c.*

MVs pusillum animal est, Græcum illi μῦς nomen est, quicquid vero ex illo trahitur Latinum est. Alij dicunt mures, quod ex humore terræ nascantur. Nam humus terra, & inde mus: his in plenilunio iecur crescit, sicut & quædam maritima augentur, quæ imminente plenilunio augentur, & rursus deficiente luna deficiunt. Sunt qui inter soricem & mutem discrimen ponant, vt sorex sit minus illud animal cui cati insidiantur, mures maius quod non recte glis putatur.

¶ *De mustela. vide. lib. 2. cap. 18.*

CAP. XXVI.

¶ *De Talpa.*

TAlpa bestiola est nigra damnata cæcitate perpetua, est enim in tenebris absque oculis, & semper terram fodit, & humum erigit, & subter frugibus radices comedit, quæ Græce ἀσπάλαξ aspalax vocatur.

¶ *De formica. vide. lib. 2. cap. 29.*
¶ *De hericio seu herinaceo. lib. 2. cap. 4.*

CAP. XXVII.

¶ *De Auibus in genere.*

AVium vnum quidem est nomen, sed diuersa sunt genera. Nam sicut specie differunt, ita & naturæ diuersitate: siquidem aliæ sunt simplices, vt columbæ. Aliæ astutæ, vt perdix. Aliæ ad manum se subiiciunt, vt accipitres. Aliæ reformidant, vt garamentes. Aliæ hominum conuersatione delectantur, vt hirundo. Aliæ in desertis secretam vitam diligunt, vt vultur. Aliæ cantus edunt dulcissimos, vt cygnus & merula. Aliæ verba & voces hominum imitantur, vt psittacus & pica: sed & aliæ sicut genere, ita & moribus innumerabiles. Nam volucrum quot genera sint, inuenire quisquam non potest. Neque enim omnis Indiæ, Æthiopiæ, aut Scythiæ deserta quisquam penetrare potuisset, qui earum genus vel differentias nosset. Aues dictæ eo quod rectas vias non habent, sed per auia quæque discurrunt. Alites, quia alis ad alta tendunt, & ad sublimia alarum remigio conscendunt. *Volucres* à *volando*. Nam vnde *volare*, inde & *ambulare* dicimus. Vola enim dicitur media pars pedis siue manus, & in auibus vola media pars alarum, quarum motu pennæ agitantur, inde & volucres. Pulli dicuntur omnium auium nati. Sed & animalium quadrupedum nati pulli dicuntur, & homo paruus pullus aut pusio. Recentes igitur nati pulli dicuntur, eo quod polluti sint. Vnde & vestis nigra pulla dicta est. Aliæ sunt, in quibus pennæ per ordinem fixæ, volandi exhibent vsum: vocatæ autem sunt alæ, quod his aues complexos alant, & foueant pullos. Penna à pendendo dicta, inde & pendere. Volucres enim pennarum auxilio mouentur, quando aëri se mandant. Pluma quasi piluma. Nam sicut pili in quadrupedum corpore, ita plumæ in auibus. Auium multa nomina à sono vocis constat esse composita, vt sunt grus, coruus, cygnus, bubo, miluus, vlula, cuculus, graculus, & cætera, varietas enim vocis earum docuit qualiter eadem homines nominarent.

¶ *De aquila. vide. lib. 1. cap. 56.*
¶ *De vulture. lib. 1. cap. 38.*
¶ *De grue. lib. 1. cap. 39.*

CAP. XXVIII.

De Psittaco.

SOla India mittit Psittacum, colore viridi, torque punicea, grandi lingua, & cæteris auibus latiore, vnde & articulata verba exprimit, ita vt si eam non videas, hominem loqui putes. Ex natura autem salutat dicens aue, vel χαῖρε. Cætera nomina ex institutione discit, vnde illud Martialis. Hoc per me didici dicere, Cæsar aue. Cuius rostrum tanta duritia est, vt cum è sublimi præcipitatur in saxum, nisu oris sui se excipiat, & quodam quasi fundamento vtatur ordinariæ firmitatis. Studet vt loquatur quod homines, & cum adhuc pullus est, & adhuc infra alterum suæ ætatis annum, quæ monstrata sunt, & citius discit, & tenacius retinet.

¶ *De caladrio vide lib. 1. cap. 48.*
¶ *De ciconiis lib. 1. cap. 42.*
¶ *De holore aut cygno lib. 1. cap. 53.*
¶ *De ibide seu ibi. lib. 1. cap. 57.*
¶ *De asside seu Struthione lib. 1. cap. 37.*
¶ *De fulica lib. 1. cap. 58.*

CAP. XXIX.

¶ *De Halcyone.*

HAlcyon maritima auis est, quæ in littoribus fœtus suos edere solet, ita vt in arenis oua sua deponat medio fere hyemis, nam id tempus fouendis habet deputatum fœtibus, quando maxime insurgit mare littoribus, quando etiam vehementior fluctus illiditur, tunc repentina placiditate, in gratiam aut naturam huius auis aura mitescit, & positis ouis mare seipsum demittit, omnes cadunt procellæ, mitescunt flatus ventorum, ac placidum

ventis

ventis ſtat mare, donec oua fouerit halcyon ſua. Septem autem dies ſunt quibus educit pullos, fœtuſque abſoluit illico, alios quoque ſeptem adiungit dies, quibus enutriat pullos ſuos, donec incipiant adoleſcere. Nec mireris tam exiguum nutrimenti tempus cum abſolutio fœtuum tam paucorum dierum ſit. Tantam autem gratiam dicunt huic aui miniſtratam eſſe & indultam diuinitus, vt hos quatuordecim dies nautæ præſumptæ ſerenitatis obſeruent, quos & halcyoneos vocant, quibus nullus tempeſtatis motus horreſcat.

¶ *De phœnice vide. lib. 1. cap. 49.*

CAP. XXX.

¶ *De cinnamulgo.*

Cinnamulgus. CInnamulgus & ipſa Arabiæ auis eſt, proinde ita vocata, quod in excelſis nemoribus texit nidos ex fructibus cinnami: & quia non poſſunt illuc homines aſcendere propter ramorum altitudinem & fragilitatem, eoſdem nidos plumbatis appetunt, & ſic cinnama illa deiiciunt, & pretiis amplioribus vendunt, eo quod hæc cinnama magis quam alia mercatores probant.

CAP. XXXI.

¶ *De hercinis auibus.*

HErciniæ aues dictę ab Hercinio ſaltu Germanæ, vbi naſcuntur, quarũ pennæ adeo in obſcuris micant, vt quamuis nox obtenta denſis tenebris ſit, ad præſidium itineris dirigendi proiectæ interluceant, curſuſque viæ pateat indicio plumarum fulgentium.

¶ *De epope dictum eſt in vpupa. lib. 1. cap. 52.*
¶ *De pelicano. lib. 2. cap. 27.*
¶ *De noctua ſeu nycticorace. lib. 1. cap. 34.*
¶ *De ſyrenis. lib. 2. cap. 32.*
¶ *De perdice. lib. 1. cap. 50.*

CAP. XXXII.

De pica, & pico.

PIcæ quaſi Poëticæ, eo quod verba cum diſcrimine vocis exprimant vt homo, per ramos enim arborum pendulæ, importuna garrulitate ſonantes, etſi nequeunt linguas in ſermone exprimere, ſonum tamen humanæ vocis imitantur, de qua congrue quidam ait:

Martial. *Pica loquax certa dominum te voce ſaluto.*
Si me non videas, eſſe negabis auem.

Picus. Picus à Pico Saturni filio nomen ſumpſit, eo quod ipſe in auſpiciis ea aue vteretur. Nam ferunt hanc autem quiddam habere diuinum, indicio illo, quod in quacunque arbore nidificauerit, clauum vel quicquid aliud ei infixum diu hærere non poſſet quin ſtatim excidat, vbi illa inſederit.

¶ *De accipitre vide. lib. 1. cap. 13.*

CAP. XXXIII.

¶ *De Luſcinia.*

LVſcinia nomen eſt auis inde ſumptum, quia cantu ſuo ſignificare ſolet ſurgentis exortum diei, quaſi lucinia, eſt enim peruigil cuſtos. Cum oua quodam ſinu corporis & gremio fouet, inſomnem longæ noctis laborem cantilenæ ſuauitate remittit. Et vt mihi videtur, hæc ſumma eſt eius intentio, vt poſſit non minus dulcioribus modulis, quam fomento corporis fœtum animare atque fouere. Hanc vitam videtur ducere mulier viduata, ſed pauper & pudica, quæ colum digitis trahens vt paruulis ſuis victum acquirat, nocturno cantu mœſtitiam paupertatis demulcet, & quamuis ſuauitatem luſciniæ imitari nõ poſſit, imitatur tamen eam ſedulo maternæ pietatis officio.

CAP. XXXIV.

¶ *De veſpertilione.*

VEſpertilio animal ignobile à veſpere nomen ſumpſit, eſt autem volatile, idemque & quadrupes, & dentibus vtitur, quod in aliis auibus reperiri non ſolet: parit ſicut quadrupedia, non oua, ſed pullos viuentes, volitat autem non aliquo volatu pennarum, ſed membranæ ſuæ fulta remigio, quo ſuſpenſa veluti pennarum volatu circumfertur atque vegetatur: habet aliud hoc vile animal, quod ſibi inuicem adhærent, & quaſi ſpecie botrionis ex alto loco pendent, at ſi ſe vltimæ quæque laxauerint, omnes reſoluuntur, quod fit quodam munere charitatis, quæ difficile in hominibus & tamen aliquatenus in volucribus huiuſmodi reperitur.

¶ *De coruo vide. lib. 1. cap. 35.*

CAP. XXXV.

¶ *De cornice, & coruo iterum.*

COrnix annoſa auis apud Latinos Græco nomine κορώνη corone appellatur, quam aiunt augures hominum curas ſignificationibus agere, inſidias viarum monſtrare, futura prædicere. Magnum nefas hoc credere eſt, quod Deus cornicibus ſua mandet conſilia.

His

His inter multa auspicia tribuunt, & pluuias portendere vocibus, vnde est illud.

Virg. in Georgi. *Tunc cornix plena pluuiam vocat improba voce.*

Corui. Discant homines amare filios suos ex vsu & pietate coruorum, qui etiam volantes filios comitatu sedulo prosequuntur, ac sollicite timentes, ne forte deficiant, cibum suggerunt, ac plurimo temporis spatio nutriendi officia non relinquunt. At vero fœminæ nostri temporis cito ablactant etiam illos quos diligunt, & si ditiores sunt, lactare fastidiunt: pauperiores si fuerint, paruulos abiiciunt, & exponunt, & deprehensos abnegant. Ipsæ quoque diuites matres, ne per plures patrimonium diuidatur, proprios necant in vtero fœtus, & parricidalibus suecis in ipso genitali aluo pignora sui ventris extinguunt. Prius enim aufertur vita quam tradatur. Quis docuit nisi homo filios abdicare? Quis inter naturæ fraterna consortia, fratres impares fecit? Vnius diuitis filij diuersæ sorti cedunt. Alius totius paternæ sortis assc̃riptionibus iucundatur, alius opulentæ hæreditatis paternæ deplorat angustam atque inopem portionem. Nunquid natura diuidit merita filiorum? ex pari tribuit omnibus vnde & nascendi & viuendi possint habere substantiam. Ipsa vos, ô parentes docet non discernere patrimonio, quos titulo germanitatis æquauit. Etenim quibus dedistis communiter esse quod nati sunt, eis non debetis inuidere, quin communiter sortem eandem inter se sortiantur, & habeant.

¶ *De columba vide. lib. 1. cap. 1. 2. 3.*
¶ *De turture. lib. 1. cap. 20. 23. 24. & 25.*
¶ *De hirundine. lib. 2. cap. 41.*
¶ *De coturnice seu qualea. lib. 1. cap. 51.*
¶ *De pauone. lib. 1. cap. 55.*
¶ *De Vpupa. lib. 1. cap. 52.*
¶ *De gallo. lib. 1. cap. 36.*

CAP. XXXVI.

¶ De anate.

ANas ab assiduitate natandi aptum nomen accepit. Ex quo genere quædam dicuntur germaniæ, eo quod plus cæteris nutriant. Anates ponticæ veneno victitant, ideoque cibo humano aptæ non sunt. Putatur etiam anas anseri dedisse nomen, quod & ipsa cum in terris viuat assiduo natet, sed de ansere alibi diximus.

CAP. XXXVII.

¶ De ouis & ex eis natis.

OMnium genera volucrum bis nascuntur. Primum enim oua gignuntur & pariuntur, inde calore corporis materni formantur & animantur. Oua autem dicta ab eo quod sint yuida. Vnde & vua, ab eo quod intrinsecus sit plena humore. Nam humidum est quod extrinsecus humorem habet, vuidum quod interius. Quidam autem putant ouaGræcam habere originem nominis, illi enim dicunt ὦ, & in singulari ὠόν, oon v litera ablata. Oua autem quædam inani vento concipiuntur, sed non sunt generatiua, nisi quæ fuerint concubitu masculino concepta, & seminali spiritu penetrata. Quorum vim tantam dicunt vt lignum perfusum eis non ardeat, ac ne vestis quidem contacta aduratur, admixta quoque calce glutinare fertur vitri fragmenta.

CAP. XXXVIII.

¶ De apibus.

APes dictæ vel quod pedibus se alligant, vel pro eo quod sine pedibus nascuntur. Nam postea & pedes & pennas accipiunt. Hæ solertes in generandi mellis officio, assignatas incolunt sedes, domicilia inenarrabili arte componunt, & ex variis floribus fauum condunt, textisque ceris innumera prole castra replent, exercitum & reges habent, prælia mouent, fumum fugiunt, tumultu exasperantur. Has plerique experti sunt de boum cadaueribus nasci, nam pro his creandis, vitulorum occisorum carnes verberantur, vt ex putrefacto cruore, vermes creentur, qui postea efficiuntur apes. Proprie tamen apes ortæ dicuntur de bobus, sicut crabrones de equis, † Castofuci de mulis, vespæ de asinis. † Castros ras. Græci appellant, qui in extremis fauorum partibus maiores creantur, quos aliqui reges putant dici, eo quod castra ducunt. Solæ apes in omni genere animantium commune in omnibus sobolem habent, vnam omnes incolunt mansionem, vnius patriæ clauduntur limine domus, communis est omnibus, labor, cibus, operatio, vsus, fructus, & volatus. Quid plura? cum communis sit omnibus generatio, integritas quoque corporis virginalis omnibus est communis, & partus: quoniam nec inter se vllo concubitu miscentur, nec libidine soluuntur, nec partus quatiuntur doloribus, sed subito maximum filiorum examen emittunt, è foliis atque herbis ore suo legentes prolem sibi procreant. Ipsæ sibi regem faciunt & ordinant. Ipsæ populos creant. Et licet positæ sub rege sint, sunt tamen liberæ. Nam & prærogatiuam iudicis tenent, & fide deuotionis affectum, quia regem tanquàm à se substitutum diligunt, & toto honorant examine. Rex autem non sorte ducitur, quia in sorte euentus est, non iudicium, & sæpe irrationabili casu fortis melioribus deterior præfertur. Apibus autem rex, naturæ claris formatur insignibus, vt magnitudine corporis & specie, quodque in rege præcipuum est, morum mansuetudine. Nam etsi habet aculeum, non tamen vtitur eo ad vindicandum, sunt enim legis naturæ non scriptæ literis, sed impressæ

preſſæ moribus,vt leniores ſint ad puniendem qui poteſtate potiuntur maiori. Sed & apes quæ non obtemperauerunt legibus regis, pœnitentiæ condemnatione ſe mulctant, ita vt immoriantur aculei ſui vulnere. Quod Perſarum populi in ſe dicuntur obſeruare, vt pro commiſſi pretio ſeu magnitudine ipſi in ſe propriæ mortis exequantur ſententiam. Itaque nulli regem, nec Perſæ qui grauiſſimas habent in ſubditos leges,nec Indi, nec Iudæi, nec Sauromatæ tanta, quanta apes reuerentia deuotionis obſeruant, vt nullæ è domibus exire audeant, nec in aliquos procedere paſtus, niſi rex prius egreſſus fuerit, & volatus ſibi vendicauerit principatum. Proceſſus autem eſt per rura redolentia vbi inhalantes floribus horti, vbi fugiens riuus per gramina redolentia, vbi amœna riparum. Illic ludus alacris iuuentutis, illic campeſtre exercitium, illic curarum remiſſio, opus ipſum ſuaue de floribus & dulcibus herbis, fundamenta caſtrorum prima ponuntur. Quid enim aliud eſt fauus niſi caſtrorum quædam ſpecies: Denique ab his præſepibus apum fucus arcetur. Quæ caſtra quadrata tantum poſſunt habere artis & gratiæ, quantum habent crates fauorum? In quibus minutæ atque rotundæ cellulæ coniunctione ſui inuicem fulciuntur. Quis architectus eas docuit, hexagona illa cellularum in diſcreta laterum æqualitate componere, ac teneras inter domorum ſepta ceras ſuſpendere, ſtipare mella, & intexta floribus horrea nectare quodam diſtendere? Cerneres omnes certare de munere, alias inuigilare quærendo victum, alias ſollicitam caſtris exhibere cuſtodiam, alias futuros explorare imbres, & ſpeculari concurſus imbrium, alias de floribus fingere ceras, alias de floribus internum rorem colligere, nullam tamen alienis inſidiari laboribus, aut raptu vitam quærere: atque vtinam raptorum inſidias non timerent. Habent tamen venena ſua, & inter mella fundunt venenum, ſi fuerint laceſſitæ, animas quoque in vulnere ponunt ardore vindictæ. Ergo mediis caſtrorum vallibus humor ille recens infunditur, paulatimque & proceſſu temporis in mella cogitur, cum fuerit liquidus ab exordio, & coalitu ceræ florumque odore flagrare mellis ſuauitatem incipit. Merito quaſi bonam operariam ſcriptura ſic apem vt formicam prædicat, dicens. *Vade ad formicam, ô piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam.* Quaſi dicat vide quam diligenter & prouide operata eſt, & eius imitare operationem. Operationem namque venerabilem meditatur apes, cuius laborem & reges & mediocres ad ſalutem ſumunt. Appetibilis enim eſt ſanctificatio omnibus & cara. Audis quid dicat Propheta. Mittit itaque te vt apiculæ illius ſequaris exemplum, imiteris operationem. *Vide quam laborioſa ſit, & quam grata. Breuis in volatilibus apis, & initium dulcoris habet fructus illius. Fructus itaque eius ab omnibus deſideratur & quæritur, nec pro perſonarum diuerſitate diſcernitur, ſed indiſcreta ſui gratia regibus pariter ac mediocribus æquali ſuauitate dulceſcit. Nec ſolum volu-*

Eccleſ.11.

ptati, ſed etiam ſaluti eſt. Fauces enim obdulcat, & curat vulnera. Interius quoque medicamentum infundit vlceribus. Itaque cum ſit infirma robore apis, valida tamen eſt vigore ſapientiæ, & amore virtutis. Denique apes regem ſuum ſumma protectione defendunt & perire pro eo pulchrum putant. Rege incolumi mens omnibus vna, amiſſo rupere fidem. Incolumi enim rege neſciunt mutare iudicium, mentem alio inflectere. Amiſſo rege fidem ſeruandi muneris derelinquunt, atque ipſæ ſua mella diripiunt: quòd is, qui huius muneris habuit principatum, interemptus eſt. Itaque cum volucres aliæ ſemel tantum quotannis edant fœtus, apes bis aut ter noua producunt agmina, & ideo miranda animantibus cæteris fœcunditate præponderant.

CAP. XXXIX.

De arbore quadam in India.

PEndens eſt arbor in India. Eſt autem huius arboris fructus dulcis totus, & valde ſuauis. Columbæ autem delectantur in fructibus huius arboris, habitantque in ea, paſcentes fructus eius. Draco autem eſt inimicus columbis, timetque arborem & vmbram eius vbi columbæ morantur, & non poteſt appropinquare arbori, neque vmbræ eius. Si enim vmbra arboris ad Occidentem venerit fugit ipſe ad Orientem, & econuerſo. Si autem euenerit vt columba inueniatur extra arborem vel vmbram eius, occidit eam draco. Arborem hanc Deum patrem intellige, vmbram filium eius, ſicut Gabriel dicit ad Mariam: *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.* Fructum cæleſtem ſapientiam Domini, ſcilicet Spiritum ſanctum. Vide ergo, ô homo ne poſtquam acceperis Spiritum ſanctum, id eſt, ſpiritualem columbam, & intelligibilem, & manentem ſuper te, foris fias ab æternitate, alienus à patre & filio & ſpiritu ſancto, ne draco te interimat, id eſt, diabolus. Nam ſi tu habes Spiritum ſanctum, non poteſt tibi appropinquare draco. Attende ergo, ô homo, & permane in fide Catholica. Caue quantum potes ne extra domum inueniaris & comprehendat te ille draco ſerpens antiquus foris, & deuoret te ſicut Iudam, qui mox vt exiit à domo foras, & à fratribus Apoſtolis ſtatim à dæmone eſt deuoratus, & periit.

CAP. XL.

De ſerpentum generibus.

ANguis omnium ſerpentum eſt genus; quod complicari & contorqueri poteſt, & inde anguis, quod anguloſus ſit, & nunquam rectus. Coluber ab eo dictus, quòd colat vmbras, vel quod in lubricos tractus flexibus ſinuoſis trahatur vel labatur. Nam lubricum

Anguis.

Coluber.

bricum dicitur quicquid labitur dum tenetur, A vt anguilla, serpens. Serpens autem nomen accepit, quia occultis accessibus serpit non apertis passibus, sed squamarum minutissimis nisibus repit. Illa autem quæ quatuor aut pluribus pedibus nituntur, sicut lacertæ & stelliones, non serpentes, sed reptilia sunt; quia ventre & pectore reptant, quorum tot venena, quot genera: tot pernicies, quot species: tot dolores, quot colores habentur.

¶ *De dracone dictum est lib. 2. cap. 24.*

CAP. XLI.

¶ *De Basilisco, & Sibilo.*

BAsiliscus Græce, Latine interpretatur regulus, eo quod sit rex serpentum, ita vt eum videntes fugiant, quia olfactu suo eos necat. Nam & hominem si aspiciat, interimit. Siquidem ab eius aspectu nulla auis volans illæsa transit. Sed quamuis sit procul, ore eius combusta deuoratur. A mustelis tamen vincitur, quas inferunt homines cauernis, in quibus deliteſcunt. Itaque ea visa fugit, quem illa persequitur, & occidit. Nihil enim ille parens rerum sine remedio constituit. Est autem longitudine semipedalis, albis maculis lineatus. Reguli autè sicut scorpiones arentia quæque sectantur, & postquàm ad aquas venerint ibique aliquem momorderint, hydrophobas & lymphaticos faciunt. Sibilus idem est & regulus. Sibilo enim occidit antequam mordeat vel exurat.

¶ *De vipera vide lib. 2. cap. 21.*
¶ *De aspide lib. 2. cap. 30.*

CAP. XLII.

¶ *De Ceraste.*

CEraſtes ita dicitur, quia in capite cornua prætendit arietum similia: κέρας enim, id est, cerata Græce cornua vocantur. Sunt autem illi quadrigemina cornicula, quorum ostentatione veluti esca sollicitata animalia perimit, totum enim corpus tegit arenis, nec vllum indicium sui præbet, nisi ex ea parte, qua inuitatas aues vel animalia capit, est autem flexuosus plusquam alij serpentes, ita vt spinam habere non videatur.

CAP. XLIII.

¶ *De Scitale ex Plinio & Solino.*

SCitalis serpens ita vocatur, quòd tanta præfulget tergi varietate, vt notarum gratia se aspicientes retardet: & quia reptando pigrior est, quos assequi non valet, miraculo sui stupentes capit. Est autem tanti feruoris, vt etiam hyemis tempore exuuias corporis feruentes deponat, de quo Lucanus: Et scitalis sparsis etiam nunc sola pruinis. Exuuias positura suas.

CAP. XLIV.

¶ *De Amphisibæna.*

AMphisibæna dicta eo quod duo capita habeat, vnum in loco suo, alterum in cauda: currens ex vtroque capite, tractu corporis circulato. Hæc sola serpentium frigori se committit, prima omnium præcedens, de qua idem Lucanus:

Et grauis in geminum vergens caput amphisibæna.

Cuius oculi lucent veluti lucernæ.

¶ *De Hydro, & Hydra vide lib. 2. cap. 7.*

CAP. XLV.

¶ *De Boa serpente iterum.*

BOas anguis Italiæ immensa mole, persequitur greges armentorum, & bubalos, & plurimo lacte irriguis vberibus se innectit, & fugens interimit, atque inde à boum depopulatione nomen boas accepit.

CAP. XLVI. ¶ *De Iaculo.*

IAculus serpens volans, de quo Lucanus. Iaculique volantes. Exiliunt enim arboribus vbi insidias ponunt, & dum aliquod animal obuium fuerit, iactant se superipsum, & perimunt, vnde & iaculi dicti sunt.

CAP. XLVII.

¶ *De Sirenis serpentibus.*

IN Arabia autem sunt serpentes quæ Sirenæ vocantur cum alis, quæ plus currunt equis, sed etiam volare dicuntur, quorum virus tantum est, vt morsum ante mors insequatur quam dolor.

CAP. XLVIII.

¶ *De Sepe serpente.*

SEps exiguus serpens, qui non solum corpus, sed etiam ossa veneno consumit, cuius Poëta sic meminit.

Ossaque dissoluens cum corpore tabeficus seps.

CAP.

CAP. XLIX.

¶ De Dypſade ſerpente.

DIpſas ſerpens tantæ exiguitatis fertur, vt cum calcatur, non videatur, cuius venenum ante extinguit quam ſentiatur, ita vt facies præuenta morte, nec triſtitiam morituro inducat, de quo Poëta:

† Almum

Signiferum iuuenem tyrrheni ſanguinis † aulum.
Torta caput retro dypſas calcata momordit.
Vix dolor aut ſenſus dentis fuit, &c.

CAP. L.

¶ De Lacerto iterum, & Batracha.

LAcertus reptile genus eſt, vocatus ità quod brachia habeat. Genera lacertorum plura, vt batracha, ſalamandra, ſaura, ſtellio. Batracha ſic dicitur, quod ranæ faciem habeat, nam Græci ranam batrachon appellant.

¶ *De Salamandra vide lib. 2. cap. 16.*

CAP. LI.

¶ De Saura.

SAura lacerti ſpecies, quæ quando ſeneſcit, cæcantur oculi eius, & intrat foramen parietis, aſpiciens contra Orientem, & orto ſole intendit, & illuminatur.

CAP. LII.

¶ De Stellione iterum, & aliis ſerpentibus.

STellio de colore nitido nomen accepit, eſt enim tergo pictus lucentibus guttis in modum ſtellarum, de quo Ouidius:

Aptumque colori.
Nomen habet variis ſtellatus corpore guttis.

Hic autem ſcorpionibus adeo contrarius eſt quod (vt traditur) eo viſo pauorem eis incutiat, & torporem afferat. Sunt & alia genera ſerpentum, vt admordicæ, elephantiæ, chamedracontes, & multa alia: omnia autem homini exitioſa, vt quantus nominum, tantus mortium ſit numerus. Omnes autem ſerpentes natura ſua frigidi ſunt, nec percutiunt niſi quando caleſcunt. Nam quando ſunt frigidi, nullum tangunt. Vnde & venena eorum plus die quam nocte nocent, torpent enim noctis algore, & merito, quia frigidi ſunt nocturno rore. In ſe enim adducunt vaporem torporis gelidæ peſtis & natura frigidæ. Vnde & hyeme in nodos torquentur, æſtate ſoluuntur. Inde eſt quod quicunque veneno ſerpentis percutitur, primum obſtupeſcit, & poſtea vbi in illo calefactum ipſum virus exarſerit, ſtatim hominem extinguit. Venenum autem dictum quia per venas vadit. Infuſa enim peſtis eius per venas, vegetatione corporis deſtructa, diſcurrit, & animam extinguit. Vnde non poteſt venenum nocere niſi hominis tetigerit ſanguinem. Vnde Lucanus: Venenū.

Noxia ſerpentum eſt admixto ſanguine peſtis.

Omne autem venenum eſt frigidum, & ideo anima quæ ignea eſt, fugit venenum frigidum.

CAP. LIII.

¶ De ſerpentum varia natura.

IN naturalibus bonis, quæ nobis & irrationabilibus animantibus videmus eſſe communia, viuacitate quadam ſenſus ſerpens excellit. Vnde & legitur in Gen. *Serpens autem erat callidior cunctis animantibus terræ.* Ser- *Geneſ. 3.*
pens autem tres habet naturas. Prima eſt hæc: cum ſenuerit, caligant eius oculi, & ſi voluerit nouus fieri, abſtinet à cibo, & ieiunat multis diebus, donec pellis eius laxetur, & tunc quærit anguſtam rimam in petra, & intrat in eam, & confricat ac conſtringit ſe, & deponit veterem pellem. Sic & nos per multam anguſtiam corporis & abſtinentiam pro Chriſto, deponamus veterem hominem, & indumentum eius, & quæramus ſpiritualem petram Chriſtum, & anguſtam fiſſuram, id eſt, portam. Secunda natura eius eſt quod cum venit ad flumen bibere aquam, non portat ſecum venenum, ſed dimittit illud in foſſa. Debemus itaque & nos dum in collectam venimus aquam viuam atque ſempiternam haurientes, id eſt, diuinum ſermonem in Eccleſia, abiicere à nobis venenum, id eſt, terrenas & malas concupiſcentias. Tertia natura eius eſt, quod ſi viderit hominem nudum, timet eum, & ſi viderit eum veſtitum, inſilit in eum. Sic & nos ſpiritualiter intelligamus, quod primus Adam in Paradiſo quamdiu fuit nudus, non præualuit ſerpens in eum. Sed poſtquam tunica eſt indutus, id eſt, mortalitate corporis, vel conſenſu per quem ſequuta eſt mors noſtra & ipſius, tunc exiliit in eum ſerpens. Si ergo, ô homo habes in te mortalem veſtem, id eſt, veterem hominem, & inueteratus es dierum malorum, exiliet in te ſerpens. Si autem expolies te indumento principum, & principatuum huius ſeculi & tenebrarum, tunc non poterit exilire in te ſerpens, id eſt, diabolus. Serpens quoque paſtu fœniculi cæcitatem acceptam expellit, itaque vbi obduci

Prima ſerpentis natura.

Secunda

Tertia.

Serpentum ſpecies.

Serpentum natura.

oculos senserit, nota remedia quærit, nec fraudatur effectu. Ieiuni hominis sputum si serpens gustauerit, moritur. Dicit autem Plinius. *Creditur quod si caput serpentis euaserit cum duobus digitis, nihilominus viuit. Vnde & totum corpus obiicit pro capite ferientibus.*

De anguibus. ¶ Anguibus vniuersis hebes visus est, & raro in aduersum contuentur. Habent enim oculos non in fronte, sed in temporibus, ita vt citius audiant quam aspiciant. Nullum autem animal in tanta celeritate linguam mouet, adeo vt triplicem linguam videatur habere, cum non sit nisi vna. Testudo etiam visceribus pasta serpentis, cum venenum aduertit sibi serpere, origano medicina suæ salutis se exercet. Serpentum autem omnium humida sunt corpora, adeo vt quacunque eant viam humore designent. Vestigia serpentum sunt talia, vt cum pedibus carere videantur, costis tamen & squammarum nisibus repunt, quas à summo gutture vsque ad imam aluum parili modo dispositas habent. Squammis enim quasi vnguibus, costis quasi cruribus innituntur. Vnde si in qualibet corporis parte ab aluo vsque ad caput aliquo ictu collidatur, debilis reddita cursum habere non potest: quia vbicunque ictus ille ceciderit, soluit spinam per quam costarum pedes & motus corporis agebantur. Serpentes autem diu dicuntur viuere, adeo vt deposita vetere tunica, senectutem deponere, atque in iuuentutem redire perhibeantur. Tunicæ serpentum exuuiæ nuncupantur, eo quod illis quando senescunt, sese exuunt. Dicuntur autem exuuiæ & induuiæ quia exuuntur & induuntur. Pythagoras dicit de medulla hominis mortui quæ in spina est, serpentem creari: quod etiam Ouidius *in Metamorphoscon libris* commemorat, dicens:

Testudo

Serpentum rursus natura.

Sunt qui cum clauso putrefacta est spina sepulchro:
Mutari credant humanas angue medullas.

Quod si creditur, merito euenit vt sicut per serpentem mors hominis, ita ex hominis morte vita serpentis sequatur.

CAP. LIV.

¶ *De Vermibus.*

VErmis est animal, quod plerumque de carne, vel de ligno, vel de quacunque re terrena sine vllo concubitu giginitur, licet nonnunquam & de ouis nascantur, sicut scorpius. Sunt autem vermes aut terræ, aut aquæ, aut aëris, aut carnium, aut frondium, aut lignorum, aut vestimentorum.

Aranea. ¶ Aranea vermis est aëris, ab aëris nutrimento cognominata, quæ exiguo corpore longa fila deducit, & telæ semper intenta nunquàm definit laborare, perpetuum sustinens in suo labore dispendium.

Multipes. ¶ Multipes vermis est terrenus à pedum multitudine dictus, qui contra ictum contractus in globum complicatur.

Sanguisuga. ¶ Sanguisuga vermis est aquatilis, dicta sic, quia sanguinem sugit, potantibus enim insidiatur. Cumque iliabitur faucibus, vel vbi vspiam adhæserit, sanguinem haurit, & cum nimio cruore maduerit, euomit quod hauserat, vt recentiorem denuo sugat.

Scorpius. ¶ Scorpius vermis est terrenus, qui potius vermibus ascribitur, quàm serpentibus, animal armatum aculeo, & ex eo Grece nepes vocatum, quod caudam figat, & armato vulnere venena diffundat. Proprium est autem scorpij, quod manus palmam non feriat.

Bombyx. ¶ Bombyx frondium vermis, ex cuius textura bombycinum fit. Appellatur autem hoc nomine, ab eo quod euacuetur dum fila generat, & aër solus in eo remaneat.

Eruca. ¶ Eruca frondium vermis, oleribus vel pampino inuoluta, ab erodendo dicta, de qua meminit Plautus. Eruca nequam bestiam & maleficam inuolutam in pampino imitatus. Implicat se eadem, nec aduolat vt locusta, vt huc illucque discurrens, semipasta dimittat, sed permanet perituris frugibus & tardo lapsu, pigrisque morsibus vniuersa consumit.

Teredo. ¶ Teredones lignorum appellant, quidam eo vermes quod terendo edant, vel quod terebrant, τέρετρον teretron Græce, Latine terebrum dicitur. Græcis autem δηξ *dex* dicitur, & δῆξις *dexis morsus*, hos Latine termites dicimus, ita enim apud nos ligni vermes vocantur, quos tempore importuno de se arbores gignunt.

Tinea. ¶ Tinea vermis vestimentorum dicitur, eo quod pertineat & eousque insideat donec erodat. Vnde & pertinax dicitur, quod in eandem rem identidem vrgeat.

Vermes carnium. ¶ Vermes carnium sunt hipscratos, lumbricus, pediculi, pulices, lendes, tarmus, ricynus, vsia, cimex.

¶ Hipscratos vermis capitis vocatur.

Lumbricus. ¶ Lumbricus vermis est intestinorum, dictus quasi lubricus, quia labitur, vel quod in lumbis sit.

Pediculi ¶ Pediculi vermes cutis, à pedibus dicti, vnde & pediculosi dicuntur, quibus pediculi in corpore efferuescunt.

Pulices, ¶ Pulices vero vocati sunt, quod ex pulue- re nutriantur.

Tarmi. ¶ Tarmus vermis est lardi.

Ricynus. ¶ Ricynus vermis est. canis, ita vocatus quod in auribus canum adhæreat. Cynos enim Græce canis est.

Vstula. ¶ Vstula vermis est porci, appellata quod vrit, nam vbi momorderit, adeo vrit vt statim vesicæ ibi fiant.

Cimex. ¶ Cimex vermis fœtidus in parietibus & lecticis nascens, ob similitudinem cimæ herbæ, cuius fœtorem habet, vocatur. Proprie autem vermis in carne putrida nascitur, tinea in vestimentis, eruca in olere, teredo in ligno, tarmus in lardo. Vermis non vt serpens apertis passibus, vel squammarum nisibus repit, quia non est illi spinæ rigor vt colubri, sed in directum corpusculi sui

ſui partes gradatim porrigendo contractas & contrahendo porrectas, motus explicat, ſicque agitatus perlabitur.

CAP. LV.

¶ *De piſcium diuerſorum naturis.*

PIſces dicti, vnde & pecus, à paſcendo ſcilicet. Reptilia, ideo dicuntur hæc quæ natant, eo quod reptandi habent ſpeciem & naturam, quamuis ſe in profundum mergant, tamen in natando repunt. Vnde & Dauidait: *Pſal.* *hoc mare magnum & ſpatioſum manibus, illic reptilia quorum non eſt numerus.*

Amphibia. ¶ Amphibia ſunt quædam genera piſcium dicta, quod in terra & in aquis viuentia, ambulandi in terra vſum, & natandi in aquis officium habeant. Amphi enim Græce, vtrumque dicitur Latine, id eſt, quæ in terris & aquis viuunt, vt phocæ, crocodili, hyppotami, id eſt, equi fluctuales.

¶ De aſpido chelone dictum eſt, *libro 2. cap. 36.*

Ballenæ. ¶ Ballenæ autem ſunt immenſæ magnitudinis beſtiæ ab emittendo & fundendo aquas dictæ. Cæteris enim beſtiis maris magis vomit vndas. Βάλλειν enim Græcè emittere & iaculari dicitur. Maſculus ballenæ eſt muſculus, eius enim coitu concipere hæc belua dicitur. Eſt etiam belua in mari, quæ dicitur ferra, de qua *lib. 2. cap. 22.*

Delphines. ¶ Delphines certum habent nomen vel vocabulum, quod ſonos hominum ſequantur, vel quòd ad ſymphoniam gregatim conueniant. Nihil eſt in mari velocius iſtis. Nam plerumque naues ſalientes tranſuolant. Quando autem præludunt in fluctibus, & vndarum ſe motibus præcipiti ſaltu ferunt, tempeſtates ſignificare videntur. Hi propriè ſimones nominantur. Eſt & delphinum genus in Nilo flumine dorſo ſerrato, qui crocodilos tenera ventrium deſecantes interimunt.

Porci marini. ¶ Porci marini, qui vulgo vocantur ſuilli, quia dum eſcam quærunt, more ſuis terram ſub aquis fodiunt. Circa guttur enim habent oris officium, & niſi roſtrum arenis immergant, paſtum non colligunt.

Gladij. ¶ Gladius dicitur ob hoc, quod roſtro mucronato ſit, propter quod naues perfoſſas mergit.

Serra. ¶ Serra nuncupata, quod ſerratam habeat criſtam, & ſubternatans naues ſecat.

Scorpius marinus. ¶ Scorpius dictus, quia ledit cum manu tollitur. Tradunt enim quidam decem cancris cum ozymi manipulo adalligatis, omnes qui ibi ſunt ſcorpios ad eum locum congregari.

Crocodilus de ¶ Crocodilus à croceo colore dictus, gignitur in Nilo flumine, animal quadrupes, in

A terra & in aquis viuens, longitudine plerunque viginti cubitorum, dentium & vnguium immanitate armatum, tantaque cutis duritia, vt ſi fortium ictu lapidum tergo percutiatur, illi non noceat. Nocte in aquis, die in humo quieſcit, oua in terra fouet, maſculus & fœmina incubandi vices ſeruant. Hunc ſerra ventrem deſecans interimit. qui & alibi.

¶ Lupum auiditas appellauit piſcem ingenioſum in captura. Denique circundatus reti fertur arenas arare cauda, atque ita abſconditus tranſire rete. Lupus aquatilis

B ¶ Mullus vocatus eo quòd ſit mollis atque tener, cuius cibo tradunt libidinem inhiberi, oculorum aciem hebetari. Homines vero, qui his ſæpe paſti ſunt, piſcem olent. Mullus in vino necatus, iis qui inde biberint, aut ipſum comederint, tædium vini generat. Mullus.

¶ Mugilis nomen habet, quod ſit multum agilis, nam vt diſpoſitas ſenſerit piſcatorum inſidias, confeſtim retrorſum rediens ita tranſilit rete, vt volare piſcem credas. Mugilis.

¶ Innumera igitur genera piſcium, & innumeri vſus eorum. Alij oua generant, vt varij maiores, quos vocant tructas, & aquis fouenda committunt, aqua vero generat & creat, & adhuc mandati illius legis perpetuæ munus exequitur, tanquam blanda mater animantium. Piſcium varia genera.

C ¶ Alij viuos fœtus edunt de ſuo corpore, vt cete ingentia, delphines, & phocæ, aliaque cætera huiuſmodi, quæ cum edunt partus, ſi quid inſidiarum fortè, terroriſque præſenſerint circa catulos ſuos vnquam molifi, quo tueantur eos, vel teneræ ætatis materno affectu pauorem comprimant, aperire ora exteriora, & partus ſuos dentibus ſuſpendere, internoque recipere corpore, & genitali feruntur aluo abſcondere. Quis humanus affectus hanc pietatem piſcium poſſit imitari? Oſcula eorum nobis ſatietati ſunt, illis non ſatis eſt aperire viſcera, natoſque recipere, & reuocare integros, atque iterum fœtus ſuo calore animare, & ſpiritu adolere ſuo, duoſque in corpus vnum immittere; donec aut ad ſecuritatem deferant, aut corporis ſui obiectu natos ſuos defendant à periculis. Quis hæc videns non tantæ pietati piſcium cedat? quis non miretur & ſtupeat, vt ſeruet natura in piſcibus, quod non ſeruat in hominibus? Pleræque ſuſpicione nouercalis odij appetitæ, ſuos occiderunt filios: aliæ in fame, vt legimus, partus proprios comederunt, & humanis pignoribus mater ſepulchrum facta eſt. Piſcium autem proli vterus parentis ſicut murus, vallo quodam maternorum viſcerum pignora inoffenſa conſeruat. Diuerſa igitur piſcium genera diuerſos vſus habent. Alij oua generant, alij viuos & formatos generant fœtus: & qui oua generant, non nidos texunt vt aues, non per diuturnum fœtus laborem induunt, non cum moleſtia ſui nutriunt. Decidit ouum, quod aqua quodam gremio ſuæ naturæ quaſi nutrix blanda ſuſcipit, & animal celeri fotu reddit. Continuo enim Piſcium natus ſupinor. Matrum ſæuitia. In captiuitate Hierosolymitana.

D E tactu

tactu parentis animatum ouum quod decidit, & piscis exit.

Piscium castitas.

¶ Deinde quam pura & inuiolata successio, vt nullus alteri, sed generi suo misceretur: nesciunt enim alienorum piscium adulterina contagia, sicut ea animalia, quæ coeunt, vt equorum & asinorum, quæ inter se diuersa genera magna hominum cura perpetrant: vel rursus cum equi & asinæ insimul miscentur, quæ sunt verè adulteria naturæ. Nam vtique maius est flagitium quod in naturæ colluuione committitur, quàm quod in personæ injuria. Et tu, ô homo ista procuras, interpres adulterij iumentalis? Et illud animal cæteris pretiosius putas, quod est adulterinum, quam quod naturæ lege inuentum est. Ipse genera aliena confundis, diuersaque misces animalia, & ad vetitos coitus plerumque cogis inuita: & hoc industriam vocas, quia hoc de hominibus facere non potes, vt diuersa generis commixtio fœtum possit excludere. Tollis tamen homini quod natus est, & virum de viro exuis, absciss aque corporis parte sexum necas, spadonem efficis, vt quod natura negauit, hominum impleat audacia. Quam bona autem mater sit aqua, hinc considera. Tu homo docuisti abdicationes patrum in filios, separationes, odia, & offensas: disce quæ sit parentis vicissitudo. Viuere pisces sine aqua nequeunt, nec à suæ parentis consortio separari, nec *Altricis à suæ * alterius munere discerni, & sit hoc natura quadam vt separati moriantur illico.

Humana impudicitia.

Dentati pisces.

¶ Quid autem de densitate dentium dicam? non enim vt oues & boues ex vna dumtaxat parte dentes habent, sed vtraque pars armata est dentibus: quia enim in aqua sunt, & si diutius cibum versarent, & non cito transmitterent, aquarum colluuione eorum esca de dentibus posset auferri, & dilui, ideo densos & acutos habent dentes, vt cito incidant atque consumant cibum, & sine mora & dilatione transmittant. Denique non ruminant, solus tamen scarus ruminare perhibetur ab iis, quibus aut euentus, aut vsus fuit, aut studium talia comprehendere.

Scarus.

Piscium victus.

¶ Sanè nec ipsi pisces potentiorum euasere violentiam, nam auaritiæ potentiorum subiecti vbique inferiores sunt, quo enim quisque infirmior, eo citius raptorum prædæ patet. Et plerique quidem herbis pascuntur, ac minutis vermibus. Sunt autem qui inuicem se deuorant, vt à sua carne pascantur. Minor apud illos cibus maioris est, & rursus ipse maior à validiore inuaditur, & prædator alieni fit esca alterius: itaque vsu venit vt cum ipse alium deuorauerit, ab altero deuoretur, & in vnum ventrem vterque conueniat cum deuoratore proprio deuoratus, sicque simul in vno viscere prædæ vindictæque consortium. Et ipsius sponte fortè assentiens inuidia est, sicut & nobis. Non enim ex natura cœpit, sed ex auaritia, aut quia ad vsus hominum dati sunt in signum, vt in his nostrorum morum vitia videremus, & eorum caueremus exemplis ne quis pector inferiorem inuaderet, daturus in se potentiori exemplum iniuriæ. Itaque qui alium lædit, sibi laqueum parat in quem ipse incidat. Et tu pisces es, qui viscera inuadis aliena, qui demergis infirmum, qui cadentem persequeris vsque in profundum. Caue ne dum illum persequeris, incidas ipse in validiorem, & deducat te in alienas insidias, qui tuas vitat, priusquam tuam expectat ærumnam, qui te persequente ipsam reformidabat.

Scarus.

¶ Scarus quidam piscis dictus, eo quod solus escam ruminare perhibetur, si quidem alij pisces nō ruminant. Tradunt autem hunc ingeniosum esse, namque inclusum nassis, non illinc prima fronte erumpere, nec infestis viminibus caput inferere, sed crebris, nunc dentium, nunc caudæ laxare fores ictibus atque ita retrorsum redire: quem luctatum ipsius si forte alius scarus videat, apprehensa mordicus cauda adiuuat nisus erumpentis.

Echineis

¶ Echineis paruus & semipedalis piscis, nomen habet, quod nauem adhærendo teneat, & remoretur, à verbo ἔχω *echo*, quod est *habeo*, aut ἔχομαι *echomæ*, quod est *hæreo*, & nomine ναῦς *nays*, quod est *nauis*. Nam licet ruant venti, sæuiantque procellæ, nauis tamen quasi radicata in mari stare videtur, nec retinendo hoc facit, sed quasi terræ adhærendo. Hunc Latini remoram appellant, quod cogat stare nauigia.

Anguilla

¶ Anguillæ similitudo anguis nomen dedit. Origo eius ex limo & rore cœlesti. Vnde & quando capitur, ita lubrica est, vt quanto fortius premitur manu nuda, tanto citius elabatur. Ferunt autem Orientis fluuium Gangem anguillas trigenum pedum gignere. Anguillæ vino necatæ, qui vinum biberint, tædium vini habent.

Muræna.

¶ Murænam Græci μύραιναν myrænan vocant, eo quod complicet se in circulos. Hanc fœminini sexus tantum esse tradunt, & concipere à serpente, ob id à piscatoribus tanquam sibilo serpentis euocatur, & capitur: ictu autem fustis difficulter interimitur, fetula protinus. Habere animam in cauda certum est, nam capite percusso vix eam interimi dicunt, cauda statim exanimari.

Polypus.

¶ Polypus, id est, multipes, plurimos enim pedes habet, iste ingeniosus hamum appetit, & brachiis complexum, non morsu, non prius dimittit quam escam circumroserit.

Torpedo

¶ Torpedo vocata, eo quod corpus torpescere faciat, si eam quisquam viuentem tangat, etiam procul, & à longinquo, vel si hasta, vel virga tangatur, quamuis peruralidos lacertos habeat, torpescere faciat quemlibet, & pedes robustissimi viri ad cursum, ligabit. Tanta est enim vis eius, vt etiam aura corporis sui afficiat membra.

Cancer.

¶ Cancer animal gradiens in transuersum, has cibi gratia præstigias struit, nam & ipse ostreo delectatur, & carnis eius epulum quærit, sed appetens cibum prospicit & periculum. Hæc enim venatio difficilis est

eſt & periculoſa. Difficilis eſt, quia teſtis validioribus eſca interior includitur, nam velut muris quibuſdam mollitiem carnis præcepti regalis interpres natura muniuit, quam medio teſtarum quodam ſinu concauo nutrit ac fouet, & quaſi in quandam vallem diffundit: & ideo caſſa ſunt omnia cancri tentamenta, quia aperire clauſum oſtreum nulla vi poteſt. Et periculoſa eſt, ſi chelam eius includit. Vnde ad argumenta confugit, & inſidias noua fraude molitur. Itaque quia omnia animantium genera aliqua delectatione, licet ſint diuerſa, mulcentur: explorat ſi quando oſtreum in locis remotis ab omni vento ſcilicet contra radios ſolis receptaculum illud aperiat, & ſuarum referet clauſtra teſtarum, vt libero aëre viſceris ſui voluptatem quandam capiat, & tunc cancer clanculo, calculum, id eſt, lapillum immittens impedit concluſionem oſtrei, & ſic chelas apertum immittens interna oſtrei viſcera depaſcitur. Sic etiam homines vitioſi, cancri more in alienæ rei vſum fraude circſcriptionis irrepunt, & infirmitatem propriæ virtutis aſtu quodam ſuffulciunt, fratri dolum nectunt, & alterius paſcuntur ærumnis. Tu autem propriis eſto contentus, & aliena te damna non paſcant. Bonus cibus eſt ſimplicitas innocentiæ ſua bona habens, inſidiari neſcit alienis, nec auaritiæ fœtibus inardeſcit, cui lucrum omne iniquum ad virtutem diſpendium eſt, ad cupiditatem incendium: & ideo beata eſt ſi bona ſua nouerit, cum virtus paupertatis omnibus ſit præferenda theſauris. Nonne melius eſt exiguum quid cum Dei timore & amore, quam theſaurus magnus ſine eiuſdem timore & amore? Melior eſt enim hoſpitalitas in oleribus cum gratia, quam vitulorum pinguium cum diſcordia præparatio. Vtamur ergo ingenio ad quærendam gratiam, & ſalutem tuendam, non ad alienam circunſcribendam innocentiam. Licet tamen nobis vti exemplis ſumptis à maritimis ad profectum noſtræ ſalutis, non ad alienæ periculum.

Cancri imitatores.

Echinus.

¶ Echinus animal exiguum, vile, ac deſpicabile maritimum, plerunque index futuræ tempeſtatis, aut tranquillitatis nuntius ſolet eſſe nauigantibus. Denique cum procellam ventorum ſenſerit, calculum validum arripit, eumque velut ſaburram vehit, & tanquam anchoram trahit, ne excutiatur fluctibus, itaque non ſuis ſe librat viribus, ſed alieno ſtabilit & regit pondere. Quo indicio nautæ velut ſignum futuræ perturbationis capeſſunt, & ſibi prætiment, ne eos imperitos turbo improuiſus inueniat. Quis Mathematicus, quis Aſtrologus, quiſue Chaldæus poteſt ſiderum curſus, cœli motus, & ſigna ſic comprehendere? Quo ingenio iſta colligit? Quo doctore percipit? Quis ei fuit tanti interpres augurij? Sæpe homines confuſionem aëris vident, & ſæpe falluntur, quod plerumque ea ſine tempeſtate diſcutiatur. Echinus non fallitur. Echinum ſua nequaquam ſigna prætereunt. Vnde exiguo animali tanta præſcientia vt futura prænunciet? Quocirca maius in eo nihil eſt quam tantam habere prudentiam. Crede quod per indulgentiam Dei omnium rerum Domini, huius præſcientiæ accepit munus. Etenim ſi fœnum Deus ſic veſtit, ſic paſcit volatilia, ſi parat coruis eſcam, (pulli enim eorum clamant ad Dominum) & ſi mulieribus dedit texturæ ſapientiam, ſi araneam quæ tam ſubtiliter ac docte laxos caſſes ſuſpendit in foribus, ſapientiæ non reliquit immunem: Si ipſe virtutem equo dedit, & ſoluit de ceruice eius formidinem, vt ex campis occurrens regibus arrideat, odoretur bellum eminus, excitetur ſono tubæ: ſi hæc irrationabilia, & alia inſenſibilia, vt fœnum & lilia repleuit ſuæ diſpoſitione ſapientiæ, quid dubitamus quin etiam in echinum contulerit gratiam præſcientiæ? Nihil inexploratum, nihil diſſimulatum reliquit. *Omnia videt, qui paſcit omnia, omnia replet ſapientia, qui omnia fecit in ſapientia*, vt ſcriptum eſt: & ideo ſi echinum dono viſitationis ſuæ non prætermiſit, ſi eum conſiderat, & futurorum informat indiciis, te non conſiderat? Immo vero conſiderat, ſicut teſtatur eius diuina ſapientia dicens: *Si reſpicit volatilia, ſi paſcit illa, nonne vos pluris eſtis illis? Si fœnum quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit, quanto magis vos minimæ fidei?*

Equidotes.

Pſal. 103.

Matth. 6.

Conchæ. Cochleæ.

Conchæ & cochleæ ex hac cauſa ſunt vocatæ, quod deficiente luna cauantur, omnium enim clauſorum animalium maris atque concharum, incremento lunæ membra turgeſcunt, defectu lunæ euacuantur. Luna enim cum in augmento fuerit, auget humorem, cum vero in defectu fuerit, minuuntur humores. Hoc enim phyſici dicunt. Concha autem primæ impoſitionis nomen eſt, inde per deriuationem cochlea quaſi conchula. Concharum genera multa ſunt, inter quas & margaritiferæ ſunt, quæ cocæloæ dicuntur, in quorum carne pretioſus lapillus cui vnioni nomen, ſolidatur: de quibus tradunt ij, qui de animantium naturis ſcripſerunt, quod nocturno tempore littora petant, & ex cœleſti rore margaritas concipiant, vnde & cocæloæ quaſi concipientes è cœlo nominantur.

Concharum genera.

Murex.

Murex cochlea eſt maris dicta ab acumine & aſperitate, quæ alio nomine conchylium nominatur, propterea quod circunciſa ferro, lachrymas purpurei coloris emittit, ex quibus purpura tingitur. Et inde oſtrum appellatur, quod hæc tinctura ex teſtæ humore elicitur.

Cancri.

¶ Cancros vocari volunt, quia conchæ ſunt crura habentes, inimica oſtreis animalia, nam carnibus eorum viuunt. Animal eſt, vt iam dixi, raro ingenio, nam validam oſtreæ teſtam aperire non potens, explorat quando oſtrea teſtarum clauſtra aperiat, tuncque latenter lapillum iniicit, atque impedita concluſione oſtreæ carnes erodit. Duo autem ſunt genera cancrorum, fluuiales & maritimi. Oſtrea dicta eſt à teſta, qua mollities eius munitur. Græci enim teſtam, ὄστρακον, *oſtracon* dicunt.

¶ Musculi sunt cochleæ, à quorum lacte concipiunt ostreæ, & dicti musculi, quasi masculi. Testudo piscis dictus eo quod tegmine testæ sit adopertus in modum cameræ. Testudinum quatuor sunt genera, terrestres, maritimæ, lutariæ, id est, cœno & palude viuentes, quartum genus fluuiales, quæ in dulci aqua viuunt. Tradunt aliqui (quod incredibile est) ire tardius nauigia pedem testudinis dextrum vehentia. Ranæ à garrulitate, eo quod circa genitales strepunt paludes, & sonos vocis importunis clamoribus reddunt. Ex quibus quædam aquaticæ dicuntur, quædam palustres, quædam rubetæ, ob id quod in rubis & vepribus viuunt, cæteris grandiores. Aliæ calamitæ vocantur, quoniam inter arundines fruticesque viuunt: minimæ omnium, & viridissimæ, mutæ, & sine voce sunt. Agredulæ sunt ranæ paruulæ in sicco vel in agris morantes, vnde & sic vocantur. Negant quidam canes latrare, quibus in offarana viua fuerit data.

Testudo

Ranæ.

¶ Animalium omnium in aquis viuentium nomina centum quadraginta quatuor Plinius ait, quæ sunt in generibus beluarum, serpentum communium terræ & aquæ, cancrorum, concharum, peloridum, solearum, lacertorum, soliginum, & his similium.

Aquatilium genera.

CAP. LVI.

¶ De Arboribus.

ARborum nomen à robore quidam detiuatum putant, sicut herbarum ab hærendo creditur, eo quod terris suis radicibus adhæreant. Vtraque autem ideo sibi pene similia sunt, quia ex vno alterum gignitur. Nam dum sementem in terram ieceris, prius herba oritur, deinde confota surgit in arborem, & intra paruum tempus quod herbam videras, arbustum suspicis. Arbustum arbor est nouella & tenera in qua insertio fieri potest, aut arbor cui vitis maritatur & inhæret, vnde dicitur arbustum quasi arboris hasta. Alij arbustum locum in quo arbores sunt volunt accipere, sicut & salicta, & vireta, vbi salices, & virgultæ nouellæ, & virentes sunt. Frutex minor arbore iusta appellatur, quod fronde terram tegat. Nemus vox Græca est à nemo, id est, pasco quod in eo greges pascãtur, estque voluptatis causa comparatum. Alij quasi Latinum sit à nemine, aut numinibus nuncupatum volunt, quia pagani ibi idolis suis sacrificabant. Lucus est densitas arborum solo lucem detrahens, per antiphrasin, eo quod non luceat, siue à luce quod in eo lucebant funalia, vel cærei propter nemorum tenebras. Saltus est densitas arborum alta vocata hoc nomine eo quod exiliat in altum, & in sublime consurgat, vel quod ibi feræ & pecora interdum saliant. Insitio dicitur cum fisso trunco surculus fœcundæ arboris sterili inseritur. Plantæ sunt raptæ de arboribus. Plantaria autem quæ ex seminibus nata sunt cum radicibus, & à terra propria transferuntur. Radix appellatur quod quasi radiis quibusdam fixa terris, in profunda demergitur. Nam physici dicunt parem esse altitudinem radicum & quarundam arborum. Truncus est stipes, & status arboris insistens radici. Corticem veteres corucem vocabant. Dicitur autem cortex, quod corio lignum tegat. Liber est pars corticis interior, dictus à liberato cortice, id est, ablato, est enim medium quiddam inter lignum & corticem. Rami sunt qui de trunco manant, sicut à ramis aut radice surculi. Surculi sunt à præcisione ferræ nuncupati. Virgultum est quod de radice pullulat. Ramus qui de ipso arboris robore, virga quæ de ramis. Proprie autem virgultum appellatur quod ad radicem arboris nascitur, & quasi inutile ab agricolis amputatur, & hinc dictum virgultum, quod ex virga tollitur. Virga autem à vi vel à virtute dicitur, quia vim habet in se multam, vel à viriditate, vel quia pacis indicium est, quod vim vrgeat: vnde virga quæ dicitur caduceum, vtuntur magi ad placandos serpentes inter se, & idcirco in ea hos sustinent alligatos: hac etiam Philosophi, reges, nuntij, magistri, ac legati vtuntur. Flagella dicuntur summę arborum partes, ab eo quod crebros ventorum flatus sustinent. Cimas & cimata vocant herbarum summitates quasi comas. Folia φύλλα Græce dicuntur. Vnde est ad nos per deriuationem translatum. Flores nominati quod cito defluant de arboribus, quasi fluores, quod cito soluantur. In his duplex gratia, coloris & odoris. Austro enim flores soluuntur, zephyro fiunt. Germen dicimus surculum prægnantem, à generando vnde & germinatio. Fructus nomen accepit à frumine, id est, eminente gutturis parte, quo vescimur, vnde & fruges, fructus proprie dicuntur agrorum & arborum, quibus vtimur: in animalibus vero abusiue & translatiue fructum vocant. Poma dicta ab opimo, id est, à copiæ vbertate. Matura dicuntur, quod apta sint ad manducandum, sic & immatura, quia priusquam matura fiant, dura sunt ad manducandum. Sunt autem poma quæcunque principalem fructum nucleo non includunt. Ligna secundum Varronem dicta sunt quod leguntur ad ignem construendum, secundum quosdam autem quia accensa conuertuntur in lumen. Vnde & lychnus lucerna dicitur, & elychnium quod in ea ardens lumen præbet. Torris lignum adustum, quem vulgus titionem vocat, foco semiustum & extinctum. Quisquiliæ sunt stipulæ immixtæ surculis ac foliis aridis, sunt autem purgamenta terrarum.

Truncus. Cortex. Liber. Ramus. Surculi. Virgultũ Virga. Flagella. Cimæ. Folia. Flores. Germen. Fructus. Fruges. Poma. Ligna. Torris. Quisquiliæ.

¶ Palma dicta, quia manus victricis ordinatus est, vel quod oppansis est ramis in modum palmæ hominis. Est enim arbor insigne victoriæ, proceroque ac decoro virgulto, diuturnisque vestita frondibus, & folia sua sine vlla successione seruans, hanc Græci phœnicem dicunt, quod diu duret, ex similitudine auis illius Arabiæ, quæ multis annis viuere perhibetur, fructus autem eius dactyli à digitorum similitudine nuncupati sunt.

Palma.

¶ Laurus à verbo laudo laudus dicta. Hac enim cum laudibus victorum capita coronabantur,

Laurus.

bantur. Apud antiquos autē laudus nominabatur, poſtea d, litera ſublata, & r, ſubrogata, dicta eſt laurus, vt in auriculis, quæ initio audiculæ dictæ ſunt, & medidies, quæ nunc meridies dicitur. Hanc arborem Græci daphnen vocant eo quod nunquam deponat viriditatem, propter quod illa victores prius coronabantur. Sola quoque hæc arbor vulgo fulminari minime creditur. Malus à Græcis dicta, eo quod fructus eius ſit omnium pomorum rotundiſſimus. Vnde & hæc ſunt vera mala, quæ vehementer rotunda ſunt. Alij mala quod Græcis mela dicuntur, alij à dulcedine appellari aiunt, quod eius fructus mellis ſaporem habeat, vel quod in melle ſeruentur. Malum punicum dicitur, quod ex punica regione ſit genus eius tranſlatum. Idem eſt malum granátum, eo quod intra rotunditatem corticis granorum contineat multitudinem. Ficus Latine à fœcunditate vocatur. Feracior eſt enim arboribus cæteris. Nam ter quaterque per ſingulos annos generat fructum, atque altero matureſcente, alter oboritur: hinc & caricæ à copia nominatæ. Ficus Ægyptia fœcundior fertur, cuius lignum in aquam miſſum, continuo mergitur, & cum in limo aliquandiu iacuerit, deinde in ſuperficiem ſuſtollitur, verſa vice naturæ, quoniam madefactum debuit humoris pondere reſidere. A ſenibus in cibo ſæpius ſumptæ ficus rugas eorum feruntur diſtendere. Tauros quoque ferociſſimos ad fici arborem alligatos manſueſcere dicunt. Morus à Græcis vocata, quam Latini appellant rubum, eo quod fructus eius vel virgultum rubet. Eſt enim morus ſylueſtris fructum afferens, quod in deſerto Paſtorum fames ac pœnuria confouetur: huius folia ſuperiactata ſerpenti, feruntur interimere eum. Sycomorus, ſicut & morus, Græca nomina ſunt. Dicta autem Sycomorus, ficus fatua, quia σῦκον Græce dicitur ficus & μωρὸς fatuus, dicitur etiam mariſca Latinis & Celſa ab altitudine, quia non eſt breuis vt cæteræ. Nux appellata, quod vmbra vel ſtillicidium foliorum eius proximis arboribus noceat. Hanc alio nomine Latini Iuglandem vocant, quaſi Iouis glandem. Fuit enim hæc arbor conſecrata Ioui. Cuius pomum tantum vim habet vt miſſum inter ſuſpectos herbarum vel fungorum cibos quicquid in eis virulentum eſt, exſugat, rapiat, atque extinguat. Nuces autem generaliter dicuntur omnia poma corio duriori tecta, vt pineæ, nuces auellanæ, glandes, caſtaneæ, amygdala. Hinc nuclei dicti, quod ſint duro corio tecti. At contra omnia poma mollia, mala dicta ſunt, ſed cum adiectione terrarum in quibus antea nata ſunt, vt perſica, punica, matiana, &c. Amygdala Græcum nomen eſt, quod Latine longa nux vocatur. Cunctis autem arboribus prius ſe flore veſtit, & ad ferenda poma arbuſta ſequentia præuenit. Caſtaneam Latini à Græco appellant vocabulo, hanc enim Græci κάσκιον caſtanon vocant. Quidam à caſtrando dictam putant eo quod fructus eius gemini in modum teſticulorum intra folliculum ſunt reconditi, qui dum eiiciuntur, quaſi caſtrantur: hæc arbor ſemel, vt

Malus.

Malum punicum

Ficus.

Morus.

Sycomorus.

Nux.

Amygdala.

Caſtanea.

A exciſa fuerit, tanquam ſylua expullulare conſueuit. Ilex arbor glandifera ab electo vocata. Huius enim arboris fructum homines primum ad victum ſibi elegerunt. Vnde & Poëta: Ilex.

Mortales cuncti ructabant gutture glandem.

Prius enim quam frumenti vſus eſſet, antiqui homines glande vixerunt. Phagus & eſculus arbores glandiferæ ideo vocatæ creduntur quod eorum fructibus olim homines vixerunt, cibumque ſumpſerunt. Nam æſculus ab eſca dicta. Phagus vero à Græco vocabulum traxit; φάγω enim Græce comedere dicitur Latine. Xylicon quam Latini corrupte ſiliquam vocant, ideo tale nomen à Græcis accepit, quod eius fructus ſit dulcis. Xylon quippe Græcis dicitur lignum, & glykis dulcis: huius arboris pomo ſuccus expreſſus acatia à Græcis dicitur. Piſtatia arbor dicta, quod cortex pomi eius nardi piſtici odorem referat. Pinus arbor picea, ab acumine foliorum dicta, pinnum enim antiqui nominabant acutum. Pinum autem aliam pitin, aliam peucen vocant, quam nos piceam dicimus eo quod deſudet picem. In Germaniæ autem inſulis huius arboris lachryma electrum gignit. Gutta enim defluens rigore vel tepore in ſoliditatem dureſcit, & gemma fit, de qualitate ſua nomen accipiens id eſt ſuccinum, eo quod ſuccus ſit arboris. Pinus creditur prodeſſe cunctis, quæ ſub ea ſeruantur, ſicut nux nocere omnibus. Abies dicta, quod præ cæteris arboribus longe eat, & in excelſum præmineat, cuius natura expers eſt terreni humoris, ac proinde habilis atque leuis habetur. Hanc quidam gallicam vocant, propter candorem. Eſt autem ſine nodo. Cedrus eſt quæ etiam Græce κέδρος cedros vocatur, cuius folia cypreſſi ſimilitudinem habent, lignum vero iucundi odoris eſt, & diu durans, nec à tinea vnquam exterminatur, vnde & in templis propter diuturnitatem ex hoc ligno lacunaria fiunt. Huius ligni reſina cedria dicitur, quæ in conſeruandis libris adeo eſt vtilis, vt perliniti ex ea nec tineas patiantur, nec tempore conſeneſcant. Cypreſſus Græce κυπάρισσος à pueri nomine dicitur, quod caput eius à rotunditate in cacumen erigitur, vnde & conos vocatur alta rotunditas. Hinc & fructus eius conus, quia rotunditas eius talis eſt vt conum imitetur, vnde & coniferæ cypariſſi dicuntur: huiuſmodi lignum cedro pene proximam habet virtutem, templorum quoque trabibus aptum, impenetrabili ſoliditate, nunquam oneri cedit, ſed ea qua in principio fuerit firmitate perſeuerat. Antiqui cypreſſi ramos prope rogum conſtituere ſolebant, vt odorem cadauerum dum vrerentur, opprimerent iucunditate odoris illius.

Xylicon.

Piſtatia.

Pinus.

Picea.

Succinū

Abies.

Cedrus.

Cypreſſus.

¶ Iuniperus Græce ἄρκευθος dicta putatur, quibuſdam Latine, quaſi iunipyrus, id eſt, iuuans Pyr ſiue quod ab amplo in anguſtum finiat, vt ignis, ſiue quod conceptum diu teneat ignem, adeo vt ſi prunæ ex eius cinere coopertæ ſint, vſque ad annum perueniant. Pyr enim apud Græcos ignis eſt.

Iuniperus.

¶ Platanus à latitudine foliorum dicta, vel

Platanus.

vel quod ipsa arbor patula sit & ampla, nam platos Græci Latum vocant. Expressit huius arboris scriptura nomen & formam dicens: *Eccles. 24* †*Exaltata sum iuxta aquam.* *Quasi platanus † dilatata sum in plateis.* Est autem tenerrimis foliis ac mollibus.

Quercus. ¶ Quercus siue querna dicta quod ea soliti erant dij gentium quærentibus responsa dare, arbor multum annosa sicut legitur de *quercu Mambre*, sub qua habitauit Abraham, quæ fertur vsque ad Constantini regis imperium per multa secula perdurasse, fructus foliorum eius galla vocatur, & ramorum glans aut glandula.

Fraxinus ¶ Fraxinus vocari fertur, quod magis inter aspera loca montana & fragrosa nascatur: de qua Ouidius:

Et fraxinus vtilis hastis.

Alnus. ¶ Alnus vocatur, quod amne alatur, proxima enim aquæ nascitur, nec facile extra vndas viuit, hæc est tenera & mollis, quia in

Vlmus. humecto loco nutritur. Vlmus nomen accepit, quod in vliginosis locis & humidis melius proficit, nam in montanis & asperis locis minus læta est.

Populus ¶ Populus dicta quod ex ea multitudo frondium & surculorum nascatur. Differt tamen à *poly* & à *populo* pro *gente* in primæ syllabæ quantitate. Eius genus duplex est, nã altera est alba, altera est nigra. Alba est populus dicta, quod folia eius vna parte sint alba, altera viridia: hæc ergo bicolor habet quasi diei & noctis notas, quæ tempora ortu solis, occasuque constant. Generant etiam resinam & electrum

Salix. circa Eridanum fluuium, vel (vt alij memorant) in finibus Syriæ. Salix dicta, quod celeriter saliat, hoc est velociter crescat, arbor lenta vitibus habilis vinciendis. Cuius seminis hanc esse naturam dicunt, vt si quis illud in poculo hauserit, liberis careat, sed & fœminas infœcundas efficit. Populus autem, &

Vimen. salix, & tilia mollis materiæ sunt & ad insculpturam aptæ. Vimen vocatur ex eo quod vim multam vigoris seu viroris habeat. Natura enim eius talis est, vt etiam si arefacta abluatur, virescat: deinde excisa, atque in humo fixa, radicibus sese in humum ipsa demergat.

Buxus. Buxus Græcum nomen est, ex parte à Latinis corruptum. Byxos enim appellatur à Græcis arbor virens, & leuitate materiæ elementorum apicibus apta, vnde & scriptura. Scribe in buxo.

CAP. LVII.

¶ *De margaritarum inuentione, & procreatione, de qua etiam lib. 2. cap. 35.*

Margaritarum, inuentio Natura. ARtifices, qui margaritas quærunt, per agathan seu achaten lapidem inueniunt. Alligant enim agathan lapidem ad funiculum vrinatoris, & summittunt in mare & veniens agathos lapis ad margaritam, statim vrinatores assequentes ad funiculum, inueniunt margaritam. Quomodo autem nascatur margarita, pronuntiabo. Est lapis vel piscis qui vocatur conchus, & venit ad littus maris per matutinum ante lucanum & aperit os suum, & deglutit rorem cœlestem, & radium solis, & quæ sursum sunt, siderum: sicque nascitur margarita de superioribus astris. Sic ergo agathes est Ioannes Baptista. Ioannes enim iste ostendit nobis intelligibilem margaritam Dominum nostrum Iesum Christum dicens. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Mare autem præsens seculum designat: vrinatores illorum, qui sursum sunt, comitatem sanctorum signant, qui vero deorsum peccatores. *Ioan. 1.*

¶ *De lapidibus igniferis, vide lib. 2. cap. 19.*

CAP. LVIII.

¶ *De duodecim lapidibus pretiosis.*

Iaspis. IAspis primus ponitur in fundamento domus Domini, qui talem habet naturam, virentis coloris est. Qui super se eum habuerit, nulla phantasmata timet: significatque eos qui fidem Dei tenent, & nunquam arescunt ab ea sed semper virent in ea, nec fallacias diaboli timent, *qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide.* *1. Pet. 5.*

Sapphirus. Secundus sapphirus ponitur, qui est aërij coloris, immo talem habet colorem, qualem habet cœlum cum est serenum: & significat illos, qui in terra adhuc positi, intendunt cœlestibus, & cuncta terrena despiciunt, quasi non sint in terra, & hi possunt dicere cum Apostolo, *Nostra conuersatio in cœlis est.* *Philip. 3.*

† Chalcedonius Plinio quasi carthaginen. Tertius est † calcedonius: hic quamdiu in domo est, non lucet, foris ad apertum lucet, volentibus eum insculpere contra stat. Calefactus radio solis, vel fricatu digitorum trahit ad se paleas. Hoc lapide demonstrantur ij, qui bona sua celant, & sua opera faciunt in abscondito. Ieiunium scilicet & eleemosynas, & preces suas, & nolunt videri ab hominibus, sicut Deus præcepit. *Tu autem cum ieiunas, &c.* Et iterum, *Cum facis eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.* Et iterum. *Cum oraueris intra cubiculum tuum.* Sed cum magister eorum, id est, Episcopus aut abbas iubet eos foras exire, tunc apparet bonitas, & lucent velint nolint. Et si quis vult eis adulari, & quasi eos insculpere vel pingere, non recipiunt eorum laudem & vanam gloriam, sed duriter contra stant, nec concedunt eis, vt Salomon admonet dicens: *Fili, si te lactauerint,* id est, laudauerint *peccatores, ne acquiescas eis.* Et isti tales afflati radiis veri solis, id est, Christi: vel digitis, id est, Spiritus sancti donis quasi contracti & calefacti verbo suæ prædicationis, & exemplo suæ bonitatis paleas, id est, peccatores attrahunt ad se, & sibi consociant. *Matth. 6.* *Prou. 11.*

Smaragdus. Quartus est Smaragdus. Huius natura talis est. Magnæ viriditatis est, ita vt totas herbas, & tota folia arborum, & cunctas gemmas vincat

cat ſua viriditate. Naſcitur in Scythio terra ſcilicet inhabitabili præ frigore, nec ibi habitant niſi gryphes, quæ ſunt partim feræ terreſtres, partim volucres, & ſunt quatuor pedes habentes, & ſunt ſimiles leonibus corpore & capite, & pedibus, & alis aquilis, & terra illa nimium eſt oppleta talibus gemmis, & iſti gryphes ſeruant eas, ita vt nulla gens poſſit eas capere, niſi Arimaſpi, gens quæ non habet niſi vnum oculum in fronte, & iſti pugnant cum Gryphibus pro his gemmis: nam gryphes, qui ſeruant eas, volunt eis auferre cum illi accipiunt, & per illos Arimaſpos habemus nos illas. Hæc gemma ſignificat illos qui fide nitentes, & plus aliis virides, ſuperant per ipſam infideles, qui ſunt ſemper vt Gryphes frigidi à charitate & bonitate, quoniam eam non habent, & qui eam habent malefaciunt eis. Gryphes, qui ſeruant eas, ſignificant diabolos, qui pretioſam margaritam fidei inuident hominibus, qui volunt eam habere, & volunt eis auferre, non ideo quod ſibi proſit, ſed nolunt vt ipſi quibus proſit habeant. Qui recte vocantur gryphes quaſi terreſtres feræ & volucres, quia ſunt vt ferę terreſtres, deiecti in infernum pro meritis ſuis, & volantes per ſuperbiam, ſunt quaſi alites. Contra hos dimicant monoculi, id eſt, illi qui non ambulant duabus viis, nec habent dublex cor, nec duplicem voluntatem, nec duobus ſeruiunt dominis, ſed habent ſemper vnam bonam intentionem ad Dominum, & fidem Dei firmiter contra omnes tenent, & defendunt gratiam fidei, quam gryphes, id eſt, diaboli volunt eis auferre, ſed ſuperant illos Dei auxilio.

Arimaſpi.

Quintus eſt ſardonyx. Huic ſunt tres colores, fuſcus & ſubniger in imo, in medio candidus deſuper rubens. Huic lapidi comparantur homines, qui in corpore ſuo ſuſtinent flagella & pœnas paſſionis pro amore Chriſti intus in animo candidi, & ſine fictione puri, ſed tamen ſibi ipſis deſpecti ſunt, & ſibi videntur quaſi peccatores, & dicunt cum Propheta. *Ego ſum vermis, & non homo.*

Sardonychus.

Pſal. 21.

Sextus eſt Sardus, qui vnicolor eſt, quaſi ſanguis. Et ſignificat martyres, qui pro Chriſti amore ſuum fuderunt ſanguinem. Dauid: *Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius.*

Sardus.

Pſal. 115.

Septimus eſt Chryſolithus, qui fulget quaſi aurum & emittit ex ſe ſcintillas ardentes. Per quem ſignificantur illi, qui intelligunt diuinam ſcripturam, & hoc quod intelligunt, aliis demonſtrant opere & ſermone, & quaſi ſcintillas boni operis & verbi iactant de ſe, quibus alij illuminantur & accenduntur. *Nec abſcondunt Deum in terra, nec ſub modio lucernam ponunt, ſed in aperto, vt luceat omnibus qui in domo Dei ſunt, facientes*, iuxta quod præcepit Dominus. *Luceat lux veſtra coram hominibus.*

Chryſolithus.

Matth. 5.

Ibidem.

Beryllus

Octauus Beryllus qui lucet quaſi aqua ſole percuſſa, & dicitur calefacere manus tenentis, qui ſignificat homines illuminatos gratia cœleſti, & aſtutos in ſcientia ſeculari, qui calefaciunt eos, qui ſecum conuerſantur, igne diuini amoris, & exemplo bonæ conuerſationis, quaſi Beryllus manum tenentis: habet etiam duos colores, viridem, & pallentem, per quos illorum vita ſignatur, qui cœleſtium contemplatione ſunt virides, & terrenæ adminiſtrationis actione pallentes.

Nonus eſt topazius. Is lapis raro inuenitur, eoque carior: & pretioſior quo rarior. Et habet duos colores principales, vnum puriſſimum quaſi aurum, alterum quaſi cœlum cum eſt ſerenum, & ſuperat claritatem omnium gemmarum, nec vlla res pulchrior eſt ad videndum, & ſi qui velint eum polire obſcuratur, ſi per ſe relinquitur, clarior eſt. Hunc diligunt reges ſuper omnes gemmas, & ſuper omnes diuitias. Hic ſignificat eos, qui examinati & purgati cupiditate & ſordibus huius ſeculi ſunt, vt aurum purum, & intendunt claritati cœleſtis vitæ. Et qui hanc virtutem habent, & præfatam amant vitam, ſunt clariores & puriores & Deo amabiliores aliis hominibus. Etiam ipſi reges ſeculi venerantur & magnificant hanc vitam contemplatiuam. Dominus enim proprio ore laudauit, ad Martham inquiens: *Maria optimam partem elegit quæ non auferetur ab ea.* Iſtos tales qui volunt ornare dignitate ſeculi, quaſi ornando viliores faciunt, & minoris meriti. Legitur de beato Martino quod virtutes plures fecit antequam Epiſcopus fuiſſet, ſed Epiſcopatu ornatus ne extolleretur pauciora ſigna faciens, non merita ſed ornatum emiſit. Aliter dici poteſt Topatius lapis, qui omnium lapidum colores in ſe obtinet, vnum vero ſuum: πᾶν enim Græce, Latine dicitur omne, qui ſignificat ſanctos omnium virtutibus refertos, & ſuam quoſque propriam virtutem habentes.

Topacius.

Luc. 10.

Decimus eſt chryſopaſſus purpurei coloris, & interguttatus guttulis aureis. Hic ſignificat eos qui ſemper in tribulatione & laboribus paſſionum vitam ſuam ducunt, & eam tandem per martyrium finiunt, ſicut fecerunt martyres. Dictus eſt ſic, quia Chryſos aurum, & πάσσω verbum ſpargo ſignificat. Eſt alter lapis, Chryſopraſus aureo & viridi colore mixtus, quia πράσον praſon ſignificat porrum quod eſt viride.

Chryſopaſſus.

Chryſopraſus.

Hyacinthus eſt vndecimus, hic mutat colorem ſuum cum facie cœli. Si clarum eſt cœlum, lucet. Si obſcurum, fit obſcurus. Per hunc lapidem monſtrantur ij, qui ſe ita modificant, vt cum ſapientibus ſapientes ſint, & perfecti, & fortes, & tunc deſcendunt ad inſipientes, & imperfectos, & infirmos, coæquando ſe illis, vt ſecundum modum audientium & ſapientibus ſapienter loquantur, & minus ſapientibus & infirmis humiliter: ſicut fecit Paulus, qui mutabat ſe ſecundum qualitates eorum quibus loquebatur, cum ſapientibus & perfectis ſapientiam dicens. *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Ad minus perfectos dicebat. *Non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus lac vobis potum dedi, non eſcam.* Infirmis dicens. *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Ita ſe contemperabat omnibus, vt omnibus omnia eſſet, ſicut dicit. *Omnibus factus ſum omnia, vt omnes facerem ſaluos.* Aliter hyacinthus ſimilis aquæ radio ſolis percuſſæ, ſapientia repletos, & veri ſolis radio perfuſos deſignat.

Hyacinthus.

1. *Cor.* 2.
1. *Cor.* 3.
2. *Cor.* 11.
2. *Cor.* 9.

Ame-

Amethystus. Amethystus est duodecimus lapis : hic est rubens tanquam rosa, flammulas quasdam de se fundens, & significat eos, qui inter tormenta passionis quæ pro Deo sustinent, tanquam flammas charitatis habent, orantes pro eis qui se occidunt, & plus dolent de peccatis eorum qui occidunt, quam de pœna quam patiuntur. Et bene extremus ponitur, quia significat eos, qui pro inimicis orant, nam virtus virtutum est orare pro se persequẽtibus, & paucos inuenimus qui hoc faciãt. Aliter amethystbus tribus coloribus respergitur, purpureo, violaceo, & roseo: per purpuram notantur sancti, qui cœlestem habitum gerunt in terris: per violam humilitas eorum cum odore bonæ operationis : per rosam charitas, quæ tantum in illis viget, vt ad passionem perueniant. Interpretatur autem quasi minime ebrius, quia α priuatiua est particula, & μεθυσθείς methysthis ebrius & μέθυ ebrietas, qui autem in charitate Dei & proximi vitam agunt minime sunt ebrij vino voluptatum huius seculi.

CAP. LIX.

¶ De natura in communi, & de natura hominis rerum naturalium principis vltimo loco creati, & vltimo loco hic narrati.

Natura. NAtura dicta eo quod aliquid nasci faciat. Gignendi enim & faciendi potens est. Hanc quidam Deum esse dicebant, à quo omnia creata sunt & existunt. Genus à gignendo dictum, cui quidam deriuant nomen à terra, ex qua omnia gignuntur, γῆ enim, id est, ge Græce, terra dicitur. Vita dicta propter vigorem, vel quod vim teneat nascendi atque crescendi, vnde & arbores vitam habere dicuntur, quia gignunt & crescunt. Homo dictus quia ex humo est factus, sicut *in Genesi* dicitur. *Creauit Deus hominem de limo terræ.* Abusiue autem pronuntiatur ab vtraque substantia totus homo, id est, ex societate corporis & animæ : Nam proprie homo ab humo dicitur. Græci autem hominem anthropon quasi controuersum, vt habentem ramos deorsum, & radicem, id est, os sursum appellauerunt, eo quod sursum spectet, subleuatus ab humo ad contemplationem sui artificis. Quod Ouidius Poëta designat cum dicit.

Genus. Vita. Homo.

Meta. 1.

Pronaque cum spectent animalia cætera terram.
Os homini sublime dedit, cœlumque videre.
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Qui Deo erectus cœlum aspicit, vt Deum quærat, non ad terram intendat, velut pecora quæ natura prona & ventri obedientia finxit. Anima autem à ventis nomen accepit, eo quod ventus sit. Vnde & Græce vẽtus anemos dicitur, quod ore trahentes aërem, viuere videamur,

Salust. in Prol.

sed apertissime falsum est, quia multo prius gignitur anima quàm concipi ore possit aër, quia iam in genetricis vtero viuit. Non est igitur aër anima, quod putauerunt quidam qui non potuerunt incorpoream eius cogitare naturam. Spiritum idem quod animam Euangelistam pronuntiat dicens. *Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam.* De hac enim Domini anima passionis tempore memoratus Euangelista ita protulit dicens. Inclinato capite tradidit spiritum : & alius emisit spiritum. Et *quid est Spiritum tradere aut emittere, nisi animam ponere?* Sed anima dicta est propter hoc quod viuit : dicitur autem spiritus vel spiritualis natura pro eo quod spiret in corpore. Item animus idem est quod anima, sed anima vitæ est, animus consilij. Vnde & dicunt Philosophi etiam sine animo vitam manere, & sine mente animam durare : vnde & amentes vocant, nam mentem vocant vt sciat, animam vt velit: Mens enim vocata quod emineat in anima vel quod meminit. Vnde & immemores amentes dicuntur. Qua propter non anima, sed quod excellit in anima, mens vocatur, tanquam caput eius vel oculus. Vnde & ipse homo secundum mentem imago Dei dicitur. Ita enim hæc omnia adiuncta sunt animæ, vt vna res sit. Pro efficientiis enim causarum diuersa nomina sortita est anima. Nam & memoria mens est, vnde & immemores amentes. Dum ergo corpus viuificat anima est, dum vult animus, dum scit mens, dum recolit memoria, dum rectum iudicat ratio est, dum spirat spiritus est, dum aliquid sentit sensus est. Nam inde animus sensus dicitur pro his, quæ sentit, vnde & sententia nomen accepit. Corpus dictum eo quod corruptum perit. Solubile enim atque mortale est, & aliquando soluendum. Caro autem à carendo aut cadendo appellata, eo quod vita careat, est enim proprie mortuorum, aut quod in mortem cadat, vnde & cadauer. Crementum enim semen est masculi, vnde & animalium & hominum corpora concipiuntur, hinc & parentes creatores dicuntur. Caro autem pro corpore ex quatuor elementis compacta est.

Catil. Anima. Spiritus. Ioan. 10. Ioan. 19. Animus. Corpus. Caro.

Nam terra in carne proprie dicta est, aër in anhelitu, humor in sanguine, ignis in calore vitali. Habent enim in nobis elementa suam quæque partem, quæ cuilibet redditur compage resoluta. Sensus corporis quinque sunt, gustus, odoratus, auditus, visio, tactus. Ex quibus duo, id est, duo eorum organa, aperiuntur & clauduntur, visus & gustus : duo semper patentes sunt, auditus & odoratus: & quintus, id est, tactus vtrunque facit & neutrum. Sensus dicti, quia per eos anima subtilissime totum corpus agitat vigore sentiendi. Vnde & præsentia nuncupantur, quod sint præsentibus, sicut præ oculis quæ præsto sunt oculis. Visus est qui à Philosophis humot vitreus appellatur. Visum autem quidam fieri asserunt aut externa ætherea luce, aut interno spiritu lucido, per tenues venas à cerebro venientes, atque penetratis tunicis in aërem exeuntes, & tunc commistione simi-

Sensus. Visus.

milis

milis materiæ viſum dantes. Viſus dictus quod viuacior ſit cæteris ſenſibus ac præſtantior ſiue velocior, ampliuſque vigeat, quomodo & memoria inter cætera mentis officia. Videre. Vicinior enim eſt cerebro, vnde omnia manant, vnde fit vt ea, quæ ad alios pertinent ſenſus, videre dicamus: veluti cum dicimus vide quomodo ſonat, vide quomodo ſapit, &c. Auditus. Auditus appellatus quod voces audiat vel hauriat, hoc eſt aëre verberato ſuſcipiat ſonos. Odoratus. Odoratus quaſi aëris odore attactus, tacto enim naribus aëre ſentitur. Sic & olfactus, quod odoribus fiat. Guſtus. Guſtus à gutture vel guſtando dictus. Tactus. Tactus eo quod pertractet & tangat, & per omnia membra vigorem ſenſus aſpergat. Nam per tactum probamus quicquid cæteris ſenſibus iudicare non poſſumus. Duo enim ſunt genera tactus. Nam aut extrinſecus venit quod feriat, aut intus in ipſo corpore oritur. Senſuũ organa. Vnicuique enim ſenſui propria organa dantur. Nam quod videndum eſt, oculis capitur: quod audiendum, auribus: mollia & dura tactu exiſtimantur, & iudicantur: ſapor, guſtu: odor, naribus.

CAP. LX.

De hominis membris, ac partibus.

Caput. PRima pars corporis caput eſt, datumque eſt illi hoc nomen, eo quod ſenſus omnes & nerui inde initium capiant, vnde ipſius animæ quæ conſulit corpori, quodammodo perſonam gerit. Vertex. Vertex eſt ſuprema pars capitis, qua capilli reuertuntur, id eſt, deorſum dependent, vt nos à vertice montis deſcendimus. Caluaria. Caluaria ab oſſibus caluis dicta per defectionem, & neutraliter pronuntiatur. Occipitium. Occipitium capitis pars poſterior, quaſi contra capitium, vel quod ſit capitis retrorſum. Capilli. Capilli quaſi capitis pili; facti vt decorem præſtent, & cerebrum aduerſus frigus muniant, atque à ſole defendant. Pili autem dicti à pelle, de qua procedunt, ſicut & pilum à pila dicitur, vbi pigmentum contunditur. Cæſaries. Cæſaries à cædendo vocata, ideoque tantum virorum eſt. Virum enim tonſum eſſe decet. Comæ. Comę ſunt proprie inciſi capilli, & eſt Græcus ſermo, nam comas Græci, κόμας à ſecando vocant, vnde & κείρειν tondere: inde & cirri vocantur, quod etiam idem Græci mallonem vocant. Cirri. Crines proprie mulierum ſunt. Crines. Dicti autem crines, eo quod diſcernanturvittis: vnde & diſcrimina dicuntur à quibus diuiſi religãtur. Tempora. Tempora ſunt, quæ caluariæ dextra læuaque ſubiacent, quæ ideo ſic nuncupantur, quia mouentur, ipſaque mobilitate quaſi tempora mutantur. Facies. Facies dicta ab effigie, ibi enim eſt tota figura hominis, & vniuſcuiuſque perſonæ cognitio. Vultus. Vultus vero dictus eo quod per eum voluntas animi oſtenditur, ſecundum enim voluntatem in varios motus mutatur, vnde & differunt inter ſe, nam facies ſimpliciter accipitur de vniuſcuiuſque A naturali aſpectu, vultus autem animorum qualitates ſignificat. Frons. Frons ab oculorum foraminibus, vel à præ ſe ferendo nominata eſt. Hæc enim imago quædam animi mentis quoque motum ſpecie ſua exprimit, dum vel læta vel triſtis eſt. Oculi. Oculi vocati ſiue quod eos ciliorum tegmina occultant nequa incidentis iniuriæ offenſione lædãtur, vel quia occultum lumen habent, id eſt, ſecretum vel intus poſitum: hi inter omnes ſenſus viciniores animæ exiſtunt. In oculis omne mentis indicium eſt, vnde & animi perturbatio vel hilaritas in oculis apparet. Oculi & lumina idem ſunt. Et dicti lumina, quod ex eis lumen manat, Lumina. B vel quod ab initio ſui clauſam teneant lucem, aut extrinſecus accepta viſui proponendo refundant. Pupilla. Pupilla eſt centrum oculi, in quo vis eſt videndi, vbi quia imagines paruæ videntur, propterea pupillæ dicuntur, nam paruuli pupilli dicuntur. Hanc plerique pupillam vocant, eo quod ſit pura & impolluta, vt ſunt puellæ. Phyſici dicunt eaſdem pupillas, quas videmus in oculis, morituros ante triduum non habere, quibus non viſis certa eſt vitæ deſperatio. Circulus vero, quo albæ partes oculi à pupilla ſeparantur diſcreta nigredine, corona dicitur, eo quod rotunditate ſui ornet ambitum pupillæ. Vertices ipſos oculorum quidam valuas appellant, à ſimilitu- C dine valuarum. Palpebræ. Palpebræ ſunt ſinus oculorum, à palpitatione dictæ, quia ſemper mouentur, & concurrunt inuicem, vt aſſiduo motu reficiant intuitum. Munitæ ſunt autem vallo capillorum, vt & apertis oculis ſi quid inciderit, repellatur, & ſomno conniuentibus tanquam inuoluti quieſcant latentes. In ſummitate autem palpebrarum locis, quibus ſe vtræque clauſæ contigunt, extant adnati ordine ſeruato pili, tutelam oculis miniſtrantes, ne irruentes facile iniurias accipiant, & ex eo noceantur, vt pulueris vel cuiuſcunque craſſioris materiæ arceant contactum, vt ipſum quoque aërem turbatum ſe claudendo ex- D cludant, & ſic tenuem atque ſerenum faciant viſum. Lacrimas à laceratione mentis quidam putant dictas: alij lachrymas dici exiſtimant, ideo quod Græci δάκρυα vocant. Lacrimę. Cilia. Cilia ſunt tegmina, quibus cooperiuntur oculi, & dicta cilia quod celent oculos, quos tegunt tuta cuſtodia. Supercilia. Supercilia dicta quod ſuper poſita ſint ciliis, quæ ideo veſtita ſunt pilis, vt oculis munimentum fortius quam palpebræ prætendant, & vt ſudorem à capite fluentem repellant. Intercilium. Intercilium vero eſt medium illud, quod ſine pilis eſt inter ſupercilia & palpebras. Genæ. Genæ ſunt inferiores partes oculorum vnde barba inchoat, nam Græce genos barba, E inde & genæ, quod inde incipiãt barbæ gigni. Malæ. Malæ ſunt eminentes ſub oculis partes ad protectionem eorum ſuppoſitæ. Vocatæ autẽ malæ ſiue, quod infra oculos in rotunditatem promineant in modum malorum, quæ Græci mela appellant, ſiue quod ſint ſupra maxillas. Maxillæ. Maxillæ per diminutionem dicuntur à malis, ſicut paxillus à palo, taxillus à talo. Mandibulæ. Mandibulę ſunt maxillarum partes, quibus & nomen factum. Barbam veteres vocauerunt, quod virorum ſit, Barba. non

non mulierum. Auribus nomen inditum est à vocibus hauriendis: vnde & Virgilius.

Vocemque his auribus hausi:

aut quia Græci vocem ipsam ἀυδὴν auden vocant ab auditu. Per immutationem enim literę aures quasi audes nuncupatę sunt. Vox enim repercussa per anfractus aurium sonum facit, quo sensum excipiant audiendi. Pinnula summa pars auris, ab acumine dicta. Pinnon enim antiqui acutum dicebant. Vnde & bipennis & pinna. Nares idcirco nominantur, quia per eas vel odor vel spiritus manare non desinit, siue quia odore nos admonent, vt gnari simus ac sciamus: vnde econtrario nescientes & rudes ignari dicuntur. Olfecisse enim veteres sciisse dicebant. Terentius: Ac non totis sex mensibus prius olfeciisse quam ille quicquam cœperit. Narium recta pars, eo quod æqualiter sit in longitudinem & rotunditatem porrecta, columna vocatur: extremitas eius pyrula à formula pomi pyri: quæ vero dextra læuaque sunt, pinnulæ alarum similitudine, medium autem interfinium. Os dictum, quia per ipsum quasi per ostium & cibos intromittimus, & sputum foras proiicimus, vel quia eo ingrediuntur cibi, & inde egrediuntur sermones. Labia à lambendo sunt vocata, quod autem superius est, labium dictum quidam volunt: quod inferius, eo quod grossius sit, labrum. Alij virorum labra, mulierum dicunt labia, sed confunduntur. Linguæ à lingendo cibo putat Varro nomen impositum, alij quod articulatos sonos ligat in verba. Sicut enim plectrum chordis, ita lingua illiditur dentibus, & vocalem sonum emitti efficit. Dentes Græci oduntes dicunt, & inde latinum videntur trahere nomen: horum primi, præcisores dicuntur siue præcisiui, quia omne quod accipitur, ipsi prius incidunt. Sequentes canini vocantur, quorum duo in dextera maxilla sunt, & duo in siniſtra, & dicti canini, quia ad similitudinem caninorum exiſtunt, sicut & homines quod & possunt priores præcidere illis tradunt vt confringant. Hos vulgus pro latitudine, longitudine & rotunditate columellas vocant: vltimi sunt molares, qui concisa à prioribus atque confracta subigunt & molunt atque mandunt, vnde & molares vocati sunt. Dentium autem numerum discernit qualitas sexus, nam in viris plures, in fœminis pauciores exiſtunt. Gingiuæ à gignendis dentibus nominatæ sunt, factę sunt autem etiã ad decorem dentium, ne nudi horrori potius quam ornamento existerent. Palatum nostrũ, sicut cœlum sursum est positum, & inde palatum à polo per deriuationem. Sed & Græci similiter palatum οὐρανίσκον vraniscon appellant, eo quod pro sui concauitate cœli similitudinem habeat. Fauces à fundendis vocibus nominatæ quasi foces, vel fauces quod per eas famur. Arteriæ vocatæ sunt siue quod per eas à pulmone aër, id est spiritus, fertur, seu quod arctis & angustis meatibus spiritum vitalem contineant, vnde sonos vocis emittant, qui soni vno modo sonarent, nisi linguæ motus distantias vocis efficeret. Toles Gallica lingua dicuntur, quas vulgo per diminutionem tonsillas vocant quæ in faucibus turgescere solent. Mentum dictum quod inde mandibulæ oriantur, vel quod ibi nigrantur, vel quod dum mentionem alicuius loquendo facimus ipsum mouemus. Gurgulio nomen trahit à gutture, cuius meatus ad os & nares protenditur, habens viam qua vox ad linguam transmittitur, vt possit verba collidere, vnde & garrire dicimus. Rumen proximum gurgulioni, quo cibus & potus deuorantur, hinc & bestiæ, quæ cibum reuocant & remandunt, ruminare dicuntur. Sublinguium operculum gurgulionis, quasi parua lingua, quæ foramen linguæ recludit operitque. Collum dictum quod sit rigidum & teres vt columna, baiulans caput & sustentans, quasi capitolium, cuius anterior pars Gula vocatur, posterior ceruix. Ceruix autem vocata, quod per eam cerebrum ad medullam spinæ dirigitur, quasi cerebri via. Veteres autem plurali tantum numero ceruices dicebant, primus Hortensius ceruicem singulariter dixit. Ceruix autem nunc in singulari numero membrum ipsum significat, nam plurali numero ceruices contumaciam sæpe demonstrant. Cicero in Verrinis. Prætorem tu accusas frangere ceruices. Humeri dicti quasi armi, ad distinctionem hominis à pecudibus mutis, vt hi humeros, illæ armos habere dicantur, nam proprie armi quadrupedis sunt. Hala summi humeri pars posterior & occultior. Brachia à fortitudine nominata sunt, bary enim Græce graue & forte significat. In brachiis enim thori lacertorum sunt, & insigne musculorum robur existit. In his sunt Tori, id est musculi, & dicti tori, quia illic viscera torta videantur. Cubitus dictus, quod ad cibos sumendos ipsi incumpimus. Vlna secundum quosdam vtriusque manus extensio est: secundum alios cubitus quod magis verum est, quia Græce olenos cubitus dicitur. Alæ sub brachiis sunt appellatæ, eo quod ex eis in modum alarum motus brachiorum inchoet: quas quidam ascillas seu axillas vocant, quod ex eis brachia cillentur: id est, moueantur, vnde & oscilla dicta ab eo quod cillentur, id est, moueantur ora, nam cillere est mouere: has quidam hircos dicunt, eo quod in plerisque hominibus hircinum fœtorem reddant. Manus dicta quod sit totius corporis munus, ipsa enim cibum ori ministrat, ipsa operatur omnia atque dispensat, per eam accipimus, & donamus. Abusiue etiam manus ars vel artifex, vnde & manus pretium dicimus, & armatorum copias. Dextra dicitur à dando, ipsa enim in pignus pacis datur, ipsa testis fidei atque salutis perhibetur, & hoc est illud apud Tullium: Fidem publicam iussu senatus dedi, id est, dextram. Vnde & Apostolus dicit: *Dextras mihi dederunt & Barnabæ societatis.* Læua dicitur quod sit læuis, id est, sine asperitate & callo, qui dextræ ex labore inducitur. Siniſtra autem vocata, quasi sine dextera, siue quod rem fieri sinat, & non faciat. A sinendo enim siniſtra dicitur. Palma est manus expansis digitis, sicut contractis pugnus. Pugnus autem à pungendo dictus, vel à pugna, aut contra sicut palma à pandendo.

Pinnula.
Nares.
Os.
Labia.
Linguæ.
Dentes.
Canini.
Molares.
Gingiuę.
Palatũ, vel palatus.
Arteriæ.
Mentum.
Gurgulio.
Rumen.
Sublinguium.
Collum.
Gula.
Ceruix.
Humeri.
Hala.
Brachia.
Tori.
Cubitus.
Vlna.
Alæ & axillæ.
Manus.
Dextera.
Læua.
Siniſtra.
Palma.
Pugnus.

Digiti. do. Digiti nuncupati vel quod decem sunt, vel quia decenter iuncti sunt, nam habent in se & numerum perfectum, & ordinem decentem. Vnde primus pollex vocatur, quòd inter alios virtute polleat & potestate. Secundus index & salutatorius siue demonstratorius, quia ferè eo salutamus, vel ostendimus vel indicamus. Tertius impudicus, quod plerunque per eum opprobrij insectatio ostenditur & podex mundatur, & iste est medius. Quartus annularis, eo quod in ipso annulus geritur. Idem & medicinalis, quia eo collyria à medicis collinuntur, vel quod eo pulsus infirmorum sentitur. Quintus auricularis, quod aurem eo scalpi-

Vngues. mus & purgamus. Vngues ex Græco vocamus, illi enim hos onyches dicunt. Alij dictum volunt ab vnguendo, quod sit politus & lucidus quasi vnctus. Estque animalium habentium digitos distinctos, vt hominum simiarum, auium, leonum, canum, &c. Vngula non habentium digitos, vt equorum, mulorum, asinorum, boum, ceruorum, & similium, quorum quædam fissas habent vn-

Truncus gulas. Truncus est media pars corporis à collo vsque ad inguina, de quo Nigidius. Caput collo vehitur, truncus sustinetur co-

Thorax. xis & genibus, cruribusque. Thorax à Græcis dicitur anterior pars trunci à collo vsque ad stomachum quam nos dicimus arcam,

Arca. eo quod ibi sit arcanum, id est, secretum, à quo cæteri arcentur: vnde & arca & ara dicta, quasi res secreta, cuius eminentes partes ma-

Pectus. millæ dicuntur, inter quas pars illa ossea pectus dicitur, dextra autem læuaque costæ. Pectus vocatum, eo quòd sit pexum inter eminentes mamillarum partes: vnde & pectũ dicitur,

Mamillæ eo quod pexos capillos facit. Mamillæ vocatæ quòd rotundæ sint, quasi, malæ per diminutionem. Sed papillę capita mamillarum sunt, quas infantes sugentes comprehendu nt, & dictę papillæ quod eas infantes quasi palpant dum lac

Vbera. sugunt: perinde mamma est tota eminentia vberis, papilla vero breue illud vnde lac trahitur. Vbera dicta, vel quia lacte vbera, id est,

Lac. fœcunda, vel quia vuida, humore scilicet lactis in modum vuarum plena. Lac vim nominis à colore trahit, quod sit albus liquor, leucos enim Græce albus dicitur, cuius natura ex sanguine commutatur. Nam post partum si quid sanguinis nondum fuerit vteri nutrimento consumptum, naturali meatu fluit in mammas & earum virtute albescit, lactis accipiens qualitatem. Cutis est, quæ in corpore prima est, ap-

Cutis. pellata quod ipsa corpori superposita, incisionem primam patiatur. Cutis enim Græce incisio Latine dicitur. Eadem & pellis, quod externas iniurias corporis tegendo pellat,

Pellis. primosque & venti & solis ardores perferat. Pellis autem iam detracta ac subacta corium dicitur, & est crassior cutis. Corium autem appellatur per deriuationem, quod eo caro teneatur vel tegatur, sed hoc in

Pori. brutis animalibus proprium est. Pori corporis Græco nomine appellantur qui Latine proprie spiramenta dicuntur, eo quod per eos viuificus spiritus exterius ministretur.

A Aruina est pinguedo cuti adhærens. Pulpa est caro sine pinguedine, dicta quod palpitet, resilit enim sæpe: hanc plerique & viscum vocant, eo quod glutinosa sit. Membra sunt corporis partes. Artus quibus colligãtur membra, ab arctando dicti. Vel Artus dicti quod colligati inuicem neruis arctentur, ideſt, stringantur, quorum diminutiua sunt articuli, nam artus dicimus membra maiora, vt brachia: articulos minora, vt digitos. Nerui Græca deriuatione appellati, quos illi neura vocant. Alij Latine vocatos neruos putant, eo quod artuum coniunctiones inuicem his inhæreant. Maximam autem virium substantiam neruos facere certissimum est: nam quanto fuerint den-

B siores, tanto propensius augent firmitatem. Compagia sunt ossium capita, dicta eo quod sibi compacta neruis, velut glutino quodam adhæreant. Ossa sunt corporis solidamenta, in his enim positio omnis & robur subsistit. Ossa autem ab vsto dicta, propterea quod cremarentur ab antiquis, siue (vt alij putant) ab ore, eo quod ibi pateant: nam alibi vbique cute, visceribusque obtecta celantur. Medullæ appellatæ quod sint ossium partes mediæ, vel quod eis madefiant ossa, impinguant enim ea & confortant. Vertibula sunt summę ossium partes, crassioribus nodis conglobata, dicta eo quod ad inflexionem membrorum illa

C vertantur. Cartilagines ossa mollia & sine medulla, quod genus auriculæ, & narium discrimen, & costarum extremitates habent, siue opercula ossium quæ mouentur. Et dictæ cartilagines, quòd leui attritu carent dolore dum flectuntur. Costas, appellari quidam putant, quòd ab eis custodiantur interiora, & tota mollities ventris vallata saluetur. Latus, quia iacentibus nobis latet, est enim læua pars corporis & dextra, vtrinque inter anteriora & posteriora protensa. Dextro autem lateri habilior motus est, læuo fortior, & oneri ferendo accommodatior, ipsa enim gerit clypeum, ensem, pharetram, & reliqua onera,

D vt expedita sit dextera ad agendum. Dorsum est à ceruice vsque ad renes deorsum. Dictum autem dorsum, quod sit superficies durior corporis, in modum duri vrsi, fortis & ad portandum, & ad perpetiendum. Terga dicta, quia in eis supini iacemus in terra, quod solus homo potest, nam muta animalia tantum aut in ventrem, aut in latus iacent, vnde abusiue in animalibus terga dicuntur. Scapula à scandendo dicitur. Interscapulium est spatium quod est inter scapulas, vnde est nominatum. *Palæ*, sunt dorsi dextra leuaque eminentia membra, dicta quod in luctando eas premimus & vibramus, quod Græci pa-

E lin dicunt. Spina est iunctura dorsi, dicta quod habeat radiolos vt spinas acutos, cuius iuncturæ spondylia appellantur propter partem cerebri quæ fertur per hos longo tractu ad cæteras corporis partes. Sacra spina est ima perpetuæ spinæ, quam Græci ἱερὸν νῶτον hieron noton vocãt, quoniam primum infante concepto nascitur: ideoque & in hostia id primum à Gẽtilibus diis suis dabatur, vnde & sacra spina dicitur. Renes ait Varro dictos, quod riui ab

Aruina. Pulpa. Membra Artus. Articuli Nerui. Compagia. Ossa. Medullę Vertibula. Cartilagines. Costæ. Latus. Dorsum Terga. Palæ. Spina. Spondylia. Spina sacra. Renes.

iis obscæni humoris fluant ἀπὸ τῦ ῥέειν à verbo rhein, quod significat fluere, nam venæ & medullæ tenuem liquorem defudant in renes, qui liquor rursus à renibus calore veneris resolutus decurrit.

Lumbi. Lumbi à libidinis lasciuia dicti, quia in viris causa corporeæ voluptatis in ipsis est, sicut in vmbilico fœminis. Vnde & ab Homero in exordio sermonis dictum est. *Accinge sicut vir lumbos tuos*, vt in his esset resistendi præparatio, in quibus est libidinis vsitata dominandi occasio.

Vmbilicus. Vmbilicus est medius locus corporis, dictus quod sit vmbo iliorum, vnde & vmbo appellatur locus in medio clypei à quo dependet.

Ilia. Ilia Græco sermone appellantur, quod ibi nos obuoluamus, Græce enim εἰλέω ileo vertere & obuoluere dicitur.

Clunes. Clunes vocati, quod sint iuxta colum quod est longum, suntque tumores natium.

Nates. Nates quod in ipsis initimur dum sedemus. Vnde & conglobata est in eis caro, ne prementis corporis mole ossa dolerent.

Genitalia. Genitalia corporis partes (vt nomen ipsum docet) gignendæ sobolis acceperunt vocabulum, quod his procreatur & gignitur.

Hæc & pudenda pro verecundia, siue à pube. Vnde & indumento operiuntur. Dicuntur autem ista & inhonesta, quia non habent eandem speciem decoris sicut membra quæ in promptu & prospectu locata sunt.

Verretrũ Virus. Dictum & verretrum, membrum virile siue, quod viri est tantum, siue quod ex eo vitus emittitur nam virus proprie dicitur humor fluens à natura viri, siue à verrendo, siue demum à vere.

Testiculi. Testiculi per diminutionem à testibus dicti, quorum numerus incipit à duobus: hi semen calamo ministrant, quod à spinæ medulla & renibus & lumbis suscipiunt gratia procreandi.

Scrotum Posteriora. Scrotum est pellis in qua testiculi sunt. Posteriora vocata, quod retro sunt & à vultu auersa, ne dum aluum purgamus, inquinaremus aspectum.

Meatus. Meatus inde appellatus quod per eum meant, id est, egeruntur stercora.

Femora. Femora dicta, quod ea parte à fœmina sexus viri discrepet.

Fœmina. Sunt ab inguinibus vsque ad genua. Fœmina autem per deriuationem femorum partes sunt, quibus in equitando tergis equorum inhæremus: vnde & olim præliatores sub fœminibus equos amississe dicebantur.

Coxæ. Coxæ quasi coniuncti axes, in ipsis enim femora mouentur, quorum concaua

Suffragines. vertebræ vocantur. Suffragines sunt plicaturæ crurum posteriorum ex quadrupedibus, quæ retrorsum plicantur vt genua in anterioribus cruribus, antrorsum: dictæque sunt, quod suffringuntur, id est, subtus flectuntur, non supra sicut genua.

Genua. Genua sunt commissiones femorum & crurum, & dicuntur genua eo quod in vtero genis oculorum sunt opposita. Cohærent enim sibi ibi, & cognata sunt genua oculis lachymarum indicibus & misericordiæ, nam à genis genua dicuntur. Denique complicatum in genua gigni, formarique hominem dicunt, ita vt genua sursum sint, quibus oculi formantur vt caui fiant & rotundi & etiam reconditi, ipsos enim in vtero matris genua comprimunt. Ennius: *Atque genua comprimit acta gena.* Inde est quod homines dum ad genua se prosternant, statim lachrymantur. Voluit enim natura eos vterum maternum memoria recolere & reminisci, vbi quasi in tenebris considebant antequam ad lucem venirent.

Crura. Crura dicta, quod his currimus & gressum facimus, & sunt à genibus vsque ad calces.

Tibiæ. Tibiæ vocatæ quasi tubæ, sunt enim longitudine & specie eis similes.

Talus. Et sunt ossa aut partes anteriores in crure, & suræ sunt posteriores. Talus dictus à tolo, nam tolus est eminens rotunditas, & inde fastigium templi rotundi tolus vocatur. Talus autem sub crure est, & sub talo calcaneum.

Pedes. Pedes ex Græca etymologia nomen sortiti sunt. Hos enim Græci podas dicunt. Sunt qui à petendo terram dictos putent, quia alternis motibus solo fixi incedunt.

Plantæ. Plantæ à planitie nuncupatæ, quia non rotundæ, vt in quadrupedibus, ne stare non possit bipes homo, sed planæ atque longiores formatæ sunt, vt stabile corpus efficerent. Sunt autem plantæ, anteriores partes, quæ etiam de multis ossibus constant.

Calx. Calx vel calcs vel calcis prima pars plantæ, à calco illi nomen impositum, quod terram calcamus, hinc & calcaneus.

Solum. Solum est inferior pars pedis, dicta quod eo vestigia terræ imprimimus. Sed & solum dicitur omne illud quod aliquid sustinet, quasi solidum: vnde & terra solum dicitur, quod cuncta sustineat: aër solum auium, & solum pedis, quod totam corporis molem portet.

Viscera. Viscera non solum intestina dicimus, sed quicquid sub corio est inter cutem & carnem & ossa. Item viscera vitalia, id est, circunfusa loca cordis, vt sit viscus quasi vis cordis, eo quod ibi vita, id est, anima continetur. Item viscera capita neruorum ex sanguine & neruis copulata.

Lacerti. Item lacerti à similitudine lacertorum reptilium, quia in singulis membris loca sunt per quæ eis nomina dantur, vt cor quod sit in medio corporis: appellaturque à nomine similium animalium super terram viuentium.

Musculi. Nam inde musculi à murium similitudine. Sicut à lacerta lacerti. Inde etiam tori, quod illic viscera torta videantur.

Cor. Cor à Græca deriuatum appellatione, quod illi cardian dicunt, sicut à cor & vro dicitur nobis cura, in corde enim omnis sollicitudo vitæ & scientiæ cura est.

Præcordia. Quod ideo pulmoni vicinum est, vt cum ira accenditur, pulmonis humore temperetur. Huius duæ arteriæ sunt, quibus sinistra plus sanguinis habet, dextra plus spiritus. Vnde & in dextro brachio pulsum despicimus. Præcordia sunt loca cordi vicina, quibus sensus percipitur, & dicta sunt præcordia, eo quod ibi sit principium cordis & cogitationis, aut quod cor præcingunt, sunt enim pelliculæ circum cor, in quibus affectionum sedes.

Pulsus. Pulsus vocatus est, quod palpitet, cuius indicio aut infirmitatem intelligimus aut sanitatem. Huius duplex est motus, aut simplex, aut compositus. Simplex est, qui ex vno saltu constat. Compositus est, qui ex pluribus motibus inordinatis & inæqualibus existit. Qui motus certa habent spatia: dactylicum pulsum vocant quamdiu sine vitio fuit.

Venæ

Venæ. Venæ dictæ eo quod viæ sunt natantis sanguinis, atque riui per omne corpus diuisi, quibus vniuersa membra irrigantur. Sanguis ex Græca etymologia nomen duxit, quod vegetetur, & sustentetur & viuat σάος Saos enim *Sospes* **Sanguis.** dicitur. Sanguis autem est dum in corpore est: effusus verò cruor, nam cruor vocatur, eo quod effusus currat, vel ab eo quod currendo corruat. Alij cruorem interpretantur saniem & sanguinem corruptum qui emittitur. Alij autem sanguinem vocant, quod sit suauis. Sanguis autem non est integer nisi in iuuenibus. Nam dicunt physici minui sanguinem per ætates, vnde in senibus tremor est. Proprie autem sanguis animæ possessio & sedes est: ideo genas mulieres lacerare solent in luctu vt manibus gratificent: inde & purpureæ vestes & flores purpurei mortuis **Pulmo.** præbentur. Pulmo ex Græco trahit vocabulum, pulmonem enim pleumon vocant, eo quod cordis flabellum sit, in quo pneuma, id est, spiritus est, per quod & agitatur & mouetur, vnde & pulmones vocati sunt. Nam Græce pneuma spiritus dicitur, qui flando & agitando aërem emittit & recipit, à quo mouentur pulmones & palpitant, & aperiunt se vt flatum capiant, & stringunt vt eiiciant, **Iecur.** est enim vt organum corporis. Iecur nomen habet ex eo quod vicinum cordi habeat locum, inde enim attrahit sanguinem qui in cerebrum subuolat; & inde ad oculos cæterosque sensus & membra diffunditur, & calore suo succum ad se ex cibo tractum vertit in sanguinem, quem ad vsum pascendi nutriendique singulis membris præbet. In iecore autem consistit voluptas & concupiscentia, iræ & amores, secundum eos qui de **Fibræ.** physicis rebus disputant. Fibræ sunt iecoris extremitates, sicut extremæ partes foliorum in vitibus, siue quasi linguæ venæ eminentes: Dictas autem volunt fibras, quod apud Gentiles in Sacrificiis ad Phœbi aras ab hariolis ferebantur, quibus oblatis atque succensis **Splen.** responsa acciperent. Splen dictus à supplemento, ex contraria parte iecoris, ne vacua existeret, quem quidam risus causa factum existimant, nam splene ridemus, felle irascimur, corde sapimus, iecore amamus, quibus quatuor elementis constantibus, in- **Fel.** tegrum est animal. Fel est appellatum, quod sit folliculus gestans humorem, qui vocatur bilis. **Stomachus.** Stomachus Græce os vocatur, eo quod quasi ostium ventris ipse cibum accipiat, atque ad intestina transmittat. **Intestina** Intestina dicuntur, eo quod corporis interiori parte cohibentur, quæ idcirco longis nexibus coordinata sunt in circulorum modum, vt susceptas escas paulatim digerant, & superadditis cibis non impediantur. **Omentum.** Omentum est membrana quæ continet intestinorum maiorem partem, quod epitolin Græci vocant. **Dissæptum.** Dissæptum intestinum quod discernit ventrem & cætera intestina à pulmone, **Cæcum.** vel à corde. Cæcum intestinum, quod sit sine foramine & exitu, quod Græci tisoneuteron vocant. **Ieiunum** Ieiunum tenue intestinum, vnde & ieiunum dicitur. **Venter.** Venter autem & aluus & vterus inter se differunt. Venter est qui acceptos cibos digerit, & apparet extrinsecus, tenditque à pectore vsque ad inguen, & dicitur venter, quod per totum corpus alimenta ministrat vitæ. Aluus est quæ cibum recipit, & per excrementa purgari solet. Ex ipsa enim sordes stercorum defluunt. Salustius: *Simulans sibi aluum purgare.* Et vocatur aluus quod abluatur. Vterum solæ mulieres habent, in quo concipiunt ad similitudinem cauliculi: tamen auctores pro vtriusque sexus ventre plerunque ponunt, nec Poëtæ tantummodo, sed & cæteri. Vocatur autem vterus, quod duplex sit, & ab vtraque in duas se diuidat partes, quæ in diuersum diffusæ ac reflexæ circumplicantur in modum cornu arietini, vel quod impleatur fœtu interius. Hinc & vter, quod aliquid intrinsecus habet, vt membra & viscera. **Aqualiculus.** Aqualiculus proprie porci est, hinc ad ventrem translatio. **Matrix.** Matrix dicitur quod fœtus & embrio in ea generentur. Semen enim receptum confouet, confotum corporat, corporatum in membra distinguit. **Vulua.** Vulua vocata quasi valua, id est, ianua ventris, vel quod semen recipiat, vel quod ex ea fœtus procedat. **Vesica.** Vesica dicta, quod sit vas aquæ. Ipsa enim de renibus vrina collecta completur, & humore distenditur, cuius vsus in volucribus non habetur. **Vrina.** Vrina autem dicta à Græco, οὐρέω, id est, *meio* seu *mingo*, & Græce οὖρος: cuius indicio & salus & ægritudo monstratur. Qui humor Latine lotium dicitur, quod eo lota vestimenta munda efficiantur. **Semen.** Semen est quod iactum sumitur aut in terra aut vtero ad gignendum vel fructus vel fœtus. Est enim liquor ex cibi & corporis decoctione factus, ac diffusus per venas atque medullas, qui inde desudatus, in modum sentinæ crescit in renibus, eiectusque per coitum, & in vterum mulieris susceptus, calore quodam viscerum, & menstrualis sanguinis irrigatione formatur in corpus. **Menstruum & eius virus.** Menstruum est superuacuus mulierum sanguis, dicta autem sunt menstrua à circuitu lunaris luminis, quo solet hoc euenire profluuium. Luna enim Græce *mene* dicitur, hæc & muliebria nuncupantur. Nam mulier solum animal menstruale est. Cuius cruoris contactu fruges non germinant, acescunt musta, moriuntur herbæ, amittunt arbores fœtus, ferrum rubigo corrumpit, nigrescunt æramenta, si qui canes inde ederint, in rabiem efferantur, glutinum asphalti quod nec ferro, nec igne dissoluitur, ipso cruore pollutum sponte disiungitur: post plurimos autem dies menstruos ideo semen non est germinabile, quia iam non est menstrualis sanguis à quo perfusum irrigetur. **Spermatum differentia** Tenue semen in muliebribus locis non adhæret, labitur enim, nec habet vim adhærendi. Similiter & crassum non habet vim gigendi, quia muliebri sanguini se miscere non potest propter nimiam sui spissitudinem: hinc & steriles mares & fœminas dicunt fieri vel propter nimiam crassitudinem sanguinis vel seminis, vel propter nimiam raritatem. **Hominis formandi ordo.** Primum autem aiunt cor hominis fingi, quia in eo

eo fit & vita hominis, & sapientia. Deinde quadragesimo die totum corpus expleri, quod ex abortionibus (vt ferunt) collectum est. Alij fœtus à capite exordium sumere dicunt, vnde & in auium fœtibus primum oculos fingi in ouis videmus. Fœtus autem dictus, quod adhuc in vtero foueatur. Item nasci patribus similes aiunt, si paternum semen validius sit, matribus si maternum, hac etiam ratione similes exprimi vultus. Qui autem vtriusque parentis figuram reddunt, æqualiter mixto paterno, maternoque sanguine vel semine concipiuntur. Dicunt etiam auorum & proauorum consimiles fieri, quia sicut in terra multa semina occultantur, sic & in hominibus semina celantur parentum figuras redditura. Ex paterno autem semine puellas nasci, ex materno pueros, quia omnis partus constat ex duplici semine, & cuius pars maior est, inuoluit & occupat similitudinem sexus. In corpore nostro quædam tantum ad vtilitatis causam facta sunt, vt viscera. Quædam & vtilitatis & decoris, vt sensus in facie, & in corpore manus ac pedes, quorum membrorum & vtilitas magna est, & species decentissima. Quædam tantum decoris: vt mamillæ in viris, & in vtroque sexu vmbilicus. Quædam discretionis, vt in viris genitalia, barba prolixa, & pectus amplum. In mulieribus læues genæ, & angustum pectus: ad concipiendos autem fœtus & portandos renes & latera dilatata. Quoniam quæ pertinent ad hominem & partes animæ & corporis, ex parte dictum est: nunc ætates eius subiungamus.

Fœtus.

Parentum vnde similitudo.

Corporis humani ratio.

CAP. LXI.

De ætatibus hominis, & vocabulis earum, etiam vsque ad mortem, & mortuos.

Ætates hominis.

GRadus ætatis sex sunt, Infantia, puericia, adolescentia, iuuentus, virilis grauitas, atque senectus. Prima ætas infantia est pueri nascentis ad lucem, quæ porrigitur in septem annos. Secunda ætas pueritia est, id est pura, & nondum ad gignendum apta, tendens vsque ad quartum decimum annum. Tertia adolescentia, ad gignendum apta, quæ porrigitur vsque in viginti octo annos. Quarta iuuentus, firmissima omnium ætatum, finiens in quinquagesimo anno. Quinta ætas est senioris, id est, virilis grauitas, quæ est declinatio à iuuentute ad senectutem, nondum senectus, sed iam non iuuentus, quia senioris ætas est, quam Græci presbyten vocant, nam senex apud Græcos non presbyter, sed γέρων *geron* huius *gerontos* dicitur. Quæ ætas à quinquagesimo anno est senectus, quæ nullo annorum tempore finitur, sed post illas quinque ætates quantuncunque vitæ est, senectuti deputatur. Senium autem pars est vltima senectutis, dicta quod sit terminus septimæ ætatis. In his ergo sex spatijs Philosophi descripserunt vitam humanam, in quibus limitatur & currit, & ad vitæ terminum peruenit. Pergamus ergo breuiter per prædictos gradus ætatum, etymologias earum in homine demonstrantes. Infans dicitur homo primæ ætatis, dictus autem infans, quod adhuc fari, id est, loqui non potest: nondum enim bene ordinatis dentibus, minus integra est sermonis expressio. Puer à puritate vocatus, quia purus est, & nondum lanuginem, flotemque genarum habet. Eam ij, qui habent sunt ephebi ab ἥβη *hebe* quæ est pubertas dicti, pueri autem necdum pro natiuitate sunt viri, sed adolescentuli læues. Puer autem tribus modis dicitur, pro natiuitate, vt Esaias. *Puer natus est nobis*: similiter pro ætate, vt octennis, decennis, vnde est illud:

Iam puerile iugum tenera ceruice gerebat.

Secundo pro obsequio & fidei puritate, vnde in cantico virginis. *Suscepit Israel puerum suum.* Tertio pro ruditate & ignorantia. Vnde puer centum annorum morietur. Puella paruula, quasi pulla, vnde & pupillos non pro conditione, sed pro ætate puerili vocamus. Pupilli autem dicti, quasi sine pupilla & oculis, id est, à parentibus orbi, hi autem vere pupilli dicuntur, quorum parentes ante decesserunt quam ab his nomen acciperent. Cæteri orbi vocantur. Orphani iidem qui & pupilli. Illud enim Græcum nomen est, hoc Latinum. Nam in Psalmo vbi sæpe legitur. *Pupillo tu eris adiutor*: Græcus habet Orphano. Puberes à pube, id est, à lanugine vestiente pudenda corporis nuncupati, hæc loca tunc primam lanuginem ducunt. Quidam autem ex annis pubertatem existimant, id est, eum puberem esse, qui quatuordecim annos expleuerit, quamuis tardissime pubescat. Certissimum autem est eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, & generare iam potest. Puerperæ sunt quæ annis puerilibus pariunt, vnde & Horatius:

Laudatur iam prole puerpera nata.

Vel sunt dictæ puerperæ, quod puellæ pariunt, vel quod pueros pariunt. Adolescens dictus, eo quod sit ad gignendum adultus, siue quod adhuc adolescit, id est, crescit & augetur. Iuuenes dicuntur quod posse iuuare incipiant, vt in bobus iuuenci, cum à vitulis discesserunt. Est enim iuuenis in ipso ætatis incremento positus, & paratus ad auxilium. Nam iuuare hominis est opus aliquod conferentis. Sicut autem in hominibus tricesimus perfectæ ætatis est annus, ita in pecudibus & iumentis tertius robustissimus est. Vir nuncupatus, quod in eo maior est vis, quam in fœminis, vnde & virtutis nomen accepit, siue quod vi agat in fœminam. Mulier vero à mollitie, tanquam mollier L litera detracta vel mutata appellata est mulier: vtrique enim fortitudine & imbecillitate corporum separantur. Sed ideo viro maxima virtus, mulieri minor, vt patiens & obediens viro esset, scilicet ne fœminis repugnantibus libido cogeret viros aliud appetere, aut in alium sexum proruere. Dicitur igitur mulier secundum fœmineum sexum, non secundum corruptio-

Infans.

Puer.

Luc. 1.
Esai. 5.

Puella.
Pupilli.

Orphani

Psal. 9.
Puberes.

Puerperæ.

Adolescens.
Iuuenes.

Vir.

Mulier.

ruptionem integritatis, & hoc ex lingua sacræ scripturæ. Nam Eua facta de latere viri sui, nondum contacta à viro, mulier appellata est, dicente scriptura. Et formauit eam in mulierem. Et ad matrem Dominus. Mulier ecce filius tuus. Virgo à viridi ætate dicta est, sicut & virga, & vitula. Alioquin ab incorruptione, quasi virago, quod ignoret fœmineam passionem: Virago dicta, quod vt vir agit, id est, opera virilia facit, & masculi vigoris est. Antiqui enim fortes fœminas ita vocabant. Virgo autem non recte virago dicitur, si non viri officio fungitur. Mulier vero si virilia opera facit, recte virago dicitur, vt Amazones. Quæ vero nunc fœmina, antiquitus vira vocabatur, sicut à seruo serua, & à famulo famula, ita à viro vira: hinc & viraginis nomen deductum quidam putant, fœmina vero à partibus fœmorum dicta, vbi sexus à viro discernitur. Alij Græca etymologia fœminam ab ignea vi dictam putant, quod vehementer virum concupiscit, libidinosiores enim viris fœminas esse tam in mulieribus quàm in animalibus dicunt: vnde nimius amor apud antiquos fœmineus vocabatur. Senior est adhuc viridior.

Virgo.

Virago.

Vira.

Fœmina.

Ouid. *in lib. 6.*

Senior inter iuuenemque senemque.

Terentius.

Quo iure sumus adolescentiores.

Vbi adolescentior non vtique magis adolescens, sed minus, vt senior minus est quàm senex, vbi comparatiuus gradus minus significat positiuo. Ergo senior, non satis senex, sicut iunior infra iuuenem, sicut pauperior infra pauperem. Senes autem quidam putant dictos à sensus diminutione, eo quod iam præ vetustate desipiant. Nam physici dicunt homines stultos frigidioris esse sanguinis, prudentes calidioris, vnde & senes, in quibus iam friget, & pueri in quibus nondum calet, minus sapiunt. Inde est, quod conuenit in hoc infantium ætas & senum. Senes enim per nimiam ætatem delirant, pueri per lasciuiam & infantiam ignorant quid agant. Senex autem tantum masculini est generis, sicut anus fœminini. Nam anus dicitur sola mulier. Anus autem appellata à multis annis, quasi annosa. Nam si commune nomen esset, cur non diceret Terentius senem mulierem? hinc etiam vetula, quasi vetusta. Sicut autem à sene senectus, ita ab anu anilitas nominata est. Canities autem vocata à candore quasi candities, vnde est illud florida iuuentus, lactea canities: quasi diceret candida. Senectus autem multa nobis defert & bona & mala, bona, quia nos ab impotentissimis dominis liberat, voluptatibus imponit modum, libidinis frangit impetus, auget sapientiam, dat maturiora consilia: mala autem, quia senium miserrimum est debilitate & odio, subeunt enim morbi, tristisque senectus. Nam duo sunt, quibus minuuntur vires corporis, senectus & morbus. Mors dicta, quod sit amara, vel à marte, qui effector est mortium: siue à morsu primi hominis, qui vetitæ arboris pomum mordens mortem incurrit. Tria autem

Id Valla negat. Senes.

Anus.

Canities

Senectutis bona.

Mala.

Mors.

A sunt genera mortis, acerba, immatura, naturalis: acerba infantium, immatura iuuenum, matura, id est, naturalis senum. Mortuus autem ex qua parte orationis declinetur, incertum est. Nam sicut ait Cæsar. *Non potest mortuus aliqua facere post mortem suam: ita homo non potest scire eius originem*, id est, vocabuli mortuus. Abeo enim quod est morior, participium præteriti temporis in *tus* exire debuit, per vnum *v*, non per duo *vu*, nam vbi est geminata litera *vu*, nomen est, non participium, vt fatuus, arduus. Conuenienter itaque factum est, vt quemadmodum id, quod significat, non potest agendo: ita & ipsum nomen non potest loquendo declinari. Omnis autem mortuus

B aut funus est, aut cadauer. Funus est si sepeliatur, & dictum funus à funibus accensis, quos ante feretrum papyris cæra circundatis ferebant. Cadauer autem est si insepultum iacet, nam cadauer nominatur à cadendo, quia iam stare non potest. Quod dum portatur ad sepulchrum, exequias illi fieri dicimus: vbi crematum est, extare eius reliquias: vbi conditum est, iam sepultum esse. Corpus autem dicitur à consuetudine, quia dum viuebat corpus erat, vt illud. *Tum corpora luce carentum.*

D Defunctus vocatur, quia compleuit vitæ officium, nam dicimus defunctos officio, quia

C officia debita compleuerunt: vnde est & honoribus functus: hinc ergo defunctus, quod ab officio vitæ sit depositus, siue quod sit die functus. Sepultus autem dictus eo quod sit sine pulsu vel sine palpitatione, id est, sine motu. Sepelire autem est corpora condere, id est, abscondere. Nam humare obruere dicimus, hoc est humum iniicere, & humo tegere.

Mortis genera.

Mortuorum genera.

Funus.

Cadauer

Corpus.

Defunctus.

Sepultus

SEQVITVR LIBER QVARTVS DE proprietatibus, & epithetis rerum serie literaria in ordinem redactis.

CAP. I.

¶ De his quibus prima litera est A.

E ABlactatus à mamilla per amarum separatur, patri redditur, & validiori cibo vtitur. Ablactatus.

Abies est arbor alta, procera, coma pulcherrima. Abies.

Accipiter agrestis vel syluester aues domesticas rapit, captas continuo deuorat, vt plumescit, requirit loca opportuna vnde non extrahitur, abiectis plumis syluestres aues capit, columbam persequitur, prædam Domino seruat. Domesticus in sinistra geritur, vt volet ad dexteram, compedibus constringitur, cor- Accipiter.

rigia ligatur, quæ cum non rupta, sed soluta A
est, volare permittitur: visa carne redit ad Dominum.

Acinus. Acinus in nigredinem vertitur, odorem vini retinet, fœtorem emittit.

Actiua vita. Actiua vita prędicat, sollicita est, finem habituta fructuosum, operibus instat, martyrium subit, periculosa est.

Acus. Acus gracilis est, rigida, teres, vno capite acuta, & altero perforata, consuendi officio apta.

Adamas. Adamas insecabilis & indomabilis est, ferrum attrahit, auro vel alio metallo non retinetur, sed chalybe, & tantum sanguine hirci comminuitur.

B

Adeps. Adeps omnis Domini est iure perpetuo, crassitudo interior est cordis vel ventris, iecoris vel hepatis, renum vel remunculorum.

Aër. Aër rarus est, mobilis, auibus plenus, facile corrumpitur, spiraculum est viuentium, nubibus obscuratur, sole illuminatur, hyeme condensatur, vento agitatur, æstate serenatur, nubilosus significat pluuiam futuram.

Æs, & æthiops, & Æstas habentur *in litera E*.

Ager. Ager à nocuis purgatur, stercoratur, multipliciter aratur, rastro æquatur, seminatur, semen operitur, fossis circundatur, sepitur, vacare permittitur, signa ad fugandum aues in eo ponuntur.

Agricola Agricola mane consurgit, vilibus induitur, C
boues iugo sociat, stimulo boues sollicitat tempora arandi & seminandi obseruat, tempestatibus aëris non abigitur, rectum sulcum facit, instante vespera domum reuertitur, iactum semen patienter expectat.

Agnus. Agnus innocens est & pius & simplex, inter multas matrem cognoscit, solo balatu illam cognoscit, matri simillimus est, & immolationi aptus, immolandus non clamat, mater eius lac præbet ad fomentum, & lanam ad vestimentum, carnem ad esum. Tondendus silet, vngulam findit, & ruminat.

Ala. Ala gemina est, dorso infigitur, volucrem subleuat.

D

Alba. Alba vestis sacerdotalis corpus operit, est in manicis stricta, inferius lata, linea est.

Alueus. Alueus aquam continet, profundus est, alluuione dilatatur.

Amygdala. Amygdala dulcis est cibus ægrotantium, dura & aspera testa tegitur.

Ancilla. Ancilla, humilis, obediens, verecunda, timida, fidelis, sollicita, inculta, non habet potestatem.

Anchora Anchora fortis est, aduncа, ferrea, in portu iacitur, funem habet, nauem retinet contra procellas, vix euellitur.

Angelus. Angelus purus natura, fidelis custodiendo, E
reconciliator gratiosus, obediens exequendo, contemplatiuus fruendo, actiuus nuntiando.

Annulus Annulus principio caret & fine, rotundus est, lapide decoratur, digitum circuit & stringit, digitum ornat, strictior non congruit, largior decidit, desponsandis & consecrandis virginibus aptatur, sigillis regiis apponitur.

Annus. Annus quatuor temporum vicissitudine variatur, duodecim mensibus distinguitur, in se reuoluitur, in se nascentia consumit.

Anseres. Anseres syluestres in altum & inordinate volant, omnes sunt cinerei coloris, assiduitate clangoris noctis testantur vigilias, simul habitant, sæpius conclamant. Domestici seipsos rostris lacerant, cum sentiunt hominem clamant, varij & niuei coloris sunt, seminibus iactis nociui.

Apis. Apis sine coitu nascitur, de putri boue oritur, sollicita est, floribus pascitur, gregatim volat: alij, non sibi laborat, occisas & mortuas abiicit, cito lædítur, frigori inimica, exterius aspera, interius habet dulcedinem, munditiam diligit, cum pungit, aculeum amittit, quo amisso nunquam fructum facit.

Aqua. Aqua communis est, sordes lauat, in ima fluit, alueum non deserit, in mare reuertitur, omne diluuium sequitur, frigida naturaliter, vino mixta valet ægris, cum hordeo cocta sanior est, terræ mixta lutum facit, est pauperum potus, clara est pro speculo, sitim sedat, vestigium nauis non retinet, ignem extinguit.

Aquila. Aquila ab acumine oculorum dicta, quia solis radium irreuerberato oculo ac visu intuetur, pullos non sic solem contuentes quamuis suos abiicit. In aëre alto volans pisciculos in mari conspicit, quos celeri descensu raptos deuorat, cæteris altius volat, rostrum in senectute nimis crescens ad petram excutit, & reiuuenescit, in arduis nidificat, trans maria sentit odoratu cadauera, de rapto viuit, & amethystum ponit in nido, qui fugat venenum.

Aquilo. Aquilo aquas congelat, vnde aquilo quasi aquas ligans, frigidus est, flores lædit & herbas, à Septentrione flat.

Aranea. Aranea septem pedes habet, veneno tabet, seipsam euiscerat, de visceribus suis telas texit, irretit muscas, fugit muscas, & sic aret & moritur, turgida est, in aërem se sua tela sine alis aut alio adminiculo erigit.

Aratrū. Aratrum de ligno & ferro fit, terram findit, ab agricola tenetur, terram meliorat, in campo dimittitur.

Arbor. Arbor quanto altius radicem figit, tanto firmius hæret, vmbram facit, in æstate viret, floret, fructificat, in hyeme marcescit, superfluis abscissis magis & vberius fructificat.

Arca. Arca fuit de lignis Setim, intus & foris auro vestita, in latitudinem habuit cubitum & semissem, in lateribus singulis duo annuli aurei, in annulis vectes de lignis Setim deaurati. In ea erant tabulæ, & virga Aaron. Deuteronomium: vrnaque cum manna.

Arcus. Arcus medium habet immobile & inflexibile, duo extrema mobilia, sinistra manu tenetur, si diu tenditur lentescit, cito lædítur, in ipso durum per molle temperatur, chorda tenditur, sagittam emittit.

Areolæ. Areolæ concauo fiunt lapide, aquam ad hortum vehunt.

Aries. Aries duo cornua habet in fronte, dum viget lasciuus est, gregem præcedit, gregem tuetur cornibus, regit gregem, & fœcundat.

Argentū Argentum candidum est, mundum, dulcem habet tinnitum, attractiuæ naturæ est.

Arrha. Arrha pars est pretij, confirmatio contractus, certitudo habendi rem.

Asinus

Asinus. Asinus syluester, id est, onager, ferus est dente, loca horrida inhabitat, canes insequentes lacerat. Domesticus à fero perfoditur, nullum dente petit, stolidus est, in posterioribus fortior, in anterioribus debilior, crucem in dorso gerit, in iuuenta ætate pulcher in senectute turpis, horrendum clamat, luxuriosus est, segnis est, carduis delectatur, mitis est, aculeo pungitur, lyra delectatur, ei primum insedit homo.

Aspis. Aspis veneno nocet, in cauernis habitat, cauda obturat vnam aurem, terra alteram, contra incantatores: si quem percutiat statim obdormit, & ita eum perimit.

Athleta. Athleta comam in rotundum tondet, oleo caput vngit, se vestibus non onerat, omni parte se custodit, rubris induitur, arma firmiter tenet, molestiis non cedit, spe victoriæ aduersarium quiescere non desinit, in pugna perseuerat, terminos non egreditur, ad victoriam semper oculum habet.

Auceps. Auceps diuersa habet retia, laqueos, & viscum, loca auibus frequentiora quærit, laqueos occultat, & seipsum abscondit, voces auium simulat, quandoque per vnam decipit alteram, captas præter vnam sibi incorporat.

Aurora. Aurora fugat tenebras, rutilat, diem minist rat, surgente sole obscurior est, inter noctem & diem media, dum rubet, signat pluuiam futuram.

Aurum. Aurum inter omnia metalla pretiosissimum, solidum est, visum fouet, quanto rubicundius, tanto melius, per fornacem purgatur, splendidum est, & regibus aptum.

Auster. Auster ventus calidus est, soluit gelu, florem nutrit, à meridie flat.

Autumnus. Autumnus quæ in anno nata sunt, colligit, arbores nudat & agros, fructibus abundans est, flores tardos & inutiles producit.

CAP. II.

De his quibus B. est prima litera.

Baculus. BAculus longus, teres, rigidus, inflexibilis, sustentationi congruus, defensioni aptus.

Balneum Balneum corpus lauat & desiccat, calorem naturalem accendit, carnem emollit, nutrit, membra dissoluta consolidat.

Balsamū Balsamum odoriferum est, putredinem arcet, stipes eius viti similis est, iuuentutem conseruat, eius gutta mixta oleo cyprino vel melle adulteratur, sed probatur esse sine melle, si quis cum lacte coagulauerit, chrisma conficit apposito oleo, purum sole ardente sustineri non potest, vt vitis sustentatur & colitur, cuius arboris perpetua coma est insignis, duobus cubitis eminet, acutis lapidibus & osseis cultellis inciditur, quia ferri tactus ei noxius est.

Basiliscus. Basiliscus rex est serpentum, solo visu hominem interficit, flatu necat aues volantes, adeo veneno plenus est, quod totus perlucet, prior visus ab homine non nocet homini, & vacua A regnat basiliscus arena.

Baltheus militaris aureus est, renes & pectus cingebat vel stringebat, totum corpus ambit & cingit. Baltheus

Barba fortitudinem designat, sexum denotat, capiti adhæret. Barba.

Beata virgo pauper fuit, humilis, obediens, quieta, modesta, simplex, sapiens, ab angelo nuntiata, in vtero sanctificata, prima votum virginitatis Deo sponso suo obtulit: ab Angelo salutata, plena gratiæ est prædicata, mater est Domini, Domina Angelorum, stella maris, terra quæ germinauit Saluatorem, terra de qua formatus est verus Adam, terra de qua orta est veritas, terra de qua eductus est verus panis, terra quæ dedit fructum suum, terra cuius fructus sublimis, terra quam Dominus benedixit, terra de qua dicitur, *Cecidit semen in terram bonam, terra fluens lacte & melle*, arca testamenti, immo & fœderis, stella ex Iacob orta, vrna habens manna, thronus Salomonis, domus salutis, porta clausa, vellus complutum, thalamus sponsi, templum Salomonis, virga Aaron, tunica summi sacerdotis, mulier amicta sole, domus septem columnis excisa, hortus conclusus, fons signatus, triclinium Trinitatis, arca Noe, pulcra vt luna, electa vt sol, & aurora consurgens. Beata virgo Maria. Luc. 8.

Beryllus lucet vt aqua sole percussa, calefacit manum tenentis. Beryllus

Bos duo cornua habet, ruminat & findit vngulam, terram arat, iugo premitur, paleas comedit, immolatur, stimulo cogitur, fortis est. Bos.

Bubo sonat voce sicut auis, feralis, onerata plumis, graui pigritia detinetur, in sepulchris die noctuque versatur, noctem amat, cæteris auibus exosa, semper in cauernis moratur. Bubo.

Buccina in imo stricta, in summo lata, audaces animat, timidos terret, dispersos congregat, horrendum sonat. Buccina.

Butyrum dulce, candidum, pingue, cito liquescit, ex lacte coagulato fit, raucedinem tollit. Butyrum

Buxus dura, arbor est humilis, rupibus inhæret, sterilis est, in hyeme viret, comam non deponit. Buxus.

CAP. III.

De his, quibus C. est prima litera.

Cadauer CAdauer, putridum, fœtidum, cibus est vermium.

Cæpe Cæpe lachrymas prouocat, diuersis operculis tegitur, cito putrescit.

Cæra Cæra sicca est, in fauo latet, pura est, fragilis, ad ignem mollescit, tenax & mollis formam sigilli recipit, tumorem reprimit, odorifera est, & pallida.

Calandrius. Caladrius seu charadrius auis, quæ posita ante ægrotum, si respicit eum, totum ebibit morbum, & conualescit ægrotus: si non velit respicere, signum est mortis.

Calamus — Calamus est concauus, fragilis, leuis, scribendi officio aptus. A

Calcedonius. — Calcedonius seu carchedonius colorem pallentis lucernæ habet, sub die fulget, in domo obscurus est, scalpentium artibus resistit, radio solis vel fricatione digitorum excandens, paleas ad se trahit.

Calciamenta. — Calciamenta pedes tegunt & muniunt, laxiora non congruunt, strictiora lædunt, pedi circunligantur.

Calculus. — Calculus lapis durus est, volubilis, planus, rotundus in fluminibus inuenitur, in aqua non mollescit.

Calor. — Calor dissoluit, aperit, cogit, fouet, nigrorem inducit, & nimius vrit, & exsiccat.

Camelus — Camelus ingens corpore, onifer est, gibbosus, & deformis, se ad onerandum inclinat. B

Campana. — Campana somnolentos excitat, horas designat, in imo lata, in summo stricta, si argentum admisceatur, dulcius sonat.

Campus. — Campus est locus capax, incultus, spaciosus, floribus & pascuis vberrimus.

Candela — Candela ceram habet & stupam, lumen præbet, seipsam consumit, directa est, plana, longa, superius arcta, inferius lata, subtus perforata & concaua.

Candelabrum. — Candelabrum in templo fuit ex auro purissimo, ductile, hastile eius ferreum, vestitum quinque calamis aureis, in capitibus calamorum scyphi in modum nucis, liliade fundo scyphorum procedebant, sphærulas desuper scyphos sex brachia cum hastili, ferrea, vestita calamis aureis septuaginta, partes habuit in summo, stipitem inferius, quo nitebatur, septem lucernas, septem infusoria, septem emunctoria. C

Canis. — Canis lattoni est infestus, cæcus nascitur, nullum cognoscit nisi eos inter quos habitat, linguam habet medicinalem, sagacitatem mirabilem, fidelitatem cominendabilem, lupos & fures arcet, odoratu viget, dentes habet acutissimos, sanguinem lingit, rapidæ famis est, ad vomitum redit, ossa rodit.

Cantus. — Cantus pigros excitat, deuotos incitat, concordiam retinet. D

Capilli. — Capilli teretes sunt, graciles, caput ornant, firmiter radicantur.

Capra. — Capra ruminat, pedem findit, fœtida est, in pascendo duos pedes sursum erigit, de eius pilis fit cilicium, hirsuta est, immolatur, in summis pascitur.

Caprea. — Caprea munda est, visu acuta, pedem findit, & ruminat, gressu velocissima, in summis pascitur.

Caput. — Caput eminentissimum membrum est, & cæteris principalius, quinque sensus continet, capillis ornatur, collo superponitur.

Carbo. — Carbo de mortuo reuiuiscit, de nigro in ruborem vertitur, fauillas generat, & dum resoluitur, cineres. E

Carbunculus. — Carbunculus lapillus lucidissimus est, tenebras noctis fugat, in terra Euilath inuenitur.

Carcer. — Carcer tenebrosus est, fœtidus, horribilis, profundus, pœnalis, solitarius.

Caro. — Caro fragilis est, suadet & concupiscit aduersus spiritum, prauos motus gignit, infirma est.

Casia. — Casia herba quæ & fistula in aquis nascitur, concaua est in immensum crescit.

Castrum — Castrum in tuto locatur, fossis munitur, muris circundatur, propugnaculis ambitur, in eo sunt defensores, arma, victualia, speculatores.

Catena. — Catena ponderosa est, ferrea, dura, constringit, moueri non sinit, in ea annulus complectitur annulum.

Cathedra. — Cathedra doctorum est sedes, quatuor quibus sustentatur, pedes habet.

Cedrus. — Cedrus in Libano nascitur, alta est, sterilis, odorifera, eius resina litum non putrescit, neque vetustate corrumpitur, quantum in auras se extollit, tantum radicatur in terra, firmiter hæret, imputribilis est, eius odor serpentes fugat, vel occidit.

Cerebrū — Cerebrum in capite est, citra mortem immolabile sedes est memoriæ, intellectus vis, & rationis.

Ceruical — Ceruical quadratum, breue, byssо insuitur, plenum leuissimis plumis, capiti supponitur.

Cerui. — Cerui à patria ipso tempore amoris discedentes, ordinate incedentes, alter alterum portat cornibus dorso impositis, per dumeta illæsi euadunt, serpentes de cauernis extrahunt; serpentem extractum comedunt, & hausto fonte visum recuperant, superflua cornua deponunt, & iuuenescunt, ludunt, ruminant; & findunt vngulas.

Chrisma — Chrisma ex balsamo & oleo consecratur, eo Sacerdotes & reges inunguntur.

Christus — Christus vili pretio appretiatus, orauit cum sudore sanguineo, à discipulo traditus, vilissime detentus, ligatus, alapis cæsus, flagellatus, falsis testibus accusatus, reus mortis dictus, barba eius vellitur, vt dicit glossa super Esaiam: *Coram Pilato à multis accusatus, ab Herode spernitur, alba veste induitur, latro pro eo eligitur, iniuste damnatur, chlamyde coccinea induitur, spinis coronatur, arundine caput eius percutitur, propriis vestibus exuitur, crucem sibi baiulat, crucifigitur, blasphematur, aceto potatur, clamans & flens emisit spiritum, lancea latus eius perforatur, imponitur sepulchro.*

Christi typi. — Christus etiam est Templum Salomonis, botrus de terra promissionis in desertum translatus, columna ignis & nubis, Dauid est quem Saul, id est, Iudaicus populus voluit transfigere, sed plantata est lancea ad parietem, & illæsus euasit, hircus emissarius, & immaculatus, geminus passer quorum vnus immolatur, & alter auolabat, propitiatorium, agnus immaculatus, summus Sacerdos qui semel introiuit in sancta sanctorum, vitula rufa, serpens in palo erectus. Samson fortis, verus Salomon, Dauid manu fortis, vel aspectu desiderabilis, Isaac ferens ligna, verus Iosue, Ioseph pulchra facie & decorus aspectu, Eliseus magnus coaptans se puero.

Chrysolithus — Chrysolithus lapillus aureum fulgorem habet, ardentes scintillas videtur emittere.

Chrysoprasus — Chrysoprasus vel Chrysopassus lapillus viridis, aureæque naturæ, qui in India nascitur, quidam etiam est purpureus cum aureis guttis.

Cicatrix — Cicatrix vestigium vulneris est, de facili renouat vulnus, cauterizat carnem, dolorem retinet.

Ciconia — Ciconia veris est nuntia, serpentibus inimica, socie-

societatis amica, maria transuolat, in Asiam collecto agmine pergit, coturnices eas duces præcedunt, eximia illis circa filios pietas est, adeo pullos in nidis fouent, vt assiduo incubatu plumas deponant, & per quantum tempus filios nutriunt, per tantum à filiis nutriuntur.

Cygnus. Cygnus natans collum erigit, fortis est in alis, carnem nigram habet : à canendo est appellatus, longum collum habet, plumas candidas, instante morte pennam in cerebro suo figit, & dulcissime canit. Fertur Hyperboreis partibus holores plurimos aduolare, & præcinentibus citharedis admodum apte canere.

Ciliciũ. Cilicium de pilis caprarum fit, vermes nutrit, fœtidum est, & pungitiuum.

Cinnamomum. Cinnamomum corticem habet ad modum cannæ : in medio Æthiopiæ gignitur, frutice breui, duorum cubitorum, colore cinereo vel subnigro, crassum despicitur, gracilius carius est, virgam habet rotundam & gracilem: cum frangitur, visibile euolat spiramentum in modum nebulæ vel pulueris.

Cypressus. Cypressus odorifera est, medendis corporibus apta, & venustatem comæ nullo impulsu deponit.

Cinis. Cinis de lignis fit per ignem, minutus est & ponderosus, pannos lauat, fit optimus de sarmentis, id est, de vitium putamine.

Cisterna Cisterna profunda, frigida, pluuiæ exceptiua, aquæ conseruatiua.

Cithara. Cithara de corio fit animalis mortui super lignum extenso, ordinatæ chordæ, ab interiori reddunt sonum: si nimis tenduntur, rumpuntur: si minus rauce sunt, plectro temperantur.

Clauis. Clauis intromissoria est, magnam seram euoluit, ostium aperit, strepitum facit.

Claustrum. Claustrum carcer est spontaneus clericorum, locus quietis, securum efficit de externis, lætum de internis, certum de æternis, si corpus compescit, tamen mentem exhilarat.

Clibanus. Clibanus rotundus, solidus, candidus, demissus, patulus, obscurus.

Coccum Coccum bis tinctum erat, colorem habens ignis.

Cœlum. Cœlum quæ in eo sunt, cœlat, sedes Dei est, locus Angelorum & beatarum animarum, quietum, pacificum, altum, leue, molle, suaue, planum.

Collum. Collum capiti adhæret, longum est, caput corpori iungit, cibum ad corpus trahit, per ipsum formatur vox, planum est, candidum teres.

Columba. Columba simplex est, oculis instat, felle caret, pedes rubros habet, visum præ cæteris auibus habet acutum, nullum ore vel vnguibus lædit, pauper est, pullos rostro pascit his quibus pasta est, morticinio non vescitur, puro grano vescitur, alienos pullos vt suos fouet, super fluenta residet, vt accipitrem videat venientem, in petris nidificat, alis se defendit, gregatim volat, fœcunda est, gemitum pro cantu dat, geminos pullos nutrit.

Columna. Columna capitellum habet, stilum, basim, ædificium sustinet, fortis est, directa, gracilis, longa, rigida, detorta, plana.

Cophinus. Cophinus vilis est exterius, de iuncis & foliis palmarum intexitur, vas stercoratum est.

Cor. Cor à sinistris est, & citra mortem inuiolabile, sedes est caloris in medio corporis, est sedes animæ, & solius Trinitatis habitaculum.

Cornu. Cornu de carne est, firmiter hæret, carnem excedit, durum est, sed mollius osse, durius carne, rigidum & lucidum.

Corona. Corona principio caret & fine, totum caput ambit, floribus intexitur, caput ornat, crines castigat, latior decidit, strictior non aptatur, transposita non congruit.

Corrigia. Corrigia longa est, tenuis, de mortuo animali fit, totum corpus ambit, membra constringit, clauos habet, vestes constringit & castigat, ingressum habet quasi portam, pertusa acu fibulæ stringitur vel relaxatur.

Cortinæ Exo. 26. & 36. Cortinæ de quinque coloribus erant, decem erant, operiebant vna aliam, ansulas habebant, ornabant.

Coturnix. Coturnix à sono vocis dicta est qualea, amœnitatis tempora auet, æstate repulsa, maria transuolat. Hæc sola auium sicut & homo caducum morbum patitur.

Coruus. Coruus niger est, cadaueribus pascitur, primum in cadaueribus oculum petit, & sic per oculum cerebrum extrahit, de rapto viuit, rauca voce clamat, clamosus est, fœtus nisi nigrescant non nutrit, nidum ex multis in vnum congerit.

Consecratio templi. Consecratio Ecclesiæ sic fit. Reliquiæ asportantur, & viginti vna cruces mox fiunt in parietibus, corpora extrahuntur, Episcopus ad ostium pulsat, Ecclesiam ambit, ter aspergendo eam, aqua benedicta, intus etiam aspergitur aqua, vino, sale, cinere: cærei duodecim in parietibus iuxta cruces, vel imaginem Apostolorum ponuntur & illuminantur, alphabetum in modum crucis in pauimento scribitur, thus super altare crematur, altare chrismate inungitur, operitur, ornatur, missa celebratur, vexillum Ecclesiæ superponitur.

Crater. Crater est tornatilis, rotundus, profundus.

Cremiũ. Cremium siccum est, contrahitur, per ignem crematur, vt ignis sanguinem extrahat.

Cribrũ. Cribrum purum ab impuro separat, grossa retinet, minuta expellit.

Crux. Crux, serpentis æneipalus, ligna Isaac, scala Iacob, virga Moysi, lignum, Marath signum Tau in superliminari domus, ligna Sareptanæ, sycomorus Zachæi, coccineum filum Raab, clauis Dauid, vectis in quo botrus deportabatur. Quatuor habuit partes, ex quatuor lignis fuit composita, oliua, cedro, palma, cypresso. Pellit phantasmata, delet venialia, in modum crucis currunt per maria naues, volant aues in aëre, natant homines, fiunt Ecclesiæ & cucullæ.

Cultellus. Cultellus manubrio tenetur, ferro incidit, vagina custoditur.

Currus. Currus quanto plus oneratur, tanto plus stridet, quatuor rotis voluitur, vestigia relinquit, difficile vertitur, temonem habet, vnctus

vnctus facile currit, scalas habet hinc & inde, in rotis radios habet.

CAP. IIII.

¶ De his, quibus prima litera est D.

Damula. DAmula in montibus habitat, mundum animal est, visu perspicua, cursu viget, ruminat & findit vngulam.

Decem. Decem mandata decalogi, decem virgines in Euangelio, decem leprosi mundati, decem tribus Israel, præter tribum Iuda, & tribum Beniamin, decem cornua bestiæ, decem ciuitates, decem cortinæ super tabernaculum, decem digiti in manibus, & totidem in pedibus.

Denarius. Denarius argenteus est, rotundus, quatuor quadraturas continet, integer, non imminutus, æqui ponderis, imaginem & superscriptionem continet.

Dentes. Dentes albi sunt, duri, bene radicati, ordinati, cibos conterunt, fortes sunt.

Desertum. Desertum infœcundum est, arduum, incultum, solitarium, inuium hominibus, & feris habitaculum, ac serpentibus plenum.

Dies. Dies colorem restituit rebus, operari finit, sincera est, & clara sole illuminante, furibus & latronibus & male agentibus aduersatur, duodecim horas continet, calida est, noctem & tenebras fugat, diuiditur in mane meridiem & vesperam.

Digitus. Digitus articulariter distinctus, longus, rectus, teres, vnguem habet, gracilis est & flexibilis.

Discipulus. Discipulus debet esse humilis, sanctus, obediens, intentus, patiens, promptus, diligens, præceptorem suum parentis animi non corporis loco habens & colens.

Diuitiæ. Diuitiæ cum dolore amittuntur, cum labore acquiruntur, cum timore possidentur, cito transeunt, superbiam generant, mentem sollicitudine pungunt, viam ad Dominum impediunt, à dæmone denuntiantur. Spinæ sunt semen bonum supprimentes, radicare non sinentes, ijs tamen bonæ, qui illis vtuntur bene. In metallis, & gemmis, & victualibus, ac vtensilibus thesauris, & possessionibus consistunt.

Doctrina. Doctrina debet esse de fide & moribus, Catholica, id est, generalis, publica, sana, discreta, vera, matura.

Dolium. Dolium rotundum est, circulatum, intextum, profundum, patulum.

Dominus. Dominus Deus ad indulgentiam est facilis, tardus ad vindictam, pronus ad remunerandum, placabilis, benignus, portabilis, sine suspicione, nec incredulus.

Domus. Domus sic ædificatur, primo terra effoditur, inde fundamentum iacitur, prius parietes eriguntur, post diuersa laquearia interponuntur, tectum superponitur, quadratus est paries, distinguuntur diuersoria, multas continet portas & fenestras, habet diuersos introitus & exitus. Requiem præbet inhabitantibus, à pluuia & ventis defendit, familiam vnam constituit, vagos domat, scientiam & prudentiam in ea quiescentibus & meditantibus procurat.

Duo. Duo testamenta, duæ tabulæ legis, duæ parietes in tabernaculo, duo chori in Ecclesia, duo portitores botri, duo pisces in Euangelio, duo homines ascendentes in templum, duæ columnæ in porticu templi, duo Cherubim super propitiatorium, duo candelabra & duæ oliuæ, duo luminaria in firmamento cœli, duæ vxores Iacob, duæ sorores Lazari, duo altaria tabernaculi, duo in homine oculi, duæ nares, duæ aures, duo pedes, duo crura, duo genua, duæ tibiæ, duo latera, duo brachia & cætera fere bina.

Duodecim. Duodecim Patriarchæ, duodecim Apostoli, duodecim post ascensionem annis prædicauerunt in Iudæa, duodecim lapides in rationali, duodecim fontes in Helim, duodecim sedes iudicantium, duodecim tribus Israel, duodecim panes propositionis, duodecim patenæ, duodecim pugilli, duodecim partes maris rubri, duodecim exploratores, duodecim lapides de Iordane translati, duodecim excubiæ circa tabernacula, duodecim portæ ciuitatis, duodecim leunculi super gradus Salomonis, duodecim fructus spiritus enumerantur in epistola ad Galatas, duodecim fructus ligni vitæ in Apocalypsi, duodecim ibidem lapides, duodecim ibidem stellæ in corona mulieris visæ.

CAP. V.

¶ De his, quibus prima litera est E.

Ebrietas. EBrietas ex frequenti potatione prouenit, vomitum prouocat, hominem audaciorem reddit, gressus titubare facit, linguam impedit, & quasi balbutientem reddit, gressus permutat, insensibilem facit, secreta denudat, fletum prouocat, officium membrorum tollit, obliuionem ingerit, sui immemorem facit, discretionem aufert.

Ebur. Ebur candidum est, frigidum, prius obscurum limis fit lucidum, planum, quanto vetustius, tanto rubicundius & pulchrius.

Elephas. Elephantes ingentes sunt corpore, apti pugnæ, gregatim incedunt, fraude capiuntur.

Ensis. Ensis acutus, splendidus, vtraque parte planus, in vagina reconditur, literatus est.

Equus. Equus indomitus vix domatur, vix tenetur, fortis est, velox, superbus, sonitu armorum non terretur, frenatur, sessorem sæpe discernit, armatus audacior est, sternitur sella, cingulis constringitur, luxuriosus est, calcaribus vrgetur, duram habet vngulam, in qua ferratur.

Eremita. Eremita est solitarius, incultus, pallidus, macilentus, pannosus, hirsutus, horridulus, barbatus.

Ericius

Ericius. Ericius seu hericius spinosus est, cito irascitur, dum tangitur in aceruum se colligit, in aqua se extendit, formam porci gerit, pomis & vuis se inuoluit, vt se oneret, & postea nutriat.

Æs. Æs solidum est, vocale, imputribile.

Æstas. Æstas calida est & serena, longiores habet dies noctibus, floribus & fructibus abundat, humida desiccat, tonitruis & fulgurationibus coruscat, fructuosas arbores ab infructuosis discernit.

Æthiops Æthiops crispus est, dentes habet albos, carnem habet nigram, similem sibi generat.

Euangelium. Euangelia quatuor sunt, quatuor animalia in Ezechiele, quatuor pedes in mensa, iugum leue & suaue luter æneus in ingressu tabernaculi, columna ignis & nubis, stella Magorum, quatuor quadrigæ in Zacharia, currus Eliæ, quatuor flumina de Paradiso, manna in arca, liber septem sigillis signatus.

CAP. VI.

De his, quibus prima litera est F.

Faber. Eccl. 38. FAber noctem tanquam diem transigit, sedet iuxta incudem, considerat opus ferri, vapor ignis vrit vestes eius, & carnes eius in calore fornacis conterit, vox mallei intonat aurem eius, & contrahit similitudinem vasis oculus eius. Cor suum dabit in consummationem operum, & vigilia sua ornabit imperfectionem, officinam habet vel fornacem, incudem, forcipes, malleum, molam ad exacuendum, ignem, folles, aspersorium.

Facies. Facies facturam, & sicut vultus voluntatem hominis declarat, cognitionem facit & discretionem.

Falx. Falx acuta est, recurua, propius tondet.

Fames. Fames vitales meatus arctat, opus attenuat, squalorem generat, vilia pretiosa reputat, cutem tumescere facit & pilosam, desidiam & appetitum excitat.

Farina. Farina minuta est, munda est, cum labore habetur, per aquam conglutinatur, fermentatur, acedinem sumit.

Fasciculus. Fasciculus ex multis collectis fit, nisi bene colligatur, effluit.

Fauilla. Fauilla leuis est, in nihilum redigitur, post ignem remanet.

Fauus. Fauus cellulatus est leuis, dulcis, cæram continet vel elicit.

Fax. Fax concaua est, sicca, fragilis, seipsam consumit, lucem maximam diffundit, cum stridore comburitur.

Fæx. Fæx in fundo residet, amara est, lutulentum quiddam est, de vino procreatur, odorem retinet.

Febris. Febris calorem ingerit, tremere facit, palatum corrumpit, sudore terminatur, symptomata relinquit.

Feneſtra Feneſtra in cardinibus vertitur, patula est, lumen excipit, & radios solis.

Fera. Fera syluas inhabitat, indomita est, & crudelis.

Fermentum. Fermentum modicum de pasta farinæ conglutinatæ immittitur.

Ferrum. Ferrum ponderosum, extinguitur ex aqua, magnetem sequitur, rauce sonat, ex ipso fiunt arma, in igne mollescit, crebis tunsionibus extenditur, in ore equi ponitur, equum regit, ipsum de facili circunducit, duabus corrigiis protenditur quibusdam appenditiis.

Ficus. Ficus lata habet folia, succus eorum pruritum gignit, post grossos affert, qui de facili cadunt, nec sunt esibiles, fructus eius dulcis.

Figulus. Figulus sedet ad opus suum, conuertit pedibus suis rotam, in sollicitudine positus semper propter opus suum, & innumera est omnis operatio eius, in brachio suo formabit lutum, & ante pedes suos formabit virtutem suam. Cor suum dabit vt consummet linitionem & vigilia sua mundabit fornacem.

Filius. Filius hæreditatem expectat, obediens est, patri similis, ingratus ab hæreditate expellitur.

Filum. Filum gracile est, tortum, longum, vestem consuit, setam sequitur.

Fimus. Fimus dispersus terram fœcundat, fœtorem emittit, de animali oritur.

Fistula. Fistula concaua est & perforata, tenuiter sonat, ore sufflatur, decipit auem.

Flamma. Flamma ex multis scintillis fit, in altum tendit, rutilat vel splendet, rubicunda est.

Flos. Flos visu delectat, odore afficit, spes est fructus, cito marcescit, exponitur aëri, vere nascitur, campum ornat, suauis est, frigore læditur, calore nimio vritur, vel grandine intemporanea deiicitur.

Fluuius. Fluuius rapidus est, ex abundantia crescit aquaram & pluuiarum, profundus est, solitum alueum non deserit.

Fœminalia. Fœminalia linea erant stricta, sponte assumebantur, pudenda tegunt.

Fœnum. Fœnum æstate viret, molle est, percussum facile sentit iniuriam, succisum statim aret, in clibanum mittitur, cibus est iumentorum.

Folium. Folium tenue est, latum, leue, vmbram facit, arborem ornat, fructum arboris tegit, in autumno pallescit, vento deiicitur, viride est, vento agitatur, & stridet.

Follis. Follis ex ligno & corio fit, os habet in anteriori parte, spiramentum attrahit, & emittit aërem vt ignem excitet.

Fons. Fons de terra scaturit, frigidus est, in riuos diuiditur, purus est, dulce murmurat, sitim releuat, in hyeme calet, clarus est, leuiter turbatur, scaturigines sursum tollit.

Forceps. Forcipes duo brachia habent, scindunt, dum scindunt stringuntur, clauo iunguntur, connectuntur in medio.

Fornax. Fornax modica est, calida est, aurum purgat, ligna incinerat, scoriam adnihilat.

Frigus. Frigus poros constringit, membra contrahit, fructificare non sinit.

Frons. Frons tenera est, cito rubet, locus est verecundiæ, maculam non celat.

Fructus. Fructus odore mulcet, gustu reficit, naturam arboris ostendit, calore solis coloratur, maturus decidit, directe iaculatur.

Frusus. Frusus genus ruborum sponte nascitur, in densum pullulat, spinosus est, immeabilis, tenebrosus, densus, impletus, implexus, & sibi cohærens, hispidus, incultus, sterilis.

Fucus. Fucus non laborat, pungit, aliorum labores deuorat.

Fulgur. Fulgur in ora cadit, incutit, subito oritur, clarum est & splendidum, ex calore prouenit.

Fusus. Fusus filo inuoluitur, in vtroque fine acutus, in medio latus, dextera manu voluitur.

Fumus. Fumus ex igne nascitur, in directum ascendit, lachrymas prouocat.

Funda. Funda motu vibratur, de corio fit, circum caput rotatur, lapidem continet, duabus corrigiis appenditur, dure ferit.

Fundamentum Fundamentum profunde locatur, firmum est, ex impolitis fit lapidibus, in imam terram iacitur, terra operitur, latum est, ædificium sustinet.

Fur. Fur de nocte venit, spoliat, subito inuadit, & perimit incautos, aucupatur, domum suffodit, obseruatus latet, immisericors est, secretos introitus quærit, ad omnem strepitum pauet.

Fusciuncula Fusciuncula recurua est, duos vncos habet, & fere ferrea est.

CAP. VII.

De his, quibus prima litera est G.

Galbanum. Galbani odor serpentes fugat, estque succus ferulæ cuiusdam arboris quæ nascitur in Syria.

Gallus. Gallus profundioribus horis noctis valentiores & productiores cantus edere solet, in matutino breuiores format voces. Antequam canat alis se verberat, diem nuntiat, pigros excitat, omni vento se inclinat.

Gallina. Gallina pullos sub alis fouet, contra miluum tuetur, de dolore pullorum suorum ægrotat, & rauescit, & plumas deponit, ex calore pascitur.

Gemma. Gemma pretiosa est & clara, virtute pollet, plana, tota speciosa.

Gena. Gena decora, candida, plana, ob verecundiam rubore subfunditur.

Gibbus. Gibbus superfluitas est naturæ, minorem facit, deformitatem ingerit.

Gigas. Gigas ingens est corpore, insignis membris, fortitudine præstans, sed pietate & ingenio bono deficit.

Glacies. Glacies ad frigus ex aqua induratur, ad solem liquescit, fragilis est, lubrica, clara, splendida.

Glans. Glans à quercu oritur, cibus porcorum est.

Globus. Globus rotundus est, volubilis, multis filis circumuolutus.

Grando. Grando in aëre induratur, friget, in cadendo contunditur & resoluitur, flores & herbas teneras lædit.

Granum Granum seritur, moritur, post pullulat in herbam, post in spicam, & deinde in frumentum, colligitur, trituratur, à palea per ventum separatur, siccatur, & mola conteritur.

Grues viam sequuntur literario ordine, excelsa petunt, quo facilius videant terras quas petunt. Vna præcedit quæ agmen castigat voce, qua rauescente, alia succedit, noctis vigilias diuidunt, & in ordine vigiliarum pedi semper innituntur vni, in quo calculum tenent. Grues.

Gurges profundus est, obscurus, horribilis, absorbens, alioquin immotus. Gurges.

Gutta grauis est, cito arescit, modica est, præstat refrigerium. Gutta.

Guttur vehiculum vocis est, & ciborum canalis. Guttur.

CAP. VIII.

De his, quibus prima litera est H.

Hæreditas à Domino excolitur, Domino pascit, firmiter possidetur. Hæreditas.

Hamus aduncus, esca tectus, gracilis, linea appensus. Hamus.

Harena innumerabilis est, minuta, amara, sterilis, ponderosa, humida, bibula. Harena.

Harundo vacua est, fragilis, omni vento cedit, stridula est, in palude crescit, manum contrectantis sauciat, exterius viret, interius marcet. Harundo.

Hasta longa, teres, directa, plana, lævis, gracilis, rigida, penetratiua, ferro munita. Hasta.

Hedera serpit, semper viret, similis rosæ crescit, sterilis est, comã non deponit, attractiuæ naturæ est, fœtores arcet, victores coronat. Hedera.

Heremita videatur *Eremita*.

Herodius auis rapacissima, volantium maxima, aquilam vincit, in maximis petrarum nidificat. Herodius.

Hyacinthus cum aëre mutatur, in sereno perspicuus, in nubilo obscurus. Hyacinthus.

Hyems aquas congelat, frigida est, noctes longiores habet diebus, humida est. Hyems.

Hinulus in excelsis moratur, velox est, visu perspicuus, in rupibus summis pascitur. Hinulus.

Hypocrita sua mala celat, pallidus est, bona sua prædicat, incultus ingreditur, omnia operatur vt videatur, superbus, impatiens. Hypocrita.

Hircus fœtidus, luxuriosus, hispidus, immundus, immolandus, ruminat, & findit vngulam, cornibus insignis. Hircus.

Hirundo garrula est, in domibus habitat, sinuosis circunflexibus volat, in nidis ædificandis & fœtibus educandis solertissima, lapsura deserit, nec appetit culmina, alias aues non impetit, nec impetitur ab eis, maria transuolat, ibique hyeme moratur, & per aduentum suum veris nuntiat initium. Hirundo.

Hysopus humilis est herba, pectus purgat, petræ hæret, radix eius tumorem pulmonis sedat. Hysopus

Homo fragilis est, ad peccatum pronus, ad resurgendum ineptus, ad constantiam tenendam infirmus.

Honus, videatur onus.

Hortus, videatur ortus.

Hospes in alieno moratur, verecundus est, cito transit, non bene confidit in aliena domo. Hospes.

Hostia

Hostia. Hosti a Eucharistiæ in colore candida, in quantitate modica, rotunda, triticea, immixta, azyma, inscripta.

Hostium Hostium videatur ostium, quia ab ore deducitur.

Humor. Humor iunctus calori nutrit, à terra in truncum, à trunco ascendit in ramos.

Humerus. Humerus onera sustinet geminus est, inflexibilis, fortis, latus.

CAP. IX.

De his, quibus prima litera est I.

Ieiuniũ. IEiunium corpus castigat, vitia comprimit, libidines arcet, mentem erigit, animam impinguat.

Ignis. Ignis rutilat, ad calorem eius trahuntur quæ in eo ponuntur, splendorem & fumum emittit, fumum generat, calorem ministrat, ligna consumit, attractiuæ naturæ est, desiccat, cibos decoquit, materiam suam sequitur.

Imago. Imago lineamenta habet, vmbram facit, assimilatur rei cuius est imago, inutilis est.

Incus. Incus truncus est ferreus durissimus, solidus & firmus, super quem formantur opera, ad nihil aliud vtilis.

Insula. Insula fluctibus tunditur, fluctus frangit, sed paulatim minuitur.

Inuidus. Inuidus, pallidus, macie confectus, cito prorumpit in iram, vultum commutat liuore, oculis truculentus, animo inquietus.

Iris. Iris duos habet colores, rutilat, igneus exterius, interius aquatilis est, pluuiam designat.

Ysopus videatur *Hyssopus*.

Iugum. Iugum duos coniungit, graue est, ad terram premit, collo insidet, capiti colligatur, curuum est, indomitum castigat, nudum carnis terit.

Iumentum. Iumentum in fimo suo versatur & quiescit, vilibus pascitur, oniferum est, sessores non discernit.

Iuncus. Iuncus in aqua crescit, flexibilis, in summo acutus, gracilis, viridis exterius, planus, longus, directus, mollis, interius marcidus, nodo carens.

Iuniperus. Iuniperus est frutex dimissus, in cuius cinere seruatur ignis per annum, vt dicitur: vmbra & suffitu saluberrimus.

Iuuentus Iuuentus lubrica est, inconstans, inconsiderata, calida, intemperata.

CAP. X.

De his, quibus prima litera est L.

Lac. LAc album est, paruulos nutrit, coagulatum arescit, dulce est, pingue, suaue, bulliendo eleuatur.

Lachryma. Lachryma breuis, clara, cito arescit, valida, amara, & salsa.

Laguncula. Laguncula ex pluribus asseribus est texta, circulis ferreis constricta, spiraculum habet, vinum conseruat.

Lamina. Lamina tenuis est, crebris tunsionibus extenditur, aurea fuit in fronte Sacerdotis, & nomen Dei tetragrammaton habuit, speciem Lunæ corniculatæ tenens.

Lampas. Lampas fragilis, subobscura, inferius stricta, superius lata, oleum continet, lucem præstat.

Lana. Lana crispa est, alba, mollis, suauis, leuis, primo tondetur, post lauatur, tingitur, netur.

Lapis. Lapis durus, volubilis, pedem offendit, aqua non mollescit, assidua gutta cauatur.

Later. Later de luto formatur, igne solidatur, quadratus est, ruber, fragilis, crudus, si recens factus plus lauetur, plus sordet, domum tegit.

Lectus. Lectus secretus, mollis, ornatus, tumidus, furtiuus.

Leo. Leo Rex bestiarum, ore fœtet, vt mortuus nascitur, tertia die ad rugitum patris excitatur, vestigia delet cauda dum ab insequente premitur, ad rugitum eius timent omnes bestiæ: cum circulum cauda facit, nulla ferarum audet transire, superbus est, fortissimus, prædæ semper inhæret.

Lepus. Lepus velox, in petra cubile suum collocat, debilis, crura retro longiora habet, auriculatus, non ruminat, apertis oculis dormit.

Lex. Lex est bal[illegible] super columnam, basis sub lutere æneo, quinque panes hordeacei, mors in olla, baculus Eliæ, Sacerdos & Leuita saucium pertransiens, aqua Marath, tibicines circa puellam mortuam, Hemorhoissa, sex hydriæ lapideæ, seruus summi Pontificis auricula altera mutilatus.

Libanus. Libanus arbor est in Arabia cortice & folio lato, thuri similis, succum emittens modo amygdali: bis in anno, Autumno scilicet & vere colligitur, inciso cortice in æstatis feruore thus candidum exit: spuma contracta & densata in vere inciso cortice rubrum exit; non comparandum priori, sed tamen odoratius.

Liber. Liber de pelle mortui animalis fit, en

casto scribitur per pennam, plura folia habet, punctatur, torculari constringitur, ligatur, antiqua gesta & secreta conseruat, nisi sæpe aperiatur, mucescit : insignibus ornatur, sigillis clauditur, de facili coinquinatur, igne contrahitur, aqua diluitur.

Libra. Libra duas lances æquales habet, linguam superius, vbi appenditur : æquitas magis ponderosum sequitur, lites dirimit, & pondere tendit in alterutram partem cui inclinat.

Ligna. Ligna setim humilia, imputribilia, incremabilia, albæ spinæ similia, quanto plus in igne sunt, tanto plus solidantur.

Lilium. Lilium de facili pullulat, de inculta terra nascitur, in conuallibus oritur, odoriferum est, candidum, clausum continet odorem, apertum effundit, sex folia habet, inter spinas crescit, virgulas & stipitem habet in medio, à spinis pungitur, & tamen candorem retinet, directum est in stipite, adustis medetur membris, eradicatum non statim marcescit, vt alij flores.

Lima. Lima dentata est, acuit ferrum, & dum acuit trahitur, & retrahitur, seipsam consumit rubigine.

Limen. Limen introitus domus, & eiusdem principium & finis.

Lingua. Lingua modica est, labilis, velox, in humido sedet, verba format, magna exaltat, frigidum est membrum, voluntatem denuntiat.

Linum. Linum prius seritur, cito læditur, gracile est & rarum, operitur propter volucres, molle colligitur in fasciculos in aquam mittitur, ad solem siccatur, multis tunsionibus albescit, & varium colorem deponit, teritur, & à stupa separatur, netur, nodatur, euoluitur, iterum lauatur & in telam orditur.

Locusta. Locusta sordes lauat, seipsam sordidat, aquæ colorem addit, cum nascitur vocatur brucus, cum formatur achelabus, cum perficitur locusta, altera alteram deuorat, in hyeme latet, in æstate salit, crura habet retro longiora.

Lorica. Lorica diuersis circulis nectitur, corpus tegit & munit, ferrea est & ponderosa, iacendo fit rubiginosa.

Lucerna. Lucerna modicam lucem præstat, de testa figuli fit, quæ magna fracta appareret.

Lucifer. Lucifer stella matutina mane oritur, rutilantem diem nuntiat, tenebras fugat.

Luna. Luna lumen habet à sole, de nocte lucet recedentibus aliis, inferior est, & propior terræ aliis : recedente sole, sola dat lucem nocti, maculam habet, quæ quanto videtur clarior, tanto macula est maior : rotunda est, quandoque corniculata, per tempora crescit & decrescit, cito explet cursum suum, permagna est, & tamen parua videtur.

Lupus fœtidus, rapidus, crudelis, absentiam canum & pastorum considerat, caulis ouium insidiatur, horrendum, vlulat, prius visus quam videat non nocet, prius videns vocem aufert. Lupus.

Luter erat æneus, ad ostium tabernaculi, labium habebat per circuitum desuper, aquam continens ad lauandos sacerdotes, basim subtus habens in directa linea longa & plana. Luter.

Luxuria gratuita tollit, animam inficit, corpori morbum paralysis ingerit, & cæcitatem oculis, corpus inquinat, famam deflorat, pecuniam tollit, inimica est proximo, fœtet Deo, placet diabolo, odibilis Angelis, eius ignis descendit in infernum, fumus eius vindictam petens ascendit in cœlum. Luxuria.

CAP. XI.

De his, quibus prima litera est M.

Magister debet esse eruditus, mitis, diligens, sollicitus. Magister.

Malleus durus, fortis, ponderosus, ad feriendum eleuatur. Malleus.

Malum granatum exterius rubicundum in cortice, interius pallidum, diuersa continet grana rubicunda, quæ sitim sedant, durum habet corticem. Malum.

Mamilla in pectore sita gemina, mollis, candida, rotunda, lac tenens, suauis, in virgine dura, laxatur in muliere, in ea sanguis in lac conuertitur. Mamilla

Manipulus ex multis fit manu collectis, cum labore colligitur, sed in gaudio possidetur. Manipulus.

Manna erat semen minutum quasi pilo tusum, album quasi semen coriandri, quicquid volebant comedentes ipsum sapiebat, ad solem liquefiebat, ad ignem durescebat, in mortariolo terebatur, habens saporem panis oleacei, vltra mensuram collectum scaturiebat vermibus. Manna.

Manus digitis distincta, flexibilis, operationi apta, candida. Manus.

Mare plenum est monstris, salsum & amarum, ventos generat, periculosum est, profundum, latum, omnis homo viuit in illo. Ibi maior piscis minorem deuorat, omnia flumina recipit, quæ currunt, viua corporat retinet, mortua proiicit, fluit & refluit, nunquam quiescit. Mare.

Mater in patiendo anxia, in educando sollicita, in custiodendo diligens, in amore feruens. Mater.

Mel dulce, suaue, tenax. Mel.

Mensa de lignis sethim fuit deaurata, quatuor pedes habens, duas coronas, desuper labium æneum, per circuitum rotunda Mensa.

tunda erat, duodecim panes superponendi A
sunt candidi in Sabbato, duodecim patenæ
super panes, duodecim pugilli thuris super
patenas, annulos in pedibus habens, & in
annulis vectes.

Merula. Merula parua auis & nigra, sola volans, non gregatim vt sturnus: in regionibus Achaiæ sunt candidæ.

Miles. Miles duris gaudet, & dura sustinet, fortis est, sic armatur: ferreas caligas habet, super femoralia loricam, ornatum super loricam mitram ferream, & galeam, super galeam quoddam insigne vt conum, gladium acutum, lanceam, equo insidet, non cedit ictibus.

Miluus. Miluus mollis est viribus, & volatu, rapacissimus est, cadaueribus pascitur, circa coquinas & macella assidue volat, timidus est in magnis, audax in minimis, domesticis insidiatur auibus, siluestres non audet inuadere, pullis insidiatur, & quos incautos reperit, scitissime necat. B

Myrrha. Myrrha arbor est in Arabia, quinque cubitis alta, albæ spinæ similis, eius gutta viridis & amara, gutta sponte manans, pretiosior est elicita corticis vulnere, vulnerum vermes & putredinem arcet, odorifera est, desiccatiuæ naturæ est, inflaturas & tumores sedat.

Mola. Mola cito voluitur, aspera est, gemina, rotunda, ferro nititur, ponderosa, granum conterit, vsu consumitur, farinam reddit. C

Mons. Mons firmus, altus, sterilis, prius vallé radios Solis excipit, inferius latus, in summo strictior, maioribus impulsionibus excitatur.

Mors. Mors nullius miseretur, nulli compatitur, omnibus æquatur, insperata venit, nulli parcit, corpus & animam separat, finis est laborum, & vltima linea rerum.

Murilegus. Murilegus callidus est, muribus insidiatur, laqueo capitur, de nocte videt, oculos habet rutilantes, non cito submergitur, vnguibus viget, de alto salit nec læditur. D

Murus. Murus fit de lapidibus sectis, oppida munit, hostes arcet, clausos cohibet.

Mundus Mundus transitorius, vanus, solicitus, falsus, deceptorius.

Mus. Mus in caueis moratur, mutilegum timet, modica esca capitur.

Mustum. Mustum vinum dulce est, ventrem inflat, dissolutionem facit, calidum est, sine spiraculo lagunculas nouas disrumpit, stridet, dum claresçit, omnia purganda eiicit, ebrietatem generat. E

CAP. XII.

De his, quibus prima litera est N.

Nardus. NArdus herba folio presso & paruo, eius cacumina in aristas se spargunt, eius spicas & folia ad conficiendum nardum deponunt pigmentarij, calida herba est & odorifera.

Naris. Naris directa, concaua, spirat, odorem sentit.

Nasus. Nasus directus, planus, candidus, in eo ex maxima parte consistit species faciei, spiritum emittit per nares.

Natans. Natans corpus in aqua habet caput supra aquam, manus & pedes mouet, fluctus retro iacit.

Nauis. Nauis in principio & in fine est angusta, in medio lata & onusta, super aquas fertur, perforata submergitur, malum habet, velo concitatur, gubernaculo regitur, anchora retinetur, qua non munita vento mouetur, scopulis confringitur, hauritoriis purgatur, fluctus premit, & frangit, fluctibus vndique tunditur.

Nauta. Nauta in fine nauis residet, puppim attente respicit, clauum regit, viam considerat, & metuit, tempestatem formidat, nauem omni tempore lustrat, ne alicunde læsa sit, plus iusto eam non onerat, vilibus induitur, in portu mercedem expetit.

Nebula. Nebula ab humore oritur, late spargitur, frigida est, ascendens pluuiam nuntiat, calore solis dissoluitur, descendens serenitatem signat, immota manens obscuritatem.

Nicticorax. Nicticorax in domibus habitat & muris, de nocte volat, diem fugit.

Nidus. Nidus fit auibus secretus, intus calidus, extra asper, ex multis congestus.

Nix. Nix ex aqua induratur, candida & frigida est, cito dissoluitur, minuta descendit, desursum venit, calore in aquam resoluitur, terram operit, & segetem fouet.

Nouacula. Nouacula suauiter radit, acuta est, superflua incidit, firmiter in capsa reconditur.

Nouem. Nouem Angelorum ordines, leprosi curati & non reuersi.

Nox. Nox obscura, quieta, frigida, in nocte lignum putridum, & vermiculus quidam fulget, solitaria est, pigra ad operandum, importuna, periculis & phantasmatibus plena, colorem rebus aufert, stellis illuminatur.

Nubes. Nubes leues sunt, pluuiam nutriunt, obscuræ sunt & veloces.

Nutrix. Nutrix infantem lactat, custodit, dulciter tractat, diligenter portat, osculatur, cibos præmandit, infirmitates eius sustinet, à fletu promissis & minis retrahit, ire & loqui docet, & præambulat quocunque eat, illi osculum dirigit, aliquando permit-

tit eum cadere, vt læsus iterum cadere caueat, iratum mulcet, cum lachrymatur oculos tergit, offensum reuocat, in sinum leuat.

Nux. Nux corticem amarum habet, testam duram, pabulum præstat, nucleum habet dulcem, suaue lumen ministrat, vel accommodat.

CAP. XIII.

De his, quibus prima litera est O.

Octo. Ezech. 40. OCto sunt beatitudines, ætates hominis & mundi, octo cubitorum vestibulum portæ Ezechielis.

Oculus. Oculus clarus, planus, extensus, tenerrimus, corpori lucem dat, cito læditur, pupillam habet, pupilla palpebra tegitur, macula vel nimio splendore obscuratur, geminus est.

Odor. Odor delectat, aërem inficit, post ablatum odoriferum fructum aliquantum remanet.

Olla. Olla lutea, igne solidatur, fragilis est, fracta inutilis est.

Oleum. Oleum pingue, suaue, pascit, inuisibilis naturæ est, supernatat, inficit, fessos refouet.

Oliua. Oliua arbor index est pacis, oleum dat, speciosa est.

Onus. Onus fertur, facile fertur si colligitur, ad terram inclinat, graue est cum ligatur super humeros.

Onycha seu onychis. Onycha piscis maritimus, cuius ossa comminuta suauissimum reddunt odorem.

Ordeum Ordeum asperum est, cibus est iumentorum, humile, aristis plenum, dulce, aqua mixtum confert ægris, tenacem habet paleam.

Organũ. Organum fistulas habet, in modum turris ordinatæ stant fistulæ, concorditer sonant, cito læditur, follibus excitatur.

Ortus. Ortus circunfoditur & circunsepitur, arborum distinctione ornatus, floribus iucundus, germine viridante suauis, aura flante lenis & placidus, vmbrarum amænitate præstans, murmure fontis delectabilis, fructibus variis refertus, à rore illæsus, volucrum cantu laudabilis.

Os. Os forte est, occultum, candidum, carnem sustinet, durum, solidum, concauum.

Osculũ. Osculum duo corpora coniungit, delectat, certificat, signum pacis est, pignus amoris, arrha sponsaliorum.

Ostium. Ostium inter cardines vertitur, introitum ministrat, sera firmatur, pessulo munitur, duo liminaria habet, superius & inferius, vectibus appenditur.

Ouis. Ouis lac & carnes præbet ad esum, lana eius carpitur, netur, tondetur, orditur, comprimitur, pungitur, à fullone calcatur, lauatur, tingitur, arte extenditur, in vestem conscinditur, & consuitur.

Ouum. Ouum perspicuum est, fragile, candidum, spes prolis, natum est ex animali, & ex eo animal nascitur.

CAP. XIV.

De his, quibus prima litera est P.

Palma. PAlma iuxta terram per quam gracilis est, superius lata cortice rugoso, exterius dulcedinem habet, in radice aspera, alta, diuturnis foliis, suauibus pomis, ad modum palmæ manus extenditur, centenaria fert fructum, victorum est corona, quia ponderi non cedit, sed renititur.

Palmes. Palmes in vite fructificat, extra vitem aresçit, luxurians putatur, putamen igni traditur.

Palpebra. Palpebra oculum tegit & munit, abscissis palpebris homo non dormit, deformisque redditur.

Palus. Palus longus est, acutus, rigidus, ei præfoditur fouea vt facilius intret, sepi aptus est, acuitur, induratur igne, in ordinem ponitur.

Palea. Palea sicca est, leuis, sterilis, tenax, eiicitur per ventilabrum, à grano diuiditur, igne crematur, ardentissimum ignem facit & fortem.

Pannus. Pannus lineus aperitur, humectatur, in calido lixiuio ponitur, calefit, extergitur, flagellatur, torquetur, desiccatur.

Palus. Palus terra est aquosa, lutosa, inuia, lubrica, plena lacunis, mollis, profunda, ranis habitabilis.

Pampinus. Pampinus latus vmbram facit, vuam contra intemperiem caloris munit, si luxuriatur succiditur, vt vua recipiat caloris fomentum.

Panis. Panis sic conficitur, primo farina molitur, pinsitur, cribratur, conspargitur, fermentatur, reuoluitur, formatur panis, coquitur.

Pannus. Pannus ex multis filis contexitur, lana eius carpitur, netur, tondetur, orditur, comprimitur, pungitur, à fullone calcatur, lauatur, tingitur, arte extenditur, in vestem conscinditur, & consuitur.

Panthera. Panthera interpretatur omnis fera, pellem habet maculosam, speciosa est valde, mansueta, solis draconibus inimica, saturata draconibus in speluncam se recipit, & tribus diebus dormit, tertia die resurgit, & suauitatis

tatis miræ odorem effundit, & rugitum emittit, ad cuius rugitum animalia vbique locorum gressum figunt, & eam præcedentem ordinate sequuntur, solus draco vocem eius audiens in spelunca se abscondit, & stupens quasi victus obmutescit.

Paralyticus. Paralyticus officium membrorum amittit, tremulus est, frigescit, & torpescit.

Pardus. Pardus crudelis est, & maculosus.

Passer. Passer modicus, luxuriosus, inconstans, instabilis, in tecto manet, in foramine petræ nidificat.

Pastor. Pastor oues agnoscit, infirmas consolidat, ad pascua ducit & reducit, lupos arcet voce & baculo, morbidas & ægrotas sanat, confractas alligat, errantes reducit, debiles portat, fortes & pingues tondet, pereuntes requirit, fœtas portat, agnos in sinu leuat, ab eis cognoscitur.

Pater. Pater generat, reuocat, nutrit, diligit, ditat, hæreditatem dat, erigit, corripit, sustinet.

Pauimentum. Pauimentum decorum est, diuersimode picturatur, subiectum pedibus conculcatur.

Pauo. Pauo ex sono vocis subito pauorem incutit audientibus, vnde à pauore dictus, duras habet carnes, & putredini resistentes, quæ vix coquuntur, & sunt indigestibiles: incessum habet simplicem, caput serpentum, pectus saphirinum, in alis plumas aliquantulum ruffas, caudam habet oculatam & longam, dum laudatur, erigit caudam, pennas per ordinem erigit in modum rotæ, visis pedibus caudam demittit, quia cum caudam erigit, posteriora nudantur, in cauda magna est ei gloriatio, caput infirmum habet & cristatum, & inæquale reliquo corpori, fœtus suos persæpe deuorat, nisi oua mater occultauerit.

Pecten. Pecten dentatus est, spissis, & rarioribus dentibus, crines componit & ordinat, caput purgat, osseus est, planus, lucidus, latus.

Pelicanus. Pelicanus auis est Ægyptia, rostro pullos occidit, & eos per tres dies luget, post tres dies seipsam rostro lacerat, & suo sanguine eos sanat, nimiæ maciei auis est.

Pellis. Pellis ab animali vim pellit, diuersis vsibus adaptatur.

Pera. Pera duabus corrigiis à collo dependet, recepta conseruat, peregrinorum est, de corio fit, ad latus gestatur.

Perdix. Perdix de voce nomen habet, nam auis est dolosa, aliena oua rapit, & fouet vt sua, illi pulli sic foti cum vocem propriæ genitricis audiunt, naturali instinctu eam reagnoscunt, & sequuntur: prope terram volat, gregatim incedit, eius carnes sunt sanæ, in rete ad sonum campanulæ inducitur, † fomenta requirit.

† frumenta.

Peregrinus. Peregrinus quo tendat, considerat, longitudinem viæ ante metitur, necessaria victui secum portat, quam minimum potest se onerat, fortia calciamenta sibi comparat, peram habet, baculum gerit, pretiosis vestibus non induitur, bonæ societati se coniungit, à perfectione iusti itineris aliqua molestia ponderis non impeditur, non retrahitur à transitoriis, per pericula se fidelibus commendat, timore & suspicione non caret, amore patriæ laborem tolerat, sua non multis ostendit, diuitem se non prædicat, de fine itineris semper loquitur, cogitat, ad illum suspirat.

Pergamenum. Pergamenum de mortuo animali extrahitur, extenditur, raditur, tenuatur, multis adaquationibus dealbatur, excuratur, tenue est, candidum, planum, aqua molle fit, & scribendi officio congruit, suaue est, igne contrahitur & paratur, pumice planum fit, creta candidius, lineis distinguitur, vt sic tandem in ipso scribatur.

Pes. Pes terram petit, infima pars corporis est, & calceo munitur, hominemque portat.

Pessulum. Pessulum ostium obfirmat, volubile est, trahitur & retrahitur.

Pila. Pila sphærica, volubilis, leuis, intus floccis, spurcitiis, vel fœno plena.

Piper. Piper est granum modicum, fortissimum gustu, nigrum, rugosum, calidum.

Piscator. Piscator nauem habet cum ornamentis suis, vilibus induitur, cum silentio nauigat, retia in aquam mittit, iactis retibus pisces exterret, diuersi generis retia ponit, retia sua lauat & reficit, in aqua turbida non ponit, retia sollicite qua iecerit, custodit: quæ escæ cuilibet pisci conueniant, nouit.

Piscis. Piscis pinnulas & squamas habet, cauda & pinnulis regitur, in aqua nutritur, extra aquam moritur, sine coitu generatur, ventum præuidet, & eo veniente in fundum se demittit, ad calorem saltat, semper ascendit, hamo in esca tecto capitur.

Plaga. Plaga carnem cito putrefacit, fœtet, vix sanatur.

Platanus. Platanus arbor est alta & patula, iuxta aquas crescit, foliis mollis, viti similis in foliis, succum habet teterrimum.

Pluma. Pluma leuis est, corpus tegit, mollis, in carne radicatur, suauis seu leuis extrahitur.

Plumbum. Plumbum metallum est ponderosum, in aqua augmentatur, pro auro comburitur, tenerrimum ad scindendum.

Pluuia. Pluuia desursum venit, minuta est, terram emollit, frigus resoluit, terram irrigat, lutum generat, tempestatem temperat, aquas augmentat, ventum sedat.

Pomum. Pomum sphæricum, visu pulchrum, acre gustu, suaue, odoriferum, maturum pallescit, tactu terræ putrescit.

Pons. Pons aquæ superponitur, trans flumen euntes portat, alluuione interdum dissoluitur, pilis sustentatur.

Porcus. Porcus nisi currat tardus ingreditur, cursilis est, fœtosus, setosus, horrendum grunnit, rostro lutum suffodit, non ruminat, in luto delectatur, immundis vescitur, glandibus pascitur, vno percusso cæteri congregantur, & adgrunniunt.

Prædicator. Prædicator debet esse sanctus, doctus, discretus, maturus, facundus, honestæ conuersationis, constans, integræ famæ, humilis, affabilis, missus.

Pruina. Pruina de humore nascitur, obscura est, late dispergitur.

Puer. Puer innocens est, purus, mundus, simplex, verax, munificus, placabilis, temperatus, læsus

non sæuit, offensus ad matrem recurrit. Videns mulierem non concupiscit.

Pulmo. Pulmo mollis est, spiritum attrahit, læsionem non patitur, calorem cordis temperat.

Puluis. Puluis terræ quasi atomus minimus, vilis, sterilis, mobilis, leuis, aridus, vento voluitur, oculis noxius.

Pupilla. Pupilla modica, nigra, aciem habens, per hanc dirigitur, cito læditur, albugine obumbratur.

Purpura Purpura sanguinei coloris est, ornatus regius.

¶ *De his, quibus prima litera est Q.*

CAP. XV.

Quadratum. QVadratum sex habet latera, quocunque iacitur, super latus recidit & residet.

Quatuor. Quatuor sunt Euangelia, & Euangelistæ, quadrigæ Aminadab, quatuor millia in eremo refecta, quatuor annuli in arca, quatuor pedes in mensa, quatuor animalia Ezechiel, quatuor virtutes Cardinales, quatuor operimenta tabernaculi, quatuor flumina Paradisi, quatuor partes crucis, quatuor latera ciuitatis in Apocalypsi, quatuor vigiliæ noctis, quatuor partes vestimentorum Domini in Ioanne, quatuor *Actu.20.* partes mensuræ in Matthæo, *quatuor liciis appensum erat linteum Petro ostensum.*

Quercus. Quercus arbor quærens alta, fortis, porcis cibum ministrat, multumque durabilis est.

Quinque. Quinque libri Moysi, quinque stolæ datæ Beniamin à Ioseph, quinque panes in Euangelio, quinque millia hominum, quinque partes Ioseph datæ præ aliis fratribus, quinque viri Samaritani, quinq; columnæ ante sancta sanctorum, quinque virgines fatuæ, & quinque prudentes, quinque lapides quos sumpsit Dauid de torrente, quinque effusiones sanguinis Domini, quinque vulnera in corpore Christi, quinque sensus in corpore humano.

CAP. XVI.

¶ *De his, quibus prima litera est R.*

Racemus. RAcemus sphæricus est, intus plenus, grana continet, prius amarus & durus, & cum matureſcit dulceſcit.

Radix. Radix præfigitur terræ, aspera est, occulta est, arborem sustinet, late se spargit, ad ramos mittit humorem.

Radius. Radius solis est clarus, subtilis, calidus, directus.

Ramus. Ramus de arbore, in arbore coalescit, abscissus aret.

Rana. Rana loquax est, fontem turbat, saltitat, in palude moratur, à gramine super quod saltat, in lacum se demittit.

Rationale. Rationale seu logion, in pectore sacerdotis veteris, in quo dependent duodecim lapides, A in quibus erant duodecim nomina filiorum Israel, in quo erat scriptum, veritas & iudicium, superhumerali erat iniunctum quibusdam catenis aureis.

Remus. Remus latus est, aquam fundit, nauem concitat, & eam dirigit.

Rete. Rete diuersis maculis intexitur, lauatur, piscem vel auem inuoluit, plicatur, in aqua lucida videtur, perturbata aqua occultatur.

Rhamnus. Rhamnus prius mollis est, deinde spinosa, humilis est, semper virens, de eius cortice fit gluten.

Riuus. Riuus à fonte nascitur, à fonte separatur, saporem à fonte trahit & colorem.

Ros. Ros inuisibiliter descendit, refrigerat, fœcundat, suauis est, clarus, modico calore siccatur B

Rosa. Rosa rubicunda, odorifera, speciosa, ex spinis nascitur, cito marcescit, marcida albescit, & contrahitur, frigida in foliis, calida in semine.

Rota radios habet circa centrum, id est, axem, volubilis est, erigendo cadit, arida stridet, & noua similiter, plus iusto onerata stridet, & frangitur.

CAP. XVII.

¶ *De his, quibus prima litera est S.* C.

Sacerdos. SAcerdos debet esse vita honestus pollens sapientia.

Saccus. Saccus asper, durus, grauis, frumentum celat, quadrangulus est.

Saga. Saga de pilis caprarum erant super cornu altaris, terram tangebant, aspera erant.

Sagena. Sagena multas habet maculas, lata est, bonos & malos, magnos & parnos pisces capit, per medium aquæ trahitur.

Sagitta. Sagitta lignum habet, velociter currit, pennata est, in pharetra custoditur, incastraturam habet, directe procedit, acuto ferro D munita, directa, rigida, plana, gracilis, ab arcu emittitur, stridet, subito percutit.

Sal. Sal minutum est, cibos condit, carnem siccat, putredinem arcet, vermes occidit, in igne stridet, tumorem sedat, ex aqua plurimum fit per ignem aut solem decocta, terram sterilem reddit.

Salices. Salices iuxta aquas crescunt, de facili pullulant, infructuosæ sunt, florescunt, & non fructificant, alte crescunt.

Sanctuarium. Sanctuarium habebat altare, thymiama, maius velũ in introitu, quinq; columnas, mensam candelabrum, omnibus sacerdotibus patebat.

Sancta sanctorum. Sancta sanctorum propitiatorium habuit, E arcam fœderis, velum in introitu, thuribulum aureum, quatuor erat columnarum, semel in anno soli pontifici patebat.

Sanguis. Sanguis calidus, purpureus, ostrinus, spissus, leniter fluit, sedes est animæ.

Sanguisuga. Sanguisuga in palude habitat, longa est, sanguinem sugit, sed prius cutem vulnerat, postquam plena est, eadem quæ suxerat reuomit.

Smaragdus. Smaragdus nimiæ viriditatis super omnes herbas & frondes, aceruum circunfusum reddit

dit viride, pretiosior in Cilicia quàm alibi inuenitur.

Saphirus. Saphirus sereno cœlo similis, radio percussus emittit fulgorem.

Sardus. Sardus non vnicolor, niger in imo, candidus in medio, rubens in summo, rubræ terræ habens speciem, sanguinei coloris est.

Sarmenta. Sarmenta vilia de vite proiiciuntur, nullis vsibus nisi igni apta.

Scopa. Scopa domum mundat, ex multis fit virgis seipsam inquinat.

Scutum. Scutum est latum, triangulum, leue volubile, protegit, munit, in sinistra geritur, perque ligamentum tenetur.

Securis. Securis manubrium habet quo tenetur, ferrum quo incidit, petra hebetatur, quanto magis eleuatur, tanto magis ferit.

Senectus. Senectus fastidiens est, frigida, querulosa, pigra, infirma, cutua, sterilis.

Semen. Semen bonæ terræ traditur, dispergitur, occultatur, ad alterum annum iacitur, gelu multiplicatur, effusione nimia suffocatur, cum multo fœnore surgit, in via conculcatur, & ab auibus rapitur, in petrosis locis arescit, in spinis suffocatur, in bona terra bene culta multiplicatur, primo surgit herba, secundo spica, tertio frumentum, inde fit farina.

Sex. Sex sunt Cherubim in Esaia, hydriæ in Euangelio, ciuitates refugij, opera sex dierum, munera Ioseph fratribus oblata.

Sepes. Sepes ex palis & virgis contexitur, iuxta viam fit, fructus custodit, desiccata confringitur, à transeuntibus rapitur, collecto fructu rapitur, tollitur, feras & bestias arcet, spinis munitur.

Septem. Septem dona Spiritus sancti, septem petitiones in Oratione Dominica, septem virtutes, septem beatitudines, septem vitia capitalia, septem boues crassæ, & septem macilentæ, septem spicæ pulchræ, & totidem corrosæ, septem columnæ Ecclesiæ, septem modioli contra candelabri brachia, septem in terra promissionis lucernæ, septem emuncta, septem infusoria, septem Psalmi pœnitẽtiales, septem Ecclesiæ Sacramenta, septem Ecclesiæ in Asia, septem panes in Euangelio, & septem sportæ, septem opera misericordiæ, septem reges in terra Promissionis, septem circuitiones in habitaculo

Sepulchrum. Sepulchrum exterius speciosum, interius fœtidum est.

Sera. Sera ostio affigitur, diuersa habens diuerticula, inuoluitur ligno, & ferro composita, de facili turbatur.

Sermo. Sermo prius debet venire à limam quam ad linguam, debet esse præmeditatus, discretus, maturus, distinctus, rarus, ratus, viuus, assiduus, authenticus, humilis, patiens, sollicitus.

Serpens. Serpens super pectus graditur, terrã comedit, occulte nocet, cauda est venenosus, totum corpus pro capite custodiẽdo exponit, in desertis habitat, leuiter repit, hominem nudum fugit, vix extinguitur, sputo ieiuni hominis moritur.

Seruus. Seruus debet esse, obediens, fidelis, sapiens, hilaris, promptus.

Seta. Seta acuta, rigida, filum introducit, gracilis est, firmiter hæret.

Sigillum. Sigillum imaginem habet & superscriptionem, chartam confirmat impressam cæræ, secreta custodit.

Sylua. Sylua arboribus consita, vmbrosa, opaca, condensa, feris inhabitata, inculta, solitaria, lutosa, instructuosa, humida.

Somnia. Somnia cito transeunt, vana sunt, vanitatem fingunt.

Somnus. Somnus officium membrorum tollit, paulatim serpit, phantasmata ingerit, corpus aggrauat, post ipsum fouet ad laborem.

Speculũ. Speculum clarum, fragile, planum & extersum imaginem repræsentat, in ligno locatur, fractum quod partes habet, tot imagines repræsentat.

Spica. Spica aristis munitur, culmo sustentatur, granis repletur, ordinata sunt grana in illa.

Spina. Spina firmiter hæret, humilis est, aspera, pungitiua, condensa, sponte pullulat, acutum ignem facit, in igne stridet, dura est.

Spongia. Spongia est leuis, vacua, porosa, mollis, humoris receptiua.

Sputum. Sputum de cerebro descendit, salsum est & album.

Stella. Stella in alto fixa est, magna est, & parua videtur, rotunda, noctem illuminat, nautas dirigit, cursum non obliquat, cum firmamento rapitur, ignea est, locum mutare videtur, radios ex se profert, firmamentum ornat.

Sterquilinium. Sterquilinium est fætidum & sordium receptaculum.

Stillicidium. Stillicidium concauum est, pluuiam excipit, exceptam dimittit, in ora tecti ponitur.

Stylus. Stylus longus, planus, gracilis, acutus, directus, in altera parte latus.

Stipula. Stipula terræ hæret, leuis, sterilis, post collectas fruges remanet, arida, incendio apta, dura, aspera, fragilis, stridula, concaua.

Storax. Storax vel styrax arbor est Arabiæ, lachrymam aromaticam distillat, lachryma quæ defluit, munda est & alba, eius resina odoris est iucundi, humecti, & quasi nullo vsui liquorem emittens.

Struthio. Struthio auis ingens est corpore, rara plumis vel implumis, alas habet similes accipitri & herodio, volare nequit, tamen aliquando alas erigit, oua relinquit, & obliuiscitur quod pes conculcet ea, & bestia agri conterat, duratur ad filios suos tanquam non sint sui.

Studium. Studium acuit ingenium, fugat ocium, scientiæ parit amorem, scientiam conseruat, auertit animum à vanis & inutilibus, peccati odium gignit, quietem & pacem quærit.

Stupa. Stupa purgamentum est lini, mollis est, leuis est, cito succenditur.

Sulphur. Sulphur candidum, fœtidum, tenax.

CAP. XVIII.

De his, quibus prima litera est T.

TAbernaculum Domini quatuor habebat Taberlatera, in quolibet duorum laterum erant naculum

viginti tabulæ, Occidentali latere decem, quælibet tabula nitebatur duabus basibus argenteis: in singulis tabulis habebat annulos aureos, in annulis vectes deauratos, diuisum fuit in sancta & sancta sanctorum: in sanctis erat altare thymiamatis, coopertum fuit cornu eius pellibus rubricatis. In atrio sub dio erat altare holocaustorum.

Talpa. Talpa nigerrima terram comedit, terram fodit, & fodiendo terram super se accumulat, quanto magis fodit tanto magis auget cumulum terræ super se, læuis est pelle, sub terra moratur, super terram non viueret.

Taurus. Taurus duo cornua habet, fortis est, cornu tenetur, armentum præit, ferus, iugum trahit, armentum fœcundat, luxuriosus est.

Tela. Tela orditur, succiditur, texitur, crebris tunsionibus & lotionibus dealbatur, tenuis est, candida, & mollis.

Templū. Templum mundum, cameris obuolutum, pallis appenditur & ornatur, floribus sternitur, cærei accenduntur, & campanæ pulsantur in ipso.

Tenebræ Tenebræ obscuræ sunt, lucem fugant, vt ipsæ non sint, à luce fugantur.

Terebinthus. Terebinthus in Macedonia breuis arbor, sed fructuosa & magna est in Damasco, habens lignum nigrum cum splendore & solidum in buxi speciem, flos habet racemos sicut oliuæ, sed rubent, folia habet densa & folliculos emittentes animalia quasi culices, resina eius castissima, quæ terebinthina dicitur, vulgo tereminthina. Maculæ huius arboris fructuosæ, fructum eius duo sunt genera, alterius fructus ruber lentis magnitudine, alterius pallet, nec faba est grandior, odore iucundo.

Testa. Testa fragilis est, de luto fit, per ignem solidatur.

Thalamus. Thalamus debet esse secretus, ornatus, clausus, quietus.

Thesaurus. Thesaurus ex pretiosis congeritur, recondítur, custoditur, augmentatur, in tempus necessitatis reseruatur.

Thymiama. Thymiama componebatur ex aceto vel myrrha, ex onycha siue albeola, ex galbano boni odoris, ex thure purissimo, lucidissimo, & hæc omnia in vnum redigebantur.

Thronus Thronus de ebore erat, grandis, vestitus auro fulùo nimis, ac mundissimo intus & foris, eius ascensus erat per sex gradus, ascensus marmoreus, sex leunculi super sex gradus hinc inde, reclinatio throni posterior rotunda erat, super vitulum respicientem sedebat, duæ manus hinc atque inde tenebant illum, duo leones stabant iuxta manus singulas: non fuit tale opus in vniuersis regnis.

Thus. Thus virgulam fumi emittit, in vere & autumno colligitur, accensum magis redolet. Regio thurifera Saba dicitur, quod interpretatur mysterium, estque vndique rupibus inuia, arboribus vt lachryma effluit, motus carnis reprimit.

Thuribulum. Thuribulum duas partes habet apte conuenientes, pars inferior solida est, superior perforata, superius habet annulum, protendunt ipsum quinque catenæ, quarum quatuor immobiles sunt, eleuatur & dimittitur in parte inferiori, ignem continet, superiori thus excutitur & mouetur, vt maiorem fumum exhalet, rotundum est, & sculptura terebratur.

Tympanum manu percutitur, de corio mortui animalis fit, cuius pellis in ligno concauo extenditur. Tympanum.

Tinea vestes comedit, modica est, & ex eisdem quas comedit postea oritur. Tinea.

Tonitruum horribile, ex calore prouenit, fulgur præmittit, fulmen immittit. Tonitruum.

Torcular voluendo ascendit & descendit, vinum ab acino separat, vuas premit, gradatim ascendit. Torcular.

Torrens est rapidus, cito transit, omnia obstacula rumpit, subitus est, ex superabundantia pluuiarum prouenit. Torrens

Tres fructus terræ bonæ in Euangelio.

Tres mortuos suscitauit Dominus, tres dies sustinuit terra Dominum, tria loca Dominicæ parabolæ, tribus linguis scriptus Christi in cruce titulus, tres tentationes Domini. Tria loca binos merito dispares continebunt scilicet ager, mola, lectus. Tres personæ in Trinitate, tres virtutes Theologicæ & principales, tria sata farinæ, tres filij Noe. Tres turmæ Chaldeorum contra Iob. Tria vitia principalia, tres magi, & eorum tria munera. Tres dies sepulturæ Domini. Tres homines Noe, Daniel, Iob. Tres ordines saluandorum in agro, in lecto, in mola, tria canistra pistoris in Genesi, tria grana malæ terræ in Euangelio. Tres, & Tria.

Tuba multis fit tunsionibus, in imo est stricta, in summo lata, per flatum oris sonat, concaua est, maximum sonum reddit, excitat, congregat, terret. Tuba.

Tunica Aaron erat hyacinthina, talaris, inferius dependebant tintinabula, malogranata, totum corpus tegebat. Tunica. Exod. 28

Turris circunfossa, alta, munita, fortis, firma. Turris.

Turtur auis in locis delectabilibus & nemorosis, nidum facit in ramis arboris condensæ, si semel comparem amisit, semper caret, soliuaga est, morticinio non vescitur, pullos nocte pascit. Turtur.

CAP. XIX.

De his, quibus prima litera est V.

Vacca. Vacca lasciua est, iugum trahit, triturat, lac ministrat, fœcunda est, cornua habet, immolatur, ruminat, & findit vngulam.

Vallis. Vallis demissa, quieta, secreta, humida, vmbrosa.

Velum. Velum sacrum opere pluuiario erat factum, quatuor coloribus intertextum, columnis & vectibus appensum. Velum nauis colligit ventum, latum est, concitat malum, malo appensum cum ligno ex transuerso, in sereno restringitur, in tempestate explicatur, quodam ligno in decursum vertitur.

Vena

Vena. Vena sanguinem continet, percussa vel incisa eundem emittit, occulta est.

Venenum. Venenum inficit, corrumpit, & perimit.

Venter. Venter escas recipit, mollis est, tumidus est.

Ventus. Ventus rapidus, inuisibilis, lenis, stridulus, validus, modica pluuia magnus ventus temperatur.

Ver. Ver temperatum est, flores producit, plantas germinare facit, volucrum cantus prouocat.

Vermis. Vermis sine coitu de terra nascitur, leniter incedit, ore se trahit, fragilis est, mollis, erecto capite prospicit, vt mollius incedat.

Vesica. Vesica rotunda, leuis, vacua, tumida, flatu distenditur.

Vestimenta. Vestimenta sacerdotis sunt hæc, fœminalia de byssо retorta, strictissima camisia linea, cidaris in capite, tunica hyacinthina, baltheus aureus. Hi habebant, & aureum ephot, & superhumerale in modum scapularis factum, rationale in pectore quadratum, cidarim (vt dixi) in capite cum lamina aurea.

Vinculũ. Vinculum ligat, constringit, graue seu molestum est.

Vinea. Vinea pullulat, pastinatur, propagatur, putatur, foditur, paxillatur, paxillis colligatur, sepitur, gemmas fert, frondes, flores: surculi euelluntur, ne humor stipitis, ad eos transeat: tolluntur pampini propter nimiam vmbram, vt borti calorem solis habeant: fit in eâ vmbraculum, vt custodiatur: in hyeme nullum lignum vilius, in æstate nullum vtilius.

Vinum. Vinum clarum est, candidum, dulce aliquantum, inebriat, sanguinem operatur, cor lætificat, ingenium acuit, aliquando acescit, paruulos merum enecat.

Viola. Viola purpurea, humilis, odorifera, frigida, mollis.

Virga. Virga recta, gracilis, longa, plana, flexibilis, florem habet in summo, flagellat, & erudit.

Vitrum. Vitrum clarum, planum, solidum, fragile.

Vitta. Vitta ambit, ornat, constringit.

Vitula. Vitula sacra rufa erat, immaculata, quæ iugum non traxerat.

Vitulus. Vitulus hostia sacerdotalis, cornua habet, lasciuus est, & simplex.

Vmbra. Vmbra calorem temperat, grata est fessis in calore, corporis lineamenta retinet, per ipsam ad corpus venitur, fit enim obiectu corporis ad rem lucidam, inanis est.

Vndecim. Vndecim discipuli in Galilæa. Vndecim saga in tabernaculo.

Vnguentum. Vnguentum bonum conficitur ex myrrha prima, & cinnamomo, & calamo, ex casiæ fistula, ex oleo oliuarum. Hæc redacta in puluerem, cum oleo oliuarum sub mensura lini conficiebantur.

Vnguis. Vnguis est pars digitorum cornea, dura, lucida, tenuis, plana.

Volucres. Volucres leues, instabiles, nidificant, & cantant in aëre, duabus alis volant, vna percussa, aliæ fugiunt, timidæ sunt.

Voluptas. Voluptas virtutes dissipat, corpus emollit, naturalia bona dissoluit, ocium quærit.

Vox. Vox modesti hominis sit simplex, verecunda, quieta, humilis, modesta, clausa, meticulosa.

Vrsus. Vrsus fastidium generat, studium nescit, societatem non habet, ingens est corpore, durissima pelle tegitur, crudelis, brachiis fortissimus, mel oppido diligit, super arbores serpit, informis caruncula nascitur, lingua matris lambendo formatur.

Vter. Vter de corio animalis mortui fit. Vinum continet & seruat, cum fuerit inueteratus inutilis est.

Vulpes. Vulpes callida est, mordax, fœtida, in foueis manet, dolosa, inesibilis.

Vultur. Vultur trans Maria dicitur sentire cadauera, si cadauer conspicit iacens, ad esum illius se deponit, exercitum sequitur, vt cadaueribus satietur, pedibus libenter graditur.

Finis Libri Quarti, & ita quatuor librorum de naturis rerum, ac de proprietatibus ac Epithetis earum: quorum omnium cognitio plurimum ad sacræ scripturæ interpretationem, & ad sermonum, quorum liber mox subsequetur, compositionem conducit.